RADU TUDORAN

ANOTIMPURI

ROMAN

EDIȚIA TREIA

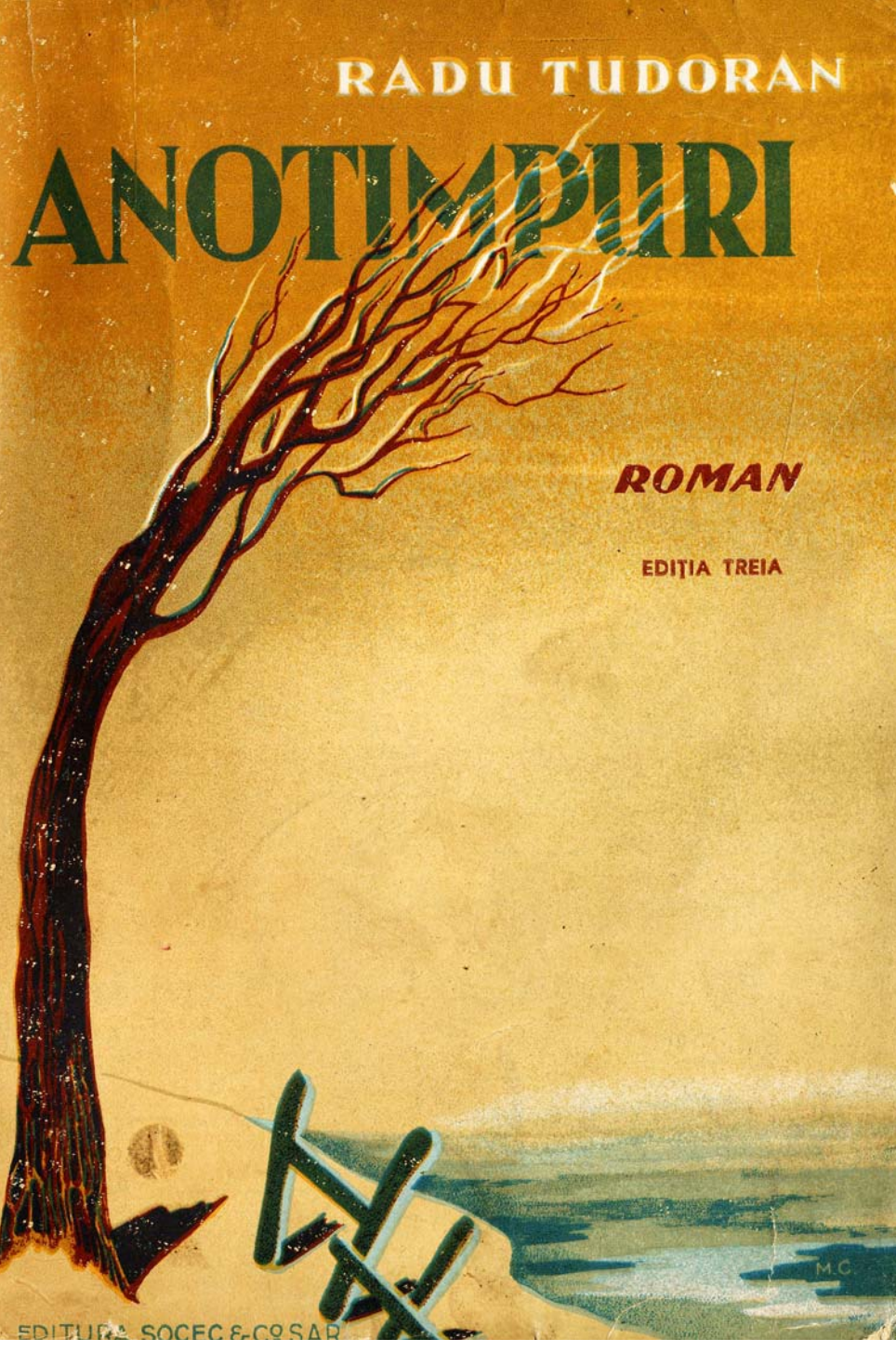

EDITURA SOCEC & Co S.A.R.

RADU TUDORAN

ANOTIMPURI

ROMAN
EDIȚIA 1REIA
Editura SOCEC & Co., S. A. R. Bucureşti

La sfârşitul lui Februarie căzuse în munți avionul care deschidea linia aeriană între Bucureşti şi Cluj. Cele trei sicrie grele de stejar sculptat erau aşezate pe un mare catafalc, în Biserica Albă. Mulțimea care se perindase prin fața lor din zorii zilei până după amiază, lăsase pe lespezi, într'o dâră cenuşie, umezeala noroioasă a trotoarelor murdare.

— Dacă n'ar fi venit atâta lume, ar fi fost mai solemn. se gândi Manuela, privind dela intrare, sicriele.

Nu cunoştea numele victimelor, afară, de al pilotului, căpitanul Jitaru; anunțul lui mortuar îl văzuse întâmplător de dimineață, în ziare. Ceilalți doi, mecanicul şi telegrafistul, îl încadrau, anonimi, pe două planuri mai joase ale catafalcului, poate dintr'o cerință estetică, poate pentru perpetuarea ierarhiei. La sfârşit, ochii Manuelei se fixară pe florile mov care împodobeau sicriul din mijloc, nişte flori cu multe petale mărunte, frizate, ca nişte crizanteme minuscule, ciudate şi prin formă şi prin coloarea lor nenaturală. Fiindcă pe negrul catafalcului făceau un efect uluitor, plecă regretând că nu-şi putea prinde una, ca să facă acelaşi efect pe haina ei neagră.

Era prima zi din Martie, caldă totuşi sub cerul fumuriu care bura. In fața Ateneului, țigăncile vindeau primii ghiocei. Fata îşi împodobi haina cu aceste flori modeste şi se îndreptă nemulțumită spre facultate.

Îşi dăduse cu indiferență ultimele examene ale sesiunii şi fiindcă petrecerile de iarnă erau sfârşite, se găsea fără rost în Bucureşti. Simțea că primăvara nu va fi sezonul ei. Pe sălile facultății apăruseră afişe mari. albastre, care îndemnau tinerimea să se înscrie la pilotaj. Doar cu câteva zile mai înainte, un italian, marchizul de Pinedo, zburase pe deasupra Atlanticului de Sud, dela Dakar, la Pernambuko; acum ziarele îi urmăreau drumul spre Buenos-Aires. Prăbuşirea căpitanului Jitaru şi a echipajului său nu temperase entusiasmul nici unuia din colegii Manuelei, înscrişi la pilotaj. Şcoala îşi începuse cursurile, două ore pe zi, după amiaza, într-unul din amfiteatrele facultății de ştiințe. Ea nu intrase niciodată acolo, cu o ostilitate explicabilă, fiindcă acum şcoala preocupa pe toți şi de ea nu se mai preocupa aproape nimeni.

Ajungând, străbătu sălile, înciudată, neîntâlnind decât priviri absente. Numai afişele albastre de pe pereți o priveau şi pe acelea le-ar fi rupt dacă i s'ar fi îngăduit. Ea ştia sborul în altfel decum vroiau să spună afişele; pe izlazul unde se jucase în copilărie se făcuse aerodrom şi diminețile îi fuseseră chinuite de huruitul motoarelor. II avea încă în urechi — şi acum parcă se întărise, obsedant, un amestec de oboseală şi de spaimă, legând cu un fir subțire impresiile acestei după amiezi: sicriile aviatorilor, fotografia lui De Pinedo din ziarele

desfăcute la ferestrele debitelor, afişele albastre, tinerii care se îndreptau grăbiți spre amfiteatru.

Trebuise poate să se întâmple aşa, să se lege acest lung fir, numai pentru ca Manuela să dea peste omul acela...

După câteva ocoluri desnădăjduitor de fără rost, ea se pomeni în fața amfiteatrului. Când deschise uşa pe ferestrele mari se vedeau jos în stradă aprinzâudu-se primele lumini. Marea încăpere rămăsese în penumbră. 0 linişte grea cădea din plafon peste capetele celor de față. Manuela îi văzu pe toți în picioare, tăcuți, cu privirile plecate, semănând ciudat de bine unul cu altul şi toți la un loc cu omul dela catedră. Acesia era Vladimir Antal şi ochii Manuelei se opriră o clipă, mirați, la el. Pe urmă privirea ei se îndreptă cercetătoare în jur**,** dar mirarea îi rămase în ochi, până la sfârşit.

Un timp nimeni nu se mişcă. Înfundat, se auzea de afară sgomotul oraşului; părea că vine de foarte departe, neizbutind să turbure tăcerea acestei mari încăperi încremenite. Manuela îşi închipui că momentul de tăcere îl păstrau pentru cei trei aviatori căzuți şi găsi sâcâitor de banală această ceremonie tipică.

După câteva clipe, fără să li se facă semn, ca şi când ar fi fost legați printr'un fir comun de gânduri şi de simțăminte, elevii se aşezară. Erau vreo 30—40 de băieți, strânşi în primele bănci. Printre ei se amestecau câteva fete, pe care numai părul le făcea să nu se piardă. Manuela îşi căută loc şi se aşeză singură în fund, temându-se parcă să stea lângă cineva, ca să nu se contopească astfel în masa lor**.** In aceeaşi clipă se aprinseră luminile, risipind o altă atmosferă în amfiteatru. Profesorul rămase în picioare, liniştit cu fața senină, căutându-şi elevii pe rând, cu o privire luminată de un foarte mic zâmbet. Când sfârşi acest apel mut. care ținu destul ca Manuela să-1 poată privi fără să ştie de ce continua să rămână mirată, el îşi începu lecția. Tocerea lui o făcu să tresară şi mirarea îi crescu.

— Înainte de a încerca să sburați, spunea, ar trebui să ştiți cum au sburat cei dinaintea dumneavoastră. Ar trebui sa învățați istoria aviației. Am să încerc să vă spun eu faptele oamenilor acelora, dar faptele lor sunt înaintea istoriei. Istoria se scrie abia acum, în fața noastră, o pagină albastră şi una neagră. O veți scrie dumneavoastră: unii veți scrie paginile albastre, unii paginile negre. Şi pe unii şi pe alții vă admir şi vă stimez dela început — si mă înclin în fața dumneavoastră care veți sbura, care veți cădea...

Manuela ascultă uimită acest glas grav, care parcă i se adresa ei. Ultimele lui vorbe îi trimiseră un fior; aproape se clătină sub greutatea lor şi se simți legată de soarta tuturor celorlalți, ca şi când, asemeni lor, ea ar fi venit aici să se facă aviator. Îndată după aceea însă, profesorul se întoarse la nişte nume şi nişte date care făceau lecția banală şi n'o interesau. Ea avu tot timpul să îl cerceteze cu de-a-mănuntul.

La început fața lui i se păruse prea mare, dar acum, dându-şi seama cât era de înalt şi cât avea umerii de largi, găsi că liniile i se armonizau.

— Prea masiv pentru a fi drăguț! se gândi şi-i păru rău că nu putea trece pe lângă el, ca să vadă cu cât era mai înalt decât ea. Acum îi păru rău că s'a aşezat singură, fiindcă ar fi vrut să întrebe cine era omul dela catedră. Câteodată i se părea încruntat şi atunci inima i se strângea de o teamă inexplicabilă. După un timp încercă să prindă iar şirul vorbelor lui; nu izbuti şi se mulțumi să-1 cerceteze mai departe. Era îmbrăcat în haine cenuşii, nepretențioase şi totuşi elegante, croite foarte larg împotriva modei din acel an. Îi dădeau un aer de corectitudine, poate de severitate; până la urmă însă, înfățişarea lui te câştiga.

— Fireşte, nu mi-ar place să merg cu el pe stradă, dar să-1 privesc de aici, din bancă, este destul de interesant, se gândi Manuela.

w

Şi fiindcă profesorul, oprindu-se o clipă, sala se destinse din lunga încordare, într'o respirație prelungită, ea găsi prilejul să se ridice şi să treacă repede în prima bancă, în marginea căreia zărise din vreme un loc rămas liber. De aici chipul vorbitorului i se păru dintr'odată schimbat. Ochii lui se vedeau acum altfel: erau verzi şi răspândeau o lumină

limpede peste chipu-i care până atunci păruse întunecat. Grija pe care o punea să fie înțeles de nişte ascultători poate nepregătiți pentru o prelegere tehnică, îl făcea să pară încordat. Câteodată fruntea îi rămânea mult timp încruntată, brăzdată de cute orizontale, drepte, foarte dese, părând astfel mai îngustă, Apoi deodată se destindea şi atunci întreg chipul lui îşi schimba înfățişarea,

— Dacă n'ar avea ochii verzi, ar fi nesuferit de rece, îşi spuse Manuela. Dar norocul lui că-i are aşa!

Urmărindu-i mişcările văzu că mâinile lui erau mari, ca de muncitor, totuşi curate şi foarte frumoase. Multă vreme, uitând de altceva, i le cercetă, zâmbind, încântată de mişcările lor, ca şi când profesorul ar fi gesticulat pentru ea. In vremea asta nu înțelese niamic din vorbele lui, dar îşi întipări în minte vocea.

— Glasul i se armonizează cu ochii şi-i ceea ce are el mai frumos. Păcat că nu mă interesează ce spune! Dacă l-aş aduce să-mi facă o declarație de dragoste, cu siguranță că ar avea foarte mult haz.

După ce nu mai avu ce examina, Manuela socoti că a venit timpul să se lase examinată. Se suci pe jumătate într'o parte, inconştientă de ceea ce era vulgar în gesturile ei, îşi scoase picioarele din bancă şi le aşează afară, unul deasupra celuilalt, drept în fața catedrei. Nu izbuti să atragă atenția şi dădu vina pe şoşoni.

— Dacă i-aş fi lăsat afară, era altfel, îşi spuse. Aşa, în cisme, toate picioarele sunt la fel.

Îşi deschise atunci haina, pe care de asemeni nu o lăsase afară şi-i juca, distrându-se, pulpana deasupra genunchiului, dar îndată o închise la loc, fiindcă pe dedesubt avea o simplă fustă cenuşie şi un pulover verzui închis până la gât, care nu puteau să atragă atenția.

Până acum nu încercase să placă niciunui profesor; i s'ar fi părut că face o treabă necinstită; i-ar fi fost ruşine să fie măcar bănuită că umblă după o favoare. Acum însă, omul dela catedră nu era un profesor şi mai ales nu era profesorul ei. Îşi trase picioarele la loc în bancă, fără să se simtă umilită, ştiind că nu în toate împrejurările foloseşti aceleaşi arme. Apoi, lăsându-se în spătar, cuibărită cu bărbia în gulerul mare al hainei, îşi umezi buzele şi se aşează să-1 fixeze, plină de îndrăzneală, cu o stăruință îndrăcită. Peste puțin timp, chemat de ochii ei, el îi întâlni privirea. Rămase o clipă nedumerit, apoi, în timp ce se lăsa aşa fixat, văzând că ea îşi mişcă buzele, încercând parcă să-i şoptească începuturi de cuvinte, se simți dintr'odată ruşinându-se şi îşi plecă ochii speriat, ca şi când ar fi purtat vina acestei întâlniri nepermise. Manuela se înroşi ea însăşi de atâta îndrăzneală, dar nu fu destul de turburată ca să nu observe zăpăceala lui. Se hotărî să-1 cruțe şi până la sfârşitul orei nu mai ridică ochii; de câteva ori însă, simți privirea lui speriată, căutând-o. Fu mulțumită de toată întâmplarea şi dintr'odată nu mai urî nici vremea posomorită de afară, nici pe tinerii care vroiau să se facă aviatori, nici zilele însorite care veneau.

— Şi primăvara poate fi, la urma urmei, anotimpul meu! se gândi, continuând să-şi umezească buzele şi consu-mându-şi, cu ochii plecați, bucuria de a fi izbutit să-1 turbure.

La sfârşitul orei, când profesorul îşi făcu loc să treacă printre cele două rânduri de bănci, ea se simți mai mult decât şi-ar fi închipuit, intimidată de apropierea lui. Nu îndrăzni să-1 privească decât în clipa când el trecuse, dar avu timp să vadă că era şi mai înalt decât bănuise.

Fu şi desamăgită şi fermecată..

— Prea mare pentru mine, îşi spuse, cu părere de rău. Statura lui într'adevăr părea că o sdrobeşte.

— Am să-mi pun tocuri înalte, se încuraja apoi. Şi cu această hotărîre socoti că totul este aranjat. In uşă, când sa plece, întrebă pe cineva, cu nepăsare, folosidn-se de limbajul studențesc, pe care de altminteri îl disprețuia:

— Cîne-i individul?

— Nu-1 ounoşti? Antal.

Antal era al unsprezecelea brevet de sbor european; şi-1 luase la Juvisy, în 1912, devenind cel mai tânăr pilot al timpului; o mică glorie care mai dăinuia. Manuelei îi plăcu numele lui, fiindcă avea ceva din altă țară, dintr'un loc nedefinit al pământului, cu toate că îl purtase aici, cu sute de ani înainte, un dregător al iui Matei Basarab.

A doua zi îşi puse tocuri înalte, dar Antal nu veni; câteva zile la rând, tot alți oameni ținură prelegeri. Se încăpățâna să îl aştepte şi aşteptându-1 într'atât se familiariza cu ființa lui, aşa vag cum şi-o amintea, încât, la sfârşitul săptămânii când îl regăsi, i se păru un foarte vechi cunoscut. Ea venise târziu, cu toate că aşteptase toată dimineața această oră; întârzia însă tocmai când se grăbea mai mult. Deschizând uşa amfiteatrului şi văzându-1 la catedră, mai că îi venise să-i facă cu mâna, semn de bun găsit. Trebui să se aşeze în spre fund, fiindcă, locul din față îl ocupase altcineva. Avu mulțumirea să vadă, după câteva clipe, că profesorul o descoperise şi îşi arunca din când în când. privirea asupra ei. Pe peretele din spatele lui fuseseră prinse acum hărți, iar în față, pe catedră, fusese adus un mare glob pământesc. El vorbea despre hărți şi despre globul pământesc.

Manuela nu înțelegea nici de data asta nimic, nici nu-şi dădea silința; glasul lui îi plăcea fără să caute sensul cuvintelor. Apoi el păru că se înfierbântă, privirea lui trecu dincolo de ea, ignorând-o, şi asta, în loc s'o supere, o făcu numai să se simtă mai mică, mai neînsemnată în fața lui care. cu brațele deschise,, părea că îmbrățişează nu globul pământesc, ci pământul însuşi. O clipă el i se păru covârşitor de mare şi-i păru bine că se poate simți mică în fata lui.
Deşi i-ar fi plăcut să se lase astfel mai departe îmbătați de închipuire, fără voie se simți trezindu-se. regăsindu-se şi regăsind totul în proporții fireşti.

— Nu eşti un zeu, domnule Antal! se gândi. Dar n'aş, putea spune că nu-mi placi.
Apoi îşi scoase tubul cu roşu şi oglinda din poşetă şi cu cea mai deplină linişte se apucă să-şi deseneze, apăsat, buzele, îndeletnicire pe care o prelungi până la sfârşitul orei. Atunci rămase la urmă şi în timp ce Antal îşi strângea hărțile, se apropie plină de îndrăzneală.

— Vreau să mă înscriu la pilotaj! declară, oprindu-se la un pas în fața lui, cu mâinile la spate, într'un gest de haimana, care o făcea să se simtă mai degajată.
El se întoarse surprins privind-o din înălțimea catedrei, cu o undă de nedumerire în ochi. Apoi începu să zâmbească, jumătate prietenos, jumătate ironic.

— Generalul nostru susține că fetele care vin la pilotaj iubesc un aviator, spuse, rezemându-se cu pumnii în catedră şi aplecându-se spre ea.

— Generalul dumneavoastră se vede că are cultură de cinematograf! răspunse Manuela, luând instinctiv un ton agresiv.

Altfel, înfățişarea omului şi zâmbetul lui o desarmau. Nu şi-1 închipuise niciodată aşa; chiar dacă era ironic, el totuşi îi zâmbea şi crezuse că nici nu ştie să zâmbească.

— Să nu cumva să i-o spui lui, că nu poate să sufere cinematograful! reluă Antal cu o mică spaimă plină de candoare.

— Nu doresc să-1 văd pe acest general!

— Va trebui, fiindcă el e directorul şcolii. Dela el vei cere dispensă.

— Ce dispensă?

— Ți-am spus: generalul are o anumită părere despre fetele care vin la pilotaj. Din prudență nu primeşte pe oricare. Dar generalul e un misoghin, nu trebue să-ți pui mintea cu el.
Manuela îl cercetă, înciudată că nu găsea un răspuns care să o facă la fel de degajată ca el. Parcă nu-1 mai recunoştea acum şi nu înțelegea cum izbutise zilele trecute să-1 intimideze.

— Atunci n'am să mă înscriu! fu tot ce putu să spună şi nici măcar cu o hotărâre care să salveze acest răspuns nestrălucitor.

Antal o privi cu o surprindere comică:

— Prin urmare, nu eşti amorezată?!

Ea ar fi vrut să râdă împreună cu el; socoti însă că prea s'a lăsat jucată pe degete în această convorbire. Singurul răspuns ce-i veni în minte, nu îndrăzni să-1 spună tare:

— Eşti nesuferit! Dar îți stă bine când râzi aşa. Odată ai să găseşti pe una care să se amorezeze de râsul tău. Sigur numai că n'am să fiu eu aia!

Şi întorcându-se, porni repede, înciudată, spre ieşire. După câțiva paşi regretă că plecase în felul acesta, că nu găsise un mijloc să continue convorbirea; s'ar fi putut oferi să-i ajute la strâns hărțile. Acum bineînțeles era prea târziu, dar se gândi că aşa cum rămâneau, lucrurile puteau fi luate oricând dela început

La uşă se pomeni strigată.

— Hei!

Tonul familiar al chemării o făcu să se întoarcă surprinsă. Antal o privea din acelaşi loc, aplecat în față, cu pumnii sprijiniți în catedră şi râdea, fără să se înțeleagă dacă binevoitor sau ironic.

— Te-ai supărat? o întrebă.

Ea îşi flutură părul, cu o mişcare trufaşă a capului. Antal urmă, continuând să râdă în acelaşi fel:

— Dacă totuşi te amorezezi, vin-o! Am să stărui pe lângă general, să te primească

II

Manuela venise în Bucureşti la universitate abia toamna trecută, dar fiindcă ştiuse la timp sa-şi ia pantofi cu tocuri mai înalte, să-şi schimbe roşul de buze cu unul mai aprins care părea totuşi mai puțin țipător, să-şi înlocuiască fularul, haina de şcoală şi ciorapii de ață, pentru rest nu-i fu greu să ascundă că era provincială. La început fusese vorba să vină singură; Majeni şi Bunița-Anuț ținuseră în privința aceasta lungi consilii. Majeni, adică Mama-Jeni (Manuela făcea economie de o silabă). Bunița-Anuț zise:

— Cum ai să laşi singură într'un oraş străin, o fată atât de tânără?

— Atunci să te las pe dumneata?

Bunița-Anuț avea un cap mic, alb şi un nas ca un cioculeț de vrabie, iar glasul ei subțire, părea un ciripit Zise, ciripind:

— Lasă-mă, pe mine!

— Să mă duc?

— Du-te, şi-i poartă de grijă.

Majeni o însoți aşa dar, nu însă pentru ce spunea Bunița-Anuț, ci pentru a o alinta. In chip iremediabil, ea nu mai ştia face altceva pentru Manuela, decât să o alinte.

La Bucureşti trăia unchiul Amedeu, fratele lui Emanuel; Emanuel era tatăl Manuelei — adică fusese, fiindcă plecase. Îi scriseseră prin urmare unchiului Amedeu, cu toate că nu-1 mai văzuseră din timpul războiului, când stătuse o iarnă la ei şi unchiul Amedeu le răspunse să vină. N'aveau nevoie de el, decât pentru a le ajuta să se descurce într'un oraş mare si necunoscut. Fu tocmai ce Amedeu uită să facă, la venirea lor. In Bucureşti se pomeniră singure, pe peronul aglomerat al unei gări care le zăpăcea. Trebuiră să-şi lase bagajele la depozit şi să pornească în căutarea lui. Până seara nu-1 găsiră; cunoscură însă, eu spaimă, ceva din trepidația oraşului. Pe înnoptat trebuiră să se adăpostească, speriate, la un hotel, fără să ştie măcar ce le rămânea de făcut a doua zi.

Manuela uitase ce hotel fusese acela; îşi amintea numai de o odaie mare, cu pereții tapetați în mătase gălbuie, cu mobilă luxoasă. Majeni căutase cea mai frumoasă cameră în cel mai bun hotel, fiindcă, prima dată când îşi culca fata în străini, îi fusese groază de un acoperiş dubios.

Acolo le găsise la miezul nopții unchiul Amedeu, aducând în brațe două mari buchete cu flori şi o sticlă de şampanie. Calculase greşit timpul necesar până la gară şi ajunsese târziu; toată ziua nu făcuse altceva decât să Ie caute, prin nenumăratele hoteluri ale oraşului. Aducea şampanie şi flori. ca să fie iertat.

Manuela şi-1 amintea din timpul războiului când ea avea patru ani şi parcă îi mai suna în ureche un cântec ciudat al lui. Undeva departe, se auzeau înfundat, bubuituri de tunuri. Pe la ferestre treceau soldați răzleți, slabi, nebărbieriți şi trişti. Altfel, era frumos. Amedeu o prindea de mâini, învârtind-o ca pe un săculeț în mijlocul casei până ce o ameței şi-i cânta:

Țăranul e pe câmp,
Ura, fetița mea!
El are şi o nevastă
Nevasta un copil.
Copilul are-o doică
Şi doica o pisică,,,"

Venise îmbrăcat în smoking, foarte pudrat şi parcă atins cu roşu în obraz. Buzele lui subțiri şi palide, pe care se uscaseră urme de pudră, îi dădeau ceva de paiață chinuită. Avea gesturi de teatru şi în cameră se mişca studiindu-şi atitudinile, ca în fața unei săli cu

spectatori. Majenei îi spunea ceremonios, aplecându-se cu mâna pe piept în faţa ei: „Doamnă Jeni", iar Manuelei: „Domniţă Emanuela". Manuela, care îşi amintea mai mult cântecul decât înfăţişarea şi apucăturile lui, era cam speriată de aceste gesturi. Dar, fireşte, Amedeu nu-şi închipuia că gesturile lui ar putea să sperie pe cineva.

Intr'o vreme fusese socotit actorul bucureştean cel mai talentat. In 1905 jucase, după De Max, cu Marioara Ventura, rolul lui Hamlet şi nu se arătase cu nimic mai prejos decât predecesorul. Era un rol mare, la capătul unei suite de roluri glorioase, dar fu şi ultimul de măsura aceasta, fiindcă, în mod inexplicabil, ca şi când s'ar fi epuizat printr'un efort supra-omenesc, în seara următoare se pomeni fără memoria gesturilor şi a cuvintelor, prostit între culise, incapabil de a păşi pe scenă. Avea atunci 26 de ani, doi mai mult decât tatăl Manuelei. Nicio leziune organică nu putu fi găsită. Medicii spuseră: surmenaj! şi îi recomandară odihnă. Intr'adevăr, după câteva luni îşi reveni, însă cu o memorie capricioasă. Declinul nu putu fi oprit. Câţiva ani mai târziu, ani lâncezi, jucă în „Romeo şi Julieta". La scena balconului apăru cu un craniu în mână şi în faţa partenerei stupefiate şi a sălii înmărmurite, debită rolul lui Hamlet.

Câteva luni de sanatoriu îl făcură încă odată teafăr, dar nu mai juca. I se dădu o însărcinare vagă la ministerul artelor, plătindu-1 în deajuns ca să poată trăi omeneşte, Apoi veni războiul; fu luat în Moldova şi la Iaşi juca de câteva ori, cu trupe improvizate, în săli reci. Nu mai mergea. O boală de piept veni — o învinse. Alta o urmă; toate organele li fură încercate pe rând; rezistă. Sfârşitul războiului îl găsi uscat, adus de umeri şi măcinat de câteva mici patimi clasice, beţia, tutunul, jocul de cărţi, la care se adăugă cel de barbut, practicat în cafenelele laşului, cu haimanale indigene sau refugiate. Le lepădă tot cum şi le însuşise, neavând parcă pentru niciuna în deajuns suflu. Uneori bolnav, alteori sărac, el nu ceruse niciodată ajutorul rudelor — cum nu ceruse ajutorul nimănui; nu suporta să fie nici disprețuit, nici compătimit. Fiindcă, după această vieaţă şi după atâtea lovituri, departe de a fi devenit un declasat, îşi păstrase într'un fel, întreg simţul demnităţii.

In seara venirii, după ce le împodobi camera cu flori şi după ce le dădu să bea şampanie, din cupe solemne, Amedeu le făcu elogiul Bucureştiului.

— Sunt fericit că aţi plecat din văgăuna voastră, că aţi lăsat Siretul, pentru Dâmboviţa. Nu vă speriaţi că veti sta, pe malul unei ape murdare; asta înseamnă că oraşul se spală. In oraşele unde curg ape limpezi, nu există canalizare. Canalizarea este prima condiţie a urbanităţii. Aveţi norocul să nimeriţi într'un Bucureşti care mai are numai cinci sute de hasnale. Când acestea vor dispare, şi dispar câte cincizeci pe an, oraşul nostru va fi mai strălucitor decât Parisul. Fiindcă parizienii sunt tradiţionalişti; ei nu vor admite niciodată să se astupe ultimele lor hasnale, acelea pe care le păstrează de pe vremea Regelui-Soare.

Călătorise prea puţin în străinătate; în afară de Bucureşti, mai cunoştea, din treacăt, oraşele unde se opresc turneele teatrale şi obişnuitele capitale din apus. Dar, tot aşa cum îşi jucase rolurile din instinct, pătrunzându-le fără să le adâncească, vedea prin instinct metropola perfectă,. Visa un oraş mare, desenat cu echerul pe un câmp nemărginit, cu bulevarde în loc de străzi, cu vehicule rapide, cu cartiere clădite în acelaşi stil, un oraş plin de vieaţă şi de lumină şi care totuşi să nu trepideze ca un motor stricat.

— La noi, tramvaiele şi automobilele merg prea încet, de aceea oraşul e aglomerat, le spunea. Dacă fiecare vehicul ar fi obligat să meargă cu minimum 40 de kilometri pe oră — şi conducătorul ar fi pedepsit când încetinează, străzile s'ar descongestiona, fiindcă, făcându-şi cursele cu vitesă dublă ele ar reduce la jumătate orele folosite azi, restul timpului dispărând. Ar fi ca şi când, la dimensiunile lui de acum, oraşul ar avea numai pe jumătate numărul de locuitori. Atunci am putea respira mai în voie şi am putea deveni mai punctuali. Vă spun toate astea în legătură cu întârzierea mea de azi. Am sperat că taximetrul cu care am venit...

— Acum e vorba de găsit o casă, îl întrerupse Majeni, îngrjorată că trecuse ora de somn a Manuelei.

— Doamnă Jeni, n'aveți nicio grijă, o vom găsi.

In spiritul său urbanist, se ocupă Amedeu de locuința lor. Era în anul când în Bucureşti se găseau case foarte greu. O lume nouă, produs al războiului se grămădise în Capitala Țării, rămasă cu clădirile vechi. Curând, oraşul fu atât de neîncăpător, încât reacțiunea veni, tumultoasă, violentă, ca un val de nebunie. Se deschiseră străzi noi, se născură cartiere întregi, oraşul se întinse, cuprinse mahalalele, trecu de ele şi se revărsă peste câmp. In acelaşi timp el începu să câştige în înălțime. Clădirile din centru ridicate în pripă, pentru mari societăți bancare, petrolifere, miniere, depăşiră cu îndrăzneală cele patru etaje ale oraşului vechi. Apă.rură case cu şase şi opt etaje. Societatea care preluase serviciul telefonic, anunță că va ridica lângă teatrul Național un palat înalt de cincizeci şi cinci de metri. Era uluitor, dar asta nu făcu decât să mărească îndrăzneala arhitecților.

Un inginer întreprinzător, lansă o formulă nouă: ,,blolc-hausul", cu proprietari colectivi. Spiritul burghez se opuse la început acestei formule nu numai îndrăznețe dar şi greu de înțeles: Intr'adevăr, nu era simplu să-ți închipui cum vor exista mai mulți proprietari, unul peste altul pe aceeaşi temelie şi sub acelaşi acoperiş. Apoi lucrurile se explicară: fiecare era proprietar-exclusiv al apartamentului cumpărat şi coproprietar si terenului, acoperişului, scărilor, sălilor şi tuturor locurilor de folos comun. Ei se constituiau într'o societate, îşi alegeau un administrator şi contribuiau în raport eu valoarea apartamentului lor, la eheltuelile comune.

Fiindcă era ieftin, cumpărătorii se iviră. După primul bloc, inginerul construi pe al doilea; la al treilea se iviră alți constructori şi formula blok-hansului puse stăpânire pe Bucureşti, într'un ritm dement. Cartierele mărginaşe se îndesară spre centru. Veniră cei ce aveau ocupații aici, ca să scutească drumul, dar veniră şi alții, fără niciun rost, numai ca să aglomereze cele câteva zeci de hectare asfaltate ale centrului.

In aceste case elegante, cu intrări somptuoase, cu scări de marmoră, luă naştere o vieață nouă, nebănuită din afară. Tot luxul, toată fericirea, toată suferința, toate patimile şi mizeriile oraşului se strânseră în blocuri. Alături de mobila de mabon. de trandafir, de palisandru, importată dela Budapesta, dela Yiena, sau mai de departe, alături de pluşuri, de brocarturi, de catifele şi de uriaşe covoare persane, se aduseră şifoniere strâmbe, scaune schiloade, somiere desfundate, țoluri roase şi îmbâcsite de praf. In ascensoare se întâlniră şoşoni găuriți, cu pantofi de lezard, cape de hermină cu paltoane întoarse pe dos. Funcționarul de minister se mută câteva etaje deasupra bancherului şi duseră cele mai. deosebite existențe, sub acelaşi acoperiş. In ziua când la primul etaj se vindeau sau se cumpărau saci de acțiuni şi se dădeau banchete, la ultimul etaj se făcea, leu cu leu. socoteala banilor datorați băcanului, zarzavagiului sau lăptăresei.

Dar blok-bausul continua să atragă lume. In căutarea unei vieți mai comode şi mai ieftine, gospodării de cartier desfăceau, pentru a se înghesui în bloc. Oamenii renunțau întâi la pivniță, pe urmă la cămară, pe urmă la bucătărie. Moda garsonierei avea să vină şi ea în curând. Restaurantul sau pensiunea aveau să elimine din apartamente sufraegria. ijs dependințele ei, făcându-le mai mici, mai ieftine şi mai sărăcăcioase.

Când Amedeu îi arătă Majenei fotografia blocului de pe bulevardul Brătianu, îndemnând-o să cumpere an apartament aici, ea găsi propunerea smintită. Acesta era primul blok-haus care se construia în Bucureşti, pe bulevardul abia atunci deschis, la câțiva paşi de fosta casă a Brătienilor, dărâmată! Clădirea, cu baza trapezoidalăi, aşezată la colțul unei străzi care venea în bulevard pieziş, avea trei fațade, toate cu fața la soare. Din cele zece etaje, ultimele trei se retrăgeau progresiv, dând naştere la terase foarte spațioase. La al nouălea era apartamentul liber, ales de unchiul Amedeu. Majeni nu vroia să se mute într'un blok-haus, fiindcă îi era teamă. Şi pentru cei patru ani, cât ar fi stat cu Manuela în Bucureşti, nu se gândea să-şi ia o proprietate cu care apoi să nu ştie ce face. Amedeu o duse însă pe Manuela şi îi arătă casa. Fetei îi plăcu numaidecât această locuință din nori, de pe terasa căreia vedea tot

oraşul, lărgindu-şi orizontul, amintindu-şi parcă de câmpul nemărginit pe care acasă îl vedea dela fereastra ei.

Protestele Majenei fură zadarnice. De mult, între ele două, Manuela era aceea care hotăra. Ea trebui să se împace. Ultima piedecă fu înălţimea. Amedeu îi vorbi despre avan-, tajele etajelor superioare, într'un oraş infectat de izuri, de microbi şi contorsionat de sgomote. O convinse. Apartamentul fu cumpărat cu câteva sute de mii de lei, pe numele Manuelei, deşi banii fuseseră scoşi dela bancă din vechea zestre a Majenei. Manuela avea banii ei, depuşi da Emanuel în ziua plecarii, dar pentru nimic în lume Majeni n'ar fi îndrăznit să se atingă de ei.

In două săptămâni, folosindu-se de ajutorul lui Amedeu, Manuela aranja apartamentul cu mobilă de gata, nu prea pretenţioasă, fiindcă era vorba de o locuinţă provizorie, dar elegantă, în stilul îndrăzneţ al anului. In hallul mare, care se deschidea cu un perete de sticlă pe terasă, în mijloc, puseră o masă, o planşă pătrată de stejar afumat, groasă de două palme, pe un soclu cubic din acelaşi material. Deasupra fu atârnat un candelabru din fier forjat, un cerc cu şase becuri-lumânări, susţinut cu lanţuri de plafon. Două fotolii largi, de catifea cafenie, îşi găsiră loc lângă gura de cămin decorativă, de pe peretele opus terasei. Fiindcă încăperea avea să servească şi de sufragerie, de-a-lungul celor două bucăţi de zid libere se puseră dulapuri pentru veselă, de asemeni din stejar afumat, prea scunde ca să semene cu piesele obişnuite ale sălilor de mâncare. Deasupra lor, în vase sferice, mari, Manuela avu grijă să fie în fiecare zi flori — crizanteme mai ales, care veneau odată cu toamna, în tonurile cele mai ciudate, prodigios înflorite, adevărate tufărişuri polichrome. Florile dădură vieaţa acestei încăperi, cu mobilă întunecată.

Manuela îşi luă încăperea din spre răsărit, deasupra bulevardului, iar Majeni, pe cea din spre apus, amândouă legate de hall cu uşi largi, în patru canaturi, ca nişte pereţi de sticlă. Când toate aceste uşi se deschideau, cele trei încăperi ale apartamentului formau o singură piesă, uriaşă, luminată de soare din toate părţile, prelungindu-se cu terasa tot uriaşa şi tot plină de soare.

O sală de baie, în faianţă albastră, aşezată pe colţul hallului, comunica şi cu odaia Majenei şi cu a Manuelei, gen de arhitectură de bloh-haus, foarte ingenios. De celelalte dependinţe Manuela se interesă mai puţin şi ea aproape că nu ştia unde este bucătăria, cămara şi odaia servitoarei.

Majeni ar fi vrut ca in camera fetei sa fie zugrăviţi îngeri trandafirii, cum îi zugrăvise acasă, ca să-i facă pereţii mai prietenoşi. Manuela se împotrivi; ea ceru să i se lase camera într'o singură coloare, un fond albastru-gri, tonul cerului îndată după răsărit. Un mic divan, mai mult o banchetă, tapiţat în mătase argintie, făcu o foarte graţioasă mobilă de zi şi pentru noapte un pat destul de comod. Mai mult nu-i trebuise; fusese alintată, dar nu cunoştea voluptatea tolănitului, a leneviei, a orelor fără somn în .pat.

La capătul divanului puse o măsuţă şi o lampă pe care o folosea până intra în aşternut, fiindcă de cetit. nu cetea niciodată culcată. Un covor moale, miţos, într'un singur ton, de coloarea divanului, aşezat pieziş, conducea până în colţul opus al încăperii, unde era un fotoliu, de asemeni argintiu. Manuela nu se gândise nicio clipă să-şi facă masă de lucru; în zilele când îşi mobila casa, ea uitase că va trebui să şi lucreze. De aceea camera rămase aşa, fiindcă e greu să' faci mai târziu ceea ce n'ai făcut la timp. Pentru scris, se folosi de masa din sufragerie. Asta îi aminti anii de liceu, când tot în sufragerie îşi făcea lecţiile, sub ochelarii Buniţei-Anuţ. După cincisprezece zile de alergătură, când casa era gata, ea îşi găsise nu numai o locuinţă, ci şi un prieten: pe unchiul Amedeu. Umblând prin magazine, aflase dela el o mulţime da lucruri din vieaţa Bucureştiuhu. Mai târziu avea să înveţe în plus, prea puţin. Căpătă, dintr'odată, un foarte sigur aer de independenţă. înainte, n'ar fi făcut un drum la magazine, nu şi-ar fi cumpărat un ciorap, fără să ceară, părerea Majenei sau a Buniţei-Anuţ.

A doua zi după ce se mutară dela hotel, dădu o raită pe calea Victoriei şi dintr'o singură ochire îşi alese pantofi, ciorapi, poşetă, fulare şi cordoane. Fiindcă Majeni nu protestă, în ziua

următoare îşi comandă haină de blană; venea iarna şi îşi găsea paltonul demodat. In oraşul lor, haină de blană purtau numai .doamnele, firește nu cele mai simpatice. Majeni nu protestă nici de data asta; Majeni nu protesta niciodată.

Ca să nu exagereze, Manuela îşi alese o blană tinerească, de miel frizat, fumurie, şi ca să-i înlăture orice aspect somptuos, o strânse, pe talie cu un cordon negru, ea pe un palton de şcoală. Izbuti să capete, întocmai cum vroia, un aer ştrengăresc şi să fie totuşi elegantă; o elegantă care nu-i răcea grația firească. Poate i-o mărea; privindu-se în oglindă, cu haina aceasta îmbrăcată în aparență neglijent, exagerat de strânsă pe talie, aproape sugrumată, îşi văzu prima dată pronunțate şoldurile şi fu uimită, dacă nu speriată, de câtă feminitate simți că aşteaptă să se trezească în ea.

Folosi mica revelație numai pentru a-şi lua un aer degajat față de toți oamenii şi de toate lucrurile care până atunci o intimidaseră. Când merse să se înscrie la facultate, lepădase toate moştenirile provinciei. Victoria fu aşa de neaşteptată încât, găsindu-se bucureşteancă., multe zile crezu că altceva nici nu şi-ar mai puitea dori

III

Manuela n'avea nici prieteni, nici prietene între colegi, de aceea nu trebui să explice nimănui prezenta ei în amfiteatrul şcoalei de pilotaj. Câteva zile trecură, fără să-l întâlnească pe Antal. Cursurile se făceau fără întrerupere, dar după o regulă pe care ea n'o cunoştea, aşa încât nu se ştia dinainte care profesor va veni. Când spre sfârşitul săptămânii îl văzu apropiindu-se din capul coridorului, se grăbi să-şi ia locul în prima bancă. In timpul orei, manevrele ei rămaseră zadarnice; Antal nu-i remarcă nici ochii strălucitori, nici buzele vopsite, nici gestul înciudat cu care îşi îndepărta, printr'o mişcare a capului, şuviţele de păr căzute în ochi. Păru că nici nu a văzut-o. La sfârşitul orei anunţă însă, cu glasul cel mai indiferent, că, pentru a nu se turbura bunul mers al şcolii, în viitor nu vor mai fi primiţi la cursuri decât elevii înscrişi.

— Aşa dar, ţii să mă înscriu? îl întrebă ironic, din ochi în clipa când îi întâlni privirea. Dar el nu arătă nici cea mai mică turburare, ca şi când nici de data asta n'ar fi văzut-o.

Seara, întorcându-se acasă, Manuela găsi pe Majeni în fotoliu, în faţa căminului, unde ardea un radiator electric stând de vorbă cu Amedeu. Martie, umedă, se sfârşise în frig şi amândoi îşi simţeau picioarele reci. Manuela îşi trase un taburet şi se aşeza între ei, cu coatele pe genunchi şi cu bărbia rezemată în pumni. Aşa stătea uneori, pentru a medita 'asupra micilor ei încurcături. Maică-sa o mustra atunci, blând, fiindcă încruntându-se, făcea cute pe frunte. De data asta se puse dela început la adăpost de mustrări.

— Majeni, să nu mă certi; tu nu ştii ce necăjită sunt.

— Domniţă Emanuela, dar cine a putut să te supere pe tine? declamă Amedeu, ridicându-se cu un gest teatral şi aducându-şi consternat mâinile pe piept.

Unchiul Amedeu, venea la ei în serile când se transmiteau la radio concerte simfonice. Stătea departe, în parcul fabricii de tutun, în apropierea gării de mărfuri, unde necontenit manevrau trenuri; acordurile orchestrei acolo se amestecau cu ţipete de locomotivă, realizând disonanţe macabre. Dela venirea lor în Bucureşti, era fericit că îşi găsise un loc unde putea să-şi asculte concertele mai liniştit. De fiecare dată când venea la ei, se îmbrăcă în haine negre, uneori în smoking, uneori chiar în frac, îşi pieptăna părul cu multă grijă, întinzându-l cu pomadă pe tâmple, se pudra abundent şi îşi punea întotdeauna o floare mare la butonieră. Mai avea încă lucruri din vremurile bune. Peste iarnă purtase o blană, prea puţin roasă, care doar îi juca pe trupul slăbit, dar care îi mai dădea o distincţie de boier. Dela blană trecuse direct la pardesiu, un raglan de gabardină verzuie pe sub care vântul de sfârşit de iarnă se strecura nemilos.

Nici Manuela, nici Majeni nu băgaseră vreodată de seamă că manşetele cămăşilor lui aveau mici rosături, nişte rosături aproape distinse, cert semn însă al lipsei, că mănuşile de aţă gălbuie pe care le luase la purtare în prima zi a lui Martie miroseau a benzină, că hainele îngrijit periate, călcate şi îmbrăcate meticulos, prindeau totuşi lustru. Dacă Majeni şi Manuela ar fi simţit vreodată lipsurile, de sigur că ar fi observat sărăcia lui Amedeu. Obişnuite să-şi comande rochiile cu perechea iar celelalte lucruri cu duzina, semne nu numaidecât ale bogăţiei lor, care nu era excepţional de mare, ci mai degrabă a unui fel larg, nepăsător-, de ;* înţelege vieaţa, ele nu se gândiseră niciodată că Amedeu ar putea s'o ducă altfel decât ele. Şi adevărul era că, în sărăcia lui, el însuşi izbutea să fie larg.

Erau lucruri în vieaţa oraşului, de care pentru nimic în lume nu s'ar fi lipsit. Nu putea să se lipsească de automobil şi prefera să rabde seara de foame, —: de fapt într'o astfel de împrejurare nici nu simţea foamea, numai să-şi poată plăti un taximetru până acasă. Nu călătorea niciodată cu tramvaiul ci, la nevoie, mai degrabă pe jos. Ii plăcea mulţimea, simţea

chiar nevoia ei, dar nu să se amestece cu ea, să nu se înghesuie, să nu fie strivit între trecători anonimi — să o privească doar dela distanță, ca de pe o scenă, aşteptând parcă să fie aplaudat. Se putea lipsi de multe lucruri, dar avea telefon, într'o vreme când telefonul mai era socotit un lux. Nu-1 chema nimeni, niciodată, el în schimb în orele când stătea acasă, chema la rând pe câte cineva. Se interesa de sănătatea celor dela capal firului, se bucura pentru plăcerile lor şi plângea pentru necazuri, ca şi când ar fi fost ale lui, transmitea condoleanțe sau felicitări în fraze umflate, cu neputință de urmărit — care ajungeau totuşi la cap, apoi închidea telefonul şi suna pe altcineva. Intr'unele părți i se răspundea, că nu-i nimeni acasă. Dintr'o decență instinctivă, simțind, fără să şi-o spună, că putea fi uneori neoportun, înainte „de orice vorbă îşi spunea numele în vorbitor, cum ar fi vârît o carte de vizită prin crăpătura uşii, — aşteptând apoi sa vadă dacă va fi primit.

In ziua când acest mijloc de legătură cu oraşul i-ar fi fost desființat, s'ar fi simțit fără rost în lume. — de aceea înainte de a plăti altceva, îşi plătea telefonul cu regularitate, adesea înainte de termen, aşteptând chitanța cu mâna pe portfeuil, gata să întrebe dacă nu-i nevoie, spre mai multă siguranță, de o supra-taxa.

El stăruise, din prima zi, să se instaleze şi aici telefon. Majeni, care nu cunoştea pe nimeni în oraş, găsise lucrul inutil.

— Cu cine vrei dumneata să vorbesc? De ce să-mi aduc sperietoarea asta în casă? Să-mi sune numărul greşit şi să mă scoale din somn?

Amedeu făcuse atunci o pătimaşe pledoarie: firele telefonice erau, într'un oraş, ceea ce sunt nervii într'un organism omenesc. Regiunile nestrăbătute de nervi, nu iau parte la vieața organismului, organismul se poate lipsi de ele, sunt corpuri moarte, existând inutil.

— Dumneata, doamnă Jeni, cauți latura practică a lucrului? Ei bine, la câte nu-ți poate folosi telefonul, chiar dacă nu să-ți chemi cunoştințele? Dar poți întreba cât e ora, când ți-a stat ceasul; poți să comanzi cumpărături la băcan, sau la cofetărie, poți răscula tot oraşul să-ți vină la picioare, cu tot ceea ce într'o clipă ți s'a năzărit că dorești. Şi asta încă nu-i tot; poți telefona la doctor, la poliție, la pompieri sau la salvare. Poți întreba la gară câte minute are întârziere trenul, pe care îl aştepți. Eireste, doamnă Jeni, eu niciodată n'am folosit telefonul în aceste scopuri practice, pe care le detest. Şi nici ca să fac plăcere unor cunoscuți chemându-i, cum s'ar crede, ci din sete de progres. Am avut cel dintâi aparat de radio în Bucureşti. Aud că acum se încearcă televiziunea. Până să ajungă la noi, o sa treacă mult; eu pun câte doisprezece lei pe zi, într'o cutiuță, anume pentru televiziune. N'are s'o aibă altul înaintea mea.

Telefonul fu instalat pe o măsuță, lângă cămin. Amedeu se bucură, dar nu pe deplin.

— Var trebui în fiecare cameră câte unul, a spus, sâcâit de acest neajuns.

— Şi în baie, nu? râse Manuela.

— De ce râzi? Fireşte că şi în baie. Câştigi un minut din vieață, pentru fiecare zece paşi pe care îi scuteşti. Şi în baie, şi în bucătărie, şi în ascensor ar trebui. Te chiamă cineva, tocmai în clipa când ai plecat de acasă: de ce să te mai întorci? Până ajungi la parter, îți termini convorbirea.

De când telefonul fusese instalat, Amedeu venea la ei mai des, câteodată la ore neaşteptate. îşi lăsa pardesiul în vestibul, îşi netezea părul pe frunte, apoi, după ce-şi potrivea cravata şi hainele, îşi scotea din buzunarul dela piept un carnețel şi cu el în mână intra în hall.

— Doamnă Jeni, îmi îngădui să dau un telefon? Avea în carnețel o lungă listă de oameni pe care îi chema. Uneori dela centrală i se dădea numărul greşit. Atunci, după ce-şi cerea scuze, în frazele lui avântate, purtate parcă de un uragan de gânduri, se întorcea, strângându-şi consternat pumnii pe piept:

— Doamnă Jeni, sunt un nemernic: am făcut să se sune în casa unui necunoscut.

Majeni care, necunoscând încă alți oameni în Bucureşti, nu vedea nimic exagerat în gesturile lui, căuta să-1 liniştească,

— Dar de ce atâta supărare? Doar nu eşti dumneata de vină, dacă a greşit domnişoara dela centrală.

— In aparenţă nu sunt vinovat. Dacă eu nu vroiam să. telefonez, ea n'ar fi avut prilejul să greşească. Eu sunt autorul moral! Înţelegi dumneata doamnă Jeni: autorul moral!

Şi se jura să nu se mai folosească de telefon, până nu va fi automatizat. Auzise că în bulevardul Dacia e gata o centrală modernă, care înlocueşte cu aparate, capul şi mâna telefonistei. Telefoanele de azi vor fi înlocuite cu unele construite altfel; un disc cu cifre, îţi va îngădui să faci singur numărul dorit.

— Atunci n'are să mai fie cu putinţă greşeala. Sau dacă vei greşi, vei fi singurul vinovat, nu-ţi vei mai putea împărţi mustrările de conştiinţă cu altul. Doamnă Jeni, când acest nou semn al progresului va fi pus în funcţiune, îţi jur că voi şti să-1 preţuesc şi degetul care va greşi cifra pe disc, îţi jur că va fi sacrificat pe tocător!

Când peste câtva timp noua centrală intră în funcţiune, telefonul lui rămase neautomatizat. II privi cu dispreţ şi îşi înmulţi convorbirile din casa Majenei, al cărei telefon avusese mai mult noroc. Ridica receptorul, îl ducea la ureche şi când auzea tonul se bucura ca un copil. Acum îşi făcea singur numărul, oprindu-se după fiecare cifră, socotind gânditor dacă a fost cea dorită şi când termina, închidea repede, de teamă să nu fi greşit. Telefonul automat deveni pentru el un fel de tortură.

— Şezi, Unchiule Amedeu! spuse Manuela, în loc de răspuns, rămânând mai departe gânditoare, cu bărbia rezemată în pumn. Apoi, după câteva clipe de tăcere se ridică, se apropie de cămin şi întinse mâinile, cuprinsă dintr'odată de frig, spre radiator. Ştia că totul avea să fie o glumă şi îşi simţea totuşi sufletul grav. Vorbi, cu o hotărîre tărăgănată, fără să ridice ochii de pe filamentul înroşit:

— Majeni, vreau să mă înscriu la pilotaj!

Majeni, care împletea o dantelă, îşi lăsă lucrul în poală şi o privi, cu ochii micşoraţi de lumină, pe deasupra ochelarilor. Privirea ei întrebătoare, arăta că n'a înţeles bine. Unchiul Amedeu sări iarăşi în picioare şi făcând un pas înainte, declamă, entuziast:

— Domniţă Emanuela, te aprob!

Fu singura dată' când Majeni simţi o pornire de ură împotriva acestui personaj curios. Din vorbele lui înţelese în sfârşit şi ce spusese mai înainte Manuela. II privi, aşa cum stătea, la un pas în. dreapta fetei. Lampa de pe cămin îl lumina din jos, descărnându-i obrazul. Cu ultimul cuvânt îşi uitase gura deschisă, aşteptând efectul ieşirii lui.

— Dumneata Armedeu, spuse Majeni cu o voce neobişnuită, aspră, mai bine ţi-ai pune dinţi în gură!

Amedeu tresări; o scurtă umbră de amărăciune trecu pe faţa lui osoasă. Fu urmată îndată de un zâmbet superior.

— Doamnă Jeni, declamă, căderea dinţilor e semnul dematerializării. Un om cu dantura întreagă nu va putea fi niciodată un gânditor, fiindcă acestuia vieaţa îi oferă prea multe satisfacţii grosolane, ca să mai aibă timp de gândit. Şi-apoi. urmă schimbând tonul, dacă îmi voiu pune dinţii, va trebui să mănânc carne, pentru asta doar sunt dinţii făcuţi. Şi eu doamnă Jeni, m'am scârbit de mult de faptul că semenii mei sunt carnivori. Ca pasările cerului eu mă hrănesc cu grâu şi cu apă.

— Şezi, Unchi-Amedeu, spuse Manuela, întorcându-se, ca să-1 ducă, plină de blândeţe, spre fotoliu. Apoi, revenind în faţa radiatorului şi apropiindu-şi din nou mâinile de filamentul înroşit, repetă cu aceeaşi hotărîre tărăgănată:

— Majeni, vreau să mă înscriu la pilotaj!

IV

Până la sfârşitul lui Martie, Manuela veni regulat la cursuri şi cu un fel de pornire duşmănoasă, nu le ascultă. Făcea totul parcă- furioasă, ca şi când s'ar fi războit cu cineva. La orele lui Antal asculta nepăsătoare — şi la urmă constata, înciudată, că ochii lui au trecut peste ea, la fel de nepăsători.

— Nu mă interesează, nu mă interesează! îşi repeta, cu pumnii strânşi. Dar mă enervează indiferența asta!

Iarna care trecuse, după monotonia iernilor de acasă. dusese o vieață plină de întâmplări noi. Dacă şi-ar fi dat osteneala să-i numere, ar fi găsit cel puțin douăzeci de băieți care o urmaseră la ceaiuri, la serate, la teatre şi în smintite plimbări prin nămeți, la şosea. Îşi surprinsese o privire care nu putea lăsa indiferent pe niciun bărbat şi se folosea de ea foarte des, de fiecare dată hotărâtă să nu-i dea urmare, făcând totul numai pentru bucuria de a plăcea. Pe stradă, la teatre, în tramvaiu sau la universitate, se simțea jignită când cineva nu o remarca. Adevărul este însă că toată lumea o privea. Era la vârsta când toate instinctele femeieşti se trezeau în ea şi se trezeau vijelios. Ar fi fost greu să ştii prin ce plăcea mai mult atunci: prin chipul, sau prin gesturile ei. Schimbându-şi îmbrăcămintea, căpăta înfățişări felurite. Cu tocuri joase era scundă, cu tocuri înalte devenea dintr'odată, pe neaşteptate, înaltă, fără să ştii cum a crescut din ea însăşi, ca si când în organismul ei, cei 8—9 centimetri ai tocurilor s'ar fi amplificat. Unele rochii o făceau prea plină — acelea cu talia nu în deajuns de marcată. Foarte înalte, şoldurile ei erau femeieşti de mari. Dar când îşi strângea cordonul deasupra, făcându-şi contur de violină, talia apărea atât de subțire, încât răspândea în tot corpul o undă de fragilitate puerilă.

Venind la Bucureşti învățase să se fardeze. Îşi vopsea numai buzele, accentuându-le conturul cu un roşu aprins, fără să fie țipător. Pe obrazul ei nu prindea niciun fel de fard; avea o tentă neobişnuită, câteva tonuri ma.i deschise decât coloarea castanei, o nuanță anormală pentru ori care din rasele pământului, o ciudată creație a acestei latitudini. Ceva mai închisă, pielea ei ar fi fost exotică, ceva mai deschisă, banală. Atrăgea atenția fără să frapeze. Descoperin-du-se, începuse să-şi asorteze rochiile cu coloarea obrazului şi un anumit ton de verde, foarte închis, îi dădea un farmec aproape straniu; îl purta cu predilecție. Dar nu ocolea nici griul, cu toată puterea lui de contrast, nici castaniul care, asemănându-se cu pielea, eliminând stridențele o făcea să aibă un aer fermecător de nevinovat. De altfel, nici chipul ei nu era făcut din contraste şi poate tocmai acesta îi era farmecul. Ochii aveau irisul mic, cel mai închis amestec de verde şi căprui, din aceeaşi familie de colori cu tenul şi cu părul, care de prea mult negru, scotea sclipiri verzui. Doar corneea contrasta; foarte mare în jurul irisului mic, părea mai albă astfel şi dădea chipului un aer fascinant.

Ca să placă, Manuela se folosea întâi de ochi, după ce atrăgea mai întâiu privirile asupra ei, cu un gest al capului prin care îşi arunca părul înapoi. II purta foarte lung, despărțit în două pe creştet şi lăsându-1 să-i îmbrace urechile înainte de a cădea pe umeri. Nu cunoştea, coaforul. Câteva unduiri vagi ale părului se terminau la capăt în jumătăți de bucle dând un sfârşit convenabil acestei pieptănături sălbatice. Propriu zis nu se pieptăna: se țesăla, dar treaba asta grosolană o făcea cu grație. Îşi trecea bucata de pieptene, — nu avea. niciodată unul întreg, — prin păr, din creştet până, pe umeri, cu gândul nu de a-1 aranja, ci de a-1 desțeleni. Prin întindere, şuvițele se ondulau singure, întorcându-şi vârfurile înăuntru, facându-i pe umeri un fel de tiv mobil.

Când vroia să atragă atenția îşi apleca mai întâi capul în față, până ce părul îi cobora în ochi; atunci, cu o mişcare bruscă, îl arunca înapoi. O clipă, buclele sălbatice fâlfâiau în vânt,

apoi i se aşezau pe umeri, lin. După păr, se folosea, de ochi. Îşi ridica încet pleoapele, descoperindu-şi corneea strălucitoare ca să privească pe sub gene, o privire curbată sub propria ei greutate. Buzele îi întregeau expresia. Intr'un continuu joc, mereu umede, ele exteriorizau, laolaltă cu ochii, aproape toate stările ei sufleteşti.

La orele lui Antal, după ce-şi arunca părul pe spate, după ce-şi descoperea asupra lui ochii în priviri mute, rămânea nemulţumită, cu buza de jos împinsă înainte, strângând dedesubt dinţii albi, mărunţi ca de rozător. Abia peste o lună, în Aprilie, la sfârşitul orei, trecând printre bănci, el o privi în treacăt. Manuela nu izbuti să răspundă decât înroşindu-se, dar simţi că începe să câştige. II urmă pe coridor şi la ieşire îi trecu prin faţă, apoi în capul scărilor se opri ca şi cum n'ar fi fost hotărîtă încotro s'o apuce. Se opri şi el alături si o privi, dintr'o parte.

— Prin urmare, te-ai amorezat de un aviator! râse. reluând convorbirea de acum o lună. ca şi când ar fi întrerupt-o abia ieri.

Manuela îl privi pieziş, strângând dinţii şi strâmbând buza de jos, în afară. Deşi râsul lui o înciuda, se bucură că el n'a uitat vechea convorbire; nu se aşteptase să-i pară chiar atât de bine că stă lângă el.

—Dacă acum va începe să coboare, ce-am să fac? se întreba.

Era prima zi în care simţea, aproape materială, venirea primăverii. Nu în cele câteva frunze înverzite ale puilor de castani din faţa universităţii, nu în îmbrăcămintea oamenilor de pe bulevard, nici în coloarea de azur străbătută de vine violete a cerului, pe care se ridica amurgul. Simţea o boare călduţă, puţin umedă şi parfumată, înconjurând-o, străbătân-du-i veşmintele, mângâindu-i turburător de insinuant pielea, ca apa încropită a unei băi odihnitoare. O moleşea într'atât atmosfera asta nedecisă, cu adierile ei când reci când călduţe, încât îşi dădu seama că n'ar putea face niciun gest, n'ar putea spune niciun cuvânt ca să-l oprească dar că, dacă omul de alături ar pleca, s'ar simţi singură şi foarte trista. Antal continua s'o privească râzând.

— Când te strâmbi, faci gropiţe în obraji, spuse. Nu-i un motiv să te strâmbi tot timpul. Poate le faci şi când râzi.

Manuela râse; îi fu peste putinţă să se abţină. Şi cu acest zâmbet, fără altă vorbă, se pomeniră amândoi odată coborînd scările spre trotuar. Mulţimea, îi sili sa meargă alături şi porniră încotro îi trase primul curent, crezând fiecare că acela este drumul celuilalt. La colţul bulevardului, în faţa statuii lui Brătianu, unde trotuarul era mai degajat, trebuiră însă să vorbească.

— Unde te duceai? întrebă el.

— Spre casă.

— Încotro stai?

Manuela arătă cu capul, în lungul bulevardului. Era nenorocită că nu stă mai departe.

— Cred că acum trebue să te duc câţiva paşi, spuse el, pornind alături, în direcţia arătată. Dar după o bucată de loc, văzând că ea nu-i dăduse niciun răspuns, se opri şi o privi în faţă.

— Am uitat să mă gândesc că poate vrei să faci drumul singură. Trebue să te las aici?

Acum Manuela nu mai avea nicio dorinţă. Câştigase în clipa când el pornise alături de ea. Mai mult nici nu voise.

— Mi-e indiferent, spuse. Şi în clipa aceea într'adevăr îi era indiferent.

El o însoţi totuşi mai departe, câteva sute de paşi, până în fata casei. In ascensor, Manuelei îi păru rău că 1-a lăsat.

— Am făcut bine! socoti. Şi totuşi sunt o proastă! Apoi se gândi că mai erau zile. Dar trebui să treacă săptămâna până să vină ora lui. Şi de data asta, luptă cu părul, cu ochii şi cu buzele, să-i atragă privirile. Totul fu zadarnic,

— E orb, sau încrezut? se întrebă şi până la sfârşitul orei rămase îmbufnată. La ieşire îl aşteptă în capul scării, cu spatele la uşă, stând acolo parcă din întâmplare; el se opri iarăşi, alături.

— Nu sunt atât de ursuz pe cât ai putea crede, îi spuse. Mi-ar place să te însoțesc.

Ea fu străbătută de aceeaşi sensatie de biruința, ca şi rândul trecut, dar, deoarece atunci, după, despărțire regretase ca nu 1-a ținut mai mult, se sili să fie mai comunicativă.

— Dacă asta într'adevăr îti place, de ce de atâtea ori trebue să nu mă bagi în seamă? Îl întrebă. în timp ee porneau. Şi ridică privirea spre el, arătând, cu buza de jos împinsă înainte, un cap foarte mâhnit.

— Nu pot să-ti răspund aici. Dacă vrei să mergi pe o stradă mai liniştită, am să-ti explic.

— Aş vrea să mă plimb într'un parc.

— Parcurile sunt mai mult pentru îndrăgostiți. Manuela râse; ar fi vrut să-i spună: „Du-te naibii!" cum ocăra acasă pe cei ce-o necăjeau, dar această vorbă i se păru prea îndrăzneață. Nu-şi amintea s'o mai fi intimidat vreodată cineva aşa..

Merseră pe bulevardul cel nou, ale cărui trotuare late se pavau, trecură prin fața casei ei, dar niciunul nici altul nu se opriră. Când ajunseră la piața Romană, întunerecul se cernea prin frunzele castanilor de pe bulevardul Catargiu. Sub primul copac, Antal se opri în fața ei şi îi apucă umerii în mâini, cu un gest aproape părintesc. Şi tot ce urmă să spună, fu tot aşa, ca o mustrare părintească:

— M'a indignat că poți fi atât de încrezută. Cu puțin nu am, cred, de două ori anii tăi, dar n'am întâlnit până acum un exemplar ca tine. Atât că, pe cât eşti de încrezută, pe atât eşti de proastă. Iți închipui oare că pentru aceea m'am născut cu atâția ani înaintea ta, de aceea, când tu învățai să umbli eu învățam să sbor, de aceea am cunoscut ațâți oameni şi mi-am lovit de atâtea ori capul de pragurile de sus ale atâtor uşi prin care am intrat, ca acum să mă las păcălit de ochii tăi foarte şireți şi foarte frumoşi?

Manuela nu se simți supărată de vorbele acestea. I se părea într'adevăr că el o demascase, că fusese ruşinos de proastă şi că dacă acum el o batjocorea, îşi merita soarta. Râse, ca să micşoreze gravitatea acuzațiilor, cu bărbia în piept şi cu genele plecate. Dar când el îşi luă mâinile de pe umerii ei, simți că-şi recâştigă libertatea şi încrederea în sine.

— Am învățat prin urmare ceva astăzi! îşi spuse, privindu-1 pe sub gene, cu ciudă şi totuşi cu un fel de recunoştință. Ei bine, domnule Antal, va fi cu atât mai rău pentru dumneata, cu cât voiu învăța mai multe!

Ea îşi făcuse planul cum să se poarte de acum înainte. ca el să nu-i mai poată demasca intențiile. Apoi îşi aminti că el îi vorbise într'un fel foarte familiar, fără ca măcar să ştie cum o chiamă. Se întrebă dacă va trebui să-i răspundă în acelaşi ton. Instinctiv, îşi umezi buzele cu limba, ridicân-du-şi spre el privirea curbată pe sub gene:

— N'ai fi curios să ştii cum mă chiamă? îl întrebă clipind. După atâta drum împreună, am putea să ne spunem numele.

— Aş fi putut să ştiu, fiindcă lista elevilor e pe biroul meu, dar recunosc că nu m'a interesat. Numele, e ultimul amănunt pe care vreau să-1 aflu despre cineva. Nu-i nevoie să mi-1 spui pe al dumitale. Sunt sigur că nu ți se potriveşte. Când o să fim prieteni, am să-ți găsesc eu unul. Cât despre mine, după botez, mă numesc "Vladimir". Priveşte-mă şi spune dacă nu-i ridicol! Sunt mulțumit însă că nimeni nu mi-a spus aşa.

Manuela observă că nu-i mai vorbea familiar ca adineaori şi nu înțelese cum se putea schimba, dela un moment la altul.

— Dar cum ți se spune, la urma urmei? îl întrebă, El ridică din umeri:

— Nu ştiu; n'am observat să-mi fi găsit cineva un nume. Mi se spune: tu, măi, ăla, afară de cazul când mi se dau, epitete jignitoare. Aş vrea odată să le aud; îți închipui însă că nu mi se spun în față.

— Dar... Manuela ezită. Dar, în sfârşit, în intimitate, femeile, prietenele dumitale, cum îţi spun?

— Oh! femeile găsesc totdeauna nume ridicole; fiecare dintre ele are colecţia ei de diminutive, nume de cai sau de căţei. Mi-ar fi ruşine să fiu chemat astfel, în public.

Manuela găsi totuşi că „Vladimir" avea o anumită muzicalitate, ceva de cantilenă şi că, deşi prea lung cu cele trei silabe ale lui, putea fi pronunţat ca o mângâiere. "*

— Vladimir! "Vla-di-mir An-tal! îşi spuse. Ei! în întregime şi pronunţat solemn, nu merge. Eu îi voiu spune "Vladimir". Ca să fie frumos sau urît, un nume depinde de felul cum e pronunţat. Şi mai depinde, fireşte, şi de cel care îl poartă, îşi sfârşi gândul, ridicând iarăşi ochii să-l privească.

Nu-l mai vedea clar, fiindcă primul văl al serii căzuse; sub copac era încă mai întunerec; printre ramuri începeau să se vadă stelele, palide, abia sclipind. Dar îi reţinea imaginea într'atât, încât să i-o poată întregi în umbră.

— Este ciudat, — îşi spunea, uimită, poate mai mult, intrigată — cum seamănă omul ăsta cu ceea ce m'am gândii eu că ar putea să-mi placă!

Fiindcă acum avea pantofi cu tocuri înalte, el nu mai părea atât de mare, bărbia ei îi ajungea la umăr, însă, în afara artificiului, se simţea foarte mică lângă el — şi în mod ciudat această sensaţie îi era plăcută. Nu cunoscuse niciun bărbat în de aproape, dar nu se sfiise să-i privească şi izbutise, luând câte ceva dela fiecare, să-şi schiţeze tipul preferat. Fireşte, nu-i plăceau blonzii; îi găsea feminini. Brunii în schimb, aveau o asprime care o intimida. Tipul intermediar i se părea nesemnificativ. Descoperise însă că la un tip sau altul, ochii pot să retuşeze fizionomia. Ai lui "Vladimir erau verzi, destul de deschişi ca să-i lumineze chipul, dar nu atât ca sa devină sarbezi.

— Ceva dacă erau mai deschişi, se gândi, ar fi avut ochi de raţă. Aşa, i-a nimerit cum nu se poate mai bine!

Ii era necaz că n'avea ea aceşti ochi. Unui bărbat nu i-ar fi trebuit neapărat.

— Nn merită să fie atât de reuşit! se gândea acum, refăcându-i imaginea în întunerec. Şi era înciudată, fiindcă pe deasupra descoperise şi altceva, mai fermecător poate decât toate: firele argintii de păr. Erau numai câteva, altcineva nu le-ar fi dat atâta importanţă, dar ochilor ei nu putuse să le scape acest amănunt care o obseda în fizionomia bărbaţilor. N'ar fi ştiut să-şi spună de ce; de altfel nu-şi analiza niciodată preferinţele. Primii care se apropiaseră de ea fuseseră colegii de facultate; tratând-o camaradereşte nu putuseră s'o câştige. Nu-i plăcea nici vocabularul lor, presărat cu expresii bueureştene de prost gust. „Şefule", „doctore", „directore", erau vorbele cu care se chemau; „clasa întâia" sau, mai mult, „casaţie" era ceva care le plăcea, bunăoară, o femeie; „mai arde un rând" era felul de a comanda chelnerului. Nu-i plăceau nici gesturile lor, nici îmbrăcămintea, nici îndrăzneala. In mod firesc fugi de ei şi de vârsta lor, refugiindu-se cu gândul la omul matur ale cărui gesturi ponderate îi impuneau. Ii plăceau cămăşile albe, stofele închise, mâinile lungi şi mate, pantofii negri şi ceasornicele plate, la care se adăuga sburătura de pudră dela tâmple. Pentru gustul ei de atunci firele albe din păr erau condiţia principală a eleganţei, fiind amănuntul care să facă legătura, între distincţia fizică şi aceea sufletească.

— "Vla-di-mir! îşi spuse, silabisindu-i numele. Are să-mi placă, să-l numesc aşa, fiindcă se potriveşte cu ochii lui verzi.

Apoi gândindu-se deodată că din clipă în clipă vor trebui să se despartă şi că până la lecţia lui viitoare va trece poate multă, vreme, îi păru rău să nu-l mai vadă între timp. Îndrăzneala îi veni pe neaşteptate:

— Dacă ai vrea să-mi telefonezi mâine, vorbi, părând nepăsătoare, mi-ar place să mai stăm de vorbă, un sfert de ora.

Vladimir se gândi o clipă.

— De dimineaţă mă duc la aerodrom, răspunse, dar după amiază, dacă eşti acasă, am să-ţi telefonez. Vrei să-mi dai numărul?

Manuela ar mai fi vrut să-1 întrebe dela ce oră până la ce oră înţelegea el „după amiază", dar îi fu teamă să insiste.

— N'am să stau acasă! se hotărî, înfuriată. Am să-1 las să-mi telefoneze degeaba. La o astfel de invitaţie, putea să fie mai atent.

— Acum probabil va trebui să te conduc acasă, spuse el. Vorbindu-i de telefon, Manuela nu se gândise la asta de aceea nu înţelese că el se simţea concediat. Fu încredinţată, că avea altceva de făcut, ceea ce o înciuda mai mult. Se despărţiră cu impresii confuze. Ajungând sus, îşi aminti că el notase numărul telefonului într'un carneţel, pe intunerec.

— Dacă l-o fi greşit? se gândi. Apoi strânse dinţii, mâniată.

— Cu atât mai bine! N'are să mă mai deranjeze. Înainte însă de a-şi da seama dacă acest gând era sincer sau nu, o noua strângere de inimă o făcu să se oprească: el notase numărul, dar numele nu; tot nu ştia cum o chiamă. Putuseră să fie amândoi la fel de zăpăciţi ca să treacă peste asta. Mâine telefonul va suna şi dacă Majeni va răspunde, el nu va şti pe cine a chemat.

— Am să aştept totuşi acest telefon, se hotărî. Numai pentru a-i spune: „Domnul meu, mi-ai făcut o foarte aspră morală, dar ai uitat să mă întrebi cum mă chiamă. Dacă vrei să afli acum: mă numesc Manuela, am 18 ani, urmez cea mai stupidă dintre facultăţi, literele, cu cea mai stupidă dintre specialităţi: latina. Şi pe deasupra, greaca! Fiindcă un idiot de profesor în liceu mi-a dat zece la greacă, zece la latină, făcându-mă să cred lucruri grozave despre capul meu. când lui îi plăceau ochii mei. Dacă vrei să mai ştii ceva, m'am înscris la pilotaj nu fiindcă mi-ar fi plăcut vreun aviator, detest toate genurile de bărbaţi, ci fiindcă vreau să mă fotografiez în costum de sbor. Şi cu asta, domnul meu, te rog să mă ierţi, cred că pentru azi am terminat!"

Se opri o clipă, ca să-şi regrupeze gândurile, apoi, străbătută de un nou val de ciudă, rectifică:

— Pentru azi şi pentru totdeauna!

Şi întorcându-se pe călcâie îşi făcu vânt, tropăind, gata să cadă peste uşă, în camera ei.

— Şi să te ia naiba! adăugă, asvârlindu-şi poşeta pe divan. Să te ia naiba, cu ochii tăi verzi şi cu părul tău argintat!

V

Despărțindu-se de Manuela, Vladimir ieşi în calea "Victoriei şi se îndreptă spre „Aero-Turism". Asociația, izbutita cu sprijinul generalului Baroncea, funcționa numai de şase luni şi abia începea să fie cunoscută. O asociație mai veche „Avia", sprijinită de stat, făcea în acest timp o foarte vie propagandă pentru aviație şi număra în fiecare zi tot mai mulți membri. Elevii de liceu, profesorii, studenții, militarii, erau îndemnați să se înscrie, încât înființarea unei asociații noi părea inutilă, fiindcă nu mai rămânea cine să adere. La .„Avia", membrii căpătau cu uşurință insigne şi carnete de legitimație şi asta mulțumea pe cei mai mulți. Se organizase şi o şcoală de pilotaj, care funcționase două ierni la rând, fără ca apoi să se treacă la sbor. Nu se comandase niciun avion şi nu se deschisese niciun câmp de aviație. Spre primăvară, când pe ferestrele sălilor întunecoase de curs vântul aducea de departe izul câmpului desmorțit, elevii, chirciți cu piepturile în bănci dădeau examene, erau întrebați la aerodinamică, la meteorologie, la navigație şi după ce li se împărțea certificate, căpătau concedii nelimitate. Elanurile erau încetul cu încetul măcinate; plictiseala cuprindea şi pe elevi şi pe profesori.

Fusese într'o astfel de primăvară descurajatoare, când. la ora celui mai pedant profesor, în timp ce se explica la catedră o formulă complicată, unul dintre elevi, student dela teologie, o namilă de om, noduros, cu fălcile groase, cu dinții mari, cu pumnii păroşi, se întinsese în bancă până-i trosniseră oasele, apoi, ridicându-se, scăpase printre fălcile strânse un chiot haiducesc, un chiot cutremurător, al întregei ființe desmorțite, un chiot de țăran care după iernat coboară de pe cuptor în mijlocul bătăturii jilave. Şi în hazul sălii, în timp ce profesorul rămăsese stupefiat la mijlocul formulei inutile, cu creta pe tablă, teologul întrebase, vărsându-şi parcă năduful, în fiecare vorbă:

— Da' noi când mergem afară să sburăm

Vladimir îşi amintea cu o nostalgie aproape dureroasă şcoala lui de pilotaj. Nu fusese o şcoală, ci o aventură. Dar oricând, ar fi luat una la fel, dela început.

Împlinea 18 ani când fusese trimis să învețe dreptul, la Paris, nu fiindcă era o modă, ci fiindcă tradiția familiei o cerea, In anul acela, Bleriot trecea canalul Mânecii. Vladimir îşi amintea primirea delirantă pe care i-o făcuseră, la înapoiere. In clipa aceea, cu elanul vârstei, crezuse că nimic mai mult nu-şi poate dori un om în vieață şi idealul lui fu o biruință ca a lui Bleriot. Nu se gândea atunci la aviație. Îşi spusese că odată va deveni un mare advocat, sau mai degrabă un mare magistrat care să creieze o justiție nouă, o justiție a tuturor oamenilor, intransigentă ca justiția naturii. Dar se întâmplă altfel.

In locul bibliotecii, pe care nu încetă să o cerceteze, îl atrase mai mult câmpul de aviație dela Issy Ies Moulineaux; acolo îl cunoscu pe Bleriot şi văzu avionul lui de aproape. Cunoscu pe locotenentul Bague, care peste un an avea să cadă; pe Roland Garros, învingătorul de mai târziu al Mediteranei; pe Chavez, învingătorul Alpilor şi victima lor: prăbuşit după ce-i trecuse.

Tineri, aproape de vârsta lui, aviatorii îl primiră pe aerodrom, în hangare, în ateliere şi în inima lor entusiastă. In anul următor sbură cu biplace-ul lui Farman. Avea să înțeleagă mai târziu sensația sborului. Atunci fu o beție, ceva între durere, frică şi demență. Văzu numai acoperişuri roşii, vârfuri de copaci, totul învârtindu-se amestecat în ceață şi pe omul din fața lui, bătut de vânt, cu părul smuls de sub şapcă, fluturând; nu un om, un zeu. Nicio clipă nu-şi închipuise atunci că va putea să sboare odată singur. Şi totuşi când află că la Juviay se deschide o şcoală de pilotaj, era, fără să ştie, pregătit să o înceapă.

Înainte de a-şi lua licenţa în drept, îşi luă brevetul de pilot, al unsprezecelea brevet european. Abia împlinise douăzeci de ani. De atunci trecuseră alţi cincisprezece: războiul, pacea, vieaţa, lumea, dar aerodromul dela Juviay nu-1 putea uita.

Avea încă. în gând câmpul acela mărginit pe o parte de hangare, pe alte două de tribune, fiindcă municipalitatea îl organizase pentru meetinguri, dar deschis, până la orizont pe a patra latură. Leroy, un alsacian bălan, cu ochi albaştri, neînchipuit de cumsecade, fusese primul lui instructor şi cum nu putea uita câmpul, nu-1 uita nici pe el.

Sborul începea dimineaţa. După ce îşi terminase examenele la facultate, nici nu mai venea seara, cei zece kilometri cu trenul, până la Paris, — ca să poată fi în zori pe aerodrom. Dormea pe o targa, în colţul hangarului, între avioane, la un loc cu mecanicii.

Zâmbea, când îşi amintea primul avion de şcoală, un „Farman" cu planurile despânzite. osos, ca un cocoş jumulit, făcând o figură comică între celelalte sburătoare. Fireşte că avionul acesta mutilat nu se putea niciodată ridica dela pământ; pe el învăţase mânuirea comenzilor şi conducerea motorului. II fugărea prin iarbă, dintr'o margine în alta a aerodromului, silindu-se să-1 ducă în linie dreaptă, sub supravegherea lui Leroy, care îl urmărea dela zece paşi, pe motocicletă. Când începu să facă mişcările cu degajare,
când fu stăpân pe direcţie şi pe motor, încerca sensaţia neputinţei. Atunci ar fi avut îndrăzneala să se înalţe, dar avionul nu sbura. Fu trecut pe altă maşină, mai puţin jumulită, care izbutea să se ridice câţiva paşi dela pământ, şi cu aceasta începu primele salturi. Luându-şi avânt avionul se ridica dar în efortul acestui salt îşi pierdea vitesa şi revenea singur, cuminte, pe pământ. Intr'o seară, Leroy îi spuse:

— Mâine vei sbura.

Ştia totul şi trebuia să-şi încerce toată ştiinţa dintro-dată. Trebuia să facă totul perfect, ca un Dumnezeu. In noaptea aceea, între câteva crâmpee de somn, gustă încă odată, cu dinţii şi cu pumnii strânşi, îngrozitoarea măreţie a sborului. Apoi sbură. Şi multă vreme, după şampania succesului, se simţi trist şi desorientat, ca un om care, învingându-şi propriul Dumnezeu, nu mai are cui să se închine.

In ţară., alături de Vlaicu şi mult mai tânăr decât el, deveni un fel de precursor. După ce Vlaieu căzu, veniră alţii; se împrieteni' cu Zorileanu şi-şi spuse: un exaltat care ar fi trebuit să sboare nu cu avionul, ci cu propriile lui braţe, prefăcute în aripe. Apoi veni războiul. Unul câte unul, camarazii dela Issy Ies Moulineaux şi dela Juvisy şi alţii, căzură, Căzură Boyau, după ce doborîse nenumărate avioane inamice. Guerin, Dorme, Coif fard, în Franţa. Şi căzură Muntenescu, Paukert, Lucy, Texier, la noi. Apoi se spuse că legendarul **Guynemer, lovit** la Poelscapelle, se prăbuşise, fără să mai poată, fi găsit.

In războiu îl cunoscuse pe generalul Baroncea, unul dintre cei dintâi ingineri militari, colonel de artilerie atunci, cu eare sburase în liniile duşmane, la Nămoloasa, ca el să-şi reguleze singur, nemulţumit de observatorii tereştri, tirul divizioanelor. Generalul Baroncea rămăsese legat de aviaţie şi, demisionând după războiu. la aceasta vârstă târzie, ou o pasiune tinerească, se specializase în construcţii aeronautice.

Desenase planurile mai multor avioane îndrăzneţe şi realizase în sfârşit celebrul „"V. "V.B." de recunoaştere, după o formulă nouă. Suprafaţa purtătoare se putea modifica în timpul sborului, prin aripioare suplimentare mobile, montate la planuri şi, datorită lor, la o viteză neobişnuit de mare pentru vremea aceea, se obţinea o foarte mică viteză de ate-rizaj, — ceea ce simplifica problema aerodromurilor, îngăduind micşorarea considerabilă a întinderii lor — calitate de foarte mare preţ la un avion militar.

O fabrică franceză se angajase să construiască avionul în serie, pentru statul Român, în vreme ce alte fabrici căutau să perfecţioneze aceeaşi formulă. Accidental pe care îl dăduse lângă Paris prototipul avionului, omorîndu-şi pilotul la sborul de încercare, se dovedise a fi numai o greşeală de pilotaj, începută sub acest semn tragic, construcţia „"V. V. B.-ului" totuşi continua; primele avioane sosiseră de curând şi fuseseră' puse în serviciu.

Mai puțin independent, Vladimir trebui să-şi valorifice doctoratul în drept, preluând procesele tatălui său, care îmbătrânea. Făcu advocatura fără convingere, cu o rece conştiinciozitate. In 1922 fu trimis, ca jurist şi aviator, să reprezinte România la conferința de legislație internațională aeriană, dela Paris. Îşi regăsi câțiva din vechii prieteni, regăsi vechile câmpuri de aviație, şi. altele noi, moderne, în plină activitate, furnicând, dar mai ales, din desbaterile conferinței înțelese că se năştea ceva nou, un lucru care păruse odată utopic: turismul aerian. Fabricile ,.Renault" scoseseră un tip de avion cu două locuri, uşor. solid, foarte ieftin şi destul de rapid. Vladimir achiziționă unul şi se întoarse în țară, prin Italia şi Jugoslavia. Vroise să se oprească la Florența, să-1 vadă pe Zorileanu, care zăcea răpus de piept într'un sanatoriu, dar chiar în ziua plecării află că aviatorul murise. Sbură, fără entusiasm, ca pe un drum de doliu, ca în urma unui car funebru aerian.

Fără să se gândească şi fără să se înscrie pentru recunoaşterea lui, stabili un extraordinar record de durată şi viteză. Fabricile „Renault" îi restituiră costul avionului, în termeni foarte curtenitori şi se oferiră să-i construiască un tip special de competițiune. Devenea un pilot european. Câteva întreceri erau în curs. Dacă ar fi putut porni ca într'o aventură, ar fi făcut-o, fără să țină seama de riscuri. Avea însă oroare de pregătiri, de fotografii la ziar, de recepții, de felicitări, şi avea mai ales oroare de „manajeri" care în împrejurări de acestea se ivesc ca din pământ, terorizându-te, făcându-ți-se stăpâni fără să-i fi chemat.

Nu se angaja, deci, la nimic. II obseda în vremea aceea turismul aerian — se luptase să-1 facă înțeles şi la noi. Generalul Baroncea îl susținuse, devenise preşedintele asociației „Avio-Turism", dar lucrurile stagnau, mai ales fiindcă nu erau fonduri. Moartea bătrânului Antal îl scăpă de două griji: de advocatura şi de bani. O casă ,în Bucureşti, alta la Craiova, un petec de moşie rămas din expropiere, în Dolj, altul în Ialomița, fu averea împrăştiată pe care o moşteni şi pe care n'avu cu cine s'o împartă. In clipa când luă cunoştință, că în afară de bunurile acestea imobile, bătrânul lăsase un depozit de câteva sute de mii de franci la Paris, Mecca lui de totdeauna, se urcă în tren şi porni.

Trei avioane de şcoală fură comandate la Renault, Stătu din toamnă până în primăvară, în fabrică. Pe primul avion care fu gata, în locul pasagerului instala un rezervor suplimentar de benzină şi, neglijând iarăşi orice pregătire, sbură fără escală, la Bucureşti. Stabili un covârşitor record față de primul; raidul nu mai făcu însă aceeaşi vâlvă. Totuşi, reactualizându-i numele, îi îngădui să obțină mai uşor ajutorul autorităților. Şi într'adevăr, acum „Avio-Turism"-ul putu lua ființă.

Sprijinit de generalul Baroncea, începu prin a organiza scoală de pilotaj. Acum când avea totul la dispoziție, Vladimir preferă să nu se grăbească. Celelalte două avioane, aveau să fie gata în vară. Obținu un teren potrivit, poate doar prea departe, dincolo de Băneasa. Toamna, când sosiră, avioanele găsiră terenul amenajat şi un mic hangar de zid, gata să le primească. Fără nicio piedecă şi fără nicio întârziere, în primăvară putea să înceapă sborul. Ca să nu tărăgănească în chip plictisitor cursurile teoretice, făcu un program minimal, de predat în şase săptămâni. Restul avea să se învețe pe aerodrom. Când la 1 Martie cursurile se deschiseră, erau înscrişi numai 30 de elevi. "Vladimir vedea însă în ei 30 de piloți. Avea să lupte ca niciunul să nu se piardă: să cadă, sau să, părăsească şcoala.

— Dar fetele, fetele, de ce-ai primit bre fetele? protesta generalul, aplecându-se cu ochii bulbucați peste biroul lui Vladimir, ca să se încredințeze încă odată de prezența numelor feminine pe lista celor înscrişi.

Vorbea deopotrivă cu gura cu ochii, cu nasul, cu barba, cu urechile şi cu mâinile. Mare, uriaş aproape, nu putea să-şi ducă greutatea drept. Umbla cu spinarea curbată — se apleca încă mai mult când trecea pe sub uşi — şi cu umerii aduşi înainte. In această poziție, spatele, dintr'un umăr în altul, căpăta dimensiuni fantastic de mari. Te-ai fi aşteptat întorcându-se, să-1 vezi cu un singur ochi în frunte, ca un ciclop. Pe un gât scurt şi gros, ascuns în spatele bărbii sure, purta un cap exagerat de mare chiar pentru trupul lui de uriaş. Un cap ca pentru o statue,

parcă lucrat cu ciocanul țigănesc, în bronz plin de neregularități, o față cu o sută de planuri, în mijlocul căreia numai nasul de aquilă, mare şi puternic, era neted tăiat. Ochii, bulbucați şi veşnic injectați, stăteau gata să sară din orbite, la fiecare vorbă. După ce răcnea, repezindu-se să bată cu pumnul în vreo masă, te-ai fi aşteptat să-i găseşti între hârțile răvăşite, ca nişte biloaie însângerate.

Nu se putea spune că-i urît; era ceva mai puțin şi ceva mai mult: fioros. Fioros în înfățişare, în gesturi şi fioros în concepții. Nu înțelegea frivolitatea, nici pentru alții dar nici pentru el. Pe-a străinilor trebuia s'o tolereze sau să u'o observe — în schimb, în casa lui se trăia mai auster decât îiitr'o mănăstire.

Baroncea îşi petrecea timpul într'o încăpere fără mobile, numai cu planşete aşezate pe suporturi în felurite poziții, şi cu pereții acoperiți de planuri. O puzderie de hârtii înnegrite cu cifre scrise mărunt, interminabile calcule, făceau un bizar covor pe jos. Câteodată el se uita zile la rând în această încăpere, străin de orice întâmplare din afară, refuzând să răspundă la telefon, refuzând să vadă pe cineva, ursuz şi străin pentru oricine.

Se găsise însă o femeie care să-l iubească; poate mai mult: să-l divinizeze. O ființă palidă, străvezie, cu mâini de alabastru, cu înfățişare de principesă, — cu care făcuse o căsnicie stearpă. Pe celelalte femei le detesta, uneori cu blândețe, alteori cu violență. A prezida o şcoală de pilotaj unde şi fetele erau primite i se părea intolerabil, dar în fața faptului împlinit nu mai putea face altceva decât să-şi spună punctul de vedere, ostil:

— Fetele, fetele, bre, or să ne facă pocinogul! Ce-ai avut tu nevoie de fuste pe aerodrom? Astea nu vin să facă treabă, măi, vin să ne farmece băieții!

Sediul asociației era la primul etaj al unei case vechi. pe calea Victoriei, în dreptul pasagiului Român. La capătul unor scări de lemn, roase, pe care vizitatorii trebuiau să le urce îngrijorați în vârful picioarelor, de teamă să nu se prăbuşească odată cu ele, în două camere mari, instalaseră birourile. Un secretar şi o dactilografa ocupau, cu registrele şi cu mica. arhiva., una din camere. In cealaltă se făcuse un fel de cabinet de consiliu. Ca să-i dea un aer mai somptuos încăperii sărăcăcioase, Vladimir pusese să se tapeteze pereții cu mătase de coloarea tutunului, duşumeaua fusese in întregime îmbrăcată în stofă roşie pluşată, iar în. tavan, în afară de candelabrul central, patru plafoniere, calote de sticlă mată, fuseseră montate în cele patru colțuri. Un birou mare, de stejar şi o bibliotecă în spatele lui, ocupau unul din pereți; o canapea si câteva fotolii de piele neagră, aduse, ca şi biroul, din cabinetul bătrânului Antal, mobilau restul încăperii.

Urcând scările Vladimir auzi răspândindu-se cu un ecou surd în pereții clădirii, paşii generalului. Se miră, fiindcă îl ştia plecat abia de două zile la Belgrad, invitat să asiste la probele unui avion sârbesc.

In uşă un om care tocmai se pregătea să sune; fără pardesiu şi fără pălărie, părea un locatar. Recunoscându-l pe Vladimir, se trase în lături şi luă o figură rugătoare:

— Eu sânt di jos, spuse cu glasul plângător, în loc de orice salut.

Lui Vladimir îi veni să zâmbească, dar se stăpâni.

— Nu te supăra, îi răspunse, deschizând uşa. Am să-l rog pe domnul general să umble mai încet.

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc! făcu omul, înclinându-se de câteva ori repede şi trăgându-se de-a'ndaratelea spre scări.

Pe prima treaptă, se opri:

— Eu sunt Lowin, cu galanterie. A fost mai înainte Nagler, dela porțelanuri, dar n'a îndrăznit să sune, să, nu supere aşa un om simpatic, ca domnul general. Înțelegeți dumneavoastră, pe noi nu ne deranjează, asta, dar e tavanu slab, casă veche, a început să crape. Ne este tare teamă să nu cadă într'o zi peste clienți, să avem bucluc.

Vasta Cameră de Consiliu a asociației se întindea peste amândouă magazinele dela parter ale acestui vechiu imobil. Stofa groasa de pe jos amortiza sgomotul paşilor generalului,

care se plimba, agitat, dintr'un perete în altul al încăperii, dar nu putea, opri vibrația duşumelii. Paşii lui, în aparenta elastici, daca sus nu se prea auzeau, jos se simțeau, aproape se vedeau, succedându-se' pe plafon, dela galanteria lui Lowin Ia porțelanurile lui Nagler şi pe urmă înapoi. La ora 6 după amiază când de obiceiu sosea generalul, negustorii înlemneau.

Unul într'o prăvălie, celălalt în alta, îi urmăreau cu capul în sus paşii, gata să vadă plafonul prăvătindu-se. Generalul, încunoştiințat, socotea că e o exagerare.

— Cum, bre, se scandaliza, pot să spună nemernicii o grozăvie ca asta, despre mine? Dar voi nu vedeți bre, că. păşesrc uşor, ca o dansatoare?

Şi ca să dovedească, îşi relua cadrilul, cu aceiaşi paşi grei înfundati în covor.

— Nu vedeți bre, că asta-i calomnie? Iacă, mergeți voi după mine, să vă văd dacă umblați mai uşor!

La câte un pas mai înfundat, ferestrele vibrau. Generalul se înfuria:

— Asta nu-i dela mine bre! A trecut pe semne un camion pe stradă. Voi să nu vă legați de mersul meu! Eu, în tinerețea mea am fost nu numai un călăreț vestit, bre, ci şi cel mai de seamă dansator. Eu ca pe arcuri ştiu să umblu, ia, numai vă uitați!

Şi iar îşi relua cadrilul, adus din umeri, cu mâinile la spate, făcând paşi mari, îndesați, dintr'un zid în altul, în hazul celor de față şi spre groaza lui Nagler şi a lui Lowin de jos.

De data asta, generalul era mai agitat ca alte ori. Când îl văzu pe Vladimir intrând, îşi repezi mâinile spre tavan. Făcea des gestul acesta şi atunci, prin cine ştie ce legătură tainica părul sur i se sburlea în creştet, ca o perie, iar barba, i se lățea la bază, îmbrăcându-i întreg pieptul lat, lăsând o despicătură la mijloc şi în despicătură, pe rever, se vedea panglica roşie a Legiunii de Onoare. Atunci toată făptura lui părea o barbă, părea că dela barbă pornesc, ca nişte accesorii ale ei, ochii injectați, nasul coroiat de indian, surtucul cenuşiu cu două rânduri de nasturi mereu descheiați şi pantalonii fără dungă, înguşti, strânşi pe picior ca nişte cioareci.

— Hai, bine c'ai venit! strigă rostogolindu-se cu brațele ridicate spre Vladimir, ca să-l îmbrățişeze. De data asta bădie, era să fie nasulie!

Observând că vorbeşte în rime, se opri, uimit, cu un zâmbet de neîncredere ivit deasupra bărbii, în ochi, ca la un copil care descoperă sunete muzicale înir'o cutie de lemn.

— S'a întâmplat că a rimat! reluă, dar se opri şi mai uimit de noua rimă.

Vladimir zâmbi.

— S'a sfârşit bre! strigă generalul dându-se înapoi şi bătându-se cu palma pe genunchi de bucurie. S'a sfârşit şi gata! Dac'am început să vorbesc aşa, pe semne că nu mai am mult până să ajung poet!

Cum însă în această lungă frază nu mai pică nicio rimă. Trebui, desamăgit, să se întoarcă la primul gând. II luă pe Vladimir de braț şi-l trase în mijlocul încăperii.

— Era s'o pățesc bre: să crap! Mare minune că mai mă vezi teafăr!

— Te ştiam la Belgrad. îl întrerupse Vladimir, încercând să scape, ca să-şi scoată pardesiul.

— Tocmai bre, că de acolo mi s'a tras. Vino şi şezi colea, să-ti istorisesc.

— Nu te ascult, dacă nu stai şi dumneata.

— Dar tu ştii bre că eu nu pot sa stau ia un Ioc! Făcu aproape rugător

— Ai să mai dai de belea cu ăştia de jos. Iar au venit să se plângă.

Generalul se înfurie:

— Dacă mai iei apărarea târtanilor, plec şi te las! Iacă te las dacă te rabdă inima să mă izgonești, pentru nişte târtani!

Vladimir se lidică şi luându-1 împăciuitor de umeri, îJ aşează în fotoliul alăturat.

— Ia spune, ce-a fost?

— Bădie, era să fie nasulie! izbucni Baroncea, bucuros să-şi înceapă povestirea.

— Vorba asta de unde ai mai auzit-o? Îl întrebă, zâmbind, Vladimir.

Generalul era obsedat de expresiile noi, pe care îndată ce le auzea le folosea până la tocire.

— Dela Budih bre! explică, înveselit. Căpitanul cela. mărunțel, îl ştii c'a fost odată aici, m'a căutat. L-au trimis în comisia de recepție, la Paris. Dela el s'a tras toată daravela. Aşteaptă să vezi cum s'a întâmplat. Dar când îți spun să te cruceşti, apoi vreau să văd că te-ai şi crucit! Azi dimineață bre, la Belgrad, la hotel, tocmai mă bărbieream, la prânz aveam tren, când, iacă, mă chiamă dela aerodrom,

— Gospodine gheneral?

— Da, el, la aparat.

— Gospodine gheneral, gospodin căpitan Rumun Budih, jelae govorit po telefon.

— Să vină la aparat.

Vine Budih. Aud glas românesc; mă bucur.

— Am onoare să vă salut, domnule general.

— Şi eu să-ți răspund bre. Ia spune, ce s'a întâmplat?

— Am auzit că plecați.

— Plec bre, e adevărat.

— Păi, vă duc eu, domnule general.

— Cu ce?

— Cu avionu, auzi vorbă! Intr'o oră şi jumătate suntem la, Bucureşti.

Aducea un „V. V. B." dela Paris.

— Bine bre, dacă-i aşa!

Nu ştiam însă că dormise noaptea la Sârbi. Sârbii i-au dat să bea, pe semne, l-au afumat. Eu, de unde să văd? Mirosul de vin nu vine pe fir. Mă urc în maşină şi pornesc fuga la aerodrom.. Avionul, pe câmp; mecanicii dădeau drumul motorului.

— Domnule general, plecăm.

— Plecăm, bre, dacă spui aşa. Ai luat meteorul? ,— Luat, luat! mormăie el.

— Spune bine?

— Bine, bine! mormăie iar, încheindu-şi combinezonul. Ceva ploaie la Orşova, puțină furttmă la Turnu-Severin, dar dela- Craiova încolo, bine. Numai la Bucureşti un pic de ceață. Până ajungem noi, s'a ridicat.

— Păi ăsta-i meteor bun, bre? zic, scandalizat. Tu nu vezi ce se ridică pe Dunăre în jos? Orizontul, la răsărit, negru. Dar Budih se cățărase în avion.

— Haideți iute, domnule general, că ne apucă ploaia! Mecanicii, nemernicii, râdeau. N'am avut încotro şi m'am urcat. Acum, ce să vezi, când am desenat planul avionului, n'am luat măsura după burdihanul meu. Nu încap bre, în carlingă. Au trebuit să-mi scoată paraşuta, pe urmă m'au îndesat pe deasupra şi cu chiu cu vai, am plecat. Avionul, tot sălta de bot; înțelegi, Budih în față, uşurel, îl ştii; eu în spate, greu. Până să punem capul la drum, nori în dreapta, în stânga, înainte, deasupra, dedesubt. Budih îmi face semn că nu-i nimic, dar avionul începe să danseze. Văd Dunărea dedesubt, văd munții, în stânga, printre nori şi goluri de aer, câte vrei. Bre, nici cu căruța fără arcuri, prin hârtoape, cât am umblat, n'am înghițit atâtea sgâlțâituri. Mă uit prin. oglindă la Budih; îl văd vesel.

— O fi ştiind ăsta ce face, îmi spun. Şi iar Dunărea, dedesubt, munții în stânga... Simt pe urmă o sgâlțâitură groaznică, aud o fâlfâitură ciudată, parcă îmi trece ceva pe la ureche, şi când deschid ochii, văd carlinga din față goală şi Budih nicăiri. Fă-ți cruce bre!

Generalul sări de pe marginea fotoliului, cu mâinile ridicate spre tavan.

— Fă-ți cruce bre, dacă-ți spun, că, uite, am scăpat nevătămat!

Apoi, văzându-I pe Viadimir înmărmurit, îşi lăsă brațele pe umerii lui, şi începu să zâmbească:

— Stai măi, ce te-ai speriat aşa? Nu mă vezi că-s teafăr?

— Dar Budih? •

— Budih? Mare pezevenghii!! Să plece la drum, cu un astfel de meteor! Bre n'a pățit nimic, îuchipue-ți! Primul lucru -pe care l-am văzut, când am întors capul, paraşuta lui, am văzut-o în urmă şi pe Budih legănându-se dedesubt, ca în lanțuri la bâlci.

Chipul lui Vladimir se destinse. Văzându-1 că zâmbeşte, generalul se sburli iarăşi, cu mâinile în sus:

— Stai să vezi ce-am pățit eu! Crezi că e lucru de glumă, să rămâi singur, fără paraşută, într'un avion fără pilot? Am spus: „Aici mi s'a înfundat!" Un singur lucru mi-a venit în minte să fac, măi, ce nu face niciun aviator când e la aman: am tăiat contactul. Motorul a stat şi avionul s'a înclinat cuminte cu botul în jos. Ascultă, bre şi te minunează de inteligența acestui avion. Ascultă şi ține minte: furtuna, furtună; munții, munți; Dunărea, Dunăre. Eu, înțepenit în carlingă, fără manşe, că poate tot aş fi încercat să fac ceva, Ei, ce crezi că s'a întâmplat?

Avionul a pornit-o uşurel, în spirala, printre nori, s'a întors cu botul şi la răsărit şi la apus, I-a ocolit de două ori pe Budih în paraşută de~am crezut că intră în el şi pe sârmă, ca şi când ar fi zărit ceva jos, deodată, întins, ca pe panta de aterisaj, a luat-o spre pământ. Bre, între Dunăre şi munți, minunea asta de avion a găsit o fâneață şi în fâneață s'a aşezat. Când am văzut pământul venind mi-am făcut cruce, mi-am strâns mâinile pe piept, şi într'o clipă mi-am spus, cum mi-ar fi spus taică-meu daca m'ar fi văzut: „Baronceo naiba te-a luat!". Fă-ți cruce bre, ca uite, nu m'a luat! Când am deschis un ochi, am crezut că visez. Avionul stătea cuminte, pe coadă şi pe roți, ca la şcoala de pilotaj. Am scos capul din carlingă, gândind că am sa mă găsesc pe altă lume. Dar de unde! Dunărea în dreapta., munții în stânga, norii deasupra şi Budih...

Baroncea se opri în fața lui Vladimir, cu picioarele desfăcute, aplecat din mijloc, cu barba răşchirată, cu ochii bulbucați gata să-i sară din cap.

— Budih, bre, Budih, pezevenghiul, îşi strângea paraşuta, în partea, cealaltă a fâneții, după nişte pomi. Când l-am văzut, nu m'am putut stăpâni, am dat fuga spre el şi ne-am îmbrățişat.

— Ce era să pățim bre? am îngâimat. Dar el:

— Bădie, era să fie nasulie! Apoi, îndreptându-se:

— Mă iertați, domnule general, am şi eu o vorbă a mea.

— Şi avionul nu pățise chiar nimic? întrebă Vladimir, intrigat.

I se părea de necrezut, fiindcă se vorbea despre unele capricii ale avionului, tocmai la aterisaj. De curând la Galați, unul din cei mai iscusiți piloți intrase cu planul în pământ şi numai datorită norocului nu se rănise grav.

— Nimic bre, nimic, dacă-ți spun! Peste un ceas, după ce s'a liniştit furtuna, i-am dat drumul şi am plecat. La dejun am fost acasă.

— Generale, eşti un om norocos! spuse Vladimir, ridicându-se să treacă la birou.

— Ce noroc bre! zi că avionul meu are cap! Dar pe pezevenghiul de Budih nu l-am lăsat aşa. I-am telefonat comandorului Gaspar să-1 pedepsească nițel.

— Pentru ce?

Baroncea îl privi, cu gâtul strâmb sub barbă, nedumerit de întrebare.

— Cum pentru ce? Pentru nerespectarea meteorului şî pentru pasager luat fără paraşută la bord!

Lui Vladimir îi veni să râdă, dar se stăpâni făcându-sc ca umblă după ceva în sertare.

Baroncea se rezemă cu mâinile pe birou. în fața lui.

— Ce zici, să-1 cerem pe Budih instructor de sbor?

— După ce ai pus să-1 pedepsească,?

— Bre, dar mi-e simpatic.

— Să-1 cerem atunci, aprobă Vladimir, zâmbind.

Baroncea traversă cu paşii lui grei biroul şi trecu dincolo, ca să dicteze dactilografei o cerere către minister. Apoi se întoarse şi discutară ultimele puncte nelămurite din programul

de pilotaj, până ce căzură asupra tuturor, de acord. Peste două săptămâni se deschidea sborul. Pe aerodrom totul era gata. Pentru dumineca viitoare, fixară examenul teoretic.

— Dar cu fetele, cu fetele cum rămâne? făcu generalul. 'Hai să le trântim la examen, să nu le aducem pe aerodrom.

Era fără îndoială o obsesie.

— Ha, ha! urmă, din gât, jucându-şi ochii bulbucați, gata să i se rostogolească în barbă. Cu fetele, bădie, o să fie nasulie!

Vladimir rămase deodată pe gânduri. In agendă avea un număr nou de telefon şi însemnarea aceasta îi aducea în minte o imagine ciudat de vie şi de vorbitoare. Se pomeni zâmbind.

— La ce râzi acum? îl întrebă generalul, repezindu-şi mâinile în sus, scandalizat.

El continuă să zâmbească, de parcă n'ar fi auzit întrebarea. După câteva clipe ridică ochii şi-l căută cu privirea:

— Şi, crezi într'adevăr că, o să ne facă pocinogul?

VI

Amedeu veni la 10 dimineața; la 11 se transmitea prin radio dela Atheneu, „Damnațiunea lui Faust", dirijată de Enescu. Manuela îl găsi stând cuminte în fotoliul din hall. Văzând-o, el se ridică în picioare, cu gesturile lui ceremonioase şi punându-şi mâna pe piept i se înclină în față, până la pământ.

— Bine te-ai sculat, Domniță! îi ură. Sunt fericit de fiecare dată când întâmplarea face să te văd!

Manuela îl privi, şi amuzată şi neliniştită de înfățişarea lui. Pentru această dimineață însorită de Aprilie, Amedeu adusese o ciudată combinație de veşminte sub gabardina lui. Pantalonii erau cenuşii-verzui. acea atât de purtată într'un timp „coloare a oului de rață", cu luciu metalic, stăruitor călcați, prea scurți ca să poată acoperi ghitrele albe strânse peste pantofii de lac. Un veston negru, larg, cu umerii căzuți şi foarte decoltat, lăsa să se vadă dedesubt o vestă înflorată, încheiată cu mici nasturi de sidef. O lavalieră albă cu buline negre se înfoia, acoperind şi gulerul şi cămaşa, coborînd peste vestă până la jumătatea pieptului. Deasupra ei, gâtul se ridica subțire, ca un vrej, descărnat şi țepos. Din mânecile hainei, manşetele tari, parcă nişte burlane, ieşeau îngălbenite, căzând prea largi până la jumătatea mâinii. îşi pusese la butonieră o crizantemă întârziată, o mare floare galbenă, pe jumătate vestejită.

— Şezi, Unchi-Amedeu, îl îndemnă Manuela, ducându-1 de umeri, la fotoliu, cu un gest afectuos.

Ii era deopotrivă drag şi milă de omul acesta, care îi amintea de tatăl ei. Dar pe tatăl ei nu-1 cunoscuse bine şi ca să şi-1 readucă în minte, trebuia să refacă o mulțime de imagini din copilărie. Trebuia" să revadă oraşul de pe malul Şiretului şi csas lor dela marginea oraşului, clădirea aceea vopsită trandafiriu, cu ghirlande de ipsos alb deasupra ferestrelor, cu liniile ei delicate, ca o locuință de păpuşi, pe care acum rămăsese s'o păzească Bunița-Anuț...

In spatele casei era oraşul şi în mijlocul oraşului foişorul de foc; foişorul -— turnul acela înalt, de cărămidă roşie, pe soclu de piatră, aşezat în mijlocul pieții, ca un monument. In față era primăria, în spate liceul de fete, într'o parte prefectura, iar în cealaltă hotelul „împăratul Traian", unde se opreau în fiecare zi automobile pline de praf. Biserica şi celelalte şcoli nu erau nici ele departe, fiindcă însuşi oraşul se întindea pe o foarte mică bucată de pământ.

In schimb, izlazul era nemărginit şi de izlaz îşi aducea aminte Manuela, mai ales. Pe câmpul acela întins, presărat cu rare flori galbene, pălite de vânt, venea numai cireada la păşunat, fiindcă orăşenii aveau aproape toți vaci cu lapte şi la țară. Cireada îşi schimba locul pe câmp în fiecare săptămână şi restul izlazului rămânea gol. Manuela pleca de acasă, pe portița grădinii şi se pomenea în marginea câmpului nesfârşit, întinderea acestui pământ fără hotare o atrăsese într'un chip ciudat; şi acum chiar se simțea turburată când şi-1 amintea.

Din marginea oraşului câmpul se desfăşură, spre miazăzi, într'un foarte uşor, aproape nevăzut, urcuş. In stânga, lunca Siretului, cu lăstărişul ei de sălcii, îl mărginea o lungă bucatăj de loc, apoi dispărea în râpe şi acolo părea că pământul se rdică deasupra, acoperind-o ca o streaşină. Mai departe, în sprg miazăzi, apoi spre dreapta, în spre apus, cât vedeai eu ochii, pământul, înainte de a se tăia cu cerul, nu întâlnea în cale nimic, niciun copac, niciun acoperiş, niciun turn, niciun stâlp de telegraf. Numai uneori, dincolo de zare, poate de pe o şosea nevăzută, sau de pe un drum de fier, se ridicau nori neclari, de fum, de praf, şi asta făcea nemărginirea câmpului mai turburătoare.

Oamenii care veneau sau se duceau, cu trenul sau cu trăsura, aveau drum pe alt undeva, prin partea de miazănoapte a oraşului, unde era gara şi pe unde trecea şi şoseaua națională. Pe

izlaz nu pleca nimeni, niciodată. Cireada se ducea uneori departe, dar ea nu se apropia niciodată de zare şi Manuela n'avea pe cine să întrebe ce începea acolo unde pământul se sfârşea. Numai drumul cocorilor, primăvara şi toamna, ducea pe acolo. Ea le ieşea atunci înainte, fugind cu mâinile întinse în lături, ca nişte aripe şi cum era îmbrăcată în rochiţă albă, cu ghetuţe roşii în picioare, se credea ea însăşi un cocor.

Manuela închise ochii. Două valuri de soare se revărsau înăuntru prin cele două canale ale uşii din spre terasă. Simţea prin pleoape jocul luminii în geam; în apele ei i se părea că joacă zidurile trandafirii ale casei din copilărie, pe care timpul le înnegrise, iar în ureche parcă îi mai suna cântecul de atunci al lui Amedeu:

...Copilul are-o doică
Şi doica o pisică.
Pisica prinde şoareci
Şoarecii fură brânză.

— Unchi-Amedeu, spuse, cu glasul moale, înduioşat de aceste amintiri, am să poruncesc un ceaiu pentru dumneata. Dacă Majeni ar fi fost acasă nu te-ar fi lăsat să aştepţi atât. Eti sunt o leneşă; după oum vezi, acum m'am sculat.

Era îmbrăcată cu pijamaua mototolită, de peste noapte, care-i atârna strâmb pe corp, mai păstrând parcă somnul în cute. Aducea în ochi şi în păr lenea caldă a patului. Păstra obiceiul încă din timpul şcolii, să doarmă dumineca mai mult, în timp ce Majeni se ducea la liturghie.

In dimineaţa asta atât de însorită, ar fi vrut să iasă din casă, să dea o raită pe bulevarde. Ii plăcea oraşul primăvara, cu nenumăratele lui colori purtate în rochiile, în obrajii şi în părul femeilor, pe stradă. Dar nu-şi putea lăsa oaspele singur. Încurcată, se hotărî să treacă dincolo să-şi pună o rochie, fiindcă îmbrăcămintea neglijentă de noapte, îl putea jigni pe Amedeu. Când se întoarse, îl găsi bându-şi ceaiul; ţinea ceaşca într'o mână, în mâna cealaltă un biscuit din care muşca încet, chinuindu-şi cu demnitate gingiile goale; lăsa apoi biscuitul pe farfurie, sorbea o înghiţitură de ceaiu şi începea să mestece, încet, gânditor, cu ochii în gol. Mişcând maxilarele, părea că tot capul lui descărnat, cu ochii aceia cenuşii, ciudat de expresivi, cu sprâncenele groase, prea negre, cu nasul subţire, ascuţit aproape ca o muchie de cuţit, se mişcă, ajutând penibil mestecatul. Un om cu înfăţişarea mai aspră, cu obrazul mai plin şi mai oacheş, cu ochii negri şi cu părul nedecolorat, dar stând la fel şi mestecând tot aşa de gânditor, i-1 amintea pe tatăl ei, când se întorsese dela războiu, ca apoi să dispară în chip ciudat.

In toamna aceea o pregăteau să meargă la şcoală; Buniţa-Anuţ îi cumpărase ghiozdan, plăcuţă şi plumieră cu condeie de piatră. Era spre amurg; pe cerul vânăt câţiva nori înroşiţi mai păstrau ceva din căldura soarelui care apunea. Ţinea minte de atunci peisajul acesta fiindcă era cu ochii pe cer când a lătrat într'un chip ciudat Cuţăbuş, la poartă. Cuţăbuş era dulăul, Lăbuş.Înaintea numelor proprii ale fiinţelor, Manuela le învăţase pe cele comune; mai târziu le păstrase pe amândouă.. Înainte de a fi Anuţa, bunica fusese Buniţa şi devenise Buniţa-Anuţ; Jeni fusese Mama şi devenise Ma' Jeni. Aşa se întâmplase cu toţi din jurul ei şi chiar oamenilor cunoscuţi mai târziu, ea continua să le îmbine numele propriu cu numele comun, din nevoia de a le da şi un titlu, ca bunăoară lui Unchi-Amedeu.

Când a lătrat Cuţu-Lăbuş la poartă, Manuela se juca în curtea din spate cu gâscanul Graniţă. Cuţăbuş şi Graga-Niţăi erau cei mai buni prieteni ai ei din vremea aceea. In fereastra mare a sufrageriei, aplecată deasupra maşinii de cusut, Majeni termina ultimul tiv al şorţului albastru de şcoală. Luându-i-o înainte, Manuela a fugit în jurul casei, să vadă cine a venit. In clipa când ajungea la colţ, un om intrase în curte şi se chinuia să închidă clanţa portiţei la loc. In ultimele zile, fetiţa văzuse mulţi oameni ca acesta, care se întorceau dela războiu. Era îmbrăcat într'o haină cenuşie de postav aspru şi gros; la gât avea un bandaj alb care îl strângea

până sub bărbie, nedându-i voie să mişte capul, fără trup. Pe umeri purta făcută sul o manta din acelaşi postav ca şi haina. Altceva nu mai avea; părea sărac şi obosit.

Manuela nu mai putea să-1 recunoască, în îmbrăcămintea asta; fusese prea mică la plecarea lui. Nici Cuţăbuş nu-1 recunoştea; poate doar presimţea ceva, fiindcă se trăsese câţiva paşi înapoi, privindu-1 într'un chip ciudat, parcă nedumerit, neîndrăznind nici să latre, nici să se gudure şi făcând din coadă incerte semne de bucurie. Nici maică-sa parcă nu-1 recunoscuse, dela început. Ea venise prin casa, cu şorţul în mână, cu ochii încă micşoraţi din pricina lucrului şi se oprise încremenită în prag. &

Soldatul îi cuprinse pe toţi într'o singură privire, aproape rece, pe fetiţă, pe Cuţăbuş, casa, grădina, călţunaşii ofiliţi care îmbrăcau zidul şi pe femeia care stătea în prag, între flori, apoi, înaintând ou un zâmbet obosit, zise către aceasta din urmă:

— Am venit, Jeni.

Vorbea oa oamenii dela tara când se întorc dela câmp. Pe urmă îşi simţi bandajul dela gât şi spuse repede, cu grija de-a nu o fi speriat:

— Slavă Domnului, sunt sănătos! Majeni murmură:

— Emanuel! Şi izbucni în plâns.

Aşa s'a întors tatăl Manuelei dela războiu. In casă a pătruns odată cu el, un fel de veselie rece; Buniţa-Anuţ s'a bucurat, apoi văzând bandajul dela gât s'a dus în odaia de alături şi fără să ştie ce rană sau cicatrice se ascunde dedesubtul lui, a plâns. La masă amândouă femeile aveau ochii roşii, dar se sileau să pară vesele; numai noul venit nu se silea separă altfel de cum era. Mânca gânditor, cu ochii negri pironiţi pe faţa de masă, departe de farfurie, neluând seama la bucatele duse la gură. Din cauza legăturii nu putea mişca falca inferioară şi mesteca încet, obositor, legănându-şi într'un fel comic şi întristător capul, în sus şi în jos, ca şi când ar fi aprobat ceva tot timpul. Dar n'avea ce să aprobe, fiindcă nimeni nu vorbea.

Manuela nu-şi amintea dacă în seara aceea acest tată necunoscut îi spusese vreun uvânt. După cina trecură alături şi el se aşeza la pian, simplu, fără emoţia revederii, ca şi când abia înaintea mesei l-ar fi părăsit. Cântă un cântec de pe front, un marş cu cuvinte nemţeşti, căutându-şi cu degetele nesigure, un acompaniament la pian. Era trist cântecul acela, al cărui refren Manuela nu-1 putea uita: „meine gutte Kanierade..." sau era trist tatăl ei, ea nu-şi putea da seama. Glasul lui suna aspru şi parcă înlăcrămat; ai fi spus ca se gândeşte cu melancolie la tranşeele părăsite şi la camarazii lui.

Mai târziu Manuela avea să audă că atunci el nu venise ayn tranşee, oi dintr'un lagăr de prizonieri, unde fusese închis din 1916, când căzuse captiv aproape de Braşov. A doua zi ea îl mai văzu odată, în haine civile care îi veneau rău, cu acelaşi mare bandaj alb la gât. Apoi aranjă nişte treburi la bancă şi plecă la Viena, să-şi caute rana care fistula şi al cărui puroiu săpa încet drumuri spre coardele vocale. Războiul îl făcuse să piardă o bună parte din bani, prin devalorizarea leului, dar fără să fi aflat nici azi sigur care îi era averea, Manuela ştia că nu vor duce niciodată lipsă. Şi Majeni şi Buniţa-Anuţ aveau banii lor, la bancă şi sigur că tot pentru ea. Ei îi mai rămâneau pe deasupra bunurile lui Emanuel, două fabrici de spirt şi o moară, lângă Fălticeni, arendate.

Dela Viena, Emanuel nu scisese niciun rând şi. boala lui rămase un mare mister, fiindcă înaintea plecării, în timp ce-şi aştepta paşaportul, la Bucureşti, Amedeu îl văzuse fără niciun bandaj şi cu gâtul nevătămat. Dar cine putea fi sigur pe spusele lui Amedeu?

— Unchi-Amedeu, să-ţi mai aduc o ceaşca de ceai? întrebă Manuela, apropiindu-se de el şi mângâindu-i, înduioşată de amintiri, părul îngălbenit de pe tâmple.

Amedeu dădu să se ridice, dar ea îi apăsă umerii, silindu-1 să rămână în fotoliu.

— Domniţa, eşti frumoasă ca răsăritul şi buna ca amiaza, când se coace grâul! declamă din fundul fotoliului.

O bucată de biscuit, pe care o molfăise între gingii şi în pripă' nu putuse, s'o înghită, îi făcea vorba gângavă, îşi lăsă capul în jos, ruşinat.

— Manuela se duse să-i aducă! singură! ceaiul, apoi, în timp ce el reîncepea să molfăie biscuiții, se așeză în fața lui, în celalalt fotoliu, privindu-1 înduioșată. Ce putea fi în creierul și în sufletul acestui om? se întreba. Ce-1 aducea pe el aici și ce-1 făcuse pe celălalt să plece? Despre tatăl ei trebuiau să afle, după mulți ani, incerte din cauza depărtării, svonuri, ca ar fi la o fermă lângă Tilsit, în Prusia Orientală, în preajma locurilor unde stătuse captiv. Dela Consulat nu li se putea da niciun răspuns și Majeni fusese prea mândră ca să facă o călătorie, fără să știe dinainte cu ce rezultat. Ele nu putură să știe niciodată sigur dacă el era într'adevăr acolo, trăind în casa unei femei prusace, făcându-i copii și mânându-i caii voinici pe câmp.

Pe urmă anii trecând începură să-1 uite. Despre tatăl ei Manuela nu-și mai amintea decât, ca despre un străin, chipul lui întristat din seara întoarcerii, când cântase „Die gutten Kameraden" acompaniindu-se singur la pian. La sfârșitul cântecului scosese dintr'o cutie neagră o țigară, o aprinsese tăcut și se învăluise în fumul ei albăstrui. Aceasta era imaginea pe care Manuela nu o putea uita, momentul confuz când chipul soldatului dispărea pe fondul negru al pianului. După ce întunerecul îl înghițise mai văzuse o clipă, oscilând neclar, bandajul lui alb dela gât. Și tatăl ei pierise, pentru totdeauna, topit parcă în fum.

Fiindcă Majeni nu îmbrăcase doliu niciodată, Manuela trebuia să-și închipue că el mai trăiește pe undeva și că poate ea tot îl mai așteaptă. Numai peste pian se aruncă **o** cârpă neagră, care de atunci rămase acolo, nemișcată. Nu era un simbol; în casă nu cânta altcineva și pianul devenise inutil. Uneori, în serile umede și reci de toamnă, când trosnea câte o coardă, trezind în celelalte o armonie vagă, mama ei tresărea și Manuelei **i** se părea atunci că spiritul celui plecat își caută locul, pe unde să se întoarcă.

— Domniță, spuse Amedeu, ridicându-se și căutând ceasornicul într'un buzunar adânc al vestei lui înflorate, se apropie de unsprezece. Ai să-mi dai voie să dau drumul la radio?! Nu vreau să scap nicio notă, din acest diavol de Berlioz.

Mai era însă, până să înceapă concertul. Aparatul prinse sgomotul confuz al sălii, glasuri înfundate, un zumzet îndepărtat, cenușiu, peste care se abătură, gingașe, câteva ciupituri de harpă; o violină se acorda, în apropierea microfonului, apoi peste ansamblul de sgomote erupse, comic, arpegiul unui fagot, oprindu-se pe ultima notă, prelungind-o, ca un. strigăt de păun. Manuela își aminti, zâmbind, de păunul lor care se plimba cu coada înfoiată în grădină, chemându-și cu astfel de strigăte, mai mult comice decât jalnice, păuniță, în zilele când ea se ascundea să-și clocească ouăle.

— De ce nu închizi? îl întrebă pe Amedeu. E abia unsprezece fără un sfert.

— Domniță, nu vreau să pierd nici acest preludiu inedit. Concertul nu începe cu prima notă a partiturii. începe de aici, odată cu venirea celor dintâi auditori, cu rumoarea aceasta festivă a sălii, cu instrumentele care se acordează, cu lumina zilei care pătrunde prin cupolă, amestecându-se, în doză neegală, covârșitoare, cu lămpile electrice de pe pereți. In acest sgomot, domniță, eu văd fiecare detaliu al sălii, îmi descopăr vecinii de fotoliu, conversez cu ei, cercetez îmbrăcămintea domnilor și-o admir pe-a doamnelor. Îmi place să aplaud, odată cu toată lumea, venirea dirijorului.

Manuela ar fi vrut să-1 întrebe de ce nu se ducea atunci la Atheneu, să asculte și să vadă totul aevea, dar fu prima dată când, pe neașteptate, îi veni gândul că poate acest unchi era sărac; niciodată nu se întrebase din ce trăia, dacă îi ajungeau banii. Nu știa nimic despre el. Îmbrăcămintea lui, excesiv de îngrijită, pe care până atunci o găsise excentrică, îi apăru, deodată, mizerabilă. Descoperi dintr'odată luciul stofei, rosăturile manșetelor, plesniturile pantofilor — și descoperi lipsa, chiar pe chipul lui. O iarnă întreagă Amedeu o însotise, prin magazine, ca ea să-și cumpere lucruri de îmbrăcăminte. Cu înfățișarea lui demodată avea un rafinament indiscutabil; Manuela purtase pantofi aleși de el, stofe, ciorapi și chiar rufărie văzute de el. Și în toate aceste lungi drumuri, el nu-și cumpărase nimic. Ea nu se gândise, nu-1 întrebase niciodată, de ce nu se simțea atras de vitrinele cu lucruri bărbătești

Avu dintr'odată intuiția că totul se datora sărăciei şi se simți desnădăjduită, fiindcă nu ştia cum poate să-i fie de folos acestui unchi străveziu. Nu cunoştea practicile filantropiei; Îi fu teamă de orice gest necugetat. Tot ce putu face, fu să se aşeze pe brațul fotoliului, să-i mângâie înduioşată, părul. Amedeu stătea sub mâna ei ca un animal miluit, cu bărbia întinsă, gustând cu neîncredere afecțiunea — dar Manuela nu-i putea vedea chipul. Ii fu teamă şi ruşine să-1 întrebe ceea ce avea în gând, şi astfel căută un alt punct de unde să reînceapă convorbirea.

— Ce se transmite? întrebă.

— Cea mai formidabilă operă a tuturor timpurilor, înfricoşătoare şi măreață, întunecatul poem simfonic al diavolului însuşi, Berlioz! răspunse Amedeu, declamând patetic superlativele, ca de obiceiu. „Damnațiunea" domniță, această unică operă în lume care a respectat legenda doctorului Faust, trimițându-1 nu în raiu, ci în iad, la diavolul căruia îşi vânduse sufletul. „Faust" al lui Goethe, Domniță, e o dulce înşelăciune creştină. In timp ce batjocorita Margaretă îşi dă sufletul în închisoare, Faust, purificat prin suferințele ei, nu prin suferința lui, îşi găseşte seninătatea, liniştea, în Ceruri. Această falsă mântuire, Domniță, a putut să placă oamenilor din toate timpurile şi va place de acum întotdeauna, în veacul veacurilor ce va fi să vie, fiindcă, pentru liniştea lor, de-a pururi oamenii vor vrea să fie înşelați!

Se ridică deodată, cu agilitate de nebănuit, strecurân-du-se pe sub mâinile Manuelei şi făcând câțiva paşi repezi se opri în mijlocul spațiului dintre cămin şi masă, ca pe o scenă, într'o poziție teatrală, cu un braț strâns pe inimă, cu altul ridicat amenințător în sus.

— Domniță Emanuela, şuieră, reținându-şi strigătul în gat, dacă aş avea o ghioagă în mâna asta, ți-aş arăta ce i-a făcut Berlioz spurcatului Faust!

Şi izbind însetat un vinovat nevăzut, urmărindu-1 cu loviturile din ce în ce mai jos, până la duşumea, urmă, şuierând:

— Uite aşa şi aşa, şi aşa i-a făcut! Ai păcătuit? 1-a întrebat. Ți-a plăcut Margareta? Ha, ha, ha! Ți-ai vândut sufletul diavolului? Ha, ha, ha! Atunci respecta-ți învoiala! Nu sus, ci jos e locul tău, nu la îngeri ci la draci!...

Aplausele din aparat îl întrerupseră. Îşi aranja îmbrăcămintea şi reluându-şi locul în fotoliu, ca într'o sală de concert, zise, solemn:

— Să ascultăm! Ssst! Sa urmărim drumul lui Eaust în infern!

Manuelei nu-i plăcea muzica simfonică; nu avea nici educație, nici cultură muzicală, dar, pe unde se dusese, despre acestea nici nu se făcea caz. Vroia să fie o fată modernă, îi plăcea uneori să danseze, se îmbrăca frumos, după Paşti aranjase să joace tenis la „Sportul Studențesc", nu cu studenții, firește; cu un conferențiar de la matematici, — ce împerechere de îndeletniciri, râdea: „Cosinus de x! Play!" „Sinus de y! Ready!" „Radical din A la puterea şasea, supra radical din. B la puterea opta! Quinze-â-quinze!" La vară va merge la Eforie, va renunța la şcoala de pilotaj bineînțeles, era o glumă care dacă ajungea prea departe nu mai avea haz.,.

După primele acorduri trecu încet, în vârful picioarelor, în camera ei. Ii venise dintr'odată un gând care îi liniştea, toate scrupulele de mai înainte în legătură cu Unchiul Amedeu: mâine se va duce în oraş, va cumpăra un patefon, „Damnațiunea lui Eaust" şi toate simfoniile lui Beethoven pe discuri! şi i le va dărui. Cu asta îşi simți sufletul împăcat. Deschise larg ferestrele care dădeau înspre terasă şi primi, înveselită, toată lumina soarelui în obraz.

— E timpul să chemăm grădinarul, să vedem ce flori punem aici! îşi spuse, privind mozaicul strălucitor al terasei. In orice caz, nu vreau să mai văd cimentul ăsta gol

Pe urmă se întoarse, deschise dulapul din perete, din al cărui raft de jos îşi scoase cutia cu păpuşi; avea o familie întreagă. Le întinse pe divan, începu să le schimbe, ca în toate duminecile, îmbrăcămintea, vorbindu-le fiecăreia pe rând, mustrându-le sau mângâindu-le, după sentimentele pe care le păstra.

Stând în genunchi, în fața divanului, rochia i se ridicase până la jumătatea coapselor şi aşa, în soare, cu părul căzut în ochi, mângâindu-şi păpuşile, ea părea o fetiță cuminte şi duioasă, ca în vremea primilor ani de şcoală când se plimba pe câmp cu Cuțăbuş de gât.

Majeni împinse uşa vestibulului, în clipa când aparatul de radio, deschis cu toată intensitatea, transmitea ultimele acorduri solemne ale Damnațiunii. Amedeu adormise în fotoliu, drept, într'o. poziție de necrezut, fără să-şi caute un sprijin, cum se aşezase la început, cu mâinile pe genunchi. Adormea adesea astfel, de câte ori avea un prilej, indiferent unde s'ar fi aflat, fără ca trupul lui să ceară un minimum de confort. Putea să adoarmă la fel de bine în orice poziție şi în poziții intermediare. In patul lui chiar, fiindcă adesea se uita fără pernă, dormea cu capul în aer, ca pe un suport nevăzut, fără să-i cadă, în mod firesc, pe cearşaf.

Majeni se apropie şi îl sgâlțâi:

— De ce nu închizi aparatul, dacă nu asculți?

Amedeu tresări speriat, dar într'o clipă îşi regăsi atitudinea calmă şi reținând întrebarea în semi-conştiință, răspunse demn:

— Doamnă Jeni, te înşeli! Ascultam.

— Te-am găsit dormind.

— Dormind, nu-i exact spus: visând. Am visat doamnă Jeni, drumul lui Faust în infern.

— Acum s'a terminat; putem să închidem. Conştiința mea este mulțumită; dreptatea s'a făcut!

Deschizând uşa, Manuela observă, din gesturile ei neliniştite, că Majenei i s'a întâmplat ceva. Ținând încă la sân una din păpuşi, veni s'o înlănțuie pe după gât, cu brațul rămas liber. Majeni era mai înaltă; ca să ajungă, Manuela trebuia să se ridice pe vârfuri.

— Majeni, ce-i? Ce ți s'a întâmplat?

— Era să dea un automobil peste mine! Mână ca nişte smintiți. Nu ştii pe unde să mai mergi ca să scapi de ei.

Amedeu se sculă, cu un deget ridicat sentențios:

— Dimpotrivă, merg prea încet, de aceea se întâmplă accidente! Dacă fiecare vehicul ar merge de două ori mai repede, străzile ar rămâne goale şi ai avea pe unde să traversezi!

Majeni îl opri, cu un început de iritare, pe care şi-o reținea numai fiindcă era Manuela de față:

— Decât să faci teorii sau să moți aici, într'o dimineață de primăvară ca asta, mai bine mergeai cu mine la biserică. Poate ai ceva păcate de iertat.

Fără îndoială că neliniştea ei era mai mare decât vroia să arate. Manuela văzu că frământa o batistă în mâna înmănuşată. In cealaltă mână îşi uitase poşeta. Era îmbrăcată într'un taior negru, cu o bluză albă dedesubt, închisă foarte sobru, până sub bărbie. Majeni nu împlinise încă patruzeci de ani şi dacă nu arăta mult mai tânără, e fiindcă ținea să nu arate aşa. Avea un frumos par castaniu, în bucle mătăsoase, pe care îl înghesuia însă sub pălării veşnic negre, de forme insuportabile, trase până la jumătatea frunții şi peste urechi, ca nişte capişoane. Acum, prima dată, pusese o pălărie mai puțin demodată, care îi descoperea fruntea şi câteva bucle în jurul urechilor. Pentru asta Manuela o dusese cu sila la modistă. Chipul ei prelung, bălai, cu ochii cenuşii, cu nasul drept şi cu buzele subțiri, însă cald desenate, mai avea mult de femeie înainte de a rămâne numai mamă, cum vroia să fie. Fireşte, când îşi punea ochelarii îmbătrânea, făcea dintr'odată cute în colțul ochilor, poate fiindcă sticlirea lentilelor o silea să-şi strângă puțin pleoapele, dar nu-i purta decât la lectură sau la lucru.

— Păcatele noastre... începu să declame Amedeu. Majeni îl opri:

— Dumneata, Amedeu, eşti singura noastră rudă şi singura noastră cunoştință în oraşul ăsta mare şi blestemat. Ai putea să mă însoțeşti, când am treburi uneori. Nu sunt pesemne fete

destule pe stradă, pentru câți derbedei trăiesc în Bucureşti, de trebue să se lege unii şi de femei bătrâne.

Cu toată enervarea maică-si, Manuela se pomeni râzând:

— Majeni, nu mai spune? S'a luat cineva după...

— S'a luat şi pentru asta nu trebue să râzi.

.— Majeni dar sunt mândră de tine! Spune, spune, Majeni, cine era?

— Un derbedeu, cine să fie!?

— Mama mea dragă, tu eşti prea aspră cu bărbații. Sunt sigură că era un domn cumsecade. La tine numai un domn distins se poate uita. Haide, nu fii supărată pe el! Stai colea şi povesteşte-ne! Lasă să-ți scot pălăria. Dacă. bărbații ar şti că părul ăsta e nevopsit şi ondulat natural!...

Mângâindu-i părul, în timp ce-o aşeza în fotoliu, văzu prima dată între şuvițele lui, sumedenie de fire albe. Coloarea castanie le masca.

— Mama îmbătrâneşte! îşi spuse, cu o urmă de mâhnire. Dar ce-are aface, urmă, e tot frumoasă, şi-i tot mama mea!...

La biserică, un domn privise tot timpul, dintr'o latură, la Majeni. Ii simțise privirea tocmai în timp ce se cetea sfânta Evanghelie şi inima i se strânsese de spaimă, că putuse lua dela Dumnezeu ochii cuiva asupra ei. La ieşire el stătuse în uişă, aşteptând-o să treacă, apoi o urmase tot drumul, dela Sfântul Gheorghe până în fața casei.

— Cum era? întrebă curioasă, Manuela.

— Dar tu crezi că m'am uitat la dânsul?

— In uşa bisericii a trebuit să-1 vezi.

— Am văzut numai că era înalt.

— Tii! Ce rău îmi pare că n'am fost şi eu!

— Ai fi putut să mergi. Cred că dacă eram amândouă., n'ar mai fi avut atâta îndrăzneală.

— Ce minte ai tu Majeni! râse Manuela. Dacă aş fi fost eu, veneau cinci după noi.

— Manuela, tu uiți mereu măsura! o mustră maică-sa. 0 fată, în privința asta, trebue să păstreze întotdeauna modestie. Dacă. bărbații se țin după ea, alții să vorbească despre asta. Se găsesc întotdeauna din cei care să vorbească.

— Întocmai ca Faust după Margareta, bărbații se voi ține într'una după femei! declamă Amedeu, din fundul fotoliului, de unde urmărise, cu ochii mobili, convorbirea. Diavolul umblă pretutindeni să cumpere suflete şi se găsesc într'una fecioare nevinovate, ca să fie sacrificate pentru asta. Istoria doctorului Faust e eternă, numai oamenii, ca să se înşele, au făcut-o mincinoasă. Fecioarele sacrificate vor muri în închisoare, iar bărbații vor fi trecuți prin flăcările iadului.

— Amedeu, îl opri cu asprime Majeni, dumneata niciodată nu-ți măsori vorbele. Ce-ar crede un străin care te-ar auzi aşa?

Amedeu se ridică demn, cu mâna pe piept:

— Mi-ar spune: „maestre, eşti genial!" şi s'ar înclina. Apoi văzând oarecare consternare în ochii lor, zâmbi şi renunțând să declame, se aşează în fotoliu, foarte natural.

— Deoarece țineți să fiu la fel cu toți oamenii, vă rog să mă credeți că nu mi-e greu să fiu nici aşa. Niciodată un om, fie el medic, sau laic, nu se va putea mândri că a putut să pătrundă, cu instrumente, cu raze sau cu mintea, în capul acesta care câteodată face impresia că ar fi bolnav. Doamnă Jeni şi Domniță Emanuela, înclinându-mă în fața voastră, îmi iau îngăduința să plec.

II reținură însă la masă. El mâncă foarte puțin, câteva fire de sparanghel cu unt, doi cartofi fierți, un măr copt şi bău un pahar cu apă minerală. Ignoră cu desăvârşire şi înfățişarea şi mirosul celorlalte feluri de mâncare. După ce~şi termină dejunul, povesti întâmplări din primii ani de teatru, amintiri uneori comice, uneori înduioşătoare, despre actorii şi oamenii

vremii. Le vorbi apoi despre Caragiale căruia îi fusese prieten şi care, până în anul morţii, îl chema să vină în Germania să meargă amândoi la Lipsea, să asculte la „Gevand-haus" simfoniile „boierului" Beethoven.

Manuela îl ascultă, mirată să descopere în Amedeu mereu alt om, cu atât mai ciudat cu cât părea mai la fel cu toţi oamenii. Nici nu băgă de seamă că orele trec. La patru, când sună telefonul, fu atât de uimită de sonerie, apoi de accentul lui Vladimir în receptor, încât nu-şi aduse aminte niciunul din cuvintele pe care în ajun îşi propusese să i le spună. Vladimir o întreba dacă are timp, o oră, să se plimbe. Ii răspunse, desarmată:

— Fireşte, dar unde te poţi plimba dumineca, în Bucureşti?

— La marginea oraşului.

— De ce?

— Fiindcă mahalaua vine în centru şi lasă periferia goală.

— Bine, să mergem! se învoi, amuzată. Am să mă îmbrac atunci ca de excursie.

Ii fu cam ciudă să-şi pună pantofi cu tocuri joase; avea să fie prea mică pe lângă el, Incălţă nişte pantofi de sport, cu talpa groasă, bleumarin, cu înguste benzi roşii în lungul cusăturilor. La ciorapii de mătase nu renunţă totuşi, deşi pantofii erau făcuţi pentru şosete. 0 fustă de asemeni bleumarin şi un pulover cu mâneci, din lână argintie, îi întregi îmbrăcămintea. Tricotajul o îngroşa puţin, dar ea îşi simţea dedesubt corpul liber şi prefera să se simtă aşa. N'ar fi suportat nici-unul din acele veşminte ascunse pe care le folosesc femeile ca să se subţie. Ea înţelegea că, strâns în centuri şi în susţinătoare, corpul îşi pierde elasticitatea; că îmbrăcămintea nu mai aderă şi chiar în cazul când dedesubturile acelea sunt destul de abil lucrate ca să nu apară prin ţesătură, tot rămân vizibile prin faptul că stofa, găsindu-şi suporturi artificiale, nu capătă nici vieaţă, nici personalitate. Din instinct, Manuela ştia că rochia pe care o îmbrăca lua ceva din freamătul ei secret, de aceea, din clipa când începuse să se cunoască nu mai purta pe dedesubt decât rufărie subţire, minimă, de mătase, care se confunda cu pielea. Îşi socotea îmbrăcămintea atât de personală încât se despărţea de rochiile vechi cu mâhnire, ca de nişte deţinătoare nu numai ale amintirilor, ci şi ale secretelor ei. Sentimentul acesta era atât de definit, încât uneori simţea nevoia să revină la unele rochii vechi, ca la nişte confidente. Intr'unele zile de iarnă îmbrăca rochiţele albe sau înflorate, uşoare ca o boare de vânt, pe care le purtase în Iulie, sau în August, şi dimineţi întregi rămânea asa în casă, la căldura caloriferului, ducându-se cu complicitatea îmbrăcămin ţii, la amintiri de peste vară.

De când se desprimăvărase umbla cu capul gol; pentru pieptănătura ei sălbatică nu mergea convenabil nicio pălărie. Ar fi vrut sa-şi pună acum o floare roşie la ureche, ca ţigăncile, prin casă o purta uneori, dar înfăţişarea ei devenea atunci prea izbitoare. Ştia tot din instinct, sa-şi consume cumpătat succesul. Ii rămâneau destui ani în care sa-şi mărească farmecul şi numărul admiratorilor. Uneori, privindu-se îndelung în oglindă, avea modestia să nu se socotească prea frumoasăl

— Am mai degrabă ceva original, pe un fond armonios, îşi spunea. La urma urmei, asta îmi ajunge. Şi atâta vreme cât nu este cineva care să nu întoarcă ochii după mine pe stradă, înseamnă că trebue să fiu mulţumită.

— Poate că privirile care într'adevăr o urmăreau, erau atrase mai mult de coloarea neobişnuită a pielei ei. Ea nu se putea plânge de aceasta, fiindcă şi pielea îi aparţinea.

Desprinzându-se din faţa oglinzii, fu mulţumită de felul cum avea să se arate omului cu ochii verzi.

— Să-1 ia naiba! îl ocărî în gând, în timp ce-şi căuta pardesiul în dulap. Dacă aş fi avut eu ochii lui! Ce i-or fi trebuit unui bărbat aşa ceva?

Şi îşi propuse, cu un fel de ciudă, să se lase mai puţin fermecată de coloarea lor frumoasă. O clipă o străbătu gândul să nu se ducă; era satisfăcută că el îi telefonase, că se gândise deci la ea; mai mult nici nu vroia să-i ceară, fiindcă atunci ar fi trebuit să dea ceva în schimb şi ea nu vroia să dea nimic, nici măcar o altfel de privire decât privirea ei obişnuită, cu

care ştia să turbure bărbaţii. Dar între a rămâne acasă, cu Majeni şi cu Amedeu, şi a pleca, preferă să plece. In momentul când închidea uşa vestibulului, în afară de satisfacţie, nu simţea nimic altceva şi în orice caz, nimic pentru Vladimir...
Se întoarse însă, tocmai pe înnoptat.

Majeni o aştepta liniştită, cetind, cu ochelarii care o îmbătrâneau. Lumina lămpii de pe cămin căzându-i în creştet, o îmbrăca într'o dulce aureolă de bunicuţă.

Auzind uşa vestibulului, îşi ridică ochelarii şi întoarse capul, silindu-se cu ochii micşoraţi, să privească în penumbră.

— Chiar n'am ştiut de ce întârzii, spuse, când o văzu Pe Manuela.

Nu era o mustrare. Majeni nu mustra. Dar fusese îngrijorată.

— Scumpă Majeni! explodă Manuela, râzând, lăsân-du-se în genunchi lângă fotoliu şi îmbrăţişându-i umerii. Azi am înghiţit cea mai mare păcăleală din vieaţa mea. Inchipue-ţi Majeni, că am vrut să-1 iau peste picior pe individul ăsta şi până la urmă n'am făcut decât să ascult ca o proastă tot ce mi-a lătrat..

— Dar tu te exprimi cam vulgar, Manuela!

Manuela se ridică, râzând şi se răsturnă cu capul pe spate, în fotoliul celălalt.

— Majeni! urmă, devenind deodată visătoare, cu râsul oprit într'un zâmbet, în colţul gurii, privind vag în tavan. Nu ştii ce stupidă şi ce fermecătoare întâmplare!
îşi îndreptă capul şi privind-o, izbucni iarăşi în râs.

— Inchipue-ţi Majeni, ce fantezie! M'a dus departe, pe la nişte ţigani, nici nu ştiu cum am ajuns acolo, am trecut printre nişte cocioabe, pe malul unui lac. Puii de ţigani s'au luat după noi, vai, ce desbrăcaţi! Au ridicat în urma noastră o trenă lungă de praf. 0 ţigancă bătrână a strigat: „Haoleu! de unde ai luat-o aşa oacheşă, boiarule?" Iţi închipui ce haz! Pe urmă m'a luat de braţ şi am coborît o râpă. Jos erau nişte sălcii; mi-a rupt un vârf de ramura gălbue; am strivit un mugure în dinţi. Avea un gust verde, Majeni, aşa mi s'a părut, un gust verde de primăvară — şi nimicul ăsta m'a înduioşat. Hotărît, individul meu are hazul lui! Ne-am aşezat pe malul bălţii, e o apă întinsă, nici n'am ştiut de ea, cam urîtă, dar cu multă poezie. Pe malul celălalt erau nişte sălcii uscate, negre, scorburoase, ca nişte stafii. Când a început sa se întunece, m'au speriat. Majeni, închipue-ţi ce sistem! Mi-a vorbit despre avioane, despre motoare, despre nişte lucruri din care n'am înţeles nimic. După un timp nici nu l-am mai ascultat; îi auzeam numai glasul şi mă uitam la iarbă, cum creşte. Acolo e mai primăvară decât în oraş. Câmpul se vedea, dincolo de baltă, înverzit. Erau şi flori albastre; le-am privit dar am uitat să culeg. Ce păcăleală! Un ceas mi-a vorbit, n'am înţeles nimic, şi mi s'a părut fermecător! Nu ştiu de unde naiba are individul ăsta atâta haz! Când ne-am ridicat să plecăm, m'a privit mult timp în ochi. 0 privire eam ciudată; e un fel de tristeţe blândă în ea. Mi-a spus:

— In fond eşti fermecătoare!
Majeni, să vezi întâmplare stupidă.: m'am înroşit! Mi-e teamă să nu fi observat. Cred că nu; mă privea, dar parcă nu mă vedea. Are un fel de a vorbi, care mă turbură. N'am găsit niciun cuvânt să-i răspund. A vorbit tot el:

— Eşti o frumoasă păpuşă neagră! a spus. Eu găsesc asta foarte drăguţ. Pe urmă a adăugat:

— Dar nu pentru mine! Pentru mine, vârsta păpuşilor a trecut. Priveşte!
Şi mi-a arătat părul alb dela tâmple. Prostul! Habar n'are că tocmai părul alb îi dă mai mult haz! Când urcam malul s'a oprit iarăşi şi m'a privit în ochi. Nu-1 vedeam bine, îmi venea lumina apusului în faţă. începuse să bată vântul; îi luase o şuviţă de păr şi i-o flutura. Cred că habar n'are cât e de drăguţ uneori!

— Intr'o zi, mi-a spus, va apare un cavaler în armură şi impresionată de strălucirea lui, mica păpuşa neagra va pleca după el!

Pe drum mi s'a părut cam nepăsător. Naiba să-l ia, că niciodată nu poți să ştii ce are în gând! M'a adus până jos; când să ne despărțim, era altfel. Am observat că în oraş se schimbă; părea ca la început, când l-am cunoscut: nesuferit. Mi-a zâmbit; cred ca se amuza pe seama mea şi nu ştiu de ce.

— La urma urmei nu vreau altceva, a spus, decât să-ți fac puțină educație. Nu te supăra, dar cred că-ți lipseşte!

De data asta, Majeni se scandaliza:

— Şi tu ce i-ai răspuns?

Fata se trânti pe spate în fotoliu şi izbucni în râs.

— Dar nu înțelegi, Majeni, că ăsta-i tot hazul întâmplării, că n'am putut să-i răspund nimic?

Apoi deodată se ridică şi-şi privi ceasornicul dela braț:

— Nouă, Majeni! strigă uimită de a nu-şi fi dat seama cât de târziu s'a făcut. Iți închipui că după o plimbare ca asta nu am altă dorință decât să mă trântesc în pat.

Dar multă vreme nu putu dormi. Auzea jos sgomotul oraşului şi i se părea că pierde o prețioasa parte din viață, închizând ochii şi fugind de el. Ştia că la ora asta abia încep sa se deschidă localurile de noapte, cu luminile lor strălucitoare, cu femei în rochii lungi, elegante, cu bărbați în haine negre. Se gândi că după amiază pe malul apei fusese frumos, dar că natura singură nu te poate mulțumi. Poți admira altfel un apus de soare când ştii că odată cu întunerecu alte satisfacții vin.

— Dacă individul m'ar fi invitat seara la un bar, aş fi fost gata să mă duc Dar el e prea prost să se fi gândit la una ca asta. El vrea să-mi facă educație, şi nu ştie că el însuşi mai are multe de învățat!

Pe urmă aprinse lumina şi aşezându-se pe covor, în fața oglinzii, se privi mult timp.

— Păpuşă neagră! Mică păpuşă neagră! îl îngână, înclină capul, până ce părul îi veni în ochi. Se căută prin perdeaua lui neagră, zâmbind.

— Păpuşă neagră! şopti, ascultând mirată cum suna acest nume. Nu-i de prea multă fantezie, dar, oricum, individul ştie să spună câte oeva drăguț!

VII

Îndată după Paşti începu sborul. Dar pană la sbor fură destule zile şi în fiecare din ele mai multe întâmplări. In aparenţă cea mai importantă fu că Manuela se prezentă la examen şi reuşi. Ce se petrecea între timp în sufletul ei, era mai greu să se vadă; ea de altfel nu-şi dădea nicio osteneală. Ii plăcea tovărăşia lui Vladimir şi refuză să mai se întrebe de ce. In săptămâna de vacanţă care urmă după examen, umblă tot timpul cu el; cunoscu toate mahalalele oraşului, dela Dudeşti la Dămăroaia, dela Herăstrău la Pantelimon — şi cunoscu foarte puţin din el. Niciodată nu putu fi sigură pe vreun gând al lui. Câteodată el nu-i vorbea de loc, timp îndelungat; privea cu ochii micşoraţi zarea, ca şi când ar fi aşteptat să vină cineva de pe câmp, în spre oraş. Alteori se aşeza cu un genunchi în iarbă şi aplecat atent, urmărea mişcările gâzelor care ieşeau din pământul jilav. Ea îl privea, înciudată', cu mâinile la spate, gata de ceartă.

— Nu vreau să mă fac naturalistă! răbufnea, pierzân-du-şi răbdarea.

Atunci el se ridica zâmbind, cu ochii micşoraţi, obosiţi şi luând-o de mână o ţâra mai departe pe câmp, până ce găsea o planta ciudată, sau un muşuroiu de furnici, lângă care se oprea din nou. Manuela credea că se plictiseşte în acest timp, dar seara îi părea rău să rămână fără' el.

— Nu ai nicio treabă? îl întreba, când se despărţeau,înante de a, face programul pe a doua *z*i

—: Chiar dacă aş avea, acum mi-am luat o misiune; vreau s'o duc până la cap.

— Anume, ce?

— Ţi-am spus: să-ţi fac educaţia.

— Şi crezi că am nevoie?

— Cu siguranţă!

In oraş devenea alt om, cam batjocoritor, uneori de nesuferit. Ea strângea dinţii şi nu-şi dădea seama că lui îi place s'o vadă aşa. făcând gropiţe de furie în obraz.

Era furioasă de impertinenţa asta, şi totuşi trebuia să vadă că se schimbase mult, sub influenţa lui. Uneori o cuprindea câte un început de revoltă:

— Mă îmbătrâneşte; mă apropie de vârsta lui. "Vrea să mă facă serioasă, liniştită, cumpătată, ca să semăn cu el!

Atunci se hotăra să nu se mai supună; îşi relua gesturile dela început; arunca cu semi-inconştienţă priviri provocatoare oamenilor pe lângă care trecea. Îndată însă ce-1 vedea pe el, redevenea supusă. Îşi explica singură cu necaz, această slăbiciune:

— Sunt încă o elevă; mă impresionează aerul lui de profesor. Să-1 ia naiba!

In ajunul Floriilor, simţind că Majeni umbla prin oraş după darurile de Paşti, îşi aduse deodată aminte de Amedeu.

— Am un unchi, îi spuse lui Vladimir, vrei să mergi eu mine, să-1 văd? Stă foarte departe şi mi-e urît singură. Aş vrea să-i fac un dar de Paşti, un lucru la care cred că ţine mult. Cumpără un patefon de voiaj şi căută „Damnaţiunea lui Faust", dar negăsind-o, luă două simfonii ale lui Beethoven, a cincea şi a noua, despre care îl auzise pe Amedeu vorbind cu entusiasm. Se urcară într'un automobil de piaţă şi porniră spre regie. Pe drum, Manuela îl informă.:

— Ai să găseşti un om ciudat; dacă. nu-1 priveşti cu simpatie, poate să-ţi pară anormal.

Dincolo de gară, după ce trecu linia ferată care duce la Cotroceni, automobilul se înfundă într'un nor de praf, pe o şosea largă, în lungul împrejmuirii de zid a manufacturii de tutun. Pe dreapta era gara de mărfuri, cu nenumărate magazii şi linii de garaj, plină de vagoane desperechiate şi acoperită de fluierele locomotivelor. Pe rampele de descărcare aşteptau, unul

lângă altul, camioane cu cai mari. Erau nişte animale voinice, cu gâtul scurt, cu spinarea lată şi cu picioarele groase, semănând cu hamalii vânjoşi care scoteau baloturi grele din magazii. In stânga se deschideau străzi drepte, regulate, botezate cu litere în loc de nume. Rânduri de case uniforme, cu câte un cat, cu brâuri de cărămidă roşie, sub ferestre, acoperite cu olane, formau un cartier curat, liniştit, dar cu o ordine de cazarma.

Amedeu locuia de mulţi ani aici, la un director dela Regie, George Luca, numit însă de toată lumea cartierului „Porumbelul", poreclă ce se dă oamenilor oacheşi. Porumbelul avea un frate căpitan, şef de muzică, şi acesta îl învăţase să cânte la piculină, mai mult după ureche, totuşi cu destul talent. In afară de pasiunea muzicii, proprietarul lui Amedeu mai avea una, ciudat de întârziată, o pasiune care bântuie la vârste fragede: să se facă actor.

Amedeu îi dădu lecţii de dramă. Porumbelul vroia să joace pe Ştefan cel Mare, din piesa lui Delavrancea.

— Sunt de statura lui! spuse.

— Dar pari prea ţigănos.

— Aşa e felul meu!

— Şi cu burta asta, ce faci?

Era într'adevăr, din cale afară de gras şi de borţoa ""- Ce are aface burta? întrebă ou nevinovăţie.

Amedeu strânse buzele şi-1 puse să facă pe Ştefan cel Mare. Nu mergea în niciun fel.

— N'ai talent! îi spuse.

— Crezi că n'am să ajung actor?

— Nu.

— Nici într'o piesă unde să fie nevoie de unul care să eânte la piculină?

— Când am să dau peste o piesă ca asta, am sa te vestesc.

In aşteptarea piesei, Porumbelul exersa patru ore pe zi la piculină.

— N'ai găsit-o?

— Nu.

După câteva săptămâni veni cu Mişoi. Mişoi era băiatul lui.

— Ia încearcă-1 pe el!

II încercă. Băiatul avea un fel de teamă, sau de respect pentru Amedeu, dar asta nu ajută la nimic.

— Să încerci cu Lola? făcu Porumbelul, descurajat.

— Să încerc cu domnişoara Lola! acceptă Amedeu. Domnişoara Lola, sora lui Mişoi, era o arăpoaică de vreo douăzeci de ani, funcţionară la regie. Declamase poezii în liceu; era în stare să mai declame şi acum, ceea. ce făcu.

— Nu merge! zise Amedeu. Porumbelul sări în sus;

— Cum? Dar n'o auzi?

— Aud, dar n'are talent.

— Ba are prea mult!

Amedeu nu mai zise nimic; rămase în casa Porumbelului şi făcu lecţii de teatru cu domnişoara Lola.

Manuela nu mai ţinea minte casa, din dimineaţa sosirii lor în Bucureşti, când umblaseră într'un automobil de piaţă după el. Avea notată strada şi căutau pe cineva, să întrebe, când, văzură un grup mare de copii. In mijlocul cartierului era un fel de piaţă, nepavată, mai degrabă un loc viran şi la marginea acestei pieţe, copiii se chinuiau să înalţe un smeu. Văzând că un automobil se opreşte, lucru destul de rar, se repeziră să întrebe pe cine căuta. In locul de unde ei fugiseră, , un om rămăsese singur în mijlocul maidanului, nedumerit, într'o poziţie aproape comică, ţinând într'o mână smeul, în alta ghemul cu sfoară. O fetiţă se urcă pe scara automobilului şi-şi băgă capul înăuntru:

— Pe cine căutaţi? piţigăi.

Omul de pe maidan o strigă:

— Dă-te jos de acolo, Gaiță! Copiii ceilalți începură să râdă, în jurul ei:

— Gai-ța, Gai-ța, Gai-ța!...

Manuela făcu ochii mari: omul cu smeul era Amedeu. Dar așa cum arăta acum, abia dacă mai putea să-1 recunoască. In locul hainei negre, pe care o purta de obiceiu, îmbrăcase o flanelă largă, peste cămașa cu gulerul desfăcut şi oricât ar fi fost de şleampătă această îmbrăcăminte, îi dădea un aer de vioiciune, aproape sportiv. Chiar chipul lui, avea acum altă înfățișare; obrazul nepudrat, biciuit de vânt se îmbujorase, iar părul, răvășit, se desfășura cu o nebănuită bogăție, făcând un fel de coamă sălbatică, de leu sbârlit.

— Pe cine căutați? Pe cine căutați? întrebau copiii, în cor, înconjurând automobilul.

— Plecați de acolo! le strigă Amedeu, apropiindu-se cu smeul în mână. Ia, Gâscane, Cap-Roș, Buturugă şi voi ăilalți, veniți aici!

Copiii se supuseră; numai Gaița rămase agățată pe scara automobilului. Din ce în ce mai uimită, Manuela coborî; văzând-o, Amedeu lăsă smeul şi se apropie de ea, zâmbind cam strâmb.

— Am venit să-ți fac o vizită, Unchi-Amedeu..

— Păi de ce n'ai telefonat întâi?

— Bine, Unchi-Amedeu, dar am crezut că-ți fac o surpriză! Tite-1 pe domnul Antal, aviatorul, cred c'ai auzit de el.

Amedeu se înclină, încurcat, neobişnuit în îmbrăcămintea asta să aibă de face cu oameni maturi.

— Hm! Hm! făcu. Sa mergem acasă atunci. Stați numai să le ajut puțin la smeu.

El alergă tinereşte-, spre copiii care se strânseseră în mijlocul pieței şi-1 aşteptau. Gaița rămase lângă vizitatori, cercetându-i cu ochi iscoditori.

— Cum îți zice ție? o întrebă Manuela.

— Gigica; dar domnul Amedeu mă face Gaiță.

— Iți pare rău?

— Nu, că sunt prietenă cu dumnealui.

Cea mai mică dintre toți, vioaie ca o iadă, cu un nas cât un năsturaş, cu părul blond, tăiat într'un breton lung pe frunte, cu mâinile şi cu picioarele subțiri neastâmpărate, Gaița era băgată într'o rochiță de stambă ca într'un sac, în care mica ei viață trepida.

— Şi de ce-ți spune domnul Amedeu aşa? întrebă Manuela.

— Zice, fiindcă vorbesc mult.

— Şi-i adevărat?

— Păi altfel s'ar putea?! Domnul Amedeu ne spune la fiecare în câte un fel, dar noi nu ne supăram, că ne spune pe drept. Şi dumneavoastră sunteți prieteni cu dumnealui?

— Sigur!

— Îmi pare bine! Domnu Amedeu e foarte deştept. Noi ne împăcăm grozav cu dumnealui! La anu mă duc la şcoală; dumnealui o săi-mi ia plăcuța şi-o să ma învețe alfabetul;

— mi-a promis.

Vladimir o opri, râzând;

— Acum ştiu de ce-ți zice Gaița. De unde ai învățat să vorbeşti atât?

— De nicăiri; dar eu când văd ceva trebue să întreb şi dacă întreb... Bursucu, uite ăla care ține smeul de coadă, nu vorbeşte de loc; stă toată ziua ou botu umflat. Ăl de lângă Bursuc, e Nenea-Mişoi, băiatul lui domnu Luca Porumbelul, unde stă domnu Amedeu. Domnu Amedeu îi spune „Colosalul", că asta-i vorba lui Nenea-Mişoi. Are țigări în buzunar. Porumbelul i-a dat voie să fumeze; domnu Amedeu nu ştie, nu i-a spus nimeni, fiindcă dacă află Colosalul, ne înjură. Porumbelul îl învață să înjure; zice să vadă dacă e inteligent. Nenea-Mişoi poartă freză, nu merge la şcoală, învață în particular, d'aia nu umblă în uniformă; zice

că dă a treia de liceu, dar noi ştim că n'a luat-o nici pe-a întâia. Nenea-Mişoi e bun numai de înjurături.

Amedeu înălțase smeul, lăsase sfoara în grija Colosalului şi venea spre ei.

— Dați-mi şi mie un pachet! se rugă Gaița. Vi-l duc eu până acasă.

Ii dădură un pachet cu discuri, fiindcă nu era chip să scape de ea. Gaița porni în fugă, înainte, ținând pachetul pe burtă, cu amândouă mâinile ei subțiri. Lăsară automobilul şi merseră pe jos, după ea.

— Dumneata eşti Antal aviatorul? întrebă Amedeu. Am cetit odată în ziar, ceva despre dumneata.

Manuela se bucură:

— I-auzi! Tii! Ce bine-mi pare! făcu, izbind cu cotul, din mers, brațul lui Vladimir.

— Te înjura unu, grozav! urmă Amedeu. Nu mi-aduc aminte ce spunea, dar mi-a plăcut articolul. Ăştia dela jurnal, ştiu câteodată ce fac.

— Unchi-Amedeu, se grăbi să spună Manuela, ca să Şchimbe vorba, ți-am adus un patefon.

Tocmai ajunseseră acasă şi urcau cele câteva trepte de beton, până la intrare.

— Ia să-l văd! făcu Amedeu, deschizând uşa. Camera era foarte mare, cu pereții văruiți alb, cu două ferestre la stradă şi cu una în curte, unde se vedea, la baza unui gard de scânduri înnegrite, un coteț de păsări, gol. Pe un perete, deasupra unei estrade cu două trepte, era un fel de baldachin, cu perdelele trase până jos. La început, Manuela crezu că sub baldachin e patul, dar se înşela; era estrada de pe care Amedeu, când îi veneau musafiri din vecini, îşi declama rolurile lui de odinioară. Intr'un dulap, alături, ținea costumele acestor roluri; şi le confecționase singur, din satin, postav sau catifea, cusute migălos de mână, după tăieturi aproximative. Tot aici dădea lecții de dramă, domnişoarei Lola şi unei prietene a ei, de asemeni funcționară la manufactura de tutun.

Intre alți oameni, cu maniile lui, Amedeu ar fi fost suspectat. Cartierul acesta de oameni modeşti şi liniştiți, îl conserva, cu mândria şi cu solicitudinea ce se arată în micile țări de exil, regilor detronați.

Manuela observă că purtarea lui aici era cu totul alta decât în oraş. Nu părea a fi prea politicos; nu-i mai spunea „domniță" — poate se şi jena de Vladimir şi nici nu se mai înclina la fiecare pas în fața ei. Intrând în cameră se aşezase pe un scaun cu speteaza înaltă şi cu brațe sculptate, ca un fel de tron, lângă baldachin, fără să fi oferit mai întâi loc, oaspeților săi. Nici chiar când aceştia continuară să stea în picioare, nu se îngriji de ei şi Manuela trebui să-i aducă, singură lui Vladimir un scaun, dintr'un colț. Părea că Amedeu se socoteşte aici un fel de senior pe domeniul său.

— Să văd patefonul! spuse, mai mult plictisit decât poruncitor, dar, în orice caz, cu un ton care pe Manuela o făcu să, întoarcă, nedumerită, capul spre Vladimir.

Se apucă, să desfacă patefonul şi plăcile ca să le pună pe masa aflată aproape de tronul lui.

— Unchi-Amedeu, spuse, e micul meu dar de Paşti. M'aş bucura dacă ți-ar place.

Amedeu privi aparatul, pe o parte şi pe alta.

— La „Odeon" am văzut unul mai frumos, răspunse, cu acelaşi glas plictisit. Şi se apucă să învârtească arcul.

— N'am găsit nicăiri „Damnațiunea" lui Berlioz, vorbi Manuela, ca să-şi ascundă încurcătura. Ți-am adus Beethoven,

Amedeu lăsă patefonul şi căzu deodată pe gânduri.

— Bietul Beethoven! murmura, privind cu ochii pierduți în gol. Nu poate fi nenorocire mai mare pentru un artist, decât să surzească. Înseamnă că niciodată nu mai aude aplausele. Asta e tot una cu moartea. Cred că Beethoven de aceea a şi murit.

Apoi, trecând gândurile pe un fir vecin, reîncepu, privind mai departe în gol:

— Am cunoscut pe una, Francesca, la Timişoara, care spunea că a fost iubita lui. Habar n'am dacă s'a ținut Beethoven cu una Francesca, dar femeia n'avea interes să fi mințit. Mi-a povestit toate necazurile lui. Zice că Beethoven a avut şi un copil; cu ăsta s'a chinuit mult, era bolnav de tuse măgărească...

Rămase o clipă pe gânduri, amărît; pe urmă ofta, se suci pe tron şi puse prima placă la patefon; era simfonia a cincea. Printr'o ciudată coincidență, odată cu primele acorduri, cineva ciocăni la uşă.

Amedeu tresări şi ridică un braţ, teatral:

— Sol, sol, sol, miii..,! Iată destinul care ne caută! declamă, arătând cu mâna spre uşă.
Un glas de copil se auzi de afară:

— Domnu Amedeu, Lola întreabă dacă sa vină la lecția

— Să vina!

— Stați puțin, urmă glasul, s'a dus la privată. Amedeu se ridică:

— Acum trebue să plecați; îmi încep lecția.

Şi merse să dea la o parte perdelele galbene ale baldachinului. Pe o pânză atârnată pe perete, în fund, apărură coloanele unui templu grecesc, desenate grosolan în cărbune.

— Domnişoara Lola joacă Iphigenia, îi lămuri, dându-se un pas înapoi, ca să examineze decorul.

Plecară, nedumeriți.

In prima zi de Paşti, Amedeu veni la ei. Era iarăşi ca la început. Manuelei îi fu peste putință să înțeleagă ce îl schimba, dela o zi la alta.

— Domniță Emanuela, declamă, înclinându-se cu mână pe piept în fața ei, tânărul cu care ai fost era un domn fermecător!

Se înroşi; se bucură că-1 numise „tânăr", pentru frumusețea cuvântului, dar fu nemulțumită că Vladimir impusese numai atât. Firește, nu s'ar fi putut să-i spună, cu un cuvânt ieşit din uz: „Seniorul cu care ai fost..." dar daca se gândea bine, acesta era titlul ce i s'ar fi potrivit! Dacă ea se războia cu Vladimir câteodată şi dacă atitudinea lui izbutea adesea s'o înfurie, față de altcineva se simțea dintr'odată solidară cu el.

— Vizită în familie! declamă Amedeu. Asta înseamnă, Domniță Emanuela, că lucrurile merg pe drumul cel bun.

Aici ridică Majeni capul:

— Manuela, ai putea să-1 aduci şi la noi. Fata se înfurie din senin.

— Sunteți nişte burghezi nesuferiți! striga. De abia cunosc un om şi vreți să mă vedeți măritată cu el. Am optsrezece ani, lăsați-mă să fac ce vreau!

VIII

Fu o slujbă scurtă; preotul spuse la urmai numai câteva, cuvinte; generalul Baroncea vorbi ceva mai mult. Ascunsă după uşa hangarului, Manuela nu auzea nimic. Sosise târziu — îi fusese peste putință să se scoale la 6, ca să prindă autobusul. Un taximetru o adusese până în şosea; de acolo venise pe furiş, în lungul aleii de salcâmi şi intrase în hangarul gol, pe uşița din spate.

Cele trei avioane mici, argintii, erau aliniate în față; în rând cu ele stăteau elevii, în combinezoane de sbor, iar pe latura din stânga, în fața estradei preotului, câțiva oameni străini, militari şi civili, invitați la solemnitate. Dincolo de ei, câmpul se întindea descoperit până în zare, unde se termina în linia neagră a unei păduri. La capătul pădurii, în dreapta, se vedea un sat, cu turla bisericii desenată clar pe cer. Câteva pluguri arau câmpul, în depărtare.

Atrasă de peisaj, Manuela îşi uită prudența şi scoase capul cu părul ei negru căzut în ochi, pe uşa hangarului. Vladimir o zări şi desprinzându-se încet de grup, în timp ce pe estradă generalul Baroncea îşi termina cuvântarea, veni spre ea. Fu atât de speriată, încât se trase repede înăuntru şi se lipi de zid. Lui îi veni să râdă; renunță s'o certe pentru întârziere,

— Ce-i cu tine, Scufiță-Roşie?

Pentru drumul acesta la câmp ea îmbrăcase o rochie de stofa bleumarin, cu un cordon roşu de piele, lat strâns. Gâtul şi-l înfăşurase într'un fular subțire tot roşu, cu capetele băgate sub guler, iar pe creştet îşi prinsese o calotă de postav, în coloarea cordonului. Cu acest petec de basc, foarte copilăresc, şi cu ochii speriați, semăna într'adevăr cu Scufița-Roşie, rătăcită în pădure.

— Am întârziat! îngâimă

Avea atât farmec, cu privirea ei speriată, încât o pornire irezistibilă îl făcu pe Vladimir să se apropie, ca să-i cuprindă amândoi obrajii în palme. Rămase însă cu gestul la jumătate, fiindcă dincolo, generalul Baroncea, care coborîse de pe estradă îl căuta cu ochii.

— Lasă acum; du-te şi-ți îmbracă combinezonul! spuse, alergând înapoi.

Mica solemnitate se sfârşise; servanții întorceau avioanele cu fața spre câmp; elevii se pregăteau pentru sbor.

Manuela îl urmări o clipă ca privirea, cum fugea, şi se gândi la numele pe care i-l dăduse adineaori.

— Afurisită ființă! se gândi. De unde naiba ştie să spună mereu câte un cuvânt drăguț? Fiindcă i se părea că ea avea într'adevăr ceva din tinerețea şi din nevinovăția Soufiței-Roşii, găsi că numele i se potriveşte.

— El are să fie oare lupul care o să mă mănânce? se întrebă şi speriată de acest gând atât de îndrăzneț, o luă la fugă spre vestiar.

In afară de plimbările cu Vladimir, ultimele săptămâni fusese ocupată să-şi întocmească echipamentul de sbor. Îşi cumpărase ochelari, căutându-i pe acei care să se aşeze mai grațios pe ovalul feții; găsise unii de o formă specială, mai alungiți, parcă migdalați, de care fu mulțumită. Cu casca nu putea să se împace; îi ascundea tot părul şi ea văzu acum că fără' păr aproape tot farmecul îi pierea.

— Nu se poate sbura fără cască? îl întrebă pe Vladimir.

El o lămuri ca un demn profesor:

—In avioanele noastre de şcoală, care n'au vitesă prea mare şi la adăpostul parbrizului, în sfârşit, s'ar putea. Dar e o imprudență pe care n'o să ți-o admitem. Iți poate veni odată părul în față, tocmai la aterisare.

Trebui să se resemneze, însă după ce căută mult timp cel mai cochet model de cască. Îşi comandă combinezonul, din pânză albă de balon, fireşte cu un cordon foarte sugrumat pe

talie. Intr'un cerc bleumarin, brodat pe pieptul stâng, uniforma asociației avea un A, străbătut de un T mai înalt, albastru, de coloarea cerului. Manuela îl întrebă pe Vladimir:

— N'aş putea să-mi fac inițialele în roşu?

— Sigur că nu; e o uniformă.

— Dar mie, fără nimic roşu, nu-mi stă bine. Apoi găsi altă soluție:

— Cred că n'o să mă opriți să-mi pun un fular colorat la gât!

Vladimir se gândea, râzând, la ochii pe care i-ar fi făcut generalul Baroncea, ascultând o astfel de convorbire.

Imbrăcându-se în vestiar, Manuela găsi că, până la sfârşit, izbutise să-şi combine convenabil costumul ei de sbor. Pe aerodrom avea să stea cu capul gol; casca trebuia s'o pună doar când îi venea rândul la sbor. Combinezonul alb, croit dintr'o bucata şi foarte strâns la mijloc, o făcea să pară mai înaltă, iar părul negru, căzut pe umeri, devenea, prin constrast, şi mai strălucitor. Rămase câteva clipe în fața oglinzii din perete.

— Ar fi putut şi ăştia să pună aici o oglindă mai mare! observă, nemulțumită că nu se vedea în întregime.

Sgomotul motoarelor care porneau o aduse la, alte gânduri. Era sgomotul cunoscut de mult, fiindcă îi turburase diminețile copilăriei din ziua când pe izlazul lor se făcuse aerodrom. Acum se revedea cu ani în urmă, pe câmpul acela începând de sub fereastra ei, câmpul nemărginit al odatăi care i aparținuse şi pe care apoi trebuise să-l regrete atât. Ea cunoscuse în copilărie mai mult câmpul, decât oraşul, fiindcă fereastra ei dădea spre câmp şi mult timp crezuse că acest întreg şes nemărginit, până la zarea unde- nu putea sbura, îi aparține.

— Cuțăbuş, spunea dimineața, chemând câinele, hai la plimbare pe câmp!

Şi pleca, fără să ceară voie cuiva, dela sine înțeles că pe domeniul ei era liberă să umble. Mult timp rătăcea aşa cu dulăul alături, numai puțin mai înaltă decât el, ținându-l de gât într'o tovărăşie foarte caldă. Nici începutul şcolii nu o îndepărtă de câmp. După prânz, când Bunița-Anuț o credea adormită în pătucul ei îndantelat, ieşea pe la bucătărie în curtea din spate, se ferea pe lângă zid, să n'o vadă Majeni care cosea necontenit la fereastra sufrageriei rochii şi şorțuri de şcoală, şi-l căuta pe Moş Ilie, omul din curte.

— Chiaş-Ilie, se ruga, mergi cu mine la izlaz, s'o luăm pe Madam Georgeta acasă, să nu-i fie urît?

Madam Georgeta era vaca lor, adusă de Moş Ilie în timpul războiului, când nu se găsea pe nicăiri lapte de băut. Era o vacă de şvițera, mare, castanie, numai cu botul alb. Manuela o numise Madam Georgeta, după numele unei cocoane din vecini, cu care semăna şi numele îi rămăsese; chiar Madam Georgeta cea adevărată o numea, aşa, fiindcă nu era supărăcioasă şi găsise asemănarea adevărată.

Manuela pleca atunci cu moşneagul, pe izlaz, în calea cirezii s'o ia, acasă pe Madam Georgeta, aşa cum pe ea o lua "Babirina dela şcoală (Baba-Irina, nevasta lui Chiaş-Ilie).

Într'o zi, însă, cireada fu izgonită de pe câmp şi odată cu cireada, cu Madam Georgeta şi cu văcarul, fu şi Manuela izgonită. Pentru cireadă se găsi alt loc de păşunat, în, cealaltă parte a oraşului; Manuela îl pierdu definitiv, fiindcă ei nu-i trebuia alt câmp, decât acela din fața ferestrei.

Intr'o dimineață, când se sculă şi alergă veselă să plivească afară, câțiva oameni îmbrăcați soldățeşte umblau pe marginea izlazului, măsurau ceva, băteau țăruşi şi trăgeau pe pământ dungi albe, din nişte găleți cu var. Izlazul fu prefăcut în aerodrom. Se făcură corturi, se aduseră butoaie cu benzină, lângă care stătea toată ziua, în soare, un soldat de santinelă. Pe urmă veniră şi aeroplanele. La început fură numai două, si o săptămână rămaseră cuminți. Apoi începură huruitul; apoi veniră altele şi altele. Văzduhul se umplu de praf şi de vuiet şi copiii din mahalalele oraşului, murdari, cu picioarele goale, năvăliră în cete sgomotoase să vadă aeroplanele sburând. Liniştea şi farmecul câmpului nemărginit pieriră. Dimineața Manuela se trezea în huruitul motoarelor, care porneau din zorii zilei şi până spre prânz nu

mai conteneau. Ea se mişca prin curte, întristată, ca o regină detronată dusă în captivitate. In ziua când o văzu şi pe Madam Greorgeta slăbind, semn că nu-i plăcea iarba în altă parte, se trânti pe paie, în staul şi plânse cu disperare, la capul vacii, întreg trecutul lor fericit.

Tresări; sgomotul motoarelor crescuse şi ea îşi regăsi brusc, în inimă, o spaimă veche. Alergă afară, cu sensaţia că în vestiar se sufocă, dar la marginea hangarului văzu avioanele gata de sbor şi spaima îi spori. Luciul lor argintiu i se păru sticlirea unei ape, în care trebuia să se arunce. Ii fusese frică de aeroplane, şi-şi regăsea iarăşi frica de atunci. Dimineaţa, când îşi luau sborul, ridicându-se în spre oraş. tremura, cu pumnii la gură; se aştepta să le vadă căzând în fereastra ei. Acum trebuia ea însăşi să sboare. Era condamnată fără scăpare să o facă şi singură venise aici. Piloţii se şi urcau în avioane. Cineva împărţea elevii, în trei grupe; trebuia şi ea să meargă acolo, să fie repartizată la unul din cele trei Puncte. In umbra hangarului, pe o masă lungă, fusese orânduit bufetul. Câţiva din invitaţi erau acolo şi ciocneau pabarele. II văzu pe Vladimir, ieşind în costum de sbor din mijlocul lor; se repezi spre el, cu genunchii împiedecaţi, gata să cadă.

—Ce-i, mică Scufiţă-Roşie? Văzând că ochii ei aveau acum altă expresie şi că guria îi rămăsese cu buzele întredeschise, parcă rugătoare, îi luă mâinile, îngrijorat. Manuela tremura.

— Dar ce ţi s'a întâmplat?

Ea nu putu spune nimic. Ar fi vrut să-şi lase capul pe pieptul lui, să-şi ascundă faţa, să se adăpostească. Se gândi că ar da orice să fie acum în altă parte, departe de câmpul acesta, numai cu el.

— Aş face tot ce mi-ar cere. M'aş desbrăca în faţa lui, nu mi-ar fi ruşine să mă vadă goală, dar nu îndrăznesc să-i spun că mi-e frică de sbor.

Ridică ochii:

— Dacă trebue să sbor... îngâimă. Apoi se opri. Fireşte că trebuia să sboare, dela asta nu se putea opri. Îşi simţi combinezonul: de aceea se îmbrăcase aşa, ca să sboare. Şi dacă acum era lângă omul acesta, dacă adesea fusese împreună cu el, pentrucă trebuia să sboare se întâmplase aşa.

— Aş vrea, îngâimă, te-aş ruga, iartă-mă!... să sbor cu dumneata!...

Nu mai îndrăznea să-i spună „tu". Şi când spusese „să sbor cu dumneata", avusese sensaţia că i se oferă, că se aruncă, fără rezerve, în braţele lui.

El ar fi vrut s'o mângâie; simţea acum, arzătoare, dorinţa să fie tandru cu fiinţa asta ciudată, care îl privea speriată; dar nu era timp de gesturi tandre.

— Nu fii proastă! o mustră.

In clipa aceea se şi gândise la generalul Baroncea, şi la ce putea fi adevărat în temerile lui. O clipă se simţi îndemnat să fie aspru; fu împăciuitor.

— Rămâi de o parte! îi spuse. Am să scot avionul meu; am să iau câţiva elevi, apoi la urmă te iau şi pe tine.

Din clipa asta, Manuelei continuă să-i fie tot frică, dar o frică localizată într'un foarte ascuns loc al fiinţei ei, ca un grăunte rece, nu ştia unde, deşi îl simţea apăsând-o. Deasupra o cuprinse o linişte molatică. Auzea şi vedea totul ca de după un văl care tremura.

Primii trei plecaţi se şi întorseseră şi acum, stăpâniţi de o veselie nervoasă, descriu cu gesturi şi cu cuvinte încălecate, sensaţiile din timpul sborului. Din cei douăzeci de elevi, numai câţiva sburaseră până atunci. Aceia aveau un aer de superioritate, care îi făcea să pară nepăsători.

Avionul lui Vladimir fu scos din hangar. Nu se deosebea de celelalte trei; era un „Alcyon" mic, de şcoală, cu aripa joasă, vopsit însă în albastru deschis, coloarea cerului. Pe fuselaj, în dreptul carlingei, Manuela văzu pictată monograma lui Vladimir, acelaşi model de pe cămăşi şi semnul acesta îi făcu avionul familiar.

Ca să nu înceapă cu ea, Vladimir luă unul după altul doi elevi. Când ateriza a doua oară, şi înţelese că i-a venit rândul, Manuela simţi în sfârşit unde era grăuntele rece care îi apăsase fiinţa: era, greu ca o nucă de plumb, sub sânul stâng, între inimă şi piele. Avea sensaţia că dacă l-ar fi căutat cu mâna, l-ar fi găsit.

I se arătă cum să pună piciorul pe aripă, de unde să se ţină ca să încalece peste bord, să ajungă în carlingă. Făcu totul foarte uşor, poate doar mai repede decât ar fi trebuit. 0 înconjură imediat un miros călduţ, de văpsea, de benzină şi de cauciuc încins. Vladimir se ridică dela spate să-i arate palonierul, manşa şi maneta de gaze.

— Să nu le atingi, dar fii atentă la el. Apoi o întrebă:

— Eşti gata?

Făcu semn din cap: da, şi se apucă cu mâinile, strâns de bordura carlingei. Se feri să privească afară. Auzi huruitul motorului întărindu-se; o vibraţie nouă cuprinse podeaua carlingei; o simţi transmiţându-i-se, cu o furnicătură măruntă, sâcâitoare, în picioare, de acolo mai sus şi i se păru că şi grăuntele de plumb de lângă inimă începe să vibreze. In clipa următoare avu, cu nesiguranţă, sensaţia mişcării, a unei mişcări desordonaţe. I se părea că avionul se smuceşte, căutând prin iarbă drumuri cotite şi că, din spate, pilotul se necăjeşte să-1 strunească. Câteva hopuri o făcură să-şi simtă greutatea în scaun; apoi hopurile se sfârşiră deodată — şi în clipa aceea nu-şi mai găsi nici greutatea. Chiar sgomotul motorului păru că se micşorează, sau că devine mai muzical; sensaţia fu de linişte, fără ca teama să fi dispărut. Căci grăuntele de plumb de lângă inimă, continua să vibreze, el singur rămas neliniştit.

Când teama fu biruită de curiozitate şi aruncă o privire afară, văzu întâi aripa avionului, albastră, lucind în soare iar în faţa aripei câmpul tălăzuindu-se dedesubt; stabilind prin aceste imagini raportul între pământ şi avion, neliniştea o cuprinse iarăşi, dar rămase cu ochii deschişi. Văzu, fără să înţeleagă ce sunt, figuri geometrice de diferite colori, unele mai mari, altele mai mici, ca un covor cubist, alergând dedesubt. Acum îşi regăsise greutatea, i se păru chiar că atârnă prea greu. Soarele îi trecu, cu viteză mare, prin faţa ochilor. Nu putu înţelege că făceau un viraj. Câteva clipe văzu că avionul oscilează, că urmăreşte un drum nesigur şi se sperie. Dar în clipa următoare, descoperi un lucru uimitor: dintr'o oglindă mică prinsă în faţă, în afara bordului, chipul lui Vladimir îi zâmbea. Se simţi, deodată, în deplină siguranţă.
Ar fi vrut să se întoarcă, să-1 privească direct, nu prin oglindă, dar nu îndrăsni încă să se mişte, de teamă să strice echilibrul avionului. Încântată de prezenţa lui se apucă să cerceteze decorul din afara bordului.

Câmpul se vedea clar, dar mai departe neguri vinete îl acopereau, făcându-1 să pară umbrit, deşi soarele deasupra strălucea. Spre orizont, pământul se topea în neguri compacte. Intr'un târziu descoperi în ceaţă turnurile oraşului, şterse, cenuşii şi privind mai bine văzu case. pieţe, parcuri şi străzi, dar fu desamăgită că totul apărea aşa de neclar. Se sili să identifice locurile cunoscute; îi fu peste putinţă. Bănui doar că apa pe deasupra căreia sburau şi în care soarele sticlea, trebuia să fie Colentina, cu lacurile ei, deşi părea inexplicabil de mică. Apoi, bucuroasă de a fi descoperit dintr'odată atâtea lucruri, îşi întoarse privirea în carlingă. Avu liniştea să recunoască aparatele de bord şi comenzile, despre care învăţase la curs. Pe un cadran ceti viteza: 140 km., pe altul înălţimea: 300 de metri. Crezuse că sunt mult mai sus. Urmări o bucată de vreme mişcările manşei; mai târziu. îşi luă îndrăzneala şi puse mâna pe ea; din ochi întrebă pe Vladimir şi el care simţise gestul, îl încuviinţă, zâmbindu-i binevoitor.

Manuelei îi plăcea huruitul egal al motorului şi căldura care-i venea la picioare. In manşă simţea mişcările lui "Vladimir, le urmărea, curioasă şi încrezătoare, cu impresia că stă cu mâna în mâna lui. Ar fi vrut să meargă cât mai mult aşa, dar pe de altă parte ar fi vrut să ajungă mai repede jos, să-şi pună scufiţa roşie în creştet fiindcă ştia că de dimineaţă el o plăcuse cu ea. Acum, gândul că părul îi era ascuns în cască, începea s'o chinuiască. Îşi ridică ochelarii. În spatele parbrizului; nu simţi niciun curent. Apoi îşi desfăcu legătura căştii, sub

bărbie şi se întoarse să vadă reacţiunea lui Vladimir. El nu observă cataramele fluturând; îi zâmbi ca şi până atunci.

Crezându-se aprobată, se aplecă lângă parbriz şi îşi scoase casca. Nu se întâmplă nimic rău; îşi simţi doar părul pe la frunte fluturând iar cel de pe spate, sbătându-i-se pe umeri. Fu sigură că îi stătea bine. Avea sa rămână aşa, cu riscul de a fi certată.

Sborul părea că ţine de mult timp. Manuela era familiarizată acum şi cu văzduhul şi cu avionul — se simţea aproape ca la ea acasă,, ca într'un mic budoar, când motorul tăcu brusc şi botul avionului se înclină spre pământ. Întâi se sperie, dar fu deajuns să vadă chipul lui Vladimir în oglindă, ca să se liniştească. Marginea albă, a aerodromului îi trecu fulgerător pe sub picioare şi o clipă mai târziu, fără să-şi poată urmări sensaţiile, se pomeni pe pământ, cu avionul alergând sburdalnic prin iarbă în spre punct. îndată ce se opri, Vladimir se ridică în spatele ei:

— Cum a fost?

— Bine; aş vrea să mai mergem odată.

— Lasă, o să fie timp. Dă-te jos! Şi dacă îţi mai scoţi casca altădată, ai sa sbori direct acasă!

Ii era parcă lene să se ridice; se întinse, cu o plăcere molatică. Mustrarea lui i se păruse inofensivă.

— Degeaba strigi aşa! îi spuse, în gând. Nu mi-e frică de tine!

Vladimir sări în iarbă şi se îndreptă spre grupul de elevi din mijlocul aerodromului; sosiseră şi ultimii, din sbor. Manuela se desprinse cu părere de rău din căldura carlingei; se ridică, apoi îşi scoase picioarele peste bord cu familiaritate, cum s'ar fi dat jos din patul ei. Rămase câteva clipe deasupra aripei, rezemată de fuselaj, să-şi caute oglinda în buzunarul combinezonului, Vladimir se întorcea.

— Hei! Aici ai găsit sa te pictezi? îi striga. Dă-te numaidecât jos!

Servanţii duceau avioanele spre hangar. Automobilele invitaţilor plecaseră. In liniştea care se lăsase peste câmp, sub soarele ridicat sus, aerodromul părea mai mare.

— Un aerodrom fără motoare e foarte trist! spuse Mamela. Şi se miră că îi fusese odată teamă de huruitul lor.

Vladimir n'o auzi; ridicase capacul micului compartiment din spatele carlingelor şi căuta ceva în fundul lui. Veni lângă el.

— Azi ai fost foarte drăguţ! îi spuse, mai mult ca să se alinte, decât să-şi arate recunoştinţa.

— Du-te şi te desbracă! îi porunci el, văzându-şi de treabă mai departe.

Plecă îmbufnată spre hangar.

II mai văzu, când era gata de plecare. Elevii ceilalţi se îndreptau spre autobus. Vladimir îşi punea cravata, într'o oglindă, în fundul hangarului gol. Îşi făcu drum pe lângă el.

— Dă-mi te rog voie să mă pieptăn!

— Ai oglindă dincolo. De ce te bagi în picioarele oamenilor? Au să vină mecanicii să te dea afară din hangar.

— Sper că n'ai să-i laşi tu,

Îi zâmbi, desarmat. Apoi, ca să se răzbune:

— Azi dimineaţă aveai mai puţin curaj. Un val de furie o străbătu.

— Du-te naibi! vru să spună.

El se întoarse şi o văzu privindu-1 provocator, pe sub gene, cu buzele umede, resfrânte în afară, într'o fermecătoare strâmbătură. Fu desorieatat.

— Spune-mi, ce ai de copil şi ce de, de... curtezană? o întrebă, apucându-i umerii.

Ea se roşi:

— Mă înveţi cuvinte noi, zise, privindu-1 cu aceiaşi ochi, însă cu altă căutătură.

După o clipă, urmă:

— Totuşi, eşti foarte drăguț!

Şi reîncepând să-şi pieptene părul, cu mişcările ei obişnuite, lungi;

— Ăsta e de altfel hazul tău, să nu ştii niciodată ce cuvânt ai să mai spui!

Vladimir se întoarse să-şi termine nodul cravatei. După câteva mişcări de pieptene, Manuela se gândi la prima lor convorbire, în amfiteatru — şi-i veni sa râdă.

— De ce râzi?

— Mai ți-aduci aminte ce spunea generalul?

— Nu; despre ce?

— Despre fetele care se înscriu la pilotaj. El se întoarse, clipind, nedumerit.

— Greu înțelege, Doamne! Ah, uneori face impresia că-i tare prost! îşi spuse Manuela. Şi-apoi, fără să-şi dea seama de unde îi vine curajul, înmărmurită de îndrăzneala ei, urmă cu voce tare, privindu-1 în ochi şi râzând ca de un lucru de care într'adevăr trebue să râzi:

— Ştii, încep să cred că generalul are dreptate.

I se păru că a spus ceva atât de îndrăzneț, încât, spaima îi paraliza orice mişcare. Nici măcar ochii nu mai putu să-i desprindă din ochii lui şi rămase aşa, cu râsul împietrit pe buze.

Vladimir se întoarse spre oglindă:

— Du-te la autobus! îi porunci. Ai să rămâi pe jos.

IX

Gaița veni într'o fugă din lungul străzii, se opri o clipă în portiță să-şi tragă răsuflarea, apoi făcându-şi vânt pe treptele de ciment, se rostogoli în uşa lui Amedeu.

— Domnu Amedeu! Domnu Amedeu! piţigăi, silindu-se să tragă în jos clanța prea puternică pentru ea.

De dimineață dăduse o bură de ploaie; acum, spre prânz, cerul rămăsese încă acoperit, răspândind prin subțirea pătură de nori o lumină difuză, odihnitoare, împletită parcă din raze violete şi portocalii şi trecută printr'un dens filtru fumuriu. Amedeu îşi mutase tronul între ferestrele din spre stradă şi, aşezat solemn, ca în fața unei săli pline de curteni, cetea într'o carte mică, cu coperțile albastre. In ferestre, vântul făcea să se legene grațios ramurile unui piersic înflorit.

— Domnu Amedeu! țipă iarăşi Gaița, de afară. Şi neputând deschide clanța, începu să bată cu pumnul în uşă.

Venea, ca de obiceiu, să-i dea lui Amedeu raportul asupra întâmplărilor din cartier. Amedeu luă un creion şi un carnețel de pe marginea ferestrei, îşi notă cu grijă pagina la care ajunsese, închise cu solemnitate cărțulia, ca pe o Evanghelie, se duse s'o aşeze în dulapul cu haine de lângă baldachin, încuie, şi după ce băgă cheia în buzunar veni să-i deschidă Gaiței, nu înainte de a-şi potrivi lavaliera în oglindă.

Gaița i se rostogoli peste picioare.

—Domnu Amedeu, începu, gâfâind, ținând capul pe spate ca s-1 poată privi pe sub bretonul prea lung, căzut în ochi, pe Nenea Mişoi-Colosalul şi pe Bursuc i-a dus la secsie.

— Amedeu se întoarse liniştit şi se aşeză pe tron.

— Se zice „secție"! o îndreptă. Guița veni în fața lui.

— I-a prins la furat gogoşi, domnu Amedeu. A venit domnu Luca-Porurnbelu şi i-a scăpat, dar până să scape, domnu şef dela secsie i-a pus să care cartofi.

— Ce să facă?

— Să care cartofi în beci.

— Ce înseamnă asta?

— Eu nu ştiu bine, da zice cineva că dacă te trimite la cărat cartofi e rău; că în beci nu sunt cartofi. E un sergent cu vâna de bou, şi-ți pune sacu la spinare, da' gol, fără cartofi şi-ți cară cu vâna în sac până nu mai poți.

— Dacă au furat gogoşi...

— Ei n'ar fi furat, dar Gogoşăreasa n'a mai vrut să le dea pe datorie; a spus că nu le mai dă, până nu plăteşte domnu Luca-Porumbelu, ce-a rămas din urmă. A fost şi la regie, la dumnealui, să ceară banii: „Dă-mi, dom'le Luca, să mă rog lui Dumnezeu să-ți meargă bine cu tutunul. In contrar te reclam la parchet!" Domnu Luca a gonit-o. Nenea Mişoi-Colosalu a spus: „Las'că te aranjez eu!" Şi-a aranjat-o, da' şi pe el 1-a aranjat domnu şef!

— Câte gogoşi au furat?

— Asta nu se ştie. Nenea-Mişoi e dibaci; şi-aşa, mare mirare că 1-a prins! Dumnealui se agață de tramvai la remorcă şi când trece tramvaiu pe lângă cazan aruncă undița şi prinde gogoaşa de pe foc. Bursucu stă la colț, unde coteşte tramvaiu, să-i facă semn dacă nu-i cineva pe trotuar; pe urmă împart gogoşile pe din trei.

— Cu cine?

— Intre ei doi: Bursucu una şi Nenea-Mişoi două, că el face treaba mai grea.

— Şi cum i-a prins?

— Ceasu rău, domnu Amedeu! Să vedeți: azi dimineață. Nenea-Mişoi a trecut de două ori şi a mers bine: a luat patru gogoşi. Că se lăcomise: dacă a văzut că Gogoşăreasa nu simte mişcarea, a pus un undițoi mare, cu trei cârlige. Gogoşăreasa e mioapă. Undițoiul prinde, când una, când două — odată zice că a prins şi trei, câte una de cârlig. Da' azi, Nenea-Mişoi s'a pripit, şi-a scăpat undița strâmb, a agățat tava de toartă şi-a tras-o cu totul de pe scăunel. Capu sforii, Nenea-Mişoi îl ține legat de curea; tava a luat-o la goană pe trotuar, după tramvai. Zice că a fost un râs pe toată strada, cum săreau gogoşile din tavă şi tava făcea o gălăgie de au crezut oamenii din tramvai că Doamne fereşte! cine ştie ce s'a întâmplat. La colț, a prins de veste malipulantu şi-a oprit tramvaiu.

— Manipulantul! o îndreptă Amedeu. Gaița înghiți un nod de nedumerire şi urmă:

— A venit Gogoşăreasa cu sergentu. Nenea-Mişoi o sfeclise, a dat să fugă, da' până să taie sfoara, sergentu 1-a prins,

— Şi Bursucu unde era?

— Bursucu se luase după dâră şi aduna gogoşile de pe trotuar.

— Acuma unde s'au dus?

— Pe Bursuc mi se pare că îl mai bate odată acasă. Lui Nenea-Mişoi i-a dat domnu Luca-Porumbelu bani să meargă la cofetărie, şi după masă la cinematograf. Domnu Amedeu, acu trebui să mă duc, să legăn fetița, că mama are treabă, da' când scap, vin să vă mai spun. Dacă îl văd pe Bursuc, îl întreb câți cartofi a cărat la secsie; pe Nenea-Mişoi să-1 întreb? Nu-1 întreb, că mănânc bătaie.

Gaița se repezi la uşă, se agăță de clanță şi-şi făcu vânt afară; Amedeu o auzi tropăind pe sală, apoi rostogolindu-se pe treptele de ciment.

— Greşesc cei ce-o lasă pe Gogoşareasa să facă gogoşi în mijlocul străzii! Iacă încă o ispită încuviințată de lege, în fața unor copii care nu pot deosebi binele de rău! declamă, cu mâna ridicată, cum ar fi adresat juriului concluzii, la sfârşitul unei pledoarii.

Apoi reveni la îndeletnicirea întreruptă. Descuie dulapul, luă cartea, căută în carnețel nnumărul paginei la care se oprise, şi aşezându-se pe tron, între cele două ferestre mari, reîncepu lectura.

Era o carte apărută de curând, povestea raidului Iui Lindberg peste ocean, scrisă de el însuşi. 0 luase dela Manuela. El nu cetea decât piese de teatru, dar le cetea pe toate câte le putea găsi. Umbla pe la anticari, răscolea rafturi învechite şi cum descoperea o piesă, se apuca, pe nerăsuflate, s'o cerceteze. Afară de aceste lecturi îl mai interesa o revistă de ştiință popularizată care îl ținea la curent cu ultimele invențiuni şi descoperiri.

Cu atenția îndreptată spre lucrurile mici, îi scăpase această întâmplare mare, raidul lui Lindberg, despre care nici nu auzise. Văzuse cartea pe cămin si o deschisese la întâmplare. Străbătând distrat câteva pagine, înțelesese că e jurnalul unuia care se pregătea să treacă în sbor oceanul Atlantic, dela New-York la Paris.

— E un nebun! spusese. Sau un cabotin! Să fii capabil de o asemenea înscenare, şi s'o mai şi scrii!

Luase cartea, s'o răsfoiască, să vadă sfârşitul acestei înscenări. Dar acum, pe măsură ce întorcea paginele, începea să înțeleagă că lucrul se întâmplase aşa cum fusese proiectat, că nu era o înscenare, că omul pornise dela New-York şi se avântase cu adevărat deasupra oceanului.

— E de necrezut! De necrezut! murmura, întorcând paginele, nervos, stăpânit de o nelinişte din ce în ce mai chinuitoare.

Ținea cartea ca pe o placă de fier înroşit. II ardea; îi ardea mâinile, ochii, respirația. Se întâmpla, în fața lui un lucru nemaipomenit, o minune tot atât de mare ca minunea învierii lui Iisus, mai mare chiar decât aceea: un om singur deasupra oceanului Atlantic!

— Cum am putut sa-1 nedreptățesc?! murmura. Cum am putut să-1 cred cabotin! Doamne, nu mă pedepsi că am păcătuit împotriva acestui înger al tău!

Străbătu paginele aproape în delir. Când coasta Irlandei apăru în ochii aviatorului, Amedeu se opri din cetit, gâfâind şi o clipă îşi lăsă cartea pe genunchi. Simţea în ochi, în oase. în plămâni. în nervi, oboseala celor 30 de ore de sbor ale lui.

— Doamne Dumnezeule! murmură.

Şi, după un timp, zăpăcit cu creierul turtit de emoţie, iarăşi se apucă de cetit, gâfâind.

Străbătu, cu inima înnecată în clocotul sângelui, sudul Angliei, traversă Canalul Mânecii, ajunse la Cherbourg, pe coasta Franţei.

— Sfinte Dumnezeule! murmura, cu buzele arse de febră! Iată-1 c'a ajuns!

Apoi, deodată, lăsă cartea şi se ridică, electrizat.

— Isuse Cristoase! exclamă. In timp ce această minune se întâmplă, lumea îşi vede nepăsătoare de treburile ei!

Absorbit de poveste, el o scotea din trecut, uita situarea ei în timp — avea impresia că faptul se petrece acum, şi că el fusese martor la drumul acestui erou. Se repezi la telefon, să-şi anunţe cunoştinţele, să-i facă părtaşii extraordinarei întâmplări.

— Unul, Lindberg, un aviator, un erou, a sburat dela, New-York peste ocean, în Europa!

E măreţ şi înspăimântător!

Dar făcând paşii dintr'o parte în alta a camerei, se lovi de realitate şi îşi reveni. Se opri, în mijlocul încăperii, cu mâna la tâmplă, gâfâind.

— Mamă-Doamne! Dar asta s'a întâmplat de mult şi eu n'am ştiut! Am fost străin de această minune! Nu mă voiu putea mântui nici la ziua de apoi!

Abia târziu se potoli. Se simţea frânt de emoţie. Aerul de primăvară care venea pe ferestrele deschise i se părea rece; le închise şi luându-şi o pătură în spinare, se aşeză pe tron, unde rămase mult timp, tremurând încetişor, ca un câine sgribulit. Uită de masă; nu-i era foame. Mai târziu nu-i mai fu nici frig, fiindcă, aproape desfăcut de materie, nu-şi mai simţi trupul. După o vreme, soarele, ieşind din nori şi trecând încet pe deasupra casei, trimise în cameră, pe ferestre, două dreptunghiuri de lumină care înaintară, treptat, spre mijlocul încăperii, făcând un decor somptuos tronului aflat la mijloc.

Trezindu-se parcă dintr'un vis, Amedeu reluă cartea şi continuă s'o cetească, în aparenţă liniştit; valuri de emoţie îi înnecau însă sufletul, apoi se materializau, i se ridicau din coşul pieptului în gât, sufocându-1. După un timp, literele începură să-i joace în lacrimi, dar ceti până la sfârşit. Ajunse, odată cu Lindberg, noaptea, deasupra Parisului scăldat în lumini. Căută aeroportul Le Bourget, îl descoperi, făcu un viraj larg pe deasupra lui, apoi aterisă.

Lacrimele începură să-i curgă pe obraz. O sută de reflectoare şi farurile a o mie de automobile luminau aeroportul de jur împrejur, cum nicio scenă din lume nu fusese luminată vreodată aşa, pentru vreun actor. Zece mii de capete se vedeau, se ghiceau, în întunerec, ca într-o sală de spectacol, aşteptând. Şi dacă aviatorul tăie contactul, oprind motorul, ca la lăsarea cortinei — când spectatorii entusiasmaţi se ridică aplaudând, -— mulţimea năvăli pe aerodrom, înnebunită, delirând.

Amedeu însuşi era cuprins de delir:

— Sfinte Dumnezeule! îngâna.

Nu mai vedea literele, nu mai înţelegea nimic, dar nici nu trebuia, fiindcă simţea totul. Se simţea el însuşi ridicat pe sus de mulţimea înnebunită, purtat pe braţe, din om în om, pe deasupra capetelor, pe acest bulevard viu, drumul celei mai mari glorii de care avusese parte vreodată un muritor. Şi aclamaţiile nu mai conteneau, şi mulţimea tot se mai revărsa, nesfârşită, zeci de mii de oameni în delir şi reflectoare tot mai multe se aprindeau.

—Amedeu lăsă să-i cadă cartea din mâini. Aripele unei orătănii se izbiră în geamul din spre curte; nu auzi. 0 găină neagră sărise pe bordura de cărămidă a ferestrei, şi privea, cu ochii ei roşii înăuntru. Era ora când de obiceiu Amedeu dădea boabe la pasări, dintr'un săculeţ aflat sub pat. Acum uitase pasările şi găina venea să vadă de ce.

Amedeu alunecă încet, după cartea care îi căzuse şi se pomeni în genunchi, la picioarele tronului.

— Doamne Dumnezeule! murmura, cu ochii în gol.

Găina îl urmări, cu ochii ei roşii, înclină capul pe o parte, apoi pe alta, neînțelegând ce se întâmplă. După câteva clipe, văzându-l că nu mai mişcă, începu să cotcodăcească încet, neliniştită, frecându-şi ciocul de geam.

X

După ce terminau sborul, în aşteptarea autobusului, elevii dela pilotaj ieşeau în şoseaua mare, unde se opreau la „Stai-Neică", un fel de cârciumă-restaurant frecventată de automobilişti. Mici chefuri economice le îngăduia să danseze după patefon, pe veranda restaurantului. Manuela sfârşi prin a se împrieteni cu toți: atmosfera de pe aerodrom nu îngăduia nimănui să rămână rezervat. Ea îi însoțea deci, uneori, şi aici, ca să bea laolaltă cu ei un pahar de vin care nu-i plăcea şi să danseze cu fiecare pe rând. Dintre fete, mai în deaproape o cunoscu pe Iosefina, subțire, poate prea înaltă, brună, cu o piele mată, uscată, cu ochii nu prea expresivi, ca şi această piele, deci nu frumoasă, dar foarte veselă şi mai ales, cuceritor de prietenoasă. Iosefina era tot timpul împreună cu Rafail. Doar ceva mai înalt, el îi semăna, nu numai ca înfățişare, dai' şi în gesturi şi chiar în felul de a vorbi.

— Multă vreme am crezut că sunteți frați, le spuse Manuela, uimită de asemănarea lor.

Ei râseră, ținându-se cu brațele pe după mijloc.

— Nu suntem frați, dar ne avem ca frații!

La început, tonul cu care fuseseră pronunțate aceste vorbe şi privirea pe care şi-o aruncase unul altuia, i se părură vulgare, ca şi acest fel de a se ține tot timpul înlănțuiți, cu mâinile pe după mijloc, cum crezuse că umblă numai servitoarele eu ordonanțele, dumineca, în Cişmigiu, Iosefina urma facultatea de farmacie; îşi pregătea examenele, lucra într'un laborator iar seara se ocupa de gospodărie. Singură în Bucureşti, stătea într'o odăiță, la ultimul etaj al unei case mari de lângă liceul Lazăr. Rafail era student în ultimul an la medicină; avea un fel de clientelă modestă, pe care o vizita la domiciliu, în deosebi pentru injecții, plătite cu douăzeci de lei. Locuia într'o cameră asemănătoare, pe acelaşi coridor cu Iosefina.

Într'o zi, Manuela trecând cu Iosefina pe bulevardul Elisabeta, urcă să-i vadă locuința.

— La mine nu-i încă aranjat, îi spuse fata. Te rog numai o clipă să stai pe sală, până strâng puțin.

Era unul din coridoarele acelea înguste, cu lumină puțină şi cu multe uşi, dincolo de care locuesc oamenii cei mai feluriți. Manuela se gândi la casa lor şi-i fu ruşine de o bunăstare pentru care nu trebuise să facă nimic. In clipa asta se simți vinovată de bogăția ei, aşa cum se mai simțise în ziua când bănuise sărăcia lui Amedeu.

Iosefina îşi pusese peste rochie un şorț sur, ca de bucătăreasă, şi ieşi, cu o găleată în mână, să aducă apă dela cuvetă.

— Nu-i aranjat de tot, dar poți să intri, îi spuse. Camera era atât de mica, încât, în afară de divanul aflat în colț şi de un scrin în fața lui, abia mai aveai pe unde să mergi. Pe un scăunel, în spatele uşii, folosindu-se de o plită electrică, Iosefina îşi pregătea dejunul, în zilele când nu-i ajungeau banii să mănânce în oraş.

Manuela zări în cui, deasupra patului, o pijama bărbătească; la început lucrul o miră, pe urma se gândi că putea fi totuşi pijamaua Iosefinei. Văzând-o la ce priveşte, Iosefina, care intra cu găleata, întinse mâna şi luă pijamaua de pe perete, ca s'o ascundă sub cuvertura patului.

— Aşa îşi întinde Rafail lucrurile, peste fot! spuse, mai mult cu îngăduință decât cu necaz.

Manuela o privi, zăpăcită. Sângele îi veni deodată în obraz. Iosefina căuta ceva în scrin şi nu văzu turburarea ei. Continuă, cu un ton natural:

— Iarna doarme aici, e mai cald; peste vară dorm eu la el. Camera lui e după colț, are fereastra la Nord; n'o bate soarele.

Manuela îşi aminti vorbele lor: „Ne avem ca fraţii" şi o clipă le regăsi acelaşi înţeles vulgar, dela început.

— Tu, tu şi cu Rafail... întrebă încurcată, căutându-şi cuvintele.

Iosefina surâse, amuzată de turburarea ei.

— Voi... vă culcaţi într'un pat?

— Dar sigur! Ce găseşti în asta anormal? Am crezul că-ţi închipui.

— Şi... vru să continue Manuela. Dar sângele îi veni iarăşi în obraz.

Iosefina o ajută, completându-i gândul, râzând, cu un accent afirmativ:

— Şi; fireşte!

Apoi, se apropie şi-şi lipi, aproape matern, obrazul de al ei.

— Eşti o mică fată naivă şi proastă! o mângâie. Când ai să iubeşti un om, ai s'o faci mai iute şi mai uşor decât bănuieşti!

Manuela scutură capul, speriată de gândul pe care Iosefina i-1 strecura în cuget. Ea coborî scările cu obrajii arzând. Afară, departe de obiectele care concretizau acest fapt turburător, camera', patul, pijamaua lui Bafail, departe de zâmbetul şi de confirmarea losefinei, ea se linişti, dar nu putu uita niciun amănunt. Fu prima dată când se îndoi dacă trebue să se destăinuiască Majenei.

In sfârşit îi vorbi:

— Oh! Nu te uita aşa la mine, Majeni! Nu mi s'a întâmplat nimic Dar vreau să te întreb pe tine: dacă o fată stă într'o casă cu un bărbat... Ezită:

— ...dacă, doarme într'un pat cu el.

— Manuela!

— Nu mă certa, Majeni! Te întreb, ca să-mi spui tu; trebue într'adevâr să se întâmple...

— Când doi oameni se căsătoresc, lor le este totul îngăduit.

— Dar dacă nu sunt căsătoriţi, dacă îi opreşte ceva, dacă n'au bani sau dacă, uită de căsătorie. Dacă nu exista căsătoria, vreau să te întreb Majeni, dragostea, dragostea singură, fără obiceiurile oamenilor, fără reguli şi legi, trebue să ducă la asta?

Iată o întrebare la care mamele nu ştiu să răspundă.

De atunci gândurile continuară s'o chinuiască pe Manuela. O pubertate târzie şi o vieaţă trăită viu, trepidant, fără lascivităţi, o făcuseră să nu mediteze asupra funcţiunii femeieşti a corpului ei. Ignora chiar scopul pentru care era cochetă. Şi-apoi, cochetăria e o pornire independentă de alte simţiminte. Cochete sunt şi acelea care niciodată nu se simt şi niciodată nu ajung femei.

De atunci se privi altfel în oglindă. Un fapt despre care altădată avea bănuieli vagi şi care niciodată nu-i stăruise în minte, acuma se concretiza până la a-şi imagina în amănunte mecanismul lui şi funcţiunea presupusă, a organismului ei. Câteva zile îi fu ruşine să se vadă împreună cu Iosefina şi cu Ra-fail, iar prezenţa lui Vladimir, mai ales în apropierea impură a celor doi, o făcea să-şi simtă, cu teamă, sensul vinovat al corpului ei.

Nu o stăpâni niciun moment sentimentul de oroare, dar avu mult timp pe acela de nelinişte şi de teamă. Pe urată impresiile se sedimentară; un vag simţ de curiozitate rămase dominant.

Privindu-i uneori, pe Rafail şi pe Iosefina, cum mergeau înlănţuiţi pe marginea aerodromului, sau cum dansau, ea revedea patul ei şi pijamaua uitată în cui. Apoi îşi amintea vorbele Jui: „Ne avem ca fraţii", în timp ce, în camera aceea mică îi desbrăca în gând, încercând să-şi închipue cum se producea dragostea lor. Intr'o vreme, curiozitatea fu gata să întreacă pudoarea ca ea s'o întrebe asta pe Iosefina, dar o opri teama că poate Iosefina ar fi aceea care s'ar ruşina.

Cu Vladimir se vedea, pe aerodrom, în fiecare zi. Rolul lui îl obliga să fie întotdeauna rezervat. Uneori, când ea avea ora de sbor după amiază, îl aştepta pe marginea şoselei, până ce toată activitatea se termina. El venea mai târziu şi plecau împreună spre oraş, pe jos. Avea

un automobil mare, albastru. un „Rols-Royce", de care se folosea rar. Pe Manuela evita s'o ia atunci, sau dacă totuşi o lua, o lăsa în marginea oraşului.

— E un automobil cu reputație proastă, îi explica. Te asigur că nu sunt eu vinovat. Dar, dacă pe mine mă cunosc o sută de oameni, automobilul mi-1 cunosc două mii. Şi fiindcă e un „Rols-Royce" cu eşapament exterior, nichelat, niciunul din aceste două mii de cunoştințe ale automobilului nu pot crede în seriozitatea omului dela volan. Nu face să fii văzută într'o astfel de societate. Pentru o fată, automobilul unui bărbat e cu atât mai compromițător, cu cât are un număr mai mare de cai.

Manuela îşi închipuia totuşi că alte motive îl îndemnau să se poarte aşa.Uneori ar fi vrut să-i spună:

— Nu-mi pasă de reputația mea! dar îi era teamă de gravitatea vorbelor, şi mai ales de zădărnicia lor, deoarece îşi închipuia că altă eschivare le va urma.

De două luni de când îl cunoştea, el îi telefonase adesea dar nu se gândise să-i dea numărul lui de telefon. Din mâna,4e ea nu-1 întrebase. Căutase în carte şi la Antal găsise mimai un preot. Poate avea telefonul pe alt nume, sau poate îl (inea secret. De multe ori, neliniştită că el nu o chiamă, ar fi vrut s'o facă ea. Atunci se botăra să-i ceară numărul; pe urmă se gândea că era mai mare satisfacția să se lase căutată de el, fie după oricâte aşteptări.
In afară că nu-i cunoştea felul de vieață pe care o începea după ce se despărțeau, se simțea foarte bine cu prietenia lui- Vladimir păstra fată de ea acelaşi ton autoritar, dar adesea avea gesturi tandre, de îndrăgostit. îşi dădea seama că el nu era de multe ori în acelaşi fel. Când în amurg plecau pe jos spre oraş, câteodată jumătate din drum o certa:

— Dacă generalul te-o vedea odată urcându-te în avion cu capul gol, o să te dea afară dela sbor!

— Ei bine, aş vrea să stau şi eu odată, față în față cu generalul ăsta al tău. Să vedem ce-ar mai zice când m'aş uita în ochii lui?!

— Continui să fii încrezută.

— Cred că am de ce.

— Cunosc un om care pentru vorba asta te-ar disprețui.

— Cine?

— Eu.

— Şi de ce?

— Fiindcă sunt unul care, în afară de ochii tăi frumoşi, mai cunosc şi dulcea prostie a ta.

Manuela îşi muşca buza, înciudată.

— Cum de-l suport? se întreba. Pe urmă îi venea să râdă:

— Să-1 ia naiba! Cred că ştie ce spune.

In vocabularul lui Vladimir, când vorbea cu ea, cuvântul „prostie" nu avea de altfel un sens insultător. Uneori reprezenta aproape o tandrețe.

Câteodată mergeau alături, serioşi, discutând probleme tehnice, în legătura cu sborul. Acum Manuela înțelegea mai mult dar, când din întâmplare umerii lor se atingeau in mers, ar fi preferat decât să-1 asculte, să-1 simtă lângă ea.

Intr'unele seri se opreau la „Stai-Neică", să bea câte un păhărel de Madera. Manuela, pe care băutura o îmbujora, ar fi vrut să-1 vadă odată amețit, dar el nu-şi ieşea niciodată din gesturile Iui. Mai de grabă îl îmbătau câmpul, cerul, copacii, florile, pe care se oprea să le privească îndelung. Se aşezau uneori pe marginea şoselei şi urmăreau soarele apunând. În lumina roşiatică., Vladimir vedea chipul Manuelei arzând; albul corneei îi făcea ochii fascinanți.

— Eşti minunat de frumoasă! murmura, privind-o cu un aer ciudat, parcă nedumerit.
Intr'o zi îi spuse:

— Lângă tine mă simt mai tânăr. Apoi:

— Poate că şi sunt. Iar după o clipă: ....

— Dar nu atât, cât să-mi iau dreptul să te sărut.

Şi privindu-i buzele, pe care ea instinctiv le întredeschisese, roşii, lucind:

— Cred că dacă aş face-o, aş înnebuni!

Pe Manuela, cuvintele acestea o turburară profund. Când era în liceu, jucând gajuri la o colegă, o sărutase un băiat; lucrul i se păruse întâi fad, pe urmă desgustător. De atunci îşi apărase buzele cu sentimentul că atingerea altora le-ar pângări. O noapte întreagă vorbele lui Vladimir o urmăriră în vis. De atunci, începu să-l privească altfel şi privirile îi fură mereu atrase, irezistibil, spre gura lui. Conturul buzelor lui îi deveni familiar, până începu a le dori.

Intr'o seară, mergând împreună spre oraş, simţi ca va trebui să se apropie de el; curiozitatea întrecuse măsura oricărei prudenţe. Fusese prima zi caldă, la mijlocul lui Iunie şi îmbracase o rochie subţire de mătase, prin care trecea asprimea hainelor lui. El o ţinea, cu braţul pe după umeri, într'o îmbrăţişare camaraderească,. Intre vila Minovici şi capul şoselei Kiseleff, bucata aceasta de drum, de câteva sute de metri, era pustie: Numai câte un automobil trecea arar, însă în vitesă prea mare ca să fie preocupaţi de el. De peste satul Herăstrău, dincolo de lacuri, răsărea luna, roşie, fluidă, aramă fierbând, cuprinsă parcă de oonvulsiuni ca şi când actul răsăritului, ca al naşterii, cerea o ruptură dureroasă, acolo, în lumea astrelor, dincolo de orizont. Se opriră în marginea drumului, să o privească, uimiţi şi turburaţi, de coloarea ei impură. Dar înălţându-se, surprinzător de repede, desfăcându-se dintre copacii de pe orizont ca dintre nişte liane, ca de sub nişte braţe întinse pe un pântec arzător, luna îşi regăsi paloarea limpede de parcă atingerea cu cerul cast ar fi purificat lubricitatea ei de aramă. Manuela rămăsese ca la început, sub braţul lui care îi strângea umerii. Apoi încet, se răsuci, frecându-se de veşmintele aspre şi ajunse în faţa lui, îmbrăţişată fără ca el să-şi dea seama de felul cum o ţinea.

Vladimir îi văzu, sub razele lunii, buzele lucind, întredeschise, ridicându-se spre el, chemându-l, irezistibil chemându-l cu freamătul lor.

Când simţi că el se apleacă spre ea, cu gura aceea care de departe îi părea că arde, pe care o cunoştea ca pe gura ei, ea nu se gândi la ceea ce ar putea să înţeleagă din această sărutare, ci la ce va trebui să simtă el. Îşi aminti, obsedante, vorbele lui care o turburaseră şi îşi chemă toată luciditatea să-i vadă turburarea. Gândul că atingerea buzelor lor avea să însemne un lucru extraordinar pentru el, o încânta şi singura plăcere pe care şi-o dorea, prin care participa la acest act, era să fie martoră la satisfacţia lui. II aşteptă, cu ochii mari deschişi, luptându-se să străbată întunerecul, să culeagă de pe chipul lui întreaga suită de sensaţii.

Dogorit de căldura obrazului ei, se apleacă spre ea, cu ochii închişi, aproape inconştient. Dar în cenuşiul de sub pleoape, în noaptea cernută de gene, luciul ochilor ei străbătu întunerecul şi el îi simţi privirile. Deschise ochii şi văzu ochii ei, mari, privindu-l fix, mari peste măsură şi, cu toată, înfiorarea corpului ei uimit, lucizi. O clipă rămase nemişcat, apoi, revenindu-şi, chipul i se destinse într'un zâmbet jumătate ironic, jumătate disprețuitor.

— Când am să iau ceva dela tine, spuse, lăsând braţul de după umerii ei să-i cadă, am să iau ceva mai mult decât vroiai să-mi dai acum!

Ea nu se găsea vinovată cu nimic, totuşi câteva zile se temu de privirea lui. Viadimir revenise îndată la atitudinea dela început, sever, câteodată copilăros şi câteodată tandru, ca şi când despre întâmplarea aceea ar fi uitat. Manuela se simţea pe de o parte liniştită, jignită pe de alta.

Odată, bănuind că în sufletul Iui supărarea tot mai există — de fapt nu era supărare, ci o firească, o decentă măsură de prudenţă — îl întrebă, referindu-se în gând la întâmplarea de atunci şi el înţelese la ce se referea:

— In definitiv, ce vină îmi găseşti? De ce nu crezi că eu nu ştiu ce se întâmplă între noi?

— Poate că într'adevăr nu ştii. Dacă vrei să-ţi spun adevărul, nu ştiu nici eu şi de asta mă socotesc vinovat. Dar, în niciun caz nu admit, în numele neştiinţei tale, să faci experienţe lucide cu mine. La treizeci şi cinci de ani, dacă vei fi străbătută de curiozităţi, ai să fii liberă să o faci cu un adolescent care să aibă vârsta ta de azi. Iar dacă din toată întâmplarea asta vrei să te alegi cu ceva, fii atentă la ochi; sunt momente când-trebue să orbeşti!

Ei îşi continuaseră astfel plimbările, între aerodrom şi oraş uneori se opreau la câte un restaurant de pe şosea, ca să bea cu nevinovăţie acelaşi mic păhăruţ de Madera şi nu întârziau fiindcă a doua zi de dimineaţă trebuiau să plece în zori, la sbor. O ducea până în faţa casei şi se despărţeau. De fiecare dată Manuela era curioasă să ştie unde pleca el; se simţea îndemnată să afle mai mult despre vieaţa lui şi câteodată regreta că nu îndrăzneşte să-l urmărească, după ce se despărţeau.

Dacă nu ajungea acasă prea târziu, îl mai găsea pe Amedeu sus, pe terasă, cu uşile deschise, ascultând la radio câte un concert. In hall, sub lampa de pe cămin, Majeni croşeta, nesfârşite benzi de dantelă fină. Trusoul Manuelei devenise ultima ei pasiune. Fiindcă nu se mai putea ocupa de fată, se ocupa de viitorul ei şi o făcea cu fanatism. Zile întregi colinda magazinele căutând mătăsuri, stofe, olande, brocaturi şi alte ţesături. Feţe de masă somptuoase urmau să fie brodate, feţe de perne, cearşafuri, carpete se înşirau peste tot, pe fotolii, pe scaune, pe paturi, aşteptând să fie grupate şi puse la locurile lor în dulapuri. Manuela privea toate aceste lucruri cu indiferenţă, sigură pe independenţa ei. Câteodată, indignată de câte un lucru care era supărător împotriva gustului ei, spunea:

— Majeni, fiindcă văd că faci pregătiri să mă măriţi, când o fi vorba de ginerele tău, te rog foarte mult ca măcar atunci să mă consulţi.

De un timp, Amedeu o căuta tot mai des pe Manuela. Întreţinea lungi discuţii cu ea, vroia să afle toate întâmplările de pe aerodrom, ca şi când ar fi căutat să se pătrundă, dela distanţă, de atmosfera lui. Ceruse toate cărţile de aviaţie pe care ea le avea şi căutase altele, prin librării. Lectura lor îi lua întreaga zi. Când o întâlnea pe Manuela căuta confirmări.

— Crezi că dacă un om vrea să sboare, o întreba, poate să existe în organismul lui ceva să-l oprească?

Dacă în celelalte convorbiri păstra tonul teatral de totdeauna, despre aviaţie vorbea cu un aer chinuit, care îl oprea să para artificial. Manuala nu căuta, niciodată sensul subtil al întrebărilor lui. Îl lămurea, cu formule dela şcoala:

— Sborul cere în primul rând un organism sănătos.

— In afara sănătăţii, Emanuela, bolnavi sau sănătoşi, crezi că există oameni care prin structura lor fizică, dar mai cu seamă prin cea spirituală, să nu poată sbura? Sborul cu toată explicaţia lui mecanică,, e un miracol. E un miracol nu prin faptul că o greutate oarecare se ridică dela pământ, ci prin acela că, odată ridicat, omul îşi păstrează caracterul lui de vieţuitoare terestră, că se poate întoarce pe pământ şi umbla, firesc, în mediul lui dela început. E un miracol că mai poate vorbi limba noastră, a celor ce l-am privit de jos. Crezi că la acest miracol putem participa toţi? Crezi că natura nu ne înpiedecă pe niciunul dintre noi?

— Sunt unii care cad, încerca să ia parte la discuţie, Manuela.

— Fapt neînsemnat! Căderea e tot o aterisare, în condiţiuni brutale, bineînţeles, provocată de neatenţie, de nedibăcie sau nu importă de ce altceva. Cel care cade trebue ca mai întâi să sboare, deci să participe la miracol.

In librării, Amedeu găsi cărţi despre tehnica sborului, dar nu găsi niciuna privitoare la filosofia lui.

— Şi totuşi, îşi spunea, nu există fapt mai răscolitor pentru mintea omenească, decât ridicarea dela pământ. Cei ce vor deschide sufletul omului care a sburat, vor găsi nu o filosofie, ci poate o religie nouă...

Dar mai departe el nu-şi putea urma gândul şi rămânea desorientat. Firesc, se întorcea la relaţiile curente ale fenomenului. Mergând spre casă, adesea pe jos, spre cartierul lui în-

depărtat unde îl chemau, ca nişte faruri sonore, ţipetele locomotivelor, îşi spunea că, în anii de după războ, în lume nu se ridicase niciun artist mare, niciun geniu care să răscolească omenirea, niciun poet, niciun gânditor, niciun actor de seama celor pe care el îi cunoscuse, dar omenirea era răscolită totuşi, de aviatori. Ziarele aduceau în zori alte nume de zei, în faţa cărora se închinau continente întregi: Levin, Byrd, Costes, Le Brix, erau numele unor necunoscuţi care cu un singur gest intrau în eternitate. Niciodată o glorie nu fusese mai categoric şi mai repede câştigată, în lume, decât gloria aviatorilor. Revedea momentul aterisării lui Lindberg la Le Bourget şi delirul mulţimii, ca şi la început. Îi dădea, aceleaşi emoţii sguduitoare.

— Doamne Dumnezeule! murmura, tremurând. 0 primire ca asta nu i-au mai făcut oamenii decât lui lisus Cristos, la Ierusalim!

Şi fără să-şi dea seama cum, fără s'o simtă, fără s'o înţeleagă, o hototărîre stranie îşi făcea încetul cu încetul loc, în sufletul lui.

XI

La şase şi jumătate uşile hangarului se deschideau şi servanții scoteau, pe rând, cele trei avioane, aliniindu-le în iarba încă udă de rouă. Kaizerul trecea pe la fiecare pe rând, se urca în carlingă, controla comenzile, apoi punea să se învârtească elicea şi dădea drumul motorului. Câteva minute până ce motorul se încălzea, în mers domol, stătea răbdător în spatele parbrizului, cu capul gol, cu ochii pierduți într'un colț al tabloului de bord, urmărind un gând foarte îndepărtat-Crescuse de mic între motoare, la arsenal. Lucrase la avionul lui Vlaicu, făcuse războiul între aviatori, sburase de nenumărate ori, în lipsa vreunui mitralior, şi doborîse două avioane inamice, la Roman şi la Tecuci. Era tot atât de blând pe cât de priceput. Când vreo neînțelegere se isca între mecanicii mai tineri, sau când era chemat să îndrepte o stricăciune fără leac. Kaizerul privea lucrul dintr'o parte, neîncrezător, simulând într'un fel că i-ar fi teamă de el, îşi trecea dosul palmei peste mustățile mari, sure, şi apoi deodată îşi repezea mâna acolo unde trebuia îndreptat. Ardelean, de pe la Apold, împrumutase în țară vorbă valahă iar în timpul războiului graiu de moldovean, încât vocabularul lui era un amestec plin de pitoresc.

— Apoi no, măi fratimiu, cu mine nu-i de şagă! spunea dând înapoi lucrul, cu buba dibăcită. Că eu nu mi's de azi de eri, mehalnic. Eu m'am fost născut într'un țilindru de motor.

Mai degrabă mărunt la statură decât potrivit, purta pe umeri, disproporționat, capul cu coama sură, cu nasul bine desenat, cu mustățile şi cu barbişonul fostului împărat al Germaniei. La popota diviziei, la un sărac pom de Crăciun, în 1917, apăruse din spatele bradului, cu o manta ofițerească şi cu o cască de uhlan, luate dela un prizonier, ca să declame, în numele împăratului, o spirituală cronică rimată, plină de aluzii cu haz, pentru care fusese foarte aplaudat. I se făcuse o primire într'adevăr împărătească — şi dacă după serbare trebui să-şi lepede îmbrăcămintea împăratului, rămase cu numele lui.

Şi acum erau mulți care îi spuneau „Kaizerul", cum i se spunea atunci; numai tinerii piloți, respectându-i şi vârsta şi priceperea, îl chemau pe numele lui, Moş-Ramură, neştiind că porecla îi plăcea mai mult.

La sfârşitul războiului ieşise din armată, cu o mică pensie şi cu o bucată de pământ la Otopeni, unde izbutise să-şi ridice o casă cu câteva odăi, pentru el şi pentru nenumărații lui feciori. Dar dela Otopeni erau numai câțiva kilometri până la Băneasa şi-acolo, de dimineață până seara se auzea, sgomot de motor. Kaizerul nu putu deci să-şi uite meseria şi fu un pensionar foarte necăjit. Când umbla pe la câte o treabă. în curte, se oprea deodată, să prindă huruitul anormal al vreunui motor neîngrijit. Atunci clătina capul, certând cu glasul încetişor pe mecanic:

— Apoi, măi fratimiu, aista-i bun să-1 pui la moara de foc, să tragă la piatră, să macini cu el, şi-apoi nici când făină din cea fainâ, ci huruială pentru porci. Ho! păi opreşte-1, măi blestematule, nu te-ar răbda sfinții din cer, că rozi oțelul de-a surda şi prăpădeşti benzina Statului!

Apoi căina pe aviator:

— Alelei, neică neiculiță, care-i vrea acum să sbori! Cu râşnița aiasta, nu te mai întorci tu înapoi!

Uneori, motorul trimitea din depărtare o muzică limpede, care parcă se rostogolea, ca un sul, peste câmp. Atunci, chipul mecanicului se lumina de un zâmbet, mulțumire prea puțin încrețită în colțurile gurii, de invidie:

— Măi, care eşti acolo! Din ce mamă şi din ce tată deştepți ăi fi ieşit, că bine îl mâi!

Când află că în spatele casei lui se face aerodrom, obrazul Kaizerului se înroşi.

— Ei iaca, fratemiu, una ca asta nici c'aş mai putea s'o rabd!

Şi n'o răbdase. Devenise mecanicul şcolii de pilotaj. Şi generalul Baroncea şi Vladimir îl cunoşteau din timpul războiului, aşa că amândoi îl primiră ea pe un vechiu camarad.

După ce-şi încălzea motoarele pe rând şi le încerca puterea cu gazele deschise în plin, Kaizerul se trăgea pe un scăunel, în uşa hangarului, ca să le asculte tuturor trei deodată mersul, cum îşi ascultă feluritele instrumente, un dirijor. El îşi botezase avioanele cu nume omeneşti: „Jenică" pe unul, „Mihalache" pe altul, iar pe celălalt „Ţaţa-Leanca", fiindcă la început motorul lui i se păruse năbădăios şi Ţaţa-Leanca era o lăptăreasă din vecini, la fel de năbădăioasă.

Ascultându-le mersul, conversa cu ele, uneori în şoaptă, alteori în gând:

— Jenică, nu te umfla! Băiatule ţine-o încet! Aşa, Mihalache, fratemiu, vezi că-i mai bine să faci cum zic eu? Hei, Ţaţă-Leanco. dacă dela început te purtai cum se cade, aveai acum un nume mai frumos!

Alteori îşi nota observaţii, şoptinduşi-le pe sub mustaţă, confidenţial, ca unul care singur trebuia să ia cunoştinţă de ele, să nu le audă şi să le dea alt înţeles, ceilalţi de pe aerodrom.

— Mihalache are un tachet slăbit; la prânz am să-1 dăscălesc.

Sau:

— Ţaţa-Leanca trage la ralenti; trebue să văd ce-a păţit la carburator.

Erau şi zile când câte unul din motoare mergea cu totul nesatisfăcător. După ce îl asculta, căutând să-şi dea seama dacă nu judecă părtinitor, clătina capul şi se scula, hotărît:

— Nene Jenică, spunea, pornind supărat spre avion, drag mi-i de tine că şi tu eşti feciorul meu, dar aşa nu-ţi dau drumul la sbor.

Cam în clipa când pregătea ultimul motor, sosea şi autobusul pe aerodrom. Înainte de a alerga la vestiar, ca să-şi îmbrace costumele de sbor, elevii treceau să-i dea bună dimineaţa şi să-i aducă ziarele din oraş.

— Ce mai spune la gazetă, dragii mei? îi întreba ştergându-se pe mâini. Adevăratu-i că se iscă gâlceava între muscali şi japonţi?

De mulţi ani se tot vorbea de această gâlceava, dar de izbucnit ea nu izbucnea. Kaizerui, încrezător în consecvenţa oamenilor, ca în motoarele sale, o tot aştepta.

— Hei! zicea. Dacă în loc de inimă omu ar avea ţilindru, în loc de plămân, carburator şi'n loc de creier, magnetou, apoi, toate treburile din lume ar merge rotund ca la motor.

„A merge rotund" era vorba care arăta că un motor funcţiona cum se cuvine.

După ce elevii îl părăseau, Kaizerui ieşea înaintea lui Budih, şeful de pilotaj, să-i dea raportul, după regulele milităreşti ale aerodromului.

— Ţâncu aista îi de-o seamă cu feciorul meu ăl mai mic Şi se chiamă că mi-i superior. D'apoi las' să creadă el asta, că'n sufletu mieu, ştiu eu ce ştiu!...

Dar Budih nu ţinea să se arate mai mare peste el. Nu-1 lăsa niciodată să-i dea raportul, ci-i alerga înainte şi-1 lua de braţ Brieteneşte, pornind aşa spre hangar.

. — Ce-ţi fac feciorii, Moş-Ramură? îl întreba.

Mecanicul îl privea, bănuitor,

— Da de care feciori mă'ntrebi dumneata? De cei de-a-casă, ori de cei de-aici?

— De-ai dumitale, de-acasă, Moş-Ramură, păi sigur ca de-aceia te'ntreb întâi.

Kaizerul clipea din belii, înduioşat:

— Se chiamă că-i bun la inima, băiatul aista! îşi spunea. privindu-1 pe furiş.

Apoi tare:

— Îs cu toţii bine, mulţumesc dumitale.

— Ei, dar feciorii noştri?

— Aceia's mai bine.

— Cum merge Ţaţa-Leanea?

— Rotund!

— Mihalache?

— Rotund! Să n'ai nicio grijă de ei.

Luându-i vorba, elevii obişnuiau să spună acum, despre orice lucru'satisfăcător, că este rotund. Rotund era de pildă, prin deformare a noţiunii, un aterisaj reuşit. Se mai spune".. că este rotund despre un film bun, despre o băutură, despre o frumoasă placă de patefon sau despre o întâlnire amoroasă cu sfârşit mulţumitor.

Pe urmă. ca. o urmare logică voiră să afle noţiunea contrarie.

— Moş-Ramură, dar când nu-i rotund?

— Atunci e cu colţuri. Adoptară şi acest cuvânt.

— Cum a fost sborul ieri?

— Cu colţuri.

Asta însemna că instructorul, nemulţumit de elev, îi smucise manşa din mână, sau îi dăduse ghionturi prin polonier. „Cu colţuri" era o atmosferă turbure, o margine a aerodromului rău nivelată, de care toţi se temeau, cu colţuri era patronul restaurantului din şosea, de când pusese taxă pe patefon, cu colturi, în sfârşit, era generalul Baroncea adeseori, când venea înfuriat să constate că după doua luni de zile niciunul din elevi nu devenise pilot.

Vladimir imprimase şcolii un ritm lent. Niciun elev nu făcea mai mult de două sboruri într'o zi şi hotărîse cu Budih, ca oricâte aptitudini ar avea vreunul, să nu i se dea drumul singur înainte de a fi împlinit o sută de aterisări cu „dublă comandă".

— Bre, Budih, striga generalul, ce naiba ăi fi având tu, că te-am crezut mai săltăreţ?! Bre, eu să fiu în locul tău, i-aş umfla cu pompa şi'n două zile i-aş face piloţi.

Apoi, privind siluetele fetelor care, în mijlocul câmpului, amestecate cu băieţii, îşi aşteptau rândul la sbor, devenea bănuitor:

— Ori, poate, hai, voi faceţi dragoste aici nu pilotaj? Ce zici Budih, hai, aşa-i că din cauza fetelor staţi pe loc?

Şi ducându-se să-1 caute pe Vladimir, la hangar, îşi arăta, strângându-1 de braţ, aceeaşi temere dela început:

— Fetele bre, fetele, au să ne facă pocinogu! Să vezi!

In afară de Manuela şi de Iosefina, mai erau două fete la pilotaj; una din ele, Arabella, prea blondă pentru numele acesta, o miniatură de om, căreia, ca să ajungă cu capul afară din carlingă trebuia să i se pună două perne pe scaun, strivită de importanţa misiunii lui, se amoreză din prima zi, şi în cel mai mare secret, de Budih. Budih era scund şi blond, ca ea; n o descurajă nici înfăţişarea lui, nici faptul că era căsătorit; îl iubi în tăcere şi desinteresat.

— Am s'o iubesc şi pe nevasta lui, îşi spuse. Apoi află că avea un copil.

— Şi pe copil am să-1 iubesc. Deveni pe de o parte inofensivă, pe de alta inabordabili,

Pentru taţi ceilalţi, fără ca să fie în acelaşi timp un pericol pentru Budih. Singura manifestare, discretă şi constantă a dragostei ei, fu să-i pună, în fiecare dimineaţa, flori în carlingă. După o lună, găsi că dragostea se naşte din contraste; că sentimentul ei pentru Budih fusese o aberaţie. Se amoreză deci de al doilea instructor, Oltaru, înalt, brun, şi spre deosebire de veselul Budih, gânditor şi tăcut. O lună, Oltaru avu buchetele de flori în carlingă. II părăsi pentru al treilea instructor, Valerică, înfăţişare şi caracter intermediar faţă de primii. Încă o lună cu flori prin urmare şi niciun rezultat concret; nimeni n'o lua în serios; era prea mică, prea blondă şi nici măcar numele nu i se potrivea.

La sfârşitul şcolii, după ce îşi trecuse ultimele probe de brevet, Arabella avea să plângă de gâtul Kaizerului, în hangar, amorurile ei, încredinţată că aviatorii n'au inimă. Fu singurul bărbat de pe aerodrom care ştiu să corespundă cerinţelor ei sufleteşti, jucând în acea zi rolul unui bun părinte înţelegător.

Şi totuşi, curând, avea să se mărite, tocmai cu un aviator. In ziua când plânsese cele trei desamăgiri, pe umărul blândului Moş-Ramură, unul din colegii de şcoală, un băiat timid, blond şi miniatural ca şi ea, Niculiţă-Cel-Cuminte, avea s'o aştepte la uşa hangarului, s'o ia de

mână şi privind-o în ochii înlăcrămaţi. să-i declare, pe cuvântul lui de om şi de pilot, un amor tot atât de vechiu şi de discret ca al ei pentru ceilalţi trei insensibili eroi.

In primăvara viitoare, când veniră la brevetul de gradul al doilea, ca să devină piloţi de turism, erau luaţi. Mai târziu însă, Arabella trebui să renunţe la sbor, pentru nişte motive pe care nimeni nu le află decât în toamnă când, odată cu brevetul nou, Niculiţă-Cel-Cuminte căpătă şi un moştenitor.

Cealaltă fată, Lelia, fiica unui fost ministru, mândră tot atât pe trecutul părintesc cât pe frumuseţea ei, nu se apropie niciodată prea mult de cineva, încât să-1 turbure dela sbor. De altfel părăsi şcoala pe la jumătate, după ce fotografia în costum de sbor îi apăruse de câteva ori în reviste mondene. Jn lipsa brevetului mulţumindu-se cu titlul de „Aviatoarea" pe care în cercurile ei i-1 dădeau toţi, se mărită, în plină glorie, cu un secretar de legaţie care o duse, natural cu avionul, la Stockholm. Tinerii aviatori se socotiră trădaţi şi o şterseră din memoria lor.

Dar mai fu un nume de femeie care trebui să fie şters, din hârtiile aerodromului, din inimile lor, din inima Kaizerului mai ales şi acela lăsă un mare doliu în urma lui: Ţaţa-Leanca, într'o zi căzu. O aripă neagră trecuse pe deasupra câmpului...

Avionul făcea un viraj larg, cu motorul în ralenti, la capătul aerodromului ca să vină la aterisaj. Şi deodată, uşoara lui siluetă albă se înfipse, pe negândite, în mod inexplicabil, cu botul spre pământ. Un mic nor de praf se ridică deasupra şi cu asta pământul fu împăcat. O bucată de aripă, ca o aripă de porumbel mâncat de uliu şi jumătatea din urmă a fusela-jului mai rămăseseră întregi.

Rafail, fu primul elev care sbura singur şi cel care plătea îndrăzneala viitoare a tuturor.

Se dovedi că, sub un anumit ungi, pe o anumită rază, avionul nu suporta virajul fără motor. Instructorii şi elevii deveniră mai prudenţi şi dacă asta îi făcu să progreseze mai încet, în schimb, nimeni nu mai căzu.

Manuela nu putu să meargă la înmormânlarea lui Rafail. In clipa când avionul căzuse, ea îşi făcuse drum, din obişnuinţă, în spre hangar, unde ştia că îl poate găsi pe Vladimir. El o certase, ca de obiceiu:

— De ce-ai plecat de pe câmp?

— Fiindcă vreau să beau apă.

— Bufetul nu-i în hangar.

ÎI privea, înciudată, cu buza de jos strânsă peste cealaltă,

— Afurisită fiinţă eşti! Odată am să te fac să mă săruţi şi atunci... îi spunea în gând, în clipa când, tresărind, Vladimir devenise palid deodată, cu ochii măriţi, înspăimântat. Intorcându-se încotro privea el, văzuse numai norul de praf şi lumea de pe aerodrom fugind.

—Valeu, feciorul meu! strigase Kaizerul, ieşind de după zid, ţinându-şi capul în mâini

— Şi pornise în fuga, peste câmp. Şi Vladimir fugise, şi servanţii din hangar. Din spate, dela garaj, se auzea motorul ambulanţei, pornind. Numai Manuela nu putu face niciun pas. Când înţelese ce s'a întâmplat, ea se rezemă, sfârşită, de zid şi cu sensaţia că leşină aşteptă să vină cineva, să-i dea ajutor. Dar nimeni nu venea; toata lumea fugea şi i se părea eă fuge de ea.

Mai târziu când ceilalţi veniseră la hangar, îşi amintea să fi văzut, ca în altă vieaţă, combine zonul Iosefinei pătat de sânge. Iosefina alerga în urma ambulanţei.

Lipsi mult dela aerodrom. Ii era teamă nu de sbor, ci de ochii lui Vladimir. Cu cât treceau mai multe zile fără ca el să-i telefoneze, fără să se arate îngrijorat de lipsa ei, cu atât era mai sigură că îi simţise frivolitatea în momentul acela îngrozitor. De câteva ori urcă scările înguste, la Iosefina şi o găsi singură, calmă, pe marginea patului, părând că aşteaptă pe cineva. Deasupra patului, în cuiul unde văzuse odată pijamaua, aşezase, într'o ramă neagră, fotografia lui Bafail, Manuela îi revedea împreună, mergând alături pe aerodrom, ţinându-se cu mâinile de după mijloc şi-şi reamintea vorbele lor, care odată i se păruseră vulgare:

— Ne avem ea frații.

Acum, vorbele acestea, moarte, aveau un gust trist, S'ar fi simțit ușurată s'o vadă pe Iosefina plângând. Avea nevoia ea însăşi să plângă, nu ştia pe cine, şi-ar fi putut să plângă amândouă laolaltă.

Intr'o zi losefina îi spuse:

— Azi a fost domnul Antal Aici. Inima Manuelei se opri.

— Ce-a vrut? murmură.

— Nimic; mi-a vorbit despre Rafail. A stat lângă uşă; l-am privit tot timpul în ochi; nici n'am clipit. Mi-a spus: „Ştiu ce-ați însemnat unul pentru altul; nu sunt atât de fățarnic încât să cred că mă costă moartea lui cât te-a costat pe dumneata — dar un lucru aş vrea să ştii, că n'am să-1 uit". Pe urmă a adăugat: „Dacă aş fi un suveran, ți-aş da o medalie s'o porți pe piept!". Cred că a mai spus ceva, n'am înțeles bine, n'am auzit; vorbea foarte încet.

Manuela plecă, urmărită de chipul lui, aşa cum şi-1 închipuise, împietrit în uşa încăperii unde losefina păzea fotografia şi pijamaua lui Rafail. Seara sună telefonul. Ii recunoscu vooea, calmă, poate ceva mai reținută ca de obiceiu, dar tonul era acelaşi, al unuia care parcă se pregăteşte să spună un cuvânt batjocoritor. Nici n'o certa, nici n'o întrebă ceva.

— E timpul să vii la aerodrom, fu tot ce-i spuse.

Şi ea, cu respirația oprită, tot ce putu să-i răspundă, fu: Biue; am să vin.

XII

Intr'o seară, Vladimir primi la Aero-Turism" un vizitator ciudat. Generalul Baroncea, Budih, Oltaru, Valerică şi încă vreo câţiva aviatori se aflau la o consfătuire, în birou, când i se anunţă Amedeu. Ii trecu numaidecât prin minte bănuiala că venea pentru Manuela. In ultimul timp, viaţa ei intrase într'un ritm nou. Venea şi de dimineaţă şi după masă la aerodrom, chiar dacă nu avea ore de sbor, îl aştepta pe Vladimir în fiecare seară, cu o stăruinţă tăcută şi puţinele ore care-i mai rămâneau înaintea somnului, le petrecea cu el, plinihându-se pe străzi. Părea că o adâncă schimbare se făcuse în sufletul ei; parcă îşi uitase cochetăria; nu mai arunca acele grele priviri curbe, pe sub genele lungi, bărbaţilor, cum făcea fără un scop anume, la început. Mergând împreună se agăţa de braţul lui silindu-se să se simtă aproape de el, fără să-1 împovăreze.

Îşi spunea, cu un fel de resemnare, care lăsa totuşi o calmă şi dulce beţie în sufletul ei:

— Nu ştiu ce am cu el; poate îmi este drag. In orice caz, îmi place să-1 văd. Poate mi-ar place la fel să fie tatăl, camaradul sau iubitul meu; numai să fiu cu el.

Sentimentele ei pentru el erau amestecuri de teamă şi de satisfacţii. Teamă, când îl vedea gânditor, fiindcă atunci nu era stăpână pe gândul lui, satisfacţie, când el se apleca spre ea, s'o privească, fie că în ochii lui lucea o calmă tristeţă, fie că păreau batjocoritori. Se simţea mai aproape când o certa şi i-ar fi plăcut să poată face în fiecare zi câte ceva împotriva lui, ca să se lase certată de el.

Intr'o zi ploioasă, nefiind vreme de mers la aerodrom, rămase în casă tot timpul, aşteptând telefonul lui. Nu-i telefona. Plouă şi a doua zi, până la prânz. Privi, dimineaţa întreagă, oraşul, de sus. Casele cu zidurile cenuşii, ude, turnurile bisericilor topite în ceaţă, orizontul îngropat în neguri, făceau peisajul sfâşietor. Îşi scoase păpuşile, le înşiră pe divan şi încercă să stea de vorbă cu ele, dar fu prima dată când vorbele de dragoste spuse păpuşilor sunară în gol. Scânci, cu capul îngropat în păr, peste rochiile lor:

— Nu mai sunt copil! scânci. Şi nu ştiu ce-i în sufletul meu!

Când la prânz norii se sfâşiară deasupra, un petec de cer apărând palid între ei, crezu că pe acolo are să-i vină răspunsul la nedumeririle de până atunci. Se îmbrăcă şi după masă fugi la aerodrom. Nu se sbura, fiindcă apa nu se scursese de pe câmp. Cu uşile hangarului larg deschise în soare, Kaizerul revizuia motoarele. Era atmosfera de sâmbătă după amiază din casa lor, când în tăcere se făcea curăţenie, se spălau geamurile şi soba din bucătărie se vopsea cu chinoroz.

— De ce n'ai fost ieri? o întrebă Vladimir.

— Bine, dar a plouat. Nu putea să fie sbor.

— Nu ţi-a fost dor de câmp? Ar fi vrut să-i răspundă:

— Ba da, mi-a fost dor de câmp, de toţi de aici mi-a fost dor, Dar mai ales de tine, om rău cu ochii verzi!

— Eu am fost, urmă Vladimir.

— Ce-ai făcut?

— Nimic; am ascultat ţârâitul ploii pe hangar. Peste câteva zile când se trezi cu fereastra acoperită iarăşi de nori, Manuela socoti că acum între ei era o înţelegere; că vor asculta împreună ploaia picurând pe acoperişul hangarului. Se îmbrăcă într'o rochie albastră, ca să aibă o coloare veselă sub acest cer posomorit, îşi puse deasupra pelerina de ploaie, în creştetul capului îşi prinse calota roşie care îi plăcuse lui, îşi vopsi apăsat buzele, luă de jos un taximetru şi fugi la aerodrom. Nu găsi pe nimeni; nici pe Vladimir, nici pe Moş-Ramură, nici pe servanţi. Câmpul era gol şi uşile hangarului închise, cu lacăte uriaşe agăţate la încuietori.

Stătu până la prânz, sub streaşină, ascultând târâitul ploii pe tabla ondulată de deasupra şi tresărind la fiecare automobil care trecea, în depărtare, pe şosea, aşteptându-se să fie automobilul lui.

La prânz plecă şi merse pe jos, prin ploaie, stropindu-se de noroiu, până ce, aproape de Băneasa o ajunse din urmă un taximetru liber în care se urcă.

După amiază ploaia continuă. Privi un timp jos: bulevardul, automobilele ude, umbrelele şi câțiva copaci răzleți chinuiți de vânt. Nu putu suporta. Nu-l dorea pe el; poate îl ura, fiindcă o luase de lângă păpuşi, fără să-i dea altceva în loc. Îşi schimbă numai ciorapii şi pantofii, ca să plece din nou. 0 clipă o bătu gândul să meargă la cinematograf, dar de mică, de când văzuse primul film şi dârele verticale ale peliculei lăsate pe ecran o făcuseră să creadă că plouă, — plouase tot timpul, la început într'o pădure, pe urmă într'un tren, pe urmă într'un salon mare unde nişte oameni dansau, — filmul îi dădea mereu sensația că afară trebue să plouă. Era uimită să găsească la ieşire, cerul senin. Acum ploua cu adevărat şi gândul cinematografului îi făcu silă.

Din uşă privi dulapul cu păpuşi, desorientată,

— Bietele mele păpuşi! le plânse, fără să-şi dea seama că se plângea pe ea.

Umblă un timp pe străzi apoi se urcă într'un automobil şi merse iarăşi la aerodrom. Şi acum câmpul era gol şi hangarul închis. Stătu-sub streaşină, până spre seară. Ceva se schimbase în sufletul ei; se făcuse o ruptură mare; nu-i simtea marginile şi nici nu ştia cum ar putea fi cusute la loc. Nu-şi mai recunoştea ființa; nu înțelegea cum putuse sta o zi întreagă, singură pe câmpul acesta gol, aşteptând o umbră, pe care nu o cunoştea, dela care nu ştia ce ar fi vrut.

Când se întoarse acasă află că el îi telefonase. Ştia acum, în sfârşit, că putea fi găsit într'unele seri la „Aero-Turism". II căută, dar i se spuse că nu a venit. Îndrăzni să ceară adresa şi porni încă odată, să-i caute casa — pe o alee lângă Cişmigiu. Era întunerec şi numerele nu se vedeau.

— Voi încerca să-mi dau seama care poate fi casa lui, îşi spuse. Dar toate erau aproape la fel: case vechi, mohorîte cu câte un etaj, acoperite toate, sub ploaie, de aceeaşi linişte îmbătrânită şi toate cu obloanele lăsate. Nu se vedea nici o lumină nicăiri şi deasupra lor copacii înalți din Cişmigiu, bătuți de vânt, îşi chinuiau ramurile cu un freamăt dezolant. Se simți foarte nenorocită în fața acestor case triste şi pe măsură ce-o cuprindea frigul, se găsea mai incapabilă să sune la uşa uneia din ele. Pe urmă se hotărî, făcu gesturile unul după altul, fără să-şi dea răgazul unei ezitări, cum ar fi băut până la fundul paharului, o băutură rea: deschise portița de fier a primei grădinițe, făcu pe aleea prunduită cei câțiva paşi ronțăitori, până la intrare şi înainte de a-şi mai căuta gândurile, trase de marele mâner metalic al soneriei.

— Dacă mă va goni? se întrebă.

Şi surprinzându-şi această teamă, încercă să se mire:

— Oare ce s'a întâmplat cu mine? Odată eram mai obraznică!

Un valet bătrân în vestă galbenă veni să-i deschidă. Domnul Antal nu stătea acolo, ci tocmai în fundul aleei. Bătrânul se arătă binevoitor, vru să coboare, s'o conducă, dar fiindcă ploua, trebui să se oprească pe ultima treaptă. Lăsă totuşi uşa deschisă, să arunce o dâră de lumină în stradă şi aşteptă ca Manuela sâ găsească casa. Acum nu mai putea să ezite; un om stătea afară pentru ea. In timp ce suna dincolo, îi făcu un semn de mulțumire cu mâna şi văzu uşa închizându-se, aruncând din nou strada în întunerec. După o lungă aşteptare veni să-i deschidă, cu paşii înnăbuşiți în covoare — nici nu-l simțise apropiindu-se dincolo de vitrourile întunecate ale intrării, — însuşi Vladimir. In prima clipă, cum el era cu spatele în lumină, nu-l recunoscu. In clipa următoare, fără să-i vadă. fața, îl simți.

— Să nu mă certi! şopti, neîndrăznind să intre, stând udă, tremurând, în prag.

El o privi, uimit, apoi întinse mâna şi o trase de braţ, înăuntru. O văzu speriată, cu ochii mari, cu faţa uda, cu apa picurându-i pe umeri, de pe păr. Se pomeni înduioşat, mângâindu-i obrazul rece.

— Sărmana mea Scufiţă-Roşie! Ce s'a întâmplat cu tine? Cum de te-ai rătăcit pe aici?

Se aşteptase aşa de puţin la această primire, dela neîncredere şi dela teamă trecea aşa de repede la adăpost, la linişte, la siguranţă şi pe obrazul ud îi făcea aşa de bine mâna lui, încât sufletul i se înmuie; ea nu se mai gândi să fie într'un fel sau altul, nu-şi mai căută nici gesturile, nici cuvintele, fu aşa cum îi veni — şi primul gest care îi veni să-1 facă, fu să-şi lase capul pe pieptul lui.

— Mi-a fost dor de tine! scânci, ascunzându-şi ochii şi nu-i fu nici ciudă, nici ruşine că putuse vorbi aşa. Simţi nu mai bine; bine de-a fi venit aici, de-al fi găsit, de-a fi scăpai de ploaie, de-a nu fi fost certată, de-a fi primită cu capul pe pieptul lui.

Simţi pe urmă mâna lui ridicându-se, mângâindu-i parul ud şi-i auzi glasul înduioşat, vorbindu-i blând, ca unui copil:

— Asta înseamnă, mica mea Scufiţă-Roşie, asta înseamnă..

— Oh! Dacă el ar şti ce înseamnă! se gândea Manuela. Dacă ar şti şi dacă ar spune; dacă aş afla-o dela el!...

Dar, după ce ezită o clipă, mâna oare îi strângea capul pe piept slăbi şi glasul lui se auzi, schimbat:

— Asta înseamnă, neastâmpărată Păpuşă Neagră, că dacă mai stai aşa, răceşti. Lasă-ţi pelerina şi vino înăuntru. O să mă îngrijesc să ţi se facă un ceaiu.

Se aflau într'un vestibul, rece, cu pereţii îmbrăcaţi în oglinzi. Câteva trepte de marmoră albă urcau într'un hall vast, acoperit de întunerec, numai cu un colţ luminat slab. O clipă, Manuelei, încăperea aceasta, cu contururile vagi, i se păru atrăgătoare, acoperită parcă de un pâlpâitor aer de mister. Dar când Vladimir aprinse lumina, un mare candelabru cu numeroase becuri albe resfrângându-se rece în cristale, pereţii se apropiară dintr'odată, de jur împrejur, acoperiţi de rafturi cu cărţi legate unele în negru, altele în cafeniu, niciuna deschisă la coloare — şi mobilele ieşiră din întunerec, severe, grele de tăcere şi de ani. Uşi înalte, în două canaturi, vopsite în coloarea cărţilor, cafenii, cu tăbliile negre, erau câte două, în dreapta şi în stânga, închise, lăsând să se bănuiască în spatele lor încăperi tot aşa de reci. O scară largă, de stejar, ducând la etaj, cotea din fundul hallului, urcându-se spre dreapta, tăind în diagonală un mare vitraliu, pe care luceau incrustaIţiuni metalice. Sub cotul ei, pe o masă scundă, ardea o lampă, un bec ascuns de abajurul gălbui, sprijinit pe un picior răsucit, de fier forjat. In spatele mesei, de-a-lungul zidului, era o banchetă tapisată în piele cafenie; două fotolii asemănătoare stăteau de o parte şi de alta a ei. In dreapta se mai vedea pata neagră, hâdă, a unei guri de cămin.

Rămas numai cu lumina de pe masă, colţul acesta de sub scară putea să aibă ceva prietenos; dar cu cotoarele cărţilor scăldate în apele strălucitoare ale candelabrului care făceau să se vadă hallul ca o sală de bibliotecă publică, totul i se păru Manuelei înfiorător de rece.

Vladimir o aşeză într'un fotoliu şi îl trase pe celălalt în faţa ei. Stătea stânjenit, neştiind cum s'o primească, cu mâinile rezemate pe genunchi. Lampa îi lumina mâinile de aproape; Manuelei i se părură mai albe şi mai mari; nu purta niciun inel.

— Dacă i-aş dărui eu unul, ce s'ar întâmpla cu mâinile lui? se întrebă. Dar gândul acesta pornea dintr'un colţ încălzit al sufletului, care, încetul cu încetul se răcea.

— Nu-i un loc unde să-mi stea bine, se gândea. Cu capul meu negru, cu părul meu. sălbatic, ud, cu rochia asta de şcolăriţă, cu pantofii mei plini de noroiu, nu mă potrivesc de loc cu acest decor. Aici i-ar sta bine unei principese înalte, cu ochi privind departe, cu părul strâns într'o cunună blondă — care să intre pe uşile larg deschise, îmbrăcată în alb, cu un lung voal până în stradă — şi el s'o aştepte în capul scărilor, în frac, să-i ia mâna, s'o conducă cu paşii rari pe trepte, sus, şi muzica să cânte, înfundat, într'o odaie, marşul nupţial.

Dorise să ştie unde şade, pe ce fereastră intră soarele în odaia lui, la ce masă mănâncă, în ce pat doarme, pe ce covoare îi umblă paşii, pe ce tablouri i se opreso ochii, Şi acum nu găsea nimic din toate astea; într'o odaie de trei metri, Iosefina avusese toată vieața lui Rafail. In acest hall mare, cât zece odăi din acelea la un loc, ea nu găsea nimic din Vladimir.

In locul hainei de stradă, el îmbrăcase una de casă, vişinie, cu găitane negre, strânsă cu un şnur pe mijloc; i se păru urîtă, convențională, de bancher, de negustor sau de actor care vrea să arate pe scenă că s'a făcut comod. Încolo, casa nu schimba nimic clin el. Stăteau aici ca într'o sală de aşteptare în gară- sau ca într'un hall de cinematograf, într'o atmoferă mai rece decât aceea, fiindcă în locul mulțimii nepăsătoare, dintre rafturile cu cărți, un chip aspru de bătrân îi privea încruntat, gata să coboare din ramă, să se apropie şi să asiste, rău-voitor, la convorbirea lor. Intr'o încăpere ca asta, fibrele sufletului ți se răcesc, încet. Nu-ți poți lăsa capul pe pieptul unui om, e zadarnic să aştepți mâna lui să-ți mângâie părul şi sună fals sa-i şopteşti:

— Măi băiete, mi-a fost dor de tine, tare dor!

Manuela respiră adânc, silindu-se să nu se observe mişcarea largă a pieptului, şi-şi aranja încurcată, rochia pe genunchi.

— Măi băiete, îi spunea în gând, un gând pe care, fiindcă 'ştia că o să rămână nepronunțat, putea să şi-1 spună ei. Dacă :acum ai avea undeva o odăiță, o odăiță mică, dar să fie a ta, şi să te simți bine acolo, să nu fie cărțile astea negre pe pereți şi nici candelabrul ăsta şi nici bătrânul urîcios din portret... Poate că atunci mi-ar veni să stau lângă tine, să-ți mângâi puțin părul tău pudrat, să-ți țin nițeluş capul pe genunchii mei şi tu să-mi spui ceva, sau să nu-mi spui nimic, şi să bată numai ploaia în geam, aşa, pic-pic...

— Stai singur în toată casa asta? îl întrebă.

Cu toate că plouase îndelung, timpul de Iunie era cald; dar se găsea într'o atmosferă atât de rece, încât vorbind îşi căută vorbele în aer, să vadă dacă nu s'au prefăcut în aburi.

— N'am avut încă destulă energie să mă mut, răspunse Vladimir. Pe urmă, de când cu şcoala, casa nu mai m'a interesat. Am să sun şi dacă am s'o rog frumos, cred că bătrâna Giovanna ne va face un ceaiu.

Nu se auzi nicio uşă deschizându-se, nicio scară trosnind, dar după câteva clipe Manuela simți că a intrat cineva în încăpere; îndată un fâsâit de stofe, în ritmul unui pas lent se sfârşi în spatele ei. Vladimir ridică privirea, aproape stânjenit.

— Mamă-Giovanna, spuse, eu şi oaspetele meu am dori să bem câte un ceaiu. Vrei cumva să ne aduci?

Nu răspunse nimeni; din privirea lui Vladimir, Manuela înțelese că dorința fusese acceptată, în tăcere. Abia când simți foşnetul stofelor îndepărtându-se în spatele ei, îndrăzni să întoarcă puțin capul şi, înainte de a dispărea sub o draperie, între două rafturi cu cărți, zări silueta unei femei înalte, — cu talia foarte lungă şi subțire, îmbrăcată într'o rochie mohorîtă. — topindu-se pe fondul bibliotecii.

— Mama-Griovanna, explică Vladimir, ne îngrijeşte casa de când mă ştiu. Ea ne-a crescut, pe mine şi pe sora mea care a murit. Am avut o soră, nu ştiai; dacă trăia cel puțin ea, casa ar fi fost mai veselă. Ea semăna poate mamei mele. Mama învățase cântul în Italia; i-a plăcut întotdeauna sudul; iarna i se aduceau orhidee dela Florența. Tatăl meu n'o înțelegea; trebue să-ți mărturisesc că era un om aspru. Sper că nu semăn cu el.

Instinctiv, Manuela întoarse capul spre portret. Dacă n'ar fi fost chipul acela, hotărât că hallul şi-ar fi schimbat înfățişarea. II privi pe Vladimir; nu, sigur că nu-i semăna, nu avea asprimea chipului de pe perete, dar fără îndoială că încăpățânarea şi ambițiile lui latente, dela el Ie moştenea.

— Mama a murit la 40 de ani, urmă Vladimir; rudele ei au spus că din cauza tatei — şi ne-au părăsit. Sora mea avea atunci 12 ani; când împlinea 15, pe mine m'a trimis tata La Paris. Acolo am aflat că ea a murit: a mers călare, la şosea, calul i s'a speriat şi a proiectat-o cu capul

într'un pom. M'a mirat că tatăl meu îi dăduse voie să meargă la călărie. Când am venit era îngropată. De atunci am rămas singur, cu el şi cu bătrâna mamă-Giovanna, pe care ai văzut-o. A fost camerista mamei; mama a adus-o din Italia şi după moartea ei i-a rămas toată casa în grijă. Insă în loc să-i semene mamei, lângă care a stat mai mult, îi seamănă tatei; a preluat spiritul lui autoritar. Inchipue-ti, urmă râzând, n-am niciodată sensaţia că sunt stăpân aici. Mama-Giovanna se supune la orice îi apun, nu mă contrazice niciodată, aproape că nu răspunde — dar are o privire care mă înghiaţă. Nu ştiu ce aştept, să desfac casa asta, moştenirea asta friguroasă.

— 0! ce bine-ai face! Ce bine-ai face! se gândi Manuela, înviorată. Apoi ea simţi în spate aceeaşi umbră foşnitoare, apropiiadu-se tăcută. Bătrâna Giovanna apăru între ei, ducând în braţe o tevă mare de metal alb, poate de argint. Sub rochia ei cenuşie, corpul părea inexpresiv, inexistent, îmbrăcămintea trăind prin propria ei personalitate, trăind foarte viu totuşi. Manuelei i se păru că vieaţa e în rochie, în foşnetul ei vorbitor, în marele guler alb, scrobit şi în manşetele albe, tot mari, resfrânte în afară, ca nişte mănuşi de muşchetar. Când se aplecă în lumină, să lase tava pe masă., îi văzu în sfârşit, obrazul. Ii văzu ochii mai întâi, nişte ochi uscaţi, cu o răceală fără luciu, ficşi şi supărător de pătrunzători. Restul obrazului părea un pretext pentru aceşti ochi înghețaţi. Sprijinit pe frunte, la rădăcina primelor fire de păr şi prins cu un ac sub bărbie, un tulpan alb îi încadra obrazul lung, acoperindu-i urechile şi dându-i un aer sever.

Manuela observă că pielea, uscată de vârstă, îngălbenită în coada ochilor, pe tâmple, la baza nasului şi în colţurile gurii, nu avea totuşi nicio sbârcitură. Poate Giovanna nu râsese şi nu plânsese niciodată.

Cu toate că aburea, ceaiul adus de ea i se păru rece. Peste o jumătate de oră, fără să fie chemată, îndeplinindu-şi datoria probabil după un ritual străvechiu al casei, femeia veni să ridice serviciul. Când, după ce adună ceştile şi farfurioarele, se aplecă să ia tava, Manuela prinse o singură privire a ei, piezişe, o scurtă dar foarte expresivă privire. înţelese că trebue să plece. Vladimir o însoţi: În timp ce el era sus să se îmbrace, ea văzu telefonul, pe un piedestal, mtr'un colţ al hallului şi se grăbi să-şi noteze numărul în gând. Mai târziu încercase să-1 folosească de vreo câteva ori, dar, după un singur apel al soneriei lăsase receptorul pe furcă, speriată de ecoul pe care simţea că-1 trezeşte clopoţelul acolo, în hallul acela fără oameni, numai cu umbra tăcută şi cenuşie a Giovannei.

Reveni totuşi, de mai multe ori în casa lui. La etaj îi descoperi odaia de lucru. Un birou somptuos avea jos, dar nu se folosea niciodată de el. In faţa scărilor era o încăpere, cu două ferestre mari, cu o uşă şi cu un balcon deasupra Cişmigiului, mai scundă decât încăperile de jos, mai izolată şi mult mai intimă. Pereţii erau tapetaţi cu hârtie de mătase în coloarea trandafirilor albi ruginiţi. Un lung dulap de haine, negru, mărginea peretele din dreapta; pe cel din stânga se întindea, dintr'un cap în altul, un divan-colţar, o piesă neobişnuită, atât de lungă încât pe ea ar fi putut să doarmă trei oameni, unul în prelungirea celuilalt. Intre ferestre era masa de lucru, cu câteva cărţi în legătură roşie, şi cu hârtii strânse foarte îngrijit.

— Dormitorul îl am alături, fiindcă întreaga casa e împărţită după reguli burgheze, dar de cele mai multe ori mă culc aici; uneori do"Jm în spre fereastră, alteori spre sobă, alteori la mijloc, dapă cum îmi vine. Mama-Griovanna mi-aduce de dincolo cearşafuri, perne şi un pled; mi le aranjez singur.

Manuela fu supărată că bătrâna intra şi aici.

— Pe unde trece ea, totul înghiaţă, se gândi.

Cu toate că un covor gros, pluşat, albastru ca şi tapiţeria divanului, îmbrăca parchetul, încăperea i se păru goală. Poate fiindcă la ferestre nu erau perdele. Măsură ferestrele din ochi şi când veni iarăşi, aduse mai mulţi metri de rodier şi necesarul de cusut, în servieta în care îşi lua acasă, ca să fie date la spălat, combinezoanele de sbor.

— Du-te jos şi aşteaptă o oră, îi spuse lui Vladimir.

— Dar ce vrei să faci?

— Ceva la care nu trebue să asiste nimeni.

El plecă, fără a căuta să priceapă; în urma lui, Manuela încuie uşa şi se apucă de lucru. Din şcoală, nu mai pusese mâna pe acul de cusut; ţesătura avea însă lăţimea ferestrelor; nu trebuia decât s'o taie şi să-i coasă franjurile. In timp ce se urca pe scaune ca să prindă perdeaua sus, i se păru că aude, în spre uşă, fâsâitul acela ciudat care o anunţa pe Giovanna, dar putea ca însăşi radio-ul să fâşie aşa.

Bineînţeles, Vladimir nu văzu perdelele; era în felul lui să suspecteze o privire, să observe lucrurile mici şi să nu le bage în seamă pe cele mari. Manuela îl aştepta, zâmbind, în dreptul ferestrelor, cu mâinile la spate, gata să dea socoteală de pozna ei.

— Ce-i cu tine azi? o întrebă, simţind că ea îi ascunde ceva.

Râse, cu un fel de desamăgire şi cu ironie:

— Nu vezi?

El o privi, de aproape, în ochi.

— Ai ceva mai prietenos, îi răspunse, în sfârşit.

— E mai prietenoasă odaia ta, prostule! ar fi vrut să-1 lămurească Manuela, dar tăcu, fiindcă într'un fel, perdelele îşi ajunseseră scopul.

A doua zi însă nu mai erau la geam şi odaia i se păru iarăşi rece. Inima i se strânse. Nu îndrăsni să-1 întrebe nimic, "priviră împreună începutul apusului, dincolo de Cişmigiu,apoi coborîră. La capul scărilor, jos, Giovanna îi aştepta, tacută, în îmbrăcămintea ei de totdeauna, eu gulerul alb scrobit şi cu tulpanul de călugăriţă.

— Domnişoara a uitat un pachet aici, spuse, fără să se ştie cui se adresează, Manuelei sau lui Vladimir, şi-i întinse pachetul strâns cu grijă, în foiţă ross, ca un ambalaj de farmacie. II luă, cu obrajii arzând. Vladimir nu întrebă o vorbă, din discreţie sau din nepăsare.

Altă data îi aduse flori, un braţ uriaş de gladiole cu tije lungi şi le împrăştie în odaie, înşirând vase pe dulap, pe rama lată a divanului, pe etajerele unde el îşi ţinea trofeele de aviator şi chiar pe parchet. Odaia fu iarăşi schimbată. Vladimir trebui să observe, fiindcă lucrul de data asta fu făcut în faţa lui. Nu observă însă a doua zi că florile dispăruseră. Găsind odaia goală, Manuela înţelese că nu trebue să mai vină şi nu avu îndrăzneala să-1 turbure pe Vladimir, spunându-i pentru ce.

— Sunt supărări pe care trebue să le rezolvi singură, se gândi. A cere ajutorul lui aici, înseamnă a mă arăta lipsită de delicateţă, poate chiar a părea că îi cer concursul pentru gesturi de autoritate în casa lui.

A doua zi la prânz, Vladimir fu întâmpinat în hall de bătrâna Giovanna.

— Ce-i mamă-Giovanna? o întrebă, încercând s'o ia cu un gest afectuos de umeri. Dar femeia se desprinse, fără să facă totuşi vreo mişcare, prin simpla voinţă de a-şi păstra răceala.

— Şezi! o îmbie apoi, înţelegând că are să-i vorbească şi se aşează, zâmbindu-i binevoitor.

Giovanna rămase în picioare, în faţa lui, proiectându-şi pe peretele cu cărţi; sub portretul bătrânului Antal, umbra cenuşie.

— Domnişoara neagră... începu.

— Mamă-Giovanna, o întrerupse Vladimir, râzând, domnişoara are un nume; dacă nu vrei să-1 întrebuinţezi, spune". ,,Domnişoara brunetă". Domnişoara neagră, chiar dacă suna frumos, înseamnă altceva.

— Domnişoara, reluă neturburată Giovanna, renunţând cu o invizibilă ostentaţie şi la nume şi la adjectiv, a adus perdele sus. Domnul poate nu a observat. *J*

Mai mult decât îl surprindea această informaţie, pe Vladimir îl sâcâia tonul ei solemn.

— Mamă-Giovanna, îi spuse, dându-şi silinţa să-şi ascundă sub zâmbetul dela început, un pic de enervare, ce naiba mamă-Giovanna, când eram mic, îmi vorbeai altfel; acum am

crescut, dar ai crescut şi dumneata; mi-ar place să-mi vorbeşti ca propriului dumitale copil. Şi de ce perdele spui?
Ochii Giovannei rămaseră nemişcaţi:
— In camera de sus, domnişoara a pus perdele, probabil fără să vă fi consultat,
— Ce vorbeşti, mamă-Giovanna? întrebă Vladimir, ridicându-se mirat.
Bătrâna crezu că indignarea îl ridicase în picioare şi mai vărsă peste el un val de răceală, din ochii ei îngheţaţi. Dar Vladimir nu văzu ochii ei; el zâmbea, altcuiva.
— Mica Scufiţă-Roşie, îşi spunea, are uneori gesturi cu care ar putea să cucerească o lume întreagă; numai eu le văd prea târziu.
— Bineînţeles că le-am dat jos şi le-am înapoiat domnişoarei, urmă Gidvanna.
Domnişoara trebue să înţeleagă că dacă în odaia aceea nu s'au pus perdele, nu s'au pus dintr'un motiv binecuvântat.
— Şi de ce nu s'au pus? întrebă Vladimir, venind în faţa ei, cu o căutătură şi curioasă şi amuzantă.
Femeia păru indignată de această întrebare, dar îndată, chipul ei redeveni nemişcat.
— In această cameră a avut mama dumneavoastră atelierul de pictură; ea a dat perdelele jos şi nimeni n'a îndrăznit să le pună apoi la loc.
— Am să-i explic asta domnişoarei; era bine să-i se fi pus dela început, dar eu nu mă uit niciodată la perdele.
Apoi, ca să se amuze, urmă, cu tonul lui solemn:
— 0 să cerem scuze memoriei mamei mele şi stăpânei dumitale!
Şi dădu să plece în fugă pe scări, spre odaia unde se simţea chemat, fiindcă odată o împodobise Manuela.
— Domnule, trebue să vă mai spun ceva, îl opri Giovanna. Dumneavoastră aţi văzut florile pe care le-a adus dommşoara?
— Da, şi mi-au plăcut foarte mult.
— Eu mi-am luat îngăduinţa să le arunc.
— Şi pentru ce motiv? o opri Vladimir, de data asta începând să se simtă supărat.
Era supărat nu numai că florile fuseseră aruncate, ci şi fiindcă el nu observase lipsa lor.
— Erau cele mai vulgare flori ale acestui sezon; mamei dumneavoastră, care avea un suflet de poetă, niciodată au i-ar fi plăcut.
Vladimir coborî cele câteva trepte şi veni cu un început de hotărîre în faţa ei.
— Mamă-Giovanna, mie florile mi-au plăcut. Acum e prea târziu să-ţi cer să le aduci înapoi dela gunoiu. Te rog numai ca altădată să nu mai faci aşa!
— Credeţi că domnişoara va mai veni? El se dădu un pas înapoi.
— Am foarte mult respect şi multă îngăduinţă pentru dumneata, îi spuse, privind-o în ocliii morţi, dar te rog să laşi unele lucruri în seama mea. Ai de partea dumitale portretul tatălui meu, pe care odată am să-1 dau jos de acolo — Giovanna abia tresări — şi memoria mamei mele, cu care m'ai terorizat.
— Dacă nu sunteţi încă atât de enervat ca să pot conitinua. Îl întrerupse neturburată femeia, am să vă spun o isto rie dela noi din sat. Sunt din Pe
— Ştiu, o opri Vladimir. Cunosc biografia dumitale.
— Nu ştiţi însă cum s'a însurat tatăl meu. Spre norocul lui, mama mea a fost o femeie bună, dar s'ar fi putut întâmpla altfel şi atunci tatăl meu rămânea păcălit. Ea era o păstoriţă frumoasă, cu părul negru şi cu ochii albaştri. Când 1-a văzut pe tatăl meu şi-a spus: „Pe omul acesta am să-1 iau de bărbat!". Ea mi-a povestit tot ce a făcut pentru asta. Mândria m'a oprit ca la un timp să folosesc învăţătura ei, altfel aş avea acum familia mea.
— Ai fost prea rece şi prea rea! se gândi Vladimir. De aceea nu te-ai măritat.
Giovanna urmă:
— Când o fată pune perdele în casa cuiva înseamnă că vrea să se mute acolo...

Vladimir se simți turburat.

— ...așa a făcut mama mea; întâi i-a pus perdele la geam, pe urmă i-a șters praful, pe polițe, pe urmă i-a întărit nasturii la haină. In ziua când i-a cusut un petec la cămașă, a venit tatăl ei și 1-a întrebat: „Ce-ai de gând cu fata mea?". Domnule, trebue să vă spun că în ceea ce vă privește pe dumneavoastră, praful am grijă să fie șters peste tot, de două ori pe zi; nasturii hainelor dumneavoastră, sunt controlați de croitor, de câte ori îl chem la călcat, iar lingeria dumneavoastră n'are nimic de reparat...

Cu asta, Giovanna plecă, topindu-se în întunerecul haitului, lăsând în urmă numai foșnetul rochiei ei lungi. Vladimir râse și se gândi că i-ar place s'o vadă odată pe Manuela, dereticând odaia de sus. Cu un fel de liniște și cu un fel de regret, se gândi că nu va avea prilejul s'o vadă niciodată așa.

Peste câteva zile o găsi în hangar, cu acul și cu dege-taru în mână. aplecată foarte serioasă, peste combinezonul lui.

— Ți cădea un nasture și ți l-am întărit. îl lamuri, bucuroasă de isprava ei.

Vladimir se pomeni râzând și apoi toată ziua, de câte ori își aminti întâmplarea, râse, gândindu-se la spusele Gio-vannei. Când îl văzu pe Amedeu intrând la „Aero-Turism", o clipă i se păru că lucrurile iau întocmai întorsătura, prevăzută de ea.

— Vine să mă întrebe ce am de gând să fac ou nepoata lui, își spuse, într'un fel intrigat și în altul stânjenit de această apariție.

La început îi venise greu să-și recunoască vizitatorul. In afară de data când fusese la el, îl mai întâlnise într'un rând, era tot cu Manuela, pe stradă, în ridicola lui îmbrăcăminte de paradă. De data asta garderoba lui Amedeu suferise o uluitoare transformare. In locul ghetelor lui de lac, cu botul ascuțit încheiate cu nasturi într'o parte, încălțase pantofi de box, maron, cu talpa groasă, de o formă sportivă, cu o mare limbă crestată mărunt la cap, clempănind deasupra șireturilor, în pantalon larg, cu manșeta lată și un sacou croit ca și pantalonii în stil de sport, dintr'o stofă groasă, beige, luate probabil dela un magazin cu haine gata, înlocuiau lustruitul lui costum negru. In locul lavalierei pepite își înnodase o cravată albastră, de coloarea cerului, peste o cămașă cadrilată, în tonuri vii. Înainte de a se fi descoperit, pe cap avusese o mică, beretă, care-i prelungea și mai mult chipul descărnat, dându-i însă un neașteptat aer de vioiciune.

Vladimir stătea în spatele biroului, generalul Baroncea într'un moment de liniște se așezase în fotoliul din fața lui, iar ceilalți în picioare, îi înconjurau.

Amedeu se opri în ușă și scoțându-și bascul făcu, către toți, cu mâna, un salut solemn. Vladimir se ridică și vru să-i iasă înainte, să-1 ducă alături, presupunând că vor avea de vorbit. Vizitatorul însă îl opri, cu un gest hotărît:

— Domnule Antal, nu trebue să te deranjezi; ou atât mai bine că vă găsesc pe toți aici!

Se întoarseră către el. Amedeu se văzu în fața unui larg cerc de oameni, în care recunoscu, după uniforme, după insigne sau după expresie, numai aviatori; chipul îi înflori, sub un zâmbet de satisfacție și de mândrie; nările subțiri îi palpitară; înăuntrul hainei largi, pieptul i se umflă. Făcu un pas către ei și se opri, într'o poziție teatrală:

— Domnilor, zise, mă adresez tuturor de față, mândru că mă găsesc aici...

Stătu, ca să culeagă din ochi, de pe chipurile lor, efectul acestei introduceri, apoi, înaintând încă un pas, ridică mâna cu basca:

— Domnilor, m'am hotărît! Îmbrățișez, cu inima fierbinte, cauza dumneavoastră. Nu am avere, dar pot să-mi dau viața...

Și izbindu-și mâna în piept, îi privi triumfător, declamând:

— Domnilor, mă fac aviator!

XIII

Odată cu primele zile de năduf ale verii, atmosfera pe aerodrom deveni apăsătoare, o atmosferă „cu colțuri", care supăra chiar şi pe cei mai răbdători. Dublele comenzi continuară încă o lună, din prudență. Nu mai căzu niciun avion, nu se întâmplară nici micile accidente obişnuite pe un aerodrom de şcoală, nu se rupse nici o roată, nici o aripă, niciun colț de elice. Încrederea elevilor în avion şi în posibilitățile lor fu împinsă până la plictiseală. Toți erau nemulțumiți, instructorii chiar, şeful lor, Budih, generalul Baroncea căruia cu toții i se plângeau, numai Vladimif nu vroia să imprime alt ritm programului acesta plictisitor.

Un fapt petrecut în ochii tuturor fu menit să readucă un timp, încrederea în prudentele lui hotărîri. Numai la câțiva kilometri mai departe, dincolo de şosea, pe un aerodrom abia improvizat, fără hangare, fără instalații, cu un singur cort pentru mecanici, cu avioanele priponite noaptea de țăruşi sub cerul gol, „Avia" îşi deschisese, cu mare întârzire, şcoala ei de pilotaj. Un omuleț roşcat, inginerul Medrea, luase conducerea asociației. În clipa când asociația murea şi când el plesnea de energie; îi transmisese prin urmare, aproape diavoleşte, energia lui.

In câteva luni totul fu gata, totul, adică aceea ce nu se făcuse în trei ani. Elevii erau; câmpul se găsi şi avioanele ieşiră ca din pământ. Cu un mare număr de elevi, cu o duzină de avioane, sborul începu, într'un ritm ca şi nebunesc. Pe un câmp nu destul de mare se făcură cinci „puncte" de sbor, cinci avioane decolară şi aterisară, în permanență, în pericol de a intra unul în altul. Elevii ajunseseră la cinei sau qase aterisări pe zi, în timp ce la „Aero-Turism" se făceau cel mult două.

După o lună, primilor instruiți li se dădu drumul sa sboare singuri. Dela început, un elev rupse roțile, alerisând; fu urcat numaidecât pe alt avion şi i se dădu drumul din nou. Zăpăcit de accident, nu putu să decoleze; în timp ce rula, îl rupse şi pe acesta, izbindu-1 cu aripa de pământ. I se dădu un al treilea avion şi de data asta, în sfârşit, izbuti sa termine sborul. Fu felicitat, înainte de a i se face semn să plece încă odată. Cu concursul altora, până seara' cinci avioane fură scoase dela sbor; şapte erau de rezervă. A doua zi, lucrul continuă în acelaşi fel; se rupseră, e adevărat, mai puține decât în ajun. Câteva din primele, mai puțin accidentate, se întoarseră dela reparat şi nimic nu opri ritmul şcolii.

Un timp, această activitate smintită îi făcu pe cei de dincolo să-1 înțeleagă pe Vladimir. Şi aici. peste jumătate din numărul elevilor mergeau acum pe simplă comandă; nu se rupsese totuşi niciun avion. Sborul decurgea calm şi cuminte. Inițiativele îndrăznețe nu erau îngăduite; elevii trebuiau să facă, pe sus, exact mişcările dinainte indicate de instructor.

Ocolul calm, într'un viraj pe stânga, apoi într-unul pe dreapta al aerodromului, începea să-i plictisească pe toți, în ziua când la „Avia" două avioane se ciocniră în aer şi amândoi piloții fură ucişi. Elevii dela „Aero-Turism" se strânseră pe lângă instructori, speriați.

Dincolo continuară sborul în acelaşi ritm nebunesc. Apoi, curând, începură gesturi de provocare. Depăşind limitele spațiului aerian rezervat lor, veniră să sboare pe deasupra aerodromului celuilalt; câteodată aterisară, ca să-şi arate îndeinânarea, pe acest teren străin, fapt cu totul nepermis. Alte ori se apropiară în sbor de elevii lui Vladimir, făcând cu îndrasneală în jurul lor viragii strânse, răsturnate, salutându-i cu mâna, degajați, ca de pe bicicletă. La început aceste gesturi îi enervară, pe urmă îi umiliră. Baroncea privea lucrurile cu un fel de apatie; nu se mai interesa de piloți. Unul din membrii comisiei de recepție, căzuse lângă Paris cu „V. V. B."ul. Un alt avion de acelaşi tip se prăbuşise, în mod inexplicabil, lângă Tecuci, omorîndu-şi pilotul. Unele ziare începeau să ceară lămuriri. La al treilea avion căzut, „V. V. B."-ul fu numit „dricul aerian" şi numele macabru îi rămase. Baroncea plecă îngrijorat, la Paris.

Vladimir trebui să protesteze singur pe lângă directorul celeilalte şcoli. Intr'o dimineaţă îşi luă avionul, trecu şoseaua şi aterisă la ei, în mijlocul unei forfote care îl ului. Iarba de pe câmp fusese măcinată de nesfârşitele urme încrucişate în toate sensurile, ale roţilor şi ale bechiilor. Aerodromul, sub soarele de August, abia răsărit, era un imens şantier în mişcare, îngropat în praf, în miros de benzină şi în huruit de motoare. Avea să plece de acolo chinuit de îndoieli. Câmpul acesta îi amintea întrucâtva anii începutului, plini de riscuri şi de elan, dela Issy Ies Moulineaux şi dela Juvisy. Văzu tinerii piloţi în salopete albastre, murdare, nebărbieriţi, cu părul nepieptănat, plini de praf şi de sudoare, aşteptându-şi pe câmp rândul la sbor. Se simţi stânjenit în combinezonul lui nou, cu iniţiale elegante brodate pe piept; se simţi stânjenit de avion chiar, de coloarea lui lucioasă, curată. Avioanele ele aici, cu planurile hârjiite, erau stropite de uleiu, peste care praful se aşeza formând pe fuselaj, în spatele motorului, lungi dâre cenuşii. Era ceva dârz în toate aici, în atmosferă chiar şi totul se potrivea cu conducătorul şcolii.

Toate mişcările lui Medrea erau iuţi. el era permanent stăpânit de o veselie nervoasă, avea un fel de râs colţos şi o căutătură piezişă, pornit parcă pe harţă şi hotărît să nu dea importanţă adversarului. Pilot nu prea vechiu, din seriile de după războiu, - se distinsese prin câteva accidente grave, scăpând în mod inexplicabil neatins — şi prin câteva încercări de record începute vijelios şi întrerupte brutal, când printr'un incendiu la bord provocat de forţarea dincolo de orice limită a motorului, când printr'o rătăcire în ceaţă, când printr'o aterisare forţată, în munţi, în bălţi sau în păduri. Era un suflu de zăpăceală în tot ceea ce făcea, dar izbutise să-şi găsească admiratori care continuau să spere că odată va întreprinde o acţiune grandioasă, de proporţii mondiale.

Vladimir îl găsi la marginea aerodromului, într'un fotoliu pliant sub o umbrelă de soare, singurul adăpost de pe câmp, în afară de cortul mecanicilor. Abia acum începeau să se construiască hangare de lemn pentru avioane, în partea cealaltă a aerodromului. Scheletul lor alb se vedea ridicându-se, lucind la soare. Ieşi vesel înaintea lui Vladimir şi-1 aduse sub umbrela lui, unde, dintr'un thermos îi turnă cafea neagră, într'o ceaşcă mare.

— Ce zici? întrebă, arătând cu mâna, încântat, peste câmpul prăfuit.

Vladimir ridică din umeri.

— Ce pierderi ai până acum?

— Doi morţi, cinci răniţi, dintre care trei reveniţi la sbor, trei avioane distruse, zece trenuri de aterisa sfărâmate, opt planuri şi 7 elice rupte.

— Eşti mulţumit?

— De sigur! Nu numai că la pierderile astea voi avea în toamnă douăzeci şi ceva de piloţi, dar fac cu ei, cu mine şi cu cei ce cred în metoda mea, o formidabilă şcoală a îndrăznelii. Elevii mei sau se curăţă, sau devin aşi. N'am nevoie de şofeuri aerieni — nu ştiu dacă înţelegi termenul. Vreau aviatori! Asta cere riscuri. Le suport. Nu admit să se facă observaţii celor care rup avionul. Pe un aerodrom am văzut un tânăr pilot, capotând. Era un avion iute, de vânătoare; s'a aşezat exact cu roţile în sus. Ca prin minune, la viteza lui de aterisaj, pilotul nu a păţit nimic. Şi-a desfăcut curelele şi a coborît din carlingă, ca pe gura podului. Cred că trecuse printr'o oarecare emoţie; ei bine, şeful lui s'a repezit la el, cu ameninţări, cu insulte. După spaimă, mustrări! Nu merge! E absolut nedrept! Dacă omul acela s'ar fi curăţat? Nu era greu, trecuse doar pe lângă moarte. Cu un om care coboară din mormânt, trebue, nu-i aşa, să te porţi altfel. Eu l-aş fi luat de braţ, l-aş fi dus la hangar, i-aş fi dat un păhăruţ de vin bun, o cafea, — mai bei o cafea? — şi aş fi scos pe câmp un avion nou: „Ia dă-i drumul şi vezi, poţi să mai faci odată figura de adineaori?".

Huruitul unui motor care venea spre ei, îl întrerupse. Un avion decola în direcţia lor. Vladimir îl văzu sbătându-se 'nesigur prin praf, izbind pământul cu roţile, de câteva ori, ridicându-se apoi şi continuând să sboare numai la un metru de pământ, luându-şi viteză spre ei, ca şi când ar fi fost hotărît să apuce umbrela în bot. Instinctiv, feri capul; cu motorul în plin,

huruind asurzitor, avionul cabra brusc în fața lor, ridicându-se răsturnat pe-o aripă, vertical, apoi, după ce în acest viraj căpătase, într'o singură clipită, câțiva zeci de metri înălțime, se așează cuminte pe amândouă aripele și continuă drumul drept pe marginea aerodromului.

— Instructor, sau elev? întrebă Vladimir, încă uimit.

— Elev, firește.

— Permiți asemenea decolări, „a la americaine?"— Dar de ce nu?

— Știi bine că sunt periculoase. La mine nu le îngădui nici instructorilor; nici eu chiar nu le fac, când sunt elevi pe aerodrom.

— Vei scoate niște foarte corecți funcționari aerieni. Eu vreau să fac aviatori, ți-am spus! Am câțiva pe care i-aș putea trimite de pe acum la brevet. I-am trecut la acrobație. In toamna asta vreau să fac un meeting — am să-i pun sa lucreze și pe ei. Am aranjat cu câțiva ași europeni, poate te interesează. A! și o să fac o extraordinară surpriză adormitului nostru public bucureștean: voi lansa, un paraşutist. Un paraşutist român, înțelegi? E inedit și sensațional. De altfel, pe paraşutist îl cunoşti; a fost la dumneavoastră și l-ați refuzat.

— A fost la noi un paraşutist?

— Propriu zis nu-i paraşutist. Va fi. E un fost actor, un om interesant, un exaltat.

Vladimir se ridică în picioare, uluit:

— Amedeu

— Întocmai! Iți aminteşti de el?

Era o amintire, care lui Vladimir, acum i se părea penibilă. La „Aero-Turism", Amedeu fusese primit cu bunăvoința ce se arată oamenilor nebuni, acelora pe care e bine „să nu-i contrazici".

— Domnilor, declama, cu mâna pe piept, alături de dumneavoastră voi sbura și eu. Nu vă fie teamă; nu voi lua nimic din gloria dumneavoastră; acest nemărginit ocean aerian e prea mare ca să nu avem toți loc în el!

— Dar ca să sbori, nu-i deajuns să vrei. Trebue să ai aptitudini...

— Le am. De două luni mi le caut; de dimineață până seara, mi le caut, privind la cer, către care mă simt chemat. Mi le caut noaptea în somn când mă visez sburând. Le am! Am mai multe decât mi se cer!

— Dar trebue să faci o şcoală.

— Sunt gata s'o încep mâine în zori!

— Domnule, îți trebue o pregătire, sunt anumite cunoştințe pe care trebue să ți le însuşeşti.

— Știu totul! Două luni am învățat; puneți-mă să da» examen pe loc, de aceea am venit!

— Treime un examen medical.

— Chemați doctorul! Sunt sănătos tun!

— Bine, dar câți ani ai dumneata?

— Am patruzeci și opt, dar arăt ca unul de treizeci. Priviți-mă!

Oricât se simțea de încurcat, Vladimir sfârşise zâmbind, ca și ceilalți.

— Domnule, îi spusese, în sfârşit, ținând ochii pe birou și silindu-se să rămână serios, credem tot ce ne-ai spus, dar cum şcoala noastră merge după anumite reguli, sub controlul ministerului de război, ne pare rău că nu te putem primi. Vârsta dumitale depăşeşte cu mult pe aceea până la care s'ar putea merge, cu cea mai elastică dispensă. Nu avem elevi decât până la douăzeci și cinei de ani.

— Deci, nu mă primiți?

— Nu putem să te primim, și ne pare rău că n'o să te avem printre noi.

Amedeu plecase, retrăgându-se de-a'ndaratelea până la uşă, tot înclinându-se spre ei. Din prag îşi debitase ultima tiradă:

— Îmi pare rău dacă asta nu va fi pe placul dumneavoastră: eu, domnilor, totuşi voi sbura!

De atunci nu mai aflase nimic despre el; încunoştiinţată, Manuela încercase să-i vorbească, dar de câteva ori, când merse să îl caute, nu-l găsi acasă, fie că nu era într'adevăr, fie că se ascundea de oameni încuind uşile şi cetind cărţi de aviaţie. Pe la ei nu mai venea de loc, nici nu le mai telefona; îi socotea pe toţi. şi pe Vladimir la fel, complici în hotărîrea de a-l opri să sboare.

— Cum l-aţi găsit? întrebă, abia izbutind să-şi stăpânească indignarea. Nu era greu să vezi că-i un maniac!

— Te înşeli! E omul cel mai întreg din lume; doar dacă entuziasmul e o manie, atunci într'adevăr, e un maniac.

— Are un organism şubred, în primul rând.

— Iată încă un neadevăr! Iţi închipui că înainte de a lua vreo hotârîre, l-am examinat în modul cel mai minuţios. Ceva la rinichi într'adevăr, — nu grav, insul ţine regim, asta e tot; pe semne că într'o vreme a apreciat prea mult băutura; nu mă miră; ţi-am spus că e un entuziast; când face ceva, face din plin. încolo, totul e în regulă. Câteva cicatrice la plămâni, în schimb inima, neobosită; reflexele, poate sunt ceva exagerate... Evident, nu puteam săl luăm la pilotaj! La patruzeci şi opt de ani şi cu reflexele lui! Dar i-am propus paraşuta. I-am explicat că suma sensaţiilor sborului este cuprinsă într'o singură lansare în gol. A acceptat, după zece secunde de deliberare.

Lui Vladimir, seninătatea lui Medrea i se păru cinică; dar nu putea face nimic împotriva lui, după cum ştia că va fi ca şi zadarnic să mai încerce ceva împotriva hotărîrii lui Amedeu. In aceste împrejurări, aproape uită de ce venise aici şi când îşi aminti, socoti că orice intervenţie va fi fără rost. Se afla în faţa unui om cu care spiritul lui logic şi ponderat nu putea începe o discuţie, aşa cum dacă ar fi fost vorba de ceva mai grav, n'ar fi putut începe o luptă loială. Se mulţumi să-i atragă atenţia, pe departe, ca despre un fapt neînsemnat, că de vreo câteva ori elevii lui veniseră să aterisese pe aerodromul vecin. Efectul fu invers:

— Ai văzut ce sunt în stare?! se bucură Medrea. Aşa îmi plac! Să-şi facă de cap! Nu să se ţină de pulpana hainei mele, să mă întrebe: „Domnule, e bine aşa, sau aşa, sau aşa?". Orice lucru îndrăzneţ e bun, chiar dacă se sfârşeşte prost. Vreau să fac aviatori din ei, ţi-am spus, nu guvernante aeriene.

Vladimir străbătu iarăşi marginea aerodromului, regăsid aceeaşi atmosferă trepidantă, plină de praf, de ulei ars şi de huruitul motoarelor. In timp ce se pregătea de plecare, doi elevi îşi luară loc în dreapta şi în stânga lui, ca să decoleze odată cu el, să-i facă, dintr'o iniţativă şugubeaţă un fel de escortă. Se simţi enervat de această trenă inoportună şi căută să scape de ei prin mişcări desordonate. Nu izbuti decât să-şi arate enervarea; cei doi nu-l slăbiră, ţinându-se după el, ca doi mânji sburdalnici care îşi urmează mama. Abia când se pregătea să ateriseze dincolo, îl părăsiră, răsturnându-se a-mândoi odată pe o aripă şi virând în loc, după ce făcuseră cu mâna semne amicale de despărţire.

Trecuse ora zece şi sborul era încheiat. In zilele călduroase, din cauza golurilor de aer care se formau în atmosferă către prânz, îngreuind mult pilotajul, sborul începea foarte de dimineaţă şi dura până la zece, ca să fie reluat abia spre seară. Câmpul era gol; iarba puţin pălită de soare lucea în lumina dinaintea prânzului, făcând dâre lucioase până în depărtare, ca pe o apă liniştită; nu semăna a aerodrom.

In uşa hangarului doi servanţi ştergeau cu cârpe curate, albe, planurile unui avion, în timp ce Kaizerul verifica motorul celuilalt.

Trecu printre ei, enervat.

— Ce tot învârteşti acolo, Moş-Ramură? strigă. Ce dracu le faceţi toată ziua?

Călare pe botul avionului, Kaizerul întoarse capul, mirat de acest glas.

— Mihalache are pe naiba în el! răspunse reluându-şi lucrul deasupra motorului. Nu-ş ce tot încălzeşte dela o vreme.

— Mai lăsați-o încolo de dichiseală! spuse Vladimir, apropiindu-se şi oprindu-se parcă pornit pe ceartă, între ei. Toată ziua vă țineți cu cârpa după ele. Mai rău ca la un pension de domnişoare! Parcă ar fi piane, nu aeroplane!

Apoi, stăpânit de aceeaşi enervare, se îndreptă spre fundul hangarului, să-şi ia hainele de oraş. In încăperea unde le lăsase, biroul mecanicului, o găsi pe Manuela, aşteptându-l. Ea îl auzise strigând şi de teamă să nu fie certată, rămăsese ascunsă aici. Pe o mică fereastră aflată foarte sus, în zid, soarele o lumina din spate, îmbrăcându-i părul într'o aureolă fierbinte, făcându-1 să lucească negru, cu reflexele lui de oțel. Suporta cu plăcere căldura lui August; avea ceva de pisică moleşită; nu se ferea de soare şi, ars, obrazul îi devenise mai cafeniu. Stătea pe masă, leneşă, cu picioarele adunate dedesubt.

— Ce mai cauți la ora asta aici? o întrebă, aspru.

— Te aşteptam, răspunse, dându-şi alene drumul de pe masă.

— Ai putea să te chinueşti mai puțin cu cordonul ăla! observă Vladimir, privind-o cu un fel de nedumerire. Într'o zi ai să te sufoci.

— Ia uite ce larg este! se alintă Manuela, strângându-şi mijlocul.

El o privi încă odată, de sus până jos, în îmbrăcămintea asta albă, croită cu cochetărie şi-şi aminti combinezoanele albastre, mototolite, murdare, de pe aerodromul celălalt. Un nou val de furie puse stăpânire pe el. Întinse mâna şi-i trase, aproape brutal, legătura roşie dela gât.

— Ce-mi umbli îmbrobodită aşa, în miezul verii? Nu te sufoci de căldură?

— Ştii că fără roşu nu-mi stă bine. Şi nu mi-e cald; de ce nu înțelegi că nu mi-e niciodată cald? Am fost făcută să trăiesc la tropice — nu vezi, chiar coloarea mea o spune — şi m-am rătăcit pe aici, într'o țară friguroasă, cu oameni urîcioşi.

Altădată ar fi râs, cucerit de aerul ei îmbufnat, ca de Pisică deranjată din culcuş. Acum însă, supărarea îi stăruia; amintirea trepidației de pe aerodromul vecin, îl neliniştea. Se îdoia de el, de elevii lui şi de destinul acestei şcoli. Se apropia toamna şi nu putea trimite decât cel mult cinci inşi la examenul de brevet. Era sigur că aceşti cinci vor face totul fără greşeală, la examen şi oricând după examen; acesta fusese idealul lui, dar acum, un program sprijinit pe atâta prudență i se părea mărginit, pentru o şcoală de pilotaj. I se părea că, în-tr'adevăr, cum spunea Medrea, prudența nu se potriveşte cu îndrăzneala în sine a ideii de a te ridica de pe pământ.

— Sângele unui paşnic om de legi curge în vinele mele, se gândea. Al unui om care, prin însăşi pregătirea lui şi prin practicele lui de fiecare zi, trebuia să fie un om chibzuit, un om care să refere fiecare fapt, fiecare gest, la articole de legi, care să interpreteze totul sprijinindu-se pe interpretări mai vechi, care să nu facă nimic împotriva cuvântului dinainte stabilit. In vinele mele curge sângele unui om care, din respect pentru tradiție, şi-a păstrat un frumos echipaj cu cai albi la scară, până a murit şi nu s'a suit niciodată într'un automobil.

El însuşi, crescut într'o casă veche, trimis să învețe profesiunea tatălui, în locurile chiar unde el o învățase, întru totul şi mereu, mereu, zi de zi pe urmele lui, fusese pregătit pentru acelaşi paşnic destin. Acum se gândea că în timp ce bătrânul Antal se plimba cu echipajul la şosea, tatăl lui Medrea încerca să bată un record de vitesă cu automobilul. Medrea se născuse în sgornot de ciocane şi copilărise într'un atelier mecanic, acolo unde cel dintâi automobilist din Bucureşti, repara, cu mâna pricepută, maşinile automobiliştilor mai noi. La unsprezece ani, Medrea îşi rupsese piciorul căzând cu o motocicletă furată din garaj şi la şaisprezece, fusese îngropat sub sfărâmăturile automobilului, într'un şanț. La şcoala lui, avioanele rupte erau trofee pentru piloți. Şi pe măsură ce rupeau mai multe, căpătau mai multă încredere în ei, se socoteau mai stăpâni pe avion, deveneau mai îndrăzneți...

— Ce-ai făcut azi? o întrebă nemulțumit.

Fata îşi împinse, umedă, buza de jos înainte, cu o mică strâmbătură de dispreț:

— Am sburat cu Oltaru, dar nu mi-a plăcut.

— Ce nu ți-a plăcut?

— Oltaru.

— Nu-i nevoie să-ți placă instructorul. Cum merge sborul?

— Oltaru pretinde că prost; de aceea nu mi-a plăcut. Zice că merg pe aripa stângă.

— Asta ți-am spus-o și eu.

— Dar dacă m'ați învățat să privesc afară pe stânga, e firesc să înclin avionul, fără voia mea.

— Nu! Trebue să ajungi să deslegi poziția avionului şi mişcările lui, de poziția şi mişcările tale. Mâna trebue să-ți devină sensibilă, ca un giroscop...

— Îmi place să sbor, dar dacă voi nu mă menajați, mă siliți să renunț.

— Vrei să pleci? Iți dau drumul chiar azi. Aş vrea să te duci o zi pe aerodromul celălalt, să vezi acolo cum se face şcoală, fără fulare, fără insigne şi fără ochi dați peste cap.

Cu capul aplecat, cum primise mustrarea, Manuela îl privi pe sub genele grele, cu ochii întredeschişi, cu o curiozitate pe care zadarnic ea încerca s'o facă să semene a mâhnire. Numai glasul şi-1 putu preface, ca să întrebe, întristată:

— Ai avea inima să mă alungi?

El îi luă mâinile şi-i vorbi calm, neimpresionat de ochii ei:

— Uite ce este, fetiță neagră, nu te alung, dar aş vrea să înțelegi că dacă trebue să am supărări, tu să fii ultima ființă care să mi le aduci.

— Pe tine te supără cine ştie cine, şi tu te răzbuni pe mine! se plânse, lăsând capul în jos, prefăcându-se, cu glasul, cu ochii şi cu buzele, copleşită de mâhnire.

O cunoscuse provocatoare; continuase să fie îndrăzneață. apoi camaradă, apoi prietenă, amestecând uneori în sentimentul acesta puțină tandreță amoroasă şi regăsindu-şi uneori, cu un ton fireşte încălzit, vechile intenții provocatoare. Fusese şi melancolică. Odată cu marile călduri de peste vară, intrase în faza alintărilor. Vladimir renunță s'o certe; ştia că totul va fi fără rezultat; sfârşea prin a-şi lăsa ochii în jos, ca să întrebe, cu glasul sfâşietor de mâhnit, gata parcă să plângă:

— Ce ai cu mine? De ce mă certi aşa rău?

Se alinta singură, în fața oglinzii, mângâindu-şi părul sau obrazul şi îngânându-şi, cu glasul tărăgănat, vechile cântece pentru păpuşi:

— Cine e mai frumoasă decât mine, cine? Cine are părul mai negru ca al meu? Şi gene mai lungi şi ochi mai migdalați? Cine are năsucul meu frumos? Cine mai face gropițe în obraji ca mine, cine?

Apoi, nemulțumită că trebuia să se mângâie singură, se lăsa deodată cuprinsă de mâhnire. Îşi trecea degetele pe rând, peste buza de jos, trăgând-o în afară şi dându-i drumul să scape cu mici plesnituri peste cea de sus, cum îşi arăta supărarea în copilărie. Privindu-se pe sub gene, cu bărbia plecată în piept, îşi cânta, prefăcându-se sau crezând că plânge:

— Cine-i mică şi necăjită ca mine, cine? Cine s'a născut fără noroc pe lume? Şi n'a avut pe nimeni s'o iubească? Cine-i singură între duşmani, cine?

Apoi, plictisită de atâta alintare se ridica! şi îşi trimitea în oglindă o strâmbătură înciudată, Dar Manuela n'ar fi trebuit să se alinte singură, fiindcă Majeni o mai alinta şi acum. Şi acum, venea seara să-i închine pernele, sa-i netezească aşternutul şi de fiecare dată avea grijă să-i pună la cap cutia cu bomboane. De mică, Manuelei îi plăcuseră migdalele învelite în pastă de zahăr, parfumată. Şi acum, înainte de a se culca, avea grijă să îşi pună una într'un colț al gurii, unde, peste noapte, zahărul se topea încet. Spre ziuă, când simțea că se răcoreşte, Majeni intra în vârful picioarelor să-i închidă uşa din spre terasă, şi să-i aranjeze cuvertura. Iar dimineața, şi acum ea mai avea grijă să vină odată cu soarele la capul Manuelei. De când se ştia, se trezea cu maică-sa alături, mângâindu-i părul. Când deschidea ochii mai întâi vedea obrazul ei senin, şi ochii zâmbitori.

— Bună dimineața, Manuela! îi spunea.

Şi Manuela, înainte de a face ochi, începea să ronțăie încet migdala păstrată în gură de cu seară.

Pe aerodrom se alinta la fel. Nu-i plăcea să fie tratată ca elevă, ci ca femeie, de aceea izbiturile în manşă sau în palonier o ofensau şi enervându-se cu greu mai putea să învețe ceva. Nu suporta alte observații decât pe ale lui Vladimir iar acelora le răspundea alintându-se, mâhnită.

— Ai să fii ultima la simplă comandă, o amenința el. Ea ridica din umeri. Ar fi vrut să-i spună:

— Eşti un prost! Nici nu vreau să ajung acolo. Dacă ai fi fost mai deştept ai fi văzut că n'am ambiția să pilotez. Eu sunt mulțumită să sbor cu tine. Dar aşa, n'ai izbutit să faci altceva decât să nu mai ştiu nici eu singură ce vreau!

— Acum ce ai? îl întrebă, văzându-l că-şi frământă pumnii.

— Amedeu vrea să sară cu paraşuta! îi răspunse, privind-o în ochi.

Manuela pufni în râs:

— Ce înseamnă asta?

— Înseamnă că s'a smintit. Trebue să-ți dai silința să-l opreşti.

Ea ridică umerii, cu nepăsare: — La urma urmei, de ce?

— Fiindcă paraşuta a fost creată într'un scop mai nobil, nobil prin faptul că e suprem, nu pentru exhibiții de bâlci! Imbracă-te şi hai chiar acum la el. Trebue să-l aştepți o zi întreagă dacă va fi nevoie, să dai ochi cu el. Să-l încui în casă, cu mâinile legate de pat, pe acest bătrân cabotin!

Nu-l găsiră. Amedeu era la Braşov, pentru antrenament. Şi dacă l-ar fi găsit, ar fi fost prea târziu. Pe ziduri, pe garduri, pe tablele de publicitate, se lipeau afişe mari care anunțau de pe acum meetingul de toamnă. In mijloc, într'un chenar gros, cu literele cele mai mari, era trecut numele lui Amedeu, primul paxaşutist român.

XIV

Octoinvrie începea, cu un cer albastru-cenuşiu, înalt, cu un strat uniform, subţire, străveziu, de nori, foarte sus. O atmosferă clară lăsa să se vadă, până departe, câmpul îngălbenit. Numai în spre oraş se ridica o ceaţă uşoară, un abur incert, jucat fantomatic în aer de curenţii ascendenţi. Lumina soarelui, opacă, era limpede, odihnitoare, clară fără să fie strălucitoare, ca sub un acoperiş de sticlă mată.

Mulţumit de temperatura dulceagă, de cerul pe care ochii puteau rămâne neînlăcrămaţi, găsind ceva sărbătoresc în această atmosferă, după ce inspectase grav tribunele goale, defilând dela un cap la altul piin faţa lor, urmat de ciudatul lui stat major, Amedeu se urcase în turnul staţiei meteorologice, de unde perspectiva se lărgea — şi privea şoseaua, în spre oraş. Deşi ştia că biletele fuseseră vândute toate, peste douăzeci de mii, oarecare nelinişte îl stăpânea,

— Douăzeci de mii de oameni din acest oraş, îşi spunea, au cumpărat bilete. Există însă, în clipa asta, în aer, un motiv capabil să oprească un spectator diu drum; nu se ştie pe care şi nu se ştie cum. Dar dacă acelaşi motiv, plauzibil, multiplicat până la douăzeci de mii, ar sta printr'o stranie coincidenţă în faţa tuturor? Pentru cine mă mai arunc?

Un automobil trimis de Medrea venise să-1 ia de acasă, după dorinţa lui, încă dinaintea zorilor. In el încăpuse întreaga escortă de copii. Gaiţa fusese cea care alergase să-i ciocane în uşă, dar Amedeu nu dormea de mult. Această premieră din zorii zilei îi dădea o emoţie ciudată, fiindcă venea la o oră neobişnuită, ora altor îndeletniciri, ora întoarcerilor dela chef, sau a plecărilor în excursie...

Gaiţa primise îngăduinţa de acasă să se îmbrace pentru eveniment cu pardesiul cel nou, o hăinuţă albăstrie, din care picioarele goale îi ieşeau subţiri şi neastâmpărate, încontinuu în mişcare, ca ale unei jucării cu arcul desfăşurându-se la nesfârşit.

Venise şi Bursucul. După întâmplarea cu gogoşile, drept pedeapsă fusese ţinut în curte, toată vara. De inimă rea slăbise, destul ca să merite altă poreclă. In mijlocul feţei uscate, nasul îşi păstrase vechile dimensiuni, prea mare, atârnând parcă prea greu, trăgându-i capul înainte, făcându-1 să meargă aplecat, cu mâinile puţin în lături, ca şi când l-ar fi tras tot timpul cineva de un belciug. I s'ar fi cuvenit acum alt nume: Nazone, sau Ţăndărică, dar copiii nu îndrăzneau să folosească porecle neaprobate de Amedeu şi Amedeu nu mai avea timp pentru ei. El nu mai prezida jocurile lor şi nu mai făcea adunările obişnuite, de sâmbătă seara, pe maidan, când, aşteptând să vină ora cinei, copiii îşi mărturiseau în faţa lui ca unui duhovnic isprăvile săptămânii. Nu-i mai mustra şi nu-i mai lăuda — însă ei continuau să-i facă, în jurul casei, o credincioasă gardă. Când dimineaţa deschidea fereastra, cineva îl pândea de după gard şi cum îi zărea chipul, se ridica în mâini deasupra, ca să-1 întrebe:

— Domnu Amedeu, vă trebue ceva? In zilele dinaintea meetingului se perindară prin faţa casei, nesfârşite şiruri de copii, de pe alte străzi, din alte cartiere, care aflaseră prin colegii de şcoală, cine era şi unde stătea paraşutistul Amedeu. Ei treceau pe un trotuar, se întorceau pe altul, mergând în vârful picioarelor, neîndrăznind să facă sgomot în dreptul casei lui. ca să nu-1 deranjeze.

Când vreunul îl zărea în treacăt la fereastră, anunţa faptul tuturor, înfrigurat, ca pe un mare eveniment:

— Mă, l-am văzut pe domnu Amedeu!

Gaiţa, singură, îşi păstrase vechile îndrăzneli. Ea continua să intre în casă, să bată la uşă, să se agate cu mâinile de clanţă şi să-şi bage capul înăuntru.

— Ce mai faceţi, domnu Amedeu? îl întreba, fluturân-du-şi în ochii lui, bretonul blond. Dar, înainte de a obţine vreun răspuns, ea înregistra, dintr'o privire, tot ce era acolo nou.

— Era întins pe duşumea şi făcea aşa şi aşa, cu picioarele în sus! Explica apoi celorlalţi, exerciţiile de gimnastică ale lui Amedeu.

Altădată îl găsea trăgând de nişte arcuri prinse în pereţi ca să-şi întărească muşchii braţelor, ai pieptului şi ai omoplaţilor; sau făcând sărituri în mijlocul odăii, de pe un scaun pus deasupra mesei.

Tot Gaiţa îi aranjase şi statul major care să-1 escorteze la aerodrom. Veniseră, odată cu Bursucul şi cu ea, Viezurele, Crocodilul-bălţat, Gâscanul. Buturugă şi Colosalul, singurul care purta pantaloni lungi şi haină desfăcută la gât, cu guler tare şi cu cravată, ca domnii eleganţi din cartier. El vorbea cu Amedeu în cuvinte neînţelese de ceilalţi:

— Domnu Amedeu, aţi auzit că se aduce în centru un film, în care oamenii cântă şi vorbesc? Dar este un lucru colosal! Văru-meu dirijează orchestra, la Trianon şi acum îi va concedia pe toţi. Vă închipuiţi ce şomaj colosal pentru muzicanţi,

In timp ce Amedeu se urcase în turn, ei aşteptau în faţa staţiei meteorologice, ascultând explicaţiile Colosalului despre paraşută şi despre riscurile celor ce săr cu ea.

— Va fi o demonstraţie colosală! Numai de nu s'ar întâmpla să nu se deschidă paraşuta. Atunci domau Amedeu s'a curăţat. Vă închipuiţi ce vitesă colosală! Praful se alege de el!

De sus, Amedeu vedea şoseaua printre pomi, până dincolo de calea ferată, la Vila Minovici, unde cotea spre dreapta. Câteva automobile răzleţe apărură dar nu se opriră, ci îşi continuară drumul către Ploieşti. Mai târziu, de după arbori ieşi o coloană de soldaţi, în haine de paradă, care veneau să ţină ordinea pe marginea aerodromului. Erau totuşi, nişte spectatori. Ar fi vrut să le iasă înainte, să-i salute cu bascul ridicat în aer, sigur de succes:

— Am onoarea! Am onoarea!... Eu sunt paraşutistul Amedeu. O să vedeţi îndată ce ştiu!

Câteva brecuri automobile ajunseră soldaţii din urmă şi intrară, cu vitesă mare, pe aerodrom. Erau jandarmi în uniforme albastre, cu curelării, cu mănuşi şi cu penaje albe. Fură înşiraţi, într'un strălucitor cordon, în faţa tribunelor. Apoi apăru primul autobus. Amedeu îl văzu venind încet, greoiu, înclinat pe o parte. In uşă câţiva oameni atârnau afară, cu mâinile agăţate de bară. Se bucură:

— Ahaha! Uite-i că vin! Uite-i că vin! Ahaha! Numai cu cei ce soseau acum şi tot era numărul minim de privitori, ca să se poată începe un spectacol. Satisfacţia îi alungă orice nelinişte. Nu mai avea de ce se teme; nu-şi găsea nici urmă din tracul dela teatru. Avea de jucat un rol grandios, dar redus la un singur gest; nu era un rol: o explozie. Cu sufletul înnecat în mulţumire, văzu alte autobuse venind, chinuite, gâfâind. Oameni pe jos le urmară, întâi câţiva pe urmă mai mulţi, din ce în ce mai mulţi până ce trotoarele se umplură, formând de o parte şi de alta a şoselei, două dâre negre, ca nişte şerpi uriaşi ale căror capete se îndreptau, nesăţioase, în spre aerodrom. Văzu dârele îngroşându-se, ieşind din ce în ce mai compacte de după colţ, latindu-se, fierbând, depăşind trotoarele şi deodată, ca şi când inelele şarpelui ar fi plesnit, se revărsară peste albul şoselei, se lăţiră, rozând din ce în ce mai mult spaţiul curat din mijloc, până ce brusc, se uniră.

Pe această gătuitură, strivindu-se, întreg oraşul se scurgea în spre aerodrom. De pe şoseaua Bonaparte, de pe bulevardul Catargiu, de pe calea Victoriei, de pe Buzeşti, de pe Basarab, circulând numai într'o direcţie, vehiculele îşi căutau drumul, prin piaţa Victoriei, pe şoseaua Kiseleff, pe bulevardul Mărăşti, spre Băneasa şi în drum alte artere laterale se revărsau în puhoiu.

Dar la capul şoselei, unde toate marile artere se vărsau într'una singură, apăsarea creştea, depăşind imposibilul, până ce omul îşi pierdea nu numai independenţa gesturilor ci şi conturul, topindu-se în masă. Coborîţi din vehicule şi îndrumaţi pe gâtuitură, oamenii se găseau contopiţi cu ceilalţi laolaltă, într'o pastă mişcătoare, curgând pe pavaj, cu impresia că ajunşi la libertate nu se vor mai putea desface şi vor rămâne mereu aşa, un pachet viu şi iremediabil compact.

O clipă, lui Amedeu i se păru că şirul câştigă în înălţime, că oamenii încep să meargă unii pe deasupra celorlalţi Şi aceştia pe deasupra altora, ca pe mai multe bulevarde suprapuse. Câteva automobile, lucind negru, prinse în mulţime înaintând la pas cu ea, aproape strivite, i se părură nişte ostroave plutitoare, alunecând încet, pe firul unei ape domoale. Întorcând capul, câmpul i se para de nerecunoscut. In porţile aerodromului şirul se cernea, oamenii rămâneau, umpleau spatiile goale — dar puhoiul nu se subţia, aluneca mai departe, la fel de compact, spre celelalte porţi. I se păru că un produs în care erau frământaţi la un loc, în lungul drumului, îi făcea să crească, să dospească, să dea pe delături ca un aluat miraculos.

Apoi văzu, în partea cealaltă a aerodromului, în spre mahalalele oraşului, un lanţ de oameni cât orizontul de lung, înaintând încet peste câmp. Veneau toţi odată, în acelaşi pas, ca sub o comandă, ieşind de după o creastă a câmpului, ca dintr'un tranşeu, ca o armată pornită la atac. Un grup de călăreţi, cu căştile lucind, apărură din spatele hangarelor, şarjând, să dea înapoi mulţimea aceasta de spectatori fără bilet. Oamenii se feriră, o mare spărtură se făcu în rândul lor, dar nu se opriră din mers. Cu pasul lor încet şi hotărît, veneau spre aerodrom.

Erau bărbaţi şi femei, în haine sărace de sărbătoare, cu paltoane mohorîte ţinute pe umeri, ou broboade şi cu şaluri atârnându-le pe spinare, îmbrăcăminte multicoloră, stranie. Erau copii, cu picioarele goale, ferindu-se de rouă, cu mâinile înfundate până la coate în buzunarele pantalonilor peticiţi. Părea că însăşi marginea oraşului, de unde veneau, li se rostogolea încet în urmă, cu bordeiele ei ţigăneşti, cu cocioabele ei scunde, ai căror pereţi sunt cârpiţi cu bucăţi de tablă, cum sunt cârpite cu petece de altă coloare îmbrăcămintea lor. Herăstrăul, Florească, Teiul, Colentina şi celelalte sate şi celelalte mahalale păreau că au pornit din loc şi se rostogolesc peste câmp.

Dincolo de şirul lor, călăreţii se regrupară şi voiră să se întoarcă, să şarjeze din nou, dar deodată, de după altă creastă de pământ văzură alt şir venind. Porniră în galop spre aceştia, trecură cu săbiile ridicate printre ei — dar alte şiruri veniră, din alte părţi, ieşind ca din pământ, din ce în ce mai mulţi, de neoprit.

Din înălţimea turnului, lui Amedeu i se păru că toţi aceşti oameni se îndreptau spre picioarele lui.

— Maică-Doamne! se minună.

Marginile aerodromului erau acum marcate de zidul viu al mulţimii; un zid a cărui adâncime se pierdea, fierbând, departe, pe câmp. Numai tribunele, pe latura din spre oraş, mai aveau spaţii goale; la mijlocul lor, în tribuna oficială se vedeau doar câteva haine negre, câteva uniforme strălucitoare şi un belşug de covoare, de ghirlande verzi şi de flori. Prin mulţimea de pe şosea,. care se rărea, începură să-şi facă loc, claxonând cu un ton strident şi autoritar, lungi automobile negre, lucitoare, ca nişte vehicule de gală. Veneau miniştrii, patriarhul, mitropoliţii, corpul diplomatic... Peste covoarele tribunei apărură redingote, colane, penajuri şi fireturi. Apoi mari pălării cu borul larg, acoperite de pene grele, schiţară, dela un colţ la altul, graţioase saluturi protocolare. Somptuoase vulpi, vulpi albastre, vulpi roşii de Kamciatka, vulpi argintii, îşi fluturară cozile, pe umerii femeilor. Firave nurci castanii se aşezară în lungul braţelor, tremurând cu luciul lor neliniştit, la fiecare mişcare, ca şi când undeva în pielea argăsita ar mai fi păstrat ceva din neliniştea animalului jupuit.

— Doamne Dumnezeule! murmura Amedeu, coborînd pe scări, aproape împleticindu-se de emoţie.

Întreg oraşul venise să îl vadă; mari automobile negre, vulpi albastre, redingote, uniforme, miniştrii, generali, diplomaţi, slujbaşi, negustori, meseriaşi, paltoane roase, şaluri peticite, palate şi cocioabe erau adunate laolaltă, pentru el. Nici când un spectacol nu putuse să adune atâta lume şi să împace oameni atât de feluriţi!

Statul lui major îl aştepta jos, nemişcat, păstrându-i fie care câte ceva din echipamentul de sbor. Colosalul, care dăduse o raită prin spatele tribunelor şi prinsese crâmpeie din conversaţii, era entusiasmat.

— Domnu Amedeu, se repezi la el, are să fie colosal. Nici francezul, nici belgianul, n'au să facă ispravă mare. Toţi vorbesc despre dumneavoastră; am auzit. Vă spun, o să fie colosal!

Însoţit de aceeaşi pitorească escortă, Amedeu se îndreptă, prin spatele clădirilor, spre hangarul central, în faţa 'căruia era instalată conducerea tehnică a meetingului. Dintr'o cabină cu pereţii dubli, de sticlă, se anunţau la microfon numerele programului şi se urmăreau evoluţiile din aer. Puternice vorbitoare erau înşirate pe marginea aerodromului, ca explicaţiile să poată fi ascultate de pretutindeni.

O escadrilă de vânătoare, venind din spre aerodromul militar, deschise programul. Apărură în triunghiu, la câteva sute de metri înălţime, defilară prin faţa tribunelor, apoi se întoarseră, într'o altă formaţie, înscriind pe cer un singur şir, urcând. Luând înălţime îşi dădură drumul în jos, într'un larg looping, unul după altul; în câteva clipe, avionul din cap îl ajunse pe cel clin urmă şi continuară să sboare aşa, în cerc, formând cu aripele lor cenuşii pe cerul albăstrui, un uriaş carusel aerian.

Figura, care dură vreo câteva minute, nu opri publicul să-şi caute locurile în tribune. In tribuna oficială şi în preajma ei, cunoscătorii discutau calităţile acestui reuşit avion de vânătoare. Adus din primăvară în serviciu, nu dăduse încă niciun accident, în afară de cele câteva datorite greşelilor de pilotaj. Inginerul Asnaş, un mare industriaş din Ardeal, care cumpărase licenţa pentru fabrica sa de avioane proiectată, explica unui grup de aviatori, aberaţiile caietului de sarcini întocmit de minister.

— Îmi impune sa folosesc la longeroanele planurilor lemn importat din Canada, în timp ce tipul original al avionului, acesta pe care îl vedeţi sburând, fabricat la cehi, este construit cu lemn importat din... România.

— Faimosul „dric aerian" „V. V. B.”-ul, nu tot cu lemn românesc e construit? îl întrerupse cineva din grup.

— Acela însă e lemn de cobilițe! râse Asnaş.

Gluma păru penibilă. „V. V. B."-ul devenise în ultimele luni un nume de doliu; avioanele se prăbuşeau unul după altul, în mod inexplicabil, omorînd aproape în fiecare săptămână câte un pilot. Şi totuşi, comanda se efectua mai departe; generalul Baroncea îşi legase numele de acela al avionului sinistru.

— Avionul e perfect, susţineau unii. Probele de rezistenţă sunt pozitive; motorul nu a înregistrat până acum nicio pană; nici pilotajul nu e dificil, dar cere câteva momente de atenţie la aterisaj.

Modificarea sizprafeţei planurilor, după decolare şi la aterisaj, dădea o scurtă perioadă de incertitudine a sborului; organele de comandă reacţionau altfel şi în aceste momente se produceau accidentele.

— Piloţii nu au antrenament! susţineau apărătorii lui Baroncea, care continuau să creadă în formula lui.

Se vorbea despre aerodromuri lipsite de benzină, unde piloţilor abia le venea rândul să sboare o oră pe săptămână, restul timpului ocupându-se cu grădinile de zarzavat ale flotilelor, sau cu instrucţia infanteristică,

— Antrenaţi-i, şi n'au să mai cadă! se spunea. Belgianul Delmotte îşi scosese avionul pe aerodrom, un bolid mic, roşu, al cărui motor disproporţionat de mare scotea un sgomot asurzitor. Decola la repezeală, aproape în loc, făcu o săritură de câţiva metri în sus, se răsturnă pe o aripă şi ocoli astfel aerodromul, pe lângă pământ, salutând publicul cu mâna scoasă din carlingă. Luă apoi înălţime, descrise câteva loopinguri, se lasă să cadă în vrile desordonate, simulând o prăbuşire. In faţa publicului emoţionat se redresa, la câţiva zeci de metri de pământ, punând în plin uriaşul său motor, ca să mai ocolească încă odată aerodromul, cu maximum de vitesă, tiranizând urechile spectatorilor apropiaţi. După aterisare fu purtat într'un automobil deschis prin faţa publicului; mulţimea îl aplauda, entusiastă. Tribunele, care adăposteau mai mulţi cunoscători, nu-1 primiră cu aceeaşi căldură.

— In fond, n'a făcut absolut nimic, spuse cineva. Nu trebuia să vină 3000 de kilometri pentru asta. Mihăileanu şi Cristea fac mai mult. De ce-o fi aplaudând lumea atât?;

— E impresionată de motor.

— Motorul, într'adevăr, merita atâta deplasare, înainte ca belgianul să fi terminat de cules aplausele, din spre Otopeni se văzu venind, la înălțime mică, în formație, o escadrilă de avioane argintii. Erau şapte avioane, pilotate de primii brevetați ai şcoalei lui Medrea. Ocoliră aerodromul, apoi se întoarseră prin mijlocul lui, sburând foarte jos, aproape atingând pământul cu roțile, ca şi când ar fi vrut să ateriseze. Pe latura către care sburau, văzându-le că se apropie, în mulțime se produse o largă mişcare de teamă, dar, la câțiva zeci de paşi în fața ei, avioanele cabrară, trecând cu roțile peste capetele oamenilor. Era figura obişnuită a elevilor îui Medrea, impresionantă nu prin tehnica ei, ci prin îndrăzneală. Mai departe, nu făcură altceva decât să repete aceeaşi cabrare, pe toate patru laturile aerodromului, ca fiecare grup din mulțime să aibă emoția lui.

— Îşi fac de cap băieții lui Medrea, observă un aviator.

— Totuşi, e o interesantă demonstrație de sbor în formație; pentru nişte începători, e de necrezut.

— Elevii lui Antal nu fac nimic?

— Medrea spune că a trimis o invitație; Antal a refuzat Am impresia că nici n'a venit; nu-1 văd pe nicăiri.

Viadimir trecuse cu automobilul mai departe şi se oprise pe drumul lateral, în marginea pădurii, la câțiva kilometri de aerodrom, de unde putea să vadă evoluțiile avioanelor într'o largă perspectivă. Venise cu un fel de, silă; entusiasmul mulțimii îi făcea rău. Aici, foşnetul puilor de salcâmi, cu frunzele galbene, era întristător dar plin de o calmă poezie. Îşi sprijinise capul pe spate, în pernele automobilului şi privea, visând, cerul albastru-cenuşiu. Manuela trebuise să rămână acasă, să păzească aparatul de radio, ca nu cumva Majeni să-1 deschidă şi să asculte transmisiunea dela aerodrom. De o lună de zile ea îi ascundea ziarele, o izolase în casă, sau dacă trebuia să plece nu o lăsa singură, o ducea prin locurile pe unde dinainte ştia că nu sunt afişe. Ii era teamă de momentul când ar afla că Amedeu se făcuse paraşutist. Avea atât de clar sentimentul că asistă la sinuciderea lui, încât îi era groază să o facă şi pe Majeni părtaşa acestei presimțiri.

Vladimir privi, distrat, fără interes, un avion sburând mult timp, în lung, pe deasupra aerodromului, cu roțile în sus; îl văzu virând, în aceeaşi poziție, continuând demonstrația în chip plictisitor. Era o figură care devenise banală, fiindcă nu cerea niciun efort, nicio îndemânare deosebită şi care totuşi părea multora uluitoare. Înainte ca avionul să-şi fi sfârşit şborul, escadrila românească de acrobație, cele trei avioane negre pilotate de Cristea şi de frații Mihăileanu, decola în formație.

Medrea simțise că interesul pentru evoluții slăbeşte, că publicul, plictisit de repetarea aceloraşi figuri aştepta, nerăbdător, numărul de sensație al meetingului, lansarea lui Amedeu. Coborîse la platforma de conducere să accelereze desfăşurarea programului.

Escadrila neagră făcu câteva loopinguri, câteva fulgerătoare „tonneau"-uri, apoi trecu la celebra figură a „crinului". Aripă lângă aripă, în sbor orizontal, se răsturnară deodată în trei direcții deosebite, simetric, ca petalele resfrânte ale unui crin.

Medrea, le urmări câteva clipe apoi intră în hangar unde Amedeu, ajutat de escorta lui, se îmbrăca.

— Maestre, ai un public extraordinar! Îi strigă bătându-1 protector cu mâna, pe umăr.

Amedeu îl privi cu un senin dispreț. Nu găsi necesar sa-i răspundă, dar în timp ce-şi încheia cataramele paraşutei, îşi spuse, cu o jumătate de gând:

— De ce s'o fi bucurând? Crede că publicul a venit pentru el?

Un mic avion de pasageri fu tras în fața hangarului. Pilotul veni să ia înțelegere cu Amedeu; era datoria lui să aprecieze din ochi punctul lansării, ca paraşutistul să ajungă pe

aerodrom. De altfel, lucrul devenise simplu, fiindcă un sondaj cu baloane, făcut de postul meteorologic, nu semnalase, ca şi la sol, niciun fel de vânt, până la 1000 de metri înălţime.

— Nu trebue să ai nicio teamă, îi explica pilotul, lui Amedeu. Iţi fac semn, reduc motorul şi pic avionul puţin; oricum ai sări nu poate să te lovească ampenajul.

— Maestre, nu uita: dela început, mâna strânsă pe mâner! se amestecă Medrea. Să nu tragi imediat, să numeri până la 15; ai tot timpul; publicul trebue să te vadă căzând măcar 'o sută de metri; trebue să le dai puţină emoţie.

In jurul lui, copiii deveniseră palizi. Numai Colosalul, mai degajat decât ceilalţi, putea să se arate entusiasmat.

— Domnule Amedeu, o să fie colosal! exclama, gesticulând, imitând cu importanţă gesturile lui Medrea.

Amedeu se îndreptă liniştit spre avion. Din uşă, cu hainele fluturate de curentul elicei, el făcu un semn de despărţire, absent, spre copii; avionul începu să ruleze, ca sa-şi ia locul de decolare. Medrea mai alergă un timp în urma lui, făcând semne şi strigând:

— Maestre, nu uita, să nu deschizi imediat! Numără până la cincisprezece, dar numără mai rar. Numără până la douăzeci, până la douăzeci şi cinci mai bine! N'avea nicio teamă; e timp până jos.

— Du-te dracului! mormăi Amedeu. Nici aici nu pot să scap de regisor! Afurisită specie de oameni! Să creadă că fără ei nu poţi face nimic!

Nu se simţea emoţionat; poate o mică strângere de inimă îi stătea, ca un junghiu prea puţin dureros, sub coaste, dându-i o vagă sensatie de frig. La Braşov sburase de mai multe ori ca să se aclimatizeze cu atmosfera şi cu avionul. De pe o platformă, în fiecare zi mai înaltă, ajunsese să facă, fără primejdie, sărituri dela 3 metri; aterizarea nu putea să dea un şoc mai puternic. Gimnastica pe de altă parte îi întărise organismul ca să poată suporta izbitura de frânare, în momentul deschiderii paraşutei. Era în toate privinţele pregătit pentru ceea ce urma.

In viragii largi, avionul urca, ocolind pe departe aerodromul deasupra căruia, penultimul număr din program, căpitanul Manole vâna balonaşe, repezindu-se în ele cu elicea. Pilotul se întoarse şi-i făcu semn cu mâna la acul altimetrului; arăta 400 de metri. Fără gând, înclină capul, arătându-i că a înţeles. Tot fără gând apoi, în afara timpului, ca în afara realităţii însăşi, se întoarse şi pe deschizătura uşii privi în jos. Înainte de a vedea oraşul, văzu un tren, un şir negru de vagoane, dublat de firul negru al fumului locomotivei, intrând în gara Mogoşoaia. Era un tren de călători, venit din spre Constanţa; îl cuprinse o sensatie de zădărnicie şi în-acelaşi timp un fel de milă pentru călători.

— Dacă s'ar grăbi, ar avea timp să mai vină! fu gânul care îl străbătu.

Văzu apoi oraşul, ca întotdeauna neclar, învălit îutr'un strat confuz de ceaţă, de aburi, de praf şi de fum; văzu pe bulevarde automobile şi tramvaie, albe, lucitoare, alergând. I se păru de necrezut că acolo viaţa continua, normal, pe străzi şi în case, că la ora asta în biserici se termina slujba Sfintei Leturghii, iar în bucătării se gustau mâncările de pe foc. Era lume care nu venise la aerodrom, care n'avea să-1 vadă şi lume care nici n'auzise măcar de el. Un simţimânt de revoltă îl cuprinse, apoi unul de dispreţ. Un viraj larg îi luă încet ochii dela oraş, făcându-l să-şi poarte privirea într'un cerc mare, peste apa Colentinei, mărginită de sălcii scorburoase, peste nişte sate acoperite de fum, peste câmpul îngălbenit, cu şiruri regulate de căpiţe, ca nişte căciuli ţurcăneşti.

Pe urmă, în faţă, pe sub marginea aripei, zări aerodromul. Pilotul se întoarse, să-i mai arate odată altimetrul: ajunsese la 1000 de metri şi acum avionul, cu motorul mai încetinit, sbura orizontal. înţelese că momentul aruncării se apropie. Fără niciun gând, fără chiar să mai poată privi jos, el se propti în marginea uşii, făcându-şi sprijin cu umărul şi apucă, strâns, cu mâna dreaptă, cu toate degetele puternic arcuite, mânerul de declanşare al paraşutei.

Cele câteva momente care urmară i se păru că visează; îşi concentra toată atenţia la pilot şi izbuti să-1 vadă numai pe el, mare, cu spinarea uriaşă, ca şi când l-ar fi privit fără perspectivă, dela câţiva centimetri. Când pilotul ridică mâna, să-1 facă atent, instinctiv trase aer în piept, ca şi cum ar fi trebuit să se arunce într'o apă. Apoi mâna coborî brusc; în aceeaşi clipă motorul tăcu şi avionul se înclină, vizibil, în faţă;

In primul moment al aruncării, Amedeu auzi un fâsâit a cărui origine părea de nebănuit, fiindcă nu avea sensaţia prăbuşirii, şi-a frecării sonore cu aerul, pe care corpul lui căzând vertiginos, îl sfâşia. Câteva clipe, simţurile celelalte fură cu desăvârşire absente — numai auzul continuând să perceapă acest ciudat fâşâit Ce urmă nu fu mai puţin confuz. Poate, în cădere se răsuci pe o parte, fără să-şi dea seama, tăind spaţiul cu umărul stâng; apoi, în mod inexplicabil mai grele, picioarele căutară, într'o mişcare lentă, parcă prinsă cu încetinitorul, să-şi câştige locul în jos. Un moment avu vag conştiinţa că a rămas într'o poziţie ridicolă, cu capul şi cu picioarele atârnând, ca aruncat de-a-curmezişul pe spinarea unui cal. Picioarele îşi continuară drumul şi după un timp, corpul ajunse aproape întins, coborînd însă într'o poziţie nu verticală, ci înclinat pe o parte, ca şi când, odată cursa sfârşită, acum era capul solicitat mai mult, de abis. ,

In tot acest timp, a cărui noţiune n'o avu, nu se recunoscu, după cum nu înţelese nici gestul pe care îl făcea; nu avu sensaţia căderii, nici a mişcării; nu simţi aerul alergându-i pe la urechi — nici nu-l mai auzi, nici nu văzu, decât o baie confuză de lumină, albastră-cenuşie. N'avea sensaţia nici de abis, nici de înălţime. Niciodată nu putu să-şi dea seama dacă, într'adevăr văzuse în acest timp undeva în spaţiu — un cerc uriaş oscilând, cu mişcări lente, ca o coardă de lasso, pregătindu-se să-1 apuce când de cap când de picioare. Ar fi putut să fie însăşi linia orizontului, percepută instabil.

Apoi brusc, ca un aparat de radio care după ce i s'au încălzit lămpile cade deodată pe un post emiţător, îşi simţi urechile intrând în funcţiune, prinzând vechiul fâşâit, de data aceasta foarte clar şi tot atunci se auzi, numărând cu voce tare:

— ...15, 16, 17...

Cerul se separă de pământ iar mişcările cercului se topiră în conturul ferm al orizontului. Tot atunci avu, în sfârşit, sensaţia căderii. Îşi regăsi toate simţurile, se recunoscu, şi-şi aminti, 'ntr'o singură clipă, fulgerător, tot procesul care-1 aducea aici, cu toate amănuntele, cu cele mai mici şi mai nesemnificative amănunte. Văzu pe Gaiţa, care-1 urmărise speriată, pe Colosalul care-i strigase: „O să fie colosal, domnule Amedeul", pe Medrea, spunându-i: „până la 20, la 25 chiar".

— ...19, 20, 21, număra.

Îşi simţea mare şi puternică, mâna pe mânerul paraşutei.

— Acum, peste o jumătate de secundă, voi face gestul şi totul se va sfârşi, îşi spuse cu luciditate.

Şi-avu sentimentul unui sfârşit din cale afară de banal. Odată paraşuta desfăcută, coborîrea ar fi urmat lent, simplu, fără primejdie, ceva mai repede decât cu un ascensor. Tot ce fusese extraordinar în săritura lui, avea să se termine.

— ...23, 24,, număra, mecanic. O ploaie de gânduri îi îmbrăcară, limpede, creierul:

— Va fi un sfârşit banal! îşi spuse. Sensaţionalul aruncării stă în faptul că nu ştii dinainte cum se va sfârşi. Dacă n'ar exista un anumit număr de şanse ca paraşuta sa nu se deschidă şi sfârşitul să fie catastrofal, nimeni n'ar găsi extraordinară lansarea unui paraşutist.
Privi jos aerodromul; n'avu de loc sensaţia că se apropie de el. Câmpul era încă departe. Văzu terenul de aterisaj, înconjurat de oameni; pe marginile careulni lumea era compactă; în spate se subţia treptat, până se pierdea, cu capete din ce în ce mai răzlеţe, pe câmpul cenuşiu. Păreau că fac aerodromului un gros chenar negricios, cu tonuri degradate. Şi toate aceste zeci de mii de capete, în mod indiscutabil priveau acum într'un singur punct, spre el, care se

prăbuşea. Avu sensaţia materială a privirilor lor, ca a unor ţepuşe concentrice în care corpul lui în cădere se înfigea.

Număra:

— ...25, 26, 27.::

Un gând sarcastic îi inundă creierul:

— Aţi vrut să mă vedeţi căzând! Vă voi da satisfacţie, pana la limită' Vă voi mulţumi din plin!

Şi în timp ce continua să numere, în acelaşi ritm mecanic, mecanic strângând mâna pe mânerul paraşutei, numai gândul acesta era lucid.

Un freamăt de consternare străbătu într'o clipă aerodromul.

— Cade! strigă cineva.

Şi strigătul se răspândi de jur împrejur. Corpul paraşutistului, negru, se prăbuşea cu mişcări desordonate, ca un sac cu nisip aruncat de-a-rostogolul. Cădea, inevitabil avea să se sdrobească de pământ, în mijlocul mulţimii înnebunite, drept în mijlocul aerodromului.

— Nu s'a deschis paraşuta!

Strigătul se răspândi, din gură în gură, cu spaima multiplicată.

— Nu s'a deschis paraşuta! A căzut!

Ţipete de femeie se ridicară deasupra, trecură peste capetele oamenilor şi se pierdură în depărtare, pe câmpul gol. Undeva un copil începu să plângă. Vorbitorul dela microfon se oprise, cu gâtlejul încleştat, privind căderea prin pereţii de sticlă ai cabinei. Gaiţa porni, ţipând, spre fundul hangarului şi-şi ascunse capul sub mâini, în zid. Ceilalţi copii rămaseră încremeniţi, în uşă, galbeni, fără să poată face o mişcare, fără să-şi poată lua măcar ochii dela paraşutist. La câţiva paşi alături, Medrea privea căderea cu un zâmbet de nedumerire din ce în ce mai împietrit în colţul gurii. Apoi, deodată, spaima îl cuprinse chiar pe el. Într'o clipă văzu mulţimea adusă de el aici, şi corpul paraşutistului prăbuşit în mijlocul ei. Îşi luă capul în mâini, dădu să facă o mişcare încotrova, dar nu se putu urni din loc; corpul îi oscilă cu picioarele fixate în beton, ca o jucărie care stă în echilibru pe o sferă de plumb.

Întreaga mulţime încremenise; unii urmărind prăbuşirea,cu capul ascuns în mâini şi toţi la fel de înspăimântaţi.

Doar la marginea unei tribune se auzea în această linişte îngheţată, plânsetul copilului, ridicând în aer un sinistru smiorcăit.

Nu mai era nimeni conştient de ce se întâmplă când, la o sută de metri de pământ, deasupra paraşutistului prăbuşit se produse o mică explozie albă, un nor diafan păru că ţâşneşte dintr'un balon plesnit şi deodată uriaşa umbrelă prinse contur. Amedeu se simţi smucit în bretele; o violentă izbitură în corp îl aduse la o realitate nouă. Se regăsi material, cu toate simţurile funcţionând normal. O imensă durere simţi în braţul drept, cel ce ţinuse mânerul paraşutei; o simţi în degete, în pumn, în cot, în umăr.Îşi regăsi parcă în această durere valoarea lui de om, valoarea vieţii lui a cărei noţiune câteva clipe mai înainte o uitase şi se simţi înnecat de bucuria, de a trăi. Văzu deasupra capului clopotul de mătase fluturând şi i se păru că îngerii îi fac,, din altă lume, semne de despărţire, cu aripele lor albe. Numai o clipă uită mulţimea de jos, către care cobora şi se simţi fericit prin el însuşi, fără să-şi raporteze gândurile la ceva din afara lui, se simţi fericit de-a fi înfruntat abisul şi de a-1 fi învins, ca să coboare acum liniştit, într'o dulce muzică, pe aripele acestea de uitare.

Apoi gândurile i se opriră aici; pământul îi venea sub picioare, oscilând. îşi aminti instrucţiunile şi-şi căută echilibrul, vertical, ca să ateriseze pe amândouă picioarele. In ultima clipă a căderii i se păru că vitesa se măreşte, vertiginos; înainte de a se speria, se pomeni izbit de pământ, cu o violenţă care-1 sdruncină, dar care fu mai mică decât se aşteptase şi care-1 aduse Ia ultima realitate: la realitatea pământului însuşi. Se regăsi om, ca atunci când pornise spre avion, mai mult decât atât, se regăsi om ca în zilele când nu se gândise nici să sboare nici să se arunce cu paraşuta. Instinctiv trase sforile paraşutei, ca să n'o umfle vântul şi atunci dădu

ou ochii de mulțimea care-l înconjura. Aterisase exact în mijlocul câmpului, cu o preciziune necăutată, drept în mijlocul cercului unde, cu litere mari, albe, scria numele aerodromului. Văzu um zid de oameni, de jur împrejur, — o masă încremenită.

— Haide, aplaudați, nemernicilor! le spuse în gând. Pentru voi m'am aruncat!

Câteva clipe privi nedumerit rândurile oamenilor unde nimeni nu mişca. Apoi, deodată, ca şi când o înfiorare ar fi trecut peste ei, dela un cap la altul, comunicându-le acelaşi gând, rândul oamenilor oscila într'o parte şi în alta, se tălăzui în sus şi în jos şi din aceste mişcări violente, conturul i se rupse. Din toate părțile deodată, mulțimea se revărsă peste câmp, rostogolindu-se spre el. Din tribune chiar, îşi făcură vânt la vale, trecând peste parapete, alergând, spre mijlocul aerodromului.

— Dar este extraordinar! striga entusiasmat cineva. L-am văzut la Marsilia pe Ijinicov făcând figura asta şi n'a avut curaj să declanşeze atât de târziu.

Ijinicov era un paraşutist rus care uluise publicul european, aruncându-se dela mai multe mii de metri, ca să deschidă paraşuta aproape de pământ.

— Vă spun, e o figură extraordinară! Dacă va fi în stare s'o repete, va deveni un paraşutist mondial!

Din toate părțile mulțimea îl ajunse pe Amedeu, în aceeaşi clipă. Avu teama că va fi sdrobit, călcat în picioare. Se simți însă aruncat în sus, uşor, i se păru nu că brațele îl susțin, ci că pluteşte peste oameni, alunecând fără greutate pe deasupra lor. Văzu o nesfârşită întindere de capete fierbând jos, de jur împrejurul lui, pierzându-se în depărtare, dincolo de marginea aerodromului, parcă şi peste câmp, până la pădure, Nu mai văzu nici hangarele, nici tribunele: văzu numai Oamenii care îl aclamau în delir, strigând şi aruncându-şi pălăriile în sus. Ii veni în minte cu imagini incoherente scena primirii lui Lindberg la Le Bourget. Fu sigur că aici erau mai mulți; erau nesfârşit de mulți oameni şi-l aclamau strigându-i numele, înnebuniți. Un fierbinte val de mulțumire îi umplu inima. Şi-o auzi înnecându-se iar pieptul i se umflă, dureros, incapabil să reziste la întreaga mândrie care exploda dedesubt» 0 clipă i se păru că nu vede destul de departe, că nu se poate arăta întreg ultimului dintre ei.

— Mai sus, mai sus! ar fi vrut să le strige celor ce-l duceau.

Dar îndată mulțumirea fu mai mare decât orice gând şi închise ochii, sdrobit.

Zadarnic vreau mai mult! îşi spuse, îmbătat. Nici pe Lindberg n'au putut să-l ridice mai sus!...

XV

Cuțăbuș îmbătrânise şi Buniţa-Anuț trăgea să moară. Cu asta, Manuela nu mai regăsea nimic din casa văruită trandafiriu, unde copilărise. In camera ei de jos, mai călduroasă, fusese adus patul bătrânei. Ea îşi urcase lucrurile în odăiţa de lângă pod, aşteptând acolo să se întâmple ceva ca să se poată întoarce la Bucureşti. Dar nu se întâmpla nimic. Buniţa se sfârşea încet, ca o lampă fără gaz şi niciun doctor nu putea spune ce are. Zilele trecură şi Manuela se obişnui în odăiţa de sus; pe urmă uită fără să-şi dea seama cum, şi Bucureştiul şi tot ce se lega de el.

Majeni rămânea ziua întreagă la capul Buniţei. După un timp, Buniţa începu să nu mai cunoască pe nimeni. 0 palidă seninătate se aşezase pe chipul ei subţiat. Ea stătea ridicată în perne, fără să sufere, numai prea slăbită ca să se poată mişca. Nici capul, învelit într'un capişon alb de dantelă, nu mai putea să-] întoarcă spre uşă, când auzea pe cineva intrând. Obrajii i se topiseră şi ea părea neomenesc de mică.

Ii plăcea să vadă mereu pe câte cineva în jurul ei; vorbea cu blândeţe povestind în fraze scurte, cu mari pauze şi cu dese mici mirări, întâmplări din tinereţea ei.

Intr'o zi, moş Ilie intră cu un braţ de lemne, făcându-şi drum ca s'o mai vadă odată. Buniţa îi auzi paşii grei pe covor şi cu coada ochiului îi zări umbra, neagră, pe peretele din spre uşă.

Ia te ujtă! se miră cu glasul ej mic, din gât, subţire toţi în casă, şi pe Simonache şi pe Ihidu, să-i lăsaţi sub scară şi pe Miţa în bucătărie, după cuptor.

Fereastra odăiţii de sus dădea în spre luncă; Manuela nu putea privi strada şi nici casele de peste drum, fiindcă acoperişul tăia o bună parte din vedere. Vedea însă sălciile în depărtare, uscate şi albite de brumă, dincolo de care, de pe apa Şiretului se ridicau neguri. Adesea i se părea că se află într'o casă părăsită, la o margine de lume şi nu ştia de ce, îi plăcea să se socotească urgisită de semenii ei. II auzea pe moş Hie tăind lemne, în curte, pe Babirina strigând după pasări, o auzea pe Madam Georgeta mugind, dimineaţa, când întârziau să-i deschidă uşa staulului, pe Majeni o auzea robotind jos, alergând dela o odaie la alta sau vorbind, în capul scărilor, în uşa dela intrare, cu doctorii care veneau s'o vadă pe Buniţa. Numai pe Buniţa şi pe Cuţăbuş nu-i mai auzea de loc.

Abia în ajunul Crăciunului merse în oraş şi atunci văzu prima dată alţi oameni, străini sau vechi cunoscuţi. Strada lor, cu case mărunte şi cu grădiniţe de flori pustiite, ducea până în piaţă, la foişorul de foc. De acolo, pe dreapta se deschidea strada negustorilor. Îşi îmbrăcase vechiul palton de şcoală, bleumarin, rămas mic şi sărăcuţ. Umblă din prăvălie în prăvălie să caute daruri pentru ai săi. Găsi lucruri mizere, urîte şi se simţi foarte tristă să se întoarcă cu ele aşa, ca dela un praznic al frumoaselor ei jucării din copilărie. Îi fu iarăşi dor de păpuşi; În graba plecării, şi le lăsase la Bucureşti. Casa era acum închisă; n'avea cui cere să i le trimeată. Abia găsi una, care i se păru mai frumoasă, o păpuşă mare, cu părul cărămiziu, cu obrazul roz şi cu un luciu albăstrui în ochi. Era îmbrăcată într'o rochie bogată, verde, înfoiată, semănând a tafta. Prinsă pe fundul cutiei, între dantele aurite, păpuşa i se păru frumoasă; acasă avea să vadă că rochia verde era de hârtie, ca şi pălăria, peste care fuseseră cusute numai volane de voal apretat; păpuşă nenorocită de dughiană!

Intorcându-se, întâlni un grup de băieţi şi fete cu patinele pe umeri, care veneau dela Şiret, făcând mare gălăgie. Manuela îşi aminti că şi ea mergea la patinaj; pe toţi aceştia îi cunoscuse, acum şi-i amintea, ar fi vrut să poată reveni în mijlocul lor, cu gesturile şi cu vorbele dinainte, dar ştia că îi va fi milă de ea însăşi să se revadă aşa.

— Manuela! o strigă, alergându-i înainte, o fată înaltă, cu mişcări băieţeşti, cu un ridicol capişon albastru tras pesteț urechi şi cu bărbia învelită în gulerul paltonului.

Se opriseră toți, în jurul ei; îi recunoştea pe rând, aproape pe fiecare.

— Tu, strigă fata înaltă, cu mişcările de boxeur, aruncându-şi patinele pe umăr, ca să-şi libereze mâinile şi să-şi scoată mănuşile groase de lână. Tu, priveşte! M'am logodit!

Manuela îi văzu verigheta groasă, pe degetul înroşit de frig.

— De ce-o fi purtând-o, se gândi, dacă nu-i ceva care să țină de cald?

Apoi îşi dădu silința să-i zâmbească.

— Iți doresc mult noroc şi multă fericire!

— Mulțumesc! Dar nu eşti curioasă să mă întrebi cum, când, ce?

Nu era curioasă.

— Ileana face o partidă excelentă! o informă altă fată. "Conferențiar la litere, la Iaşi, foarte bine şi foarte bogat. Şi unde mai pui că o să avem toate, protecție la facultate!

— II aşteptăm să vină cu trenul de seară, spuse Ileana, bucurându-se cu jumătatea chipului ei rămas neascuns sub capişon. Dacă vrei, vino mâine pe la noi, să-l vezi.

— De toamna trecută nu te-ai mai arătat, vorbi un băiat Te-a furat Bucureştiul de tot.

Manuela îşi aminti cu spaimă şi cu necaz că era îmbrăcată sărăcuț, că nu se fardase. Îşi flutură părul pe umeri, cu mişcarea obişnuită a capului, apoi îşi trecu limba peste buze, umezindu-le, ca să le dea puțin luciu şi aruncă băieților, pe sub gene, privirea ei provocatoare. Ii era ciudă că nu prevăzuse o întâlnire ca asta.

— Am să mă duc mâine la Ileana, îşi spuse, şi am să mă aranjez cum ştiu eu, să țină minte toți cu cine au avut de a face.

Dar când se despărți de ei, cochetăria o părăsi. Se revăzu pe strada goală, cu case mici, ducând pachetele mizere în brațe, regăsi la capul străzii casa lor, frumoasă, totuşi atât de modestă, cu micul ei cat triunghiular la mijloc, cu pereții din față îmbrăcați în scări de şipci verzi, pline de călțunaşi uscați. Şi-şi spuse că universul ei era prea mic ca să mai aibă de cucerit ceva în el.

Intrând, o întâlni pe Majeni care venea, înfierbântată, dela bucătărie, aducând miros de aluaturi dulci, de vanilie, de cozonaci,

— Pentru cine face toate astea? se întrebă Manuela. Maică-sa îi ieşi înainte şi ferindu-se să nu o păteze cu
mâna plină de făină, o îmbrățişa, luându-i capul pe pieptul ei încălzit.

— Fata mea dragă, de când n'am mai avut timp de tine! o mângâie, înduioşată, mişcând repede pleoapele peste ochii micşorați de lumină.

Niciodată nu-şi amintea să fi avut un Crăciun atât de trist.

— Am şi uitat de pomul tău, micuța mea, urmă Majeni. Când Dumnezeu să mai îl fac?

— Majeni, anul ăsta îmi fac singură pom; am cumpărat ce trebue; ştiam că tu nu ai timp.

Chiaş-Ilie. o să se ducă după amiază să-mi ia bradul.

Urcă scările, în odăița ei. Era o încăpere mica, pătrată, cu pereții albi, cu o fereastră spre Şiret, cu un balconaş de lemn în spre izlaz şi cu tavanul ascuțit, ca de bordeiu, sub cei doi versanți înclinați ai acoperişului. Singura încăpere a acestui cat minuscul, avea ceva din poezia odăilor izolate din turnuri, unde castelanii nu urcă niciodată şi unde tânjeşte un paj pedepsit. Manuelei îi plăcea aici — şi se simțea pedepsită. Îşi adusese de jos toate lucrurile ei, perdelele, covorul, dulapul cu cărți şi chiar lampa albastră în care Majeni lăsa noaptea să ardă un bec mic.

Intrând, se aşeză pe o pernă jos, în fața sobei şi se pomeni gândindu-se la Ileana, la logodnicul ei, la toți ceilalți pe care îi întâlnise. In dulap avea un caiet dela şcoală, un „Oracol" în care fetele răspundeau, naiv şi grav, la întrebări grave şi naive. Se ridică să-l caute, apoi reveni în fața sobei. Pe fereastra mică de deasupra luncii se cernea înăuntru o slabă

lumină cenuşie, prea întunerec ca să poată ceti. Deschise uşa sobei şi aşa, cu obrazul aprins de jăratic, începu să răsfoiască încet caietul.

De unde, cât de departe, din ce epocă naivă venea acest caiet, cu întrebările şi cu răspunsurile lui? In capul fiecărei pagini era o întrebare: „Ce coloare de ochi şi ce păr vă place?'". Ceti şi zâmbi. „Numele artistelor şi artiştilor de cinematograf pe care îi preferaţi?". „Ce anotimp e mai frumos?". „Apreciaţi muzica?". „De cine?". „Care vă sunt florile preferate?". „Dar colorile?". „Ce nume aţi fi vrut să aveţi?

— „Manuela!" „Manuela!" „Manuela!" răspundeau mai toate, fiindcă era caietul Manuelei. Manuela ceti şi zâmbi. Răsfoi foile înroşite de foc una după alta. Erau întrebări naive şi întrebări grave, cărora ştia că nici acum şi niciodată nu va putea să le răspundă — ea, sau ele toate la un loc.

— Ce e vieaţa? întreba oracolul.

Se opri pe răspunsul Aglaiei; o revedea: scundă, grasă, albă, plină de coşuri, cu părul galben lăţos, râzând necontenit, cu o gură de haplea, mare până la urechi. Ceti şi râse:

— „Vieaţă, legată cu aţă. Când s'a rupt aţa s'a dus şi vieaţă! .

— Dar moartea?

Erau răspunsuri grave: „trecerea în neant"; „un semn de întrebare"...

Aglaia răspundea:

— Ultima plimbare, cu burta la soare!

Şi Manuela o vedea râzând, cu capul ei de lună şi cu gura mare.

— Ce este dragostea? întreba caietul.

Se opri şi căută un răspuns; căută, căută, neliniştită, simţind că dacă nu va găsi i se va întâmpla ceva rău.

— ..începutul celei de a doua vieţi", spunea una. Şi altele: „Un sacrificiu continuu"; „un sentiment superior"; „o nebunie care închide ochii tuturor!".

Ea uita că erau răspunsurile unor fete de 14 ani — şi-i era ruşine că putuse să le păstreze atât. 0 clipă îi veni să arunce caietul în foc, apoi descoperi ceva care iarăşi o făcu să zâmbească.

Elvira Minulescu spunea: „Nu ştiu!".

O anonimă, adăugase cu creionul, apăsat: „Minţi!",,

Era şi o adolescentă sceptică:

— Pierdere de timp.

Şi una care mărturisea, convingător de sincer

— Pe onoarea mea că nu ştiu!

Anastasia Teodoru scrisese:

— Crezi că există vieaţă fără dragoste?

Şi-o amintea: fata mică, sglobie, dela Huşi, cât un pumn de mică şi iute ca o veveriţă.

Ileana îi vorbise despre ea:

— S'a măritat cu un advocat dela Bucureşti, care a venit astă primăvară la noi, la un proces. Când au plecat, a dus-o în braţe până la trăsură. Era nebun de amorezat!

— Ce înseamnă asta: „Era nebun de amorezat?" se întrebă, cu ochii opriţi pe rândul Anastasiei, înroşit de foc.

Se gândi la Ileana, la chipul ei ascuns sub capişon, la degetul ei înroşit de ger, cu verigheta de aur şi îşi aminti vorbele ei:

— Diseară soseşte! Dacă vrei, vino mâine să-1 vezi!

— Nu, nu, nu! îşi spuse, neliniştită. Dragostea nu poate fi aşa. I-aş fi văzut-o pe figură, i-aş fi simţit-o în glas!

Şi toate fetele acestea de 14 ani, care vorbeau despre dragoste, pe filele roşii ale unui caiet de acum patru ani!..,

— Aţi sărutat vreodată? întreba caietul.

— Ah! Da! răspundea Damian Cornelia.

— Pe cine? —i Ei, asta-i!

— Ce ați simțit?

— Oh, e imposibil de descris!

Şi-o amintea pe Cornelia, fata preşedintelui Tribunalului, un om aspru, care nu vorbea decât despre nişte cărți grele de legi, scrise de el. Se revăzu deodată, în mijlocul clasei ei, cu toate fetele rămase la vârsta din caiet şi numai ea mai mare, — şi totuşi neştiind nici acum mai mult decât fiecare dintre ele atunci.

— Ce e gelozia? ceti.

— Nu-ți doresc s'o afli! răspundea una. Unele o negau:

— O nebunie pe care n'o înțeleg. Sau o disprețuiau:

— O prostie!

— Ordinea zilei, răspundea alta, fiindcă atunci fusese epoca dramelor pasionale, despre care se scriau pagini întregi de jurnal.

Aglaia răspundea bineînțeles în felul ei:

— Un substantiv articulat cu a.

Manuela râse; cineva o completase, brutal:

— Un substantiv feminin, proasto! Şi întrebările urmăreau acelaşi fir:

— Iubiți? Credeți că sunteți iubită? Var place să vă plimbați cu el pe lună?

— Nu, că nu sunt lunatică! răspundea Aglaia.

Îşi aminti de seara când privise cu Vladimir răsăritul lunii; într'atât nu înțelegea ce se întâmplase atunci, încât trebuia aproape să uite că se ridicase spre el, provocatoare, cu buzele lucind, să o sărute. Nimic nu înțelegea din întâmplarea aceea şi din alte întâmplări iar foile înroşite ale caietului vorbeau numai de dragoste.

Se ridică şi din fereastra balconului privi câmpul, cu lunga linie a hangarelor, în fund. Era o atmosferă cenuşie: se pregătea sa ningă. Prin nimic nu mai semăna câmpul acesta cu izlazul de odinioară — şi ca aerodrom nu semăna cu aerodromul celălalt. Şi-1 reaminti pe acela, din toate zilele de sbor şi din ultima după amiază când se împărțiseră brevetele, în mijlocul unei mici solemnități. Fusese la fel ca în prima zi a şcolii: avioanele aliniate; instructorii în fața lor, fiecare cu elevii lui; Kaizerul şi cu servanții în uşa hangarului... Era o amiază de Octomvrie, însorită, încărcată de o calmă oboseală, cu lungi scame albe plutind în aer. Nu mai veniseră invitați, nici persoane oficiale. Fu un moment ciudat, intim şi totuşi solemn, ca o serbare a pomului de Crăciun într'o familie cu copii mulți. Vladimir merse la fiecare din cei şase brevetați pe rând Şi le dădu hârtiile, cu câte o frumoasă insignă de pilot, în argint. Niculiță-cel-Cuminte fu primul brevetat, pe urmă Andrei Niculescu, un băiat negricios şi tăcut, elev la politehnică, pe care nimeni nu-1 auzise vreodată vorbind de prisos — îşi aştepta rândul la sbor cetind, sau făcând calcule într'un mare carnet; pe urma Iosefina, Arabella, Sonny, cel mai tânăr dintre toți, încă licean — şi palidul Mister Wells, numit aşa din cauza înfățişării şi-a accentului lui englezesc. Ca să poată pronunța bine limba care îl pasiona, umblase mult timp cu un capăt de creion în gură şi căpătase mai mult accent decât era nevoie.

Emoționat, Mister Wells vru să țină un discurs, spuse câteva cuvinte, apoi se încurcă în fraze jumătate româneşti jumătate englezeşti, până ce tăcu de tot, încercând să-şi sfârşească ideea prin gesturi cu mâinile lui lungi. Râseră cu toții. Vladimir îl îmbrățişa, drept orice alt răspuns, bătâud-u1 camaradereşte cu palma pe umeri. Mister Wells înclină capul şi făcu, cu gâtul întins:

— Dacă m'ați înțeles, nu mai am nimic de spus. Al right!

Râseră din nou şi într'un elan de prietenie, veniră cu toții, chiar fetele, să-1 îmbrățişeze. Era ceva de o înduioşătoare naivitate în sfârşitul acestei solemnități. Apoi se urcară în autobus şi merseră cu flori la mormântul lui Rafail. Înainte de a coti pe şoseaua mare, Manuela mai

văzu odată aerodromul gol şi servanţii, cu Kaizerul, ducând avioanele părăsite în hangarul acela singuratic, ale cărui ziduri gălbui luceau foarte triste printre copacii desfrunziţi.

Cu Vladimir se mai văzuse de câteva ori, în plimbări tot mai neînţelese. In ultimul timp el fusese profund mâhnit de atmosfera care se crea în jurul generalului Baroncea şi „V. V. B."-ului. Avionul se construia mai departe şi accidentele se înmulţeau. Lui Baroncea începu să i se spună „Călăul"; numele acesta făcu o legătură sinistră cu „dricul aerian". Îndată după deschiderea Parlamentului, deputatul Gorgonea interpelă în termeni sdrobitori ministerul de război asupra comenzii. Ca la o curte cu juri, în tribuna pentru public adusese un rând de femei în negru, toate cu capul acoperit sub văluri de doliu. Erau mamele şi văduvele aviatorilor căzuţi

— lata victimele călăului şi a sinistrei lui invenţii, a odiosului dric aerian! Dric aerian! da, acesta e numele pe „care aviatorii l-au dat catastrofalului „V. V. B.". Victor Veniarnin Baroncea! Viclenie, Vanitate. Bestialitate! N'a izbutit să-şi imortalizeze iniţialele, fiindcă lumea i-a dat alt nume, avionului lui. Ieşiţi în stradă şi veţi auzi această vcrbă pe buzele tuturor! Dric aerian! N'am inventat-o eu. O cântă cupletiştii la reviste şi-o duc mai departe ţigănuşii care vând cântece pe stradă.

Strigăte porniră din incintă; banca ministerială se clătină, capetele se întoarseră consternate spre vorbiter, implorându-i parcă un limbaj mai milos; turburarea pătrunse până în tribunele publicului.

Gorgonea urmă:

— Am în minte imaginea fiului meu schilodit, care a mai trăit în spitale cu Trupu-i chinuit învelit în bandaje, numai atât cât i-a trebuit ca să-mi ceară, din ochi, răzbunare. In numele lui şi în numele celor ce au murit ca el, în numele acestor umbre cernite, care tot mai plâng, vă cer să sfârşiţii odată cu sinistra maşină ucigătoare!

Dela Cameră, Vladimir alergă să-1 caute pe Baroncea, dar nu dădu peste el nicăiri. Abia spre seară, când se întreba copleşit de grijă ce urmări vor avea toate acestea, generalul veni la Aero-Turism. Îşi lăsă pălăria în sală şi intră în birou, frecându-şi mâinile, de frig.

— Unde ai fost? îl întrebă Vladimir, ieşindu-i înainte, scandalizat,

Baroncea răspunse, cu un fel de senină satisfacţie:

— Am fost la şosea bre. Am făcut o minune de plimbare! Să te duci să vezi frunzele cum cad din pomi şi cum foşnesc!...

Apoi îşi puse mâinile la spate şi porni, cu paşii lui apăsaţi, să măsoare odaia, dintr'un zid în altul.

Vladimir nu putu răbda.

— Dar dumneata nu-ţi dai seama ce s'a întâmplat? Şti ce s'a spus azi la Cameră împotriva dumitale? îi strigă, aşezându-se în faţa lui, privindu-1 fix în ochii bulbucaţi. Pe ce lume trăieşti? Nu vezi ce se ridică în jurul dumitale?

— Şi-apoi ce, dacă se ridică? Pot face eu ceva? Când au căzut două obuze lângă mine, am putut să le opresc? M'am uitat la ele cum au explodat, uite aşa, ca două guri de vulcan; pe toţi i-a luat pe sus şi bucăţi i-a trimis jos, numai mie nu mi-a făcut nimic.

— Domnule general! îl opri Vladimir, pierzându-şi din ce în ce mai mult stăpânirea, sgâlţâindu-1 de pieptul lui lat. Cum poţi să stai atât de nepăsător acum, dumneata care altfel sări în sus pentru orice nimic?

Baroncea se trase înapoi, cu ochii bulbucaţi:

— Ei, iaca, vezi! Asta-i filosof ia mea: sar în sus pentru nimic şi stau cuminte, să văd ce-i de scăpat, când arde în jurul meu.

A doua zi ziarele, făcându-se ecoul interpelării lui Gorgonea, cerură oprirea, comenzii şi chemarea la răspundere a inventatorului. Penaliceşte, inventatorului nu i sa putea imputa, nimic, cererea ziarelor era absurdă, dar izbutea să faea atmosfera mai apăsătoare.

Vladimir îl găsi pe Baroncea cu ziarul în faţă.

— Bine c'ai venit! îi strigă. Stai jos să jucăm un tabinet, că m'am plictisit de câte scrie în jurnale!

— Au să suspende comanda.

— Nu pierd niciun ban; nu sunt eu fabricantul.

— Dar numele dumitale?

— Ce sunt eu de vină? Le-am dat un avion perfect; nu ştiu să-l prețuiască, Va fi bun abia pentru seriile viitoare de piloți.

— Şi cei care au să cadă până atunci?

Baroncea se ridică din fotoliu, cu ochii jucând în orbitele însângerate, cu barba răvăşită pe piept:

— Morților să le ridice Statul un monument până la cer. Să-l pună în inima Țării, la Braşov, în fața defileului, o piramidă uriaşă, cu un far mereu aprins în vârf, să-l poată vedea aviatorii, de ori unde s'ar afla.

Peste câteva zile, în timp ce scandalul creştea, încă un „V. V. B." căzu la Cluj. Comanda se suspendă imediat şi pe toate aerodromurile, avionul fu oprit, dela sbor. Această din urmă măsură îl scoase pe Baroncea din odaia lui cu planuri şi-1 aduse la realitate. II lovi până în adâncul inimii. Se svârcoli, mugind:

— De ce-i învață să fie laşi? De ce le bagă în suflet frica de avion? De ce le confirmă, neputința?

In vremea aceea, Manuela îl mai văzuse pe Vladimir numai de câteva ori. El era când mâhnit, când îngrijorat. Spre sfârşitul lunii se plimbaseră pe malul Colentinei, pe drumul obişnuit, luând gârla în lung, dela Băneasa până la mănăstirea Plumbuita, pe unde se întoarseră în oraş. Era într'o dimineață foarte limpede. Oraşul stătea ascuns sus, dincolo de mal şi ei se găsiră singuri; prin aceste locuri nimeni nu se mai plimba. Balta înverzise sub o întinsă pânză de mătasea broaştei; sub sălciile care se legănau deasupra, țesătura se destrăma şi apa se vedea, vânătă, abia curgând, făcând să se legene indiferente foile largi ale câtorva nuferi. La o cotitură se opriră, poate în locul unde în primăvară mai stătuseră odată. Manuela recunoştea pe țărmul celălalt sălciile scorburoase, dar ele erau schimbate — peste vară înverziseră şi acum mai păstrau, galbene, ramuri subțiri cu frunzele moarte. Lângă mal, lovea încet un cot de pământ țelinos. Pe Manuela sunetul părea că o adoarme; îi părea că o chiamă armonios şi ritmic; Hai-hai! Hai-hai! Hai-hai! şi se gândea că oamenii care se aruncă în apa, ca să moară, poate o fac într'un moment când apa îi vrăjeşte.

Pe țărmul celălalt se vedea o mică plantație de stejari, în ale căror frunze arămite soarele lucea; mai departe sticlea o cruce văruită şi malul cobora, în valea Colentinei, pierzându-se într'o largă depresiune acoperită de scame albe. Tot aerul era plin de aceste scame albe; toată luna plutiseră în văzduh, ca nişte pânze de păianjeni luate de vânt.

— E semn de toamnă lungă, spuse Yladimir, întinzând mâna să i le scuture din păr.
Mâna lui rămase pe umărul ei şi ea aşteptă, cu inima oprită, o urmare. Auzea apa, la picioare: Hai-hai! Hai-hai!.., Vedea balta verde şi dincolo stejarii arămii şi mâna lui pe umăr îi făcea bine. El rămase aşa mult timp, dar nu spuse un cuvânt. Apoi ea simți aerul răcindu-se încet, un curent umed veni de pe apă, din sus, balta se înnegri iar dincolo, păduricea de stejari îşi pierdu luciul.

Când se întoarseră la amiază, se înnorase şi oraşul i se păru trist. Singurul lucru cald aici erau ochii lui verzi. Îşi spuse:

— Vine timpul după amiezilor la gura sobii, cu ceaşca de ceaiu aburind în mână. Să vedem, asta ce-are să aducă pentru noi?

Se despărțise de el în fața casei, cu gândul că la prima ploaie de toamnă va alerga să privească pustiul Cişmigiului dela fereastra lui. Sus, găsise hallul ocupat de geamantane şi pe Majeni plângând. Bunița-Anuț era bolnavă. Fu o plecare plină de gesturi şi de gânduri răsturnate. Trebuia să-şi adune .lucrurile şi nu ştia pe care mai întâi.

— Majeni, du-te singură. Vin mâine şi eu,

— Cum ai să mergi singură, atâta drum?

Vroise să se repeadă jos, să ia un taximetru, să fugă până la Vladimir. Dar ştia că el mănâncă la un restaurant mare, de lângă Atheneu, cu o mulţime de cunoscuţi. Se gândi să meargă acolo, să-i spună că pleacă. îşi văzu chipul în oglindă, cu părul ei sălbatic — şi bluza sângerie de sub puloverul gri, cu care fusese afară din oraş. Când avea să se schimbe, să se pieptene şi cum să apară, agitată, in restaurantul acela unde nici chelnerii nu au voie să pară grăbiţi? Unde lumea se poartă cu o distincţie rece şi antipatică, aşa de nepotrivită cu gesturile ei iuţi? Dar poţi să ridici în această atmosferă un om dela masă, cum scoală vechilul pe un boier de ţara, ca să-i spună, în cerdac, o întâmplare gravă dela câmp?

Se oprise, desorientată; pentru ea singură era grav faptul că pleca. Nu se duse după el; nu avu acest curaj. Se gândi să-i scrie, dar nu găsi liniştea să caute un plic şi mai ales să înşire pe hârtie un număr de cuvinte cu înlănţuire logică. Îşi aduse aminte în sfârşit de telefon. Vorbi cu bătrâna Griovanna, cum ar fi vorbit cu lespedea unui mormânt. Plecară apoi, îndată după masă. Urmă drumul în tren, gările fără nume, amurgul vânăt, noaptea şi necontenitul cântec al roţilor. Apoi sosiră în gara pustie, după miezul nopţii şi făcură drumul prin oraş, în lungul străzilor adormite, într'o trăsură cu şine de fier la roţi. Împreună cu trapul cailor pe caldarâm, şinele ridicau o muzică sinistră. Recunoscu, ieşind din întunerec şi din frig, siluetele fantomatice ale clădirilor mari din piaţă: foişorul de foc, prefectura, primăria, hotelul, singurul loc unde, în uşă,, ardea un bec slab într'un glob pe care vântul îl mişca făcând să se legene pe caldarâm umbra celor doi stâlpi dela intrare. Manuelei i se păru că lumina tremură defrig.

Aşa îşi regăsi oraşul şi nu mai putu să-1 vadă decât a^a. Totul era rece. îmbătrânit, fantomatic. Când îşi urcă lacrurile sus i se păru că pleacă în exil. Stătu în uşa balconului, cu fruntea lipită de fereastră. II văzu pe Moş-Ilie robotind, cu umerii aduşi, pe la uşa grajdului şi pe la magazie. O auzi câteodată pe Madam Georgeta mugind în staul dar nu-i fu niciodată dor s'o vadă. Moş Ilie striga uneori la ea, mâniat;

— Nea boală bătrână, că te dau pe mâna lui Roşu-casapu, să te jupoaie şi să te vândă la kilogram!

II privi pe Cuţăbuş, năpârlit, plimbându-se prin curte, plin de scaieţi, cu eoada atârnând. N'o mai recunoscu sau nu avu puterea să-i arate vreun semn de prietenie; se duse, cu capul plecat, să se cuibărească în cotetul de lângă poartă. II luă, îl curăţă de scaieţi şi-1 târî în sălita de lângă bucătărie, unde îi făcu un culcuş cald, din perne vechi. Cuţăbuş îi linse mâna şi când ea pleca, se întoarse, umilit, la cotetul lui vechiu.

Totul era rece şi trist; Majeni şi Babirina plângeau din când în când, prin câte un ungher. Numai în camera Buniţei-Anuţ era bine şi cald şi Buniţa părea mulţumită de tot ceea ce se întâmpla în juru-i. Dimineaţa veneau s'o ridice în vârful patului, cu un vraf de perne la spate şi ea toată ziua stătea aşa, din ce în ce mai mică, mai bună şi mai cuminte. Nasul i se ascuţise, pe urmă începuse să i se piardă încet, să se topească, fără să lase vreo urmă. Cu broboada îndantelată, legată sub bărbie, părea o vrăbiuţă oblojită, şi glasul ei subţire, înnecat în gât, semăna din ce în ce mai bine cu un ciripit cuminte.

— Tu eşti Leonora? întreba, când Manuela venea în vârful picioarelor, s'o vadă.

— E Manuela, mamă, nu Leonora! o îndrepta Majeni. Leonora fusese fata ei mai mare care murise la douăzeci de ani. Buniţa-Anuţ se mira:

— Manuela, spui tu? Doamne, dar când a crescut atât? Aşa-i că se duc anii? Se duc.

Apoi, mai târziu, reîncepea, ou un fel de nelinişte:

— Dar Leonora de ce întârzie? I-am spus să nu stea atât la simigiu. Dacă nu sunt covrigii gata, să-i lase, că se duce pe seară Dumitrei. Uite că s'a întunecat... S'o certaţi voi pe Leonora; mie mi-e milă să-i spun ceva...

Manuela cunoscu un nesfârşit număr de membri ai familiei, de care până atunci nu auzise: unchi, veri, nepoți şi fii de-ai Buniței-Anuț, morți sau plecați de mult, din tinerețea ei, unde ea călătorea acum, plină de seninătate.

Privind câmpul, peste care se lăsa înserarea vânătă, de iarnă, ea se simți deodată foarte singură, la o răscruce mare a vieții, nevăzând totuşi niciun drum pe care s'o apuce, împinsă din urmă de cineva, trebuind să meargă şi neavând pe unde. N'avea.pe cine să întrebe iar ea singură, nu înțelegea nimic din ceea ce se întâmpla.

Auzi paşii grei ai lui Chiaş-Ilie şi fâsâitul bradului pe care îl urca, pe scările înguste. Se simți deodată înviovată şi se repezi să-i deschidă. Bradul mirosea a pădure iar unchiaşul a iarnă; venirea lor îi făcea bine. Îşi căută geanta şi scoase câțiva bani.

— Chiaş-Ilie, se bucură, niciodată n'am avut un brad aşa de frumos! Cred că l-ai ales pe cel mai grozav din târg. Uite, să bei o țuică cu Babirina.

Moşul luă banii, dar făcu cu mâna o mişcare repede, ca de lepădare.

— Să creşti mare, duducuță, şi să-ți dea Dumnezeu un cavaler pe sama dumitale, da eu țuică nu mai beau. O bea baba şi pentru mine.

Manuela râse. Îşi aminti că Babirina avea o supărare cu moşneagul: |

— Nu mai bea. nu mai suduie, nu mai jură strâmb, să-1 pui pe foc, duduiță! i se plânsese baba. Iaca, mi s'a sfințit moşneagul! S'a rupt dela legea noastră, s'a luat cu unii, zice să se mântuiască; se adună într'o casa, pe ulița Florarilor, la unu Nică, de vindea înainte gaz cu butoiul, nu-1 ştii matale, şi învață cântece, altfel, nu ca la popa nostru. Nu mai vrea moşu să taie o găină, să nu verse sânge, de trebue să ies în uliță, să caut un creştin ca lumea pentru atâta lucru. Înainte seara, mai beam şi noi câte o litruță în cămăruța noastră. Acum, s'a mântuit: mi s'a urcat moşneagu în ceruri. Sfânt mi s'a făcut, duducuță, trăznil-ar!...

Se apucă de împodobit bradul. Ii prinse în ramuri globuri poleite, siluete din biblie tăiate în carton, cu praf de sticlă încleiat deasupra, lucind în ape, ca nişte diamante, ciucuri de beteală, largi ghirlande de staniol... Treptat ea se regăsi în vremea copilăriei. Se urcă înfrigurată pe scaun şi prinse lumânări colorate, pe fiecare ramură câte un sfeşnic minuscul, de sus până jos. Apoi se aşează pe pat să învelească în hârtie aurită micile ei daruri pentru cei ai casei. După un timp Babirina veni de jos: -

— Duducuță, Bunicuța întreabă de matale.

O găsi pe Bunița-Anuț în acelaşi loc unde o lăsase de dimineață, cu micul ei cap de vrăbiuța albă îngropat în perne, mic şi parcă nematerial. O lampă mare ardea în plafon; ferestrele erau negre; se întuneca.

— Bună seara, Manuela! vorbi Bunița, cu glasul ei mic, Manuelei i se păru ceva ciudat în atmosfera încăperii.

Majeni stătea la picioarele patului, pe un scăunel, cu spatele spre uşă; fata nu-i putea vedea chipul, dar după nemişcarea ei înțelese că se uitase aşa, cu privirea în gol. Se miră că bătrâna o recunoscuse.

— Bună seara, Buniță-Anuț! răspunse, apropiindu-se în vârful picioarelor de pat. Bunița îi zâmbi, silindu-se s'o vadă în luminii.

— Ce mai faci tu fata mea bună?

Manuela se simți dintr'odată înduioşată; vru să îngenunche la marginea patului, să-şi lase parul mângâiat de mâna străvezie a bătrânei, dar deodată o umbră ciudată trecu prin ochii Buniței.

— Bărbatul tău când vine? o întrebă. Şi fiindcă Manuela nu ştia ce să-i răspundă, bătrâna întoarse privirea spre picioarele patului.

— Doamne, Jeni, dar tu ce faci acolo? Tu nu ştii când vine bărbatul Manuelei? Eu i-am spus, dacă nu-s covrigii gata, să nu întârzie la simigiu.

Apoi tresări şi întoarse îngrijorată capul spre fereastră.

— Iacă-i, acuma vin şi n'o să avem de unde le da covrigi.

Parcă se auzea, într'adevăr, în depărtare, un clopoţel sunând.

— Mamă, nu te îngriji! o linişti Majeni, ridicându-se. Avem covrigi pentru colindători; şi nuci şi stafide. 0 să le dăm, nu-ţi fie teamă.

Chipul Buniţei se înduioşa:

— Să le daţi, mamă, micuţii! Mi-e atâta drag de ei când îi aud cântând. Ia, ia tăceţi şi ascultaţi-i! Parcă sunt îngerii lui Dumnezeu!

Pe neaşteptate, altă îngrijorare o făcu să se oprească.

— Doamne, mamă, păru că-şi aduce aminte de ceva. Aţi trimis voi pe careva la gară?

— Nu vine nimeni cu trenul, spuse, încetişor, cu capul plecat. Majeni.

Buniţa stărui:

— Ba, da, ba da, vine — şi aud trenul fugind pe şine. Să trimiteţi iute pe cineva la gară, să nu se rătăcească în oraş, că-i întunerec şi birjarii se odihnesc acum. Caii trebue să stea în grajd în noaptea de ajun. Bietul Amedeu, să nu creadă că suntem supăraţi pe el!...

Manuela tresări. Instinctiv ea îşi aruncă ochii de **jur** imurejur. să vadă dacă în odaie nu e vreun ziar; buniţa nu trebuia să-i vadă fotografia şi să întrebe ce scrie despre el. Despre Amedeu ziarele scriau în fiecare zi şi îi publicau foarte des fotografia. Săritura lui producea sensaţie din ce în ce mai mare; o serie de meetinguri în oraşele mari, îl făcuse încă din toamnă cunoscut în toata ţara. Se vorbea pretutindeni despre el. Un ziar anunţase de curând că va pleca pentru o serie de meetinguri în sudul Franţei şi în Italia.

— Amedeu nu vine mamă, spuse Majeni, cu capul plecat.

Ea aflase. Manuela nu mai izbutise să-i ascundă aventura, despre care se vorbea chiar şi în oraşul acesta, unde până acum nu se vorbise despre oamenii din alte părţi. Majeni se gândise la Emanuel şi oftase,

Buniţa se întrista.

— Nici el nu vine! murmură. Toată lumea a plecat de aici şi nimeni nu se mai întoarce...

Ciripitul ei mic, deveni nedumerit:

— Noi pe cine mai aşteptăm?

Şi după ce îşi plimbă ochii, cu un zâmbet mirat, dela Manuela la Majeni, privirea i se pierdu în gol, obosită.

— Tot n'a venit Leonora? întrebă, cu capul în piept.

Majeni îi făcu semn fetei să plece. Ea se întoarse, abătută, în odaie sus. Găsi uşa sobei deschisă, cum o lăsase — şi jăraticul potolit. Aruncă un lemn deasupra, cu o sensaţie de zădărnicie, încredinţată că nu se va mai aprinde. In faţa sobei regăsi caietul. II ridică şi-i flutură marginile între degete. 0 revăzu pe Ileana, mâna ei roşie şi verigheta lucind. Era un simbol care i se părea sec. Şi cuvântul nu-i spunea nimic.

— M'am logodit!...?

Nu înţelegea bucuria din ochii ei. Ar fi vrut s'o vadă acum, s'o întrebe:

— N'ai fi vrut mai bine o cutie cu bomboane?

Ii reveniră în minte întrebările din caiet: „Ce e vieata?"

Ea, Manuela, credea, spera, era vieaţa. „Ce e moartea?[1]'. Moartea era jos, o vedea în uşa Buniţei-Anuţ. „Ce e dragostea?". Zâmbi. Nu ştia; nu înţelegea. Îşi regăsi pachetele cu daruri pe pat şi păpuşa cu rochia ei săracă, alături. Le privi pe rând; se urcă pe scaun, aprinse lumânările, una câte una, apoi stinse lumina electrică şi se aşeză pe marginea patului, în faţa pomului, cu păpuşa în braţe. Lumânările scoteau mici pocnituri şi răspândeau, pâlpâind, umbrele bradului pe pereţi. In odaie se lăsase un farmec de poveste, aşa cum îl cunoscuse în copilărie, pe care îl regăsea în chip ciudat tocmai acum, după aţâţi ani. Îşi simţi păpuşa în braţe şi-i fu milă de sărăcia ei.

— Mâine am să-i fac o rochie frumoasă, spuse, înduioşată.

Îşi zâmbi, cu un început de limpezire. Începea să se regăsească, să se înţeleagă.

— Ziua dragostei pentru mine n'a venit, se gândi, mai mult împăcată decât tristă.

Şi-i apăru în minte chipul lui Vladimir. Şi vorbele pe care i le spunea el: „Odată va veni un cavaler în armură...". Ii trimise gândul ei înduioşat, de aici, de departe:

— Da, băiatul meu cu părul sur, dragul meu prieten şi bunic. Va veni odată un cavaler în armură... Şi-mi va părea aşa de rău să nu fii tu!...

Auzi clopoţeii colindătorilor sunând subţire, departe, pe străzi. Ridicând capul, văzu în fereastra întunecată fulgi albi de zăpadă, mari, strălucitori, căzând leneş. I se păru că priveşte la ea şi-i veni, copilăreşte, să le facă semn cu mâna.

— Vom avea zăpadă de Crăciun! se bucură.

Pe urmă scările trosniră încet, sub un pas rar, parcă obosit şi uşa se deschise, aproape nesimţită, ca împinsă de un duh. Nu îndrăzni să-şi ia ochii din lumina bradului. După paşi, după foşnetul rochiei si după mirosul ei de cozonac, o recuuoscu pe Majeni. .Majeni se opri lângă ea, tăcută, şi-i puse mâna pe umăr:

— Bunița-Auuț a murit! şopti.

Manuela întoarse capul; văzu alături şalul de lână moale şi caldă pe care i-1 cumpărase Bunicei. Alunecă încet de pe marginea patului, şi se opri în genunchi, cu păpuşa în brafe, în fata pomului aprins.

— Dumnezeu s'o ierte pe Bunita-Anuț! răspunse.

Şi începu să plângă încet, potolit, cu lacrimi mari ca fulgii de zăpada care cădeau la geam.

XVI

Cortegiul ocoli statuia lui Brătianu, trecu prin fața "universității, traversă strada Academiei şi pe calea Victoriei apucă la stânga, în jos, către cheiul Dîmboviței. In cap, după omul care ducea crucea cu inițialele negre: V. V. B., în trei cupeuri cu cai albi, erau cei şase preoți. Trei ofițeri, mergând solemn, toți în acelaşi pas, purtau trei perne mari de catifea roşie, pe care luceau decorații: stele, cruci, spade şi colane. In spatele lor, şase cai albi, mascați sub pânze negre, împodobiți cu penaje de doliu, trăgeau carul mortuar, descoperit, deasupra căruia se vedea sicriul greu, de metal zincat, cu ornamente de bronz la colțuri. Ministrul de război, fost coleg de şcoală al mortului, doi generali şi un civil înalt, un bătrân uscat, cu fața mica şi cu tot părul alb, aşezați la cele patru colțuri ale carului, țineau lentele, cu grijă parcă de a nu lăsa sicriul să cadă jos. Un mare grup de oameni în paltoane negre, câțiva descoperiți, ceilalți cu țilindrele pe cap şi mulți ofițeri cu eşarfe de fir peste piept şi cu mânuşi albe, urmau carul, îndată după ei venea muzica militară, numeroasă, pe zece rânduri lungi, dintr'un trotuar în altul, cântând, în cadență rara. cu jalnice accente de tromboane, marşul de înmormântare, Doua unități de soldați, o escadrilă de aviație, pe jos şi un divizion de artilerie călare, urmau, în cadența rară a marşului, muzica militară. In piața largă din fața universității potcoavele cailor lovind pietrele pavajului scoteau în pauzele muzicii, mărunte sunete seci, aglomerate, suprapuse — şi deasupra lor se aşeza, formând încă un strat de sunete, propriul lor ecou, resfrânt de ziduri.

In urma armatei se înşirau până departe înapoi, pe Bulevardul Brătianu şi pe strada Batistei, automobile, mergând unul după altul, la pas. Când capul cortegiului ajungea în fața tribunalului, atunci abia trecea ultimul automobil pe la universitate. Era ora când se deschideau, timpuriu în această după amiază de Ajun, magazinele — şi tramvaiele încărcate aduceau în spre centru mulțimea vânzătorilor, la un loc cu cumpărătorilor grăbiți. Oprite de cortegiu la statuia lui Brătianu, la Carpați şi la calea Victoriei, tramvaiele şi celelalte vehicule se înghesuiau, gata să se reverse peste trotuare.

După o vreme, muzica şi soldații îndepărtându-se şi văzând că şirul cortegiului nu se mai termină, automobiliştii începură să sune din claxoane, încercându-şi în acelaşi timp, cu nervositate, motoarele. Vladimir, care venea ultimul, singur într'un automobil de piață, se văzu înconjurat de un val sălbatic de vehicule claxonând, căutându-şi drum pe de lături, să ajungă mai repede în străzile laterale, să scape de cortegiu. Văzu pe trotuarele încărcate, lume de tot felul, vorbind, gesticulând, râzând sau aplecându-se curioasă să-1 privească prin ferestrele cupeului. Pe calea Victoriei un grup de ucenici care mergeau chicotind la vale, îşi potriviră paşii după automobil. Erau îmbrăcați sărăcuț, în paltoane prea scurte sau prea lungi, sdrențuite şi pătate. Unul nu avea palton de loc: peste haina cu mânecile prea scurte, la gât îşi înnodase un fular care îi flutura ştrengăreşte pe spate. Mâinile, roşite de ger şi le ținea în buzunarele pantalonilor. In poziția asta, coatele ascuțite şi depărtate de corp păreau nişte aripe jumulite Îi auzi vorbind:

— Mai bine de ăla, că nu mai are nevoie de palton, râse unul.

— Păi dacă i-au făcut pardesiu de scânduri! răspunse, râzând şi tremurând cel desbrăcat. Ucenicii se pierdură în mulțime.

In fața Casei de Depuneri, pe trotuarul larg, văzu tarabe aşezate una lângă alta, cu lucruri strălucitoare pentru pomul de Crăciun. Un negustor aprinsese un artificiu, o vergea miraculoasă, care ardea sfârâind, împrăştiind steluțe strălucitoare de jur împrejur. Globuri de sticlă, lucind în toate colorile erau înşirate în cutii de carton. Pitici de cârpă, cu barba albă şi cu îmbrăcămintea roşie, duceau în spinare mari coşuri de nueluşe cafenii. Moşi-Crăciuni se

sprijineau în toiaguri sub greutatea tolbelor. Mai departe, în vitrina mare a unui magazin cu jucării, un Moş-Crăciun viu, stătea de vorbă cu copiii Ei veneau pe rând în faţa unui microfon aşezat afară şi-i spuneau moşneagului ce-şi doresc de Sărbători. Printr'un vorbitor, pus deasupra, Moş-Crăciun le cerea să-i spună poezii şi îi întreba dacă au fost cuminţi.

Vladimir văzu în jurul lor părinţii, ascultând cu zâmbete înduioşate; se simţi el însuşi înduioşat. întoarse capul şi privi înapoi, pe fereastra automobilului care mergea la pas. Calea Victoriei se vedea în urmă, sub cerul vânăt, ca un râu tumultos de oameni. Nu-şi dădea seama de unde ies şi unde se duc; păreau că se ridică din asfalt şi se topesc apoi în ziduri. Luminile vitrinelor erau aprinse, timpuriu, răspândind în stradă o atmosferă veselă, de sărbătoare, pe care cerul mohorât n'o putea învinge. Din jos, din spre podul Senatului, un alt val de oameni urcau, atraşi spre aceleaşi lumini.

Se simţi stingher între aceşti oameni ce se pregăteau înfrigurați de sărbătoare. El nu avea simţul festivităţii. Dusese o vieaţă care îl făcuse să nu deosebească zilele săptămânii între ele. Nu se gândise niciodată să se îmbrace cu haine mai frumoase dumineca.. De altfel nu se gândise niciodată că ar putea stabili grade de preferinţă pentru veşmintele sale — aşa cum nu arăta preferinţă unui fel de mâncare pentru altul. Îşi descoperea destule schimbări în atmosfera sufletească pentru a nu mai avea nevoie şi de schimbări exterioare. Nu găsise niciodată aşa de mult timp de stat cu el însuşi, ca să se cunoască într'atât încât să nu mai aibă ce-şi descoperi şi sa se plictisească.

Şi totuşi, mişcarea aceasta a oraşului în ajun de sărbătoare, sticla lucioasă, vitrinele scânteietoare, artificiile aprinse pe stradă, colori şi mişcare de carnaval, îl făceau să se simtă dintr'odată singur, în mijlocul unui oraş a cărui vieaţă nu o cunoştea.

Convoiul coti, în lungul cheiului. Spre piaţă văzu, in partea cealaltă a Dâmboviţei, o pădure întinsă de brazi. Se înfiora. Nu i se făcuse niciodată pom de Crăciun şi niciodată nu privise ca acum, copacii aceştia care puneau o apăsată pată verde în mijlocul oraşului. Intre barăcile din piaţă era aceeaşi lume, furnicând, ca şi pe calea Victoriei. Aici se vindeau lucruri de mâncare. Văzu, agăţate în cârlige, şiruri întregi de şunci, de cârnaţi, cărnuri albe, trandafirii, roşii sau negre. Roţi de schweitzer şi de caşcaval erau aşezate în turnuri la ferestre; păsări tăiate îşi arătau carnea pufoasă, sub lumina după amiezii urîte de iarnă. Mulţimea alerga, forfotea, de!a o baracă la alta, încărcând cumpărăturile în coşuri, în saci, în trăsuri sau în camioane.

Şi convoiul trecea încet, pe marginea acestui furnicar. Atraşi de muzică, unii îşi lăsau cumpărăturile la jumătate şi ieşeau în marginea trotoarului, cu pachete de mâncare în braţe, privind curioşi cortegiul. In pauzele muzicii se auzeau, în spate, în piaţa de păsări, curcanii, gâştele, raţele, găinile, spunându-şi într'o încurcătură de arpegii, fiecare gândurile lor. Se auzea, în ritmul tobelor, satârul măcelarilor izbindu-se în tocător şi câţiva miei timpurii cu blănița sură, tremurând de frig, acompaniau piculinele cu chemările lor subţiri.

Cortegiul coti la dreapta, pe calea Şerban-Vodă, drumul spre cimitirul Bellu şi se afundă printre case din ce în ce mai mici- Pe strada îngustă tramvaiele se adunară iarăşi îa spatele ultimului automobil, făcând un lung şir. Vladimir trebui să audă tot timpul vatmanul sunând din clopot ca să-şi treacă de urît. In ritmul acestui clopot inutil, gândul lui porni înainte, peste celelalte vehicule, peste soldaţi şi peste muzică, ca să ajungă la carul mortuar.

Pe Baroncea îl văzuse ultima oară acum o săptămână. Venise în şubă, şi în haina asta îmblănită era atât de mare încât lui Vladimir nu-i venea să creadă că-i un singur suflet dedesubt. II luase aproape cu de-a-sila, să-1 plimbe cu automobilul afară din oraş, până spre Snagov. Tot timpul generalul tăcuse, îngropat în barbă, privind câmpul vânăt.

Inserarea de Decembrie cădea, când fură înapoi. Se opriră la un restaurant dela şosea. Vladimir ceru un pahar de Madera; Îşi amintea cu o calmă melancolie de băutura Manuelei şi de zilele când se întorceau împreună în oraş, pe aici. Baroncea ceru rom, într'un pahar mare.

Stăteau lângă, o sobă de faianță care dogorea; se încălziră repede. O ață de păianjen prăfuită se lăsă peste ochii generalului.

— Ți-aduci tu aminte, îi spuse, pe gânduri, vechiul meu prieten, de adăpostul nostru dela Onești? Repede a trecut vremea! Cât e oare de atunci? Opt, zece, doisprezece ani? Mi se par o sută. Mai ții tu minte cântecul acela, „Iubitul meu nu este prinț"...?

Începu să cânte încet, cu glasul răguşit, romanța din timpul războiului:

El şade'n vale la Oitug
In aspru vifor de obuz...

Căldura şi romul părură că îl îmbată. După un timp, tot chipul lui, cât se vedea de sub barbă, lua coloarea aprină a ochilor injectați,

— Mai ții tu minte, vechiul meu prieten, aerodromul dela Adjud? Câți ani să fie de atunci? Venea Regina, mai ții tu minte, buna şi frumoasa noastră Regină, îmbrăcată în alb, şi îi ruga pe băieți să sboare în spatele frontului, să-i aducă flori de câmp din țară, Ți-aduci aminte de Isăceanu, băiatul ala slăbuț, înalt, a căzut pe urmă la Nămoloasa — s'a dus într'o zi, a aterisat pe la Râmnicu-Sărat şi-a cules la iuțeală un bucheţel de lăcrămioare. Biata Regină!... Baroncea mai ceru un păhărel, apoi încă unul şi reîncepu să îngâne cântecele de pe front.

— Dar pe ăsta îl mai ții tu minte, vechiul meu prieten:

Iți jur pe onoarea mea,
Şapte nasturi la manta,
La tunică tot aşa...

Rămase o clipă pe gânduri

— Pe ăsta, stai, cine îl cânta oare?... Vizanti, Vizanti călăreţul, Don-Cravaşă. Ăla care se urca în avion cu cravaşa de mână şi cu pinteni la cisme, ca în manej. Mai ții minte când a aterisat la Nemți, de-a fugit călare? I-au pocnit un glonț drept în motor. S'a lăsat în spatele frontului, taman lângă un cal care păştea pe câmp. Din avion a sărit în spinarea calului. Şi dă-i pinteni şi dă-i cravaşa!... Săracu Don-Cravaşă! Râdeam noi de el, dar dacă n'avea pinteni, crezi că mai scăpa?

După ce-i răscolise sufletul, romul îi răscoli generalului măruntaiele. După duioşie se simți cuprins de foame şi ceru de mâncare. Înghiți, cu poftă neîmblânzită., o garnitură întreagă de cărnuri fripte pe grătar: antricoate, fleici, momițe, muşchiuri, toate mustind în sânge. Ceru vin, întâi alb, spre sfârşit negru şi bău, din ce în ce mai încruntat şi mai hotărît. Părea că luptă să topească astfel, însăşi aspra, lui cumpătare. Sfârşi prin a-şi uita chiar vecinul. Vladimir îl văzu, aplecat deasupra mesei, cu ochii atârnându-i în farfurie, cu barba răvăşită, plină de grăsime, uns pe gură, pe față, pe mâini, uns parcă până şi pe păr şi i se păru că abia acum generalul se regăseşte pe sine, întregindu-şi într'un tot, apucăturile cu înfățişarea. Acum părea un căpcăun nesățios, cum îl arăta chipul lui mare, plin de freamăt. Şi era totuşi un neîntrerupt aer de candoare în tot ceea ce făcea. Părea un primitiv, cu gesturi nepregătite, nevinovate prin însăşi ignorarea sensului lor.

La sfârşit se şterse îndesat cu şervetul, pe față, pe barbă, pe mâini, mai cercetă odată talerul să vadă dacă a mai rămas ceva, mai dădu pe gât un pahar cu vin negru, apoi se ridica. Lui Vladimir îi fu teamă că se va împletici; băuse singur, în afară de rom, două kilograme de vin. Dar Baroncea părea că are în trupul lui mare, nesecate rezerve de luciditate: numai o parte a trupului lui se îndestulase parcă de băutură şi restul rămăsese de veghe. Străbătu spațiul până la uşă călcând apăsat, sigur.

Printre arborii desfrunziți de pe şosea se ridicase luna albită de ger; se opri în prag şi o privi.

— Câte s'au schimbat în lume de atunci până azi! spuse, devenind iarăşi melancolic. Uite, vechiul meu prieten, priveşte-o, e luna care ne lumina nemernicul nostru adăpost dela Oneşti. În iarna lui 1917!

Coborînd treptele, îl apucă pe Vladimir de braţ:

— Măi prietene, ştii tu ce gugumănie mi-a trecut prin blestematul ăsta de cap, acum, după ce-am mâncat şi am băut bine? Mi s'a făcut dor măi, de adăpostul cela...

Apoi se opri în faţa lui şi îl privi în ochi:

— Tu vezi că am început a mă hrăni cu amintiri? Vezi? Carnea şi vinul nu mi-au fost deajrms. Asta înseamnă că s'a făcut un gol în inima mea şi nu ştiu ce-mi lipseşte. Mi-e teamă că n'am fost bun de nimic. Avioanele mele putrezesc în hangare,.. Măi, nici nu ştii cât m'am luptat, cât m'am chinuit, cât suflet am vărsat peste planuri, să le fac bune...

Până la piaţa Victoriei merseră pe jos, cu automobilul în urmă, ca să se lase puţin pătrunşi de gerul sec, curat, al nopţii. Apoi se urcară. Baroncea îl conduse până acasă şi îl aşteptă să descuie.

— Noapte bună! îi ură Vladimir, din uşă.

Dar cum generalul nu pleca, reveni, să vadă ce s'a întâmplat.. II găsi rezemat în pernele automobilului, posomorit. Vorbi, reluând un gând vechiu, ca şi când ar fi fost în continuarea lui:

— Dar ce folos, vechiul meu prieten! N'am fost destinat să ajung un creator, cum n'a fost destinat potcovarul din târgul meu să facă feciori. Şi eu şi el ne-am ambiţionat. El a scos o jumătate de duzină de monştri. Mai trăiesc şi acum, cerşind la barieră: unul are un picior chircit şi-i cresc degetele din palmă; altul s'a născut fără urechi şi cu ochii scurşi; altul cu mâinile până la coate lipite de trunchiu; niciunul nu-i întreg. Şi potcovarul bate potcoave şi se ambiţionează să toarne copii mai departe. Ca el m'am ambiţionat şi eu... Ara crezut că fiecare trebue să lase ceva în urma lui, ca şi când toţi pomii ar fi fost făcuţi să dea rod! Cap de potcovar!

Se ridică din perne şi aplecându-se spre uşă, apucă strâns mâna lui Vladimir:

— Măi, tu să fii potcovarul, spune, ce-ai face acum? Vladimir tăcu.

— I-aş înneca pe toţi şase în gârlă, măi, iar eu mi-aş pune capul pe nicovală şi mi-aş bate o caia mare în creier, să nu mă mai ridic. Mână!

Automobilul porni, cu uşa deschisă, şi Vladimir rămase în stradă, nedumerit. Două dimineţi mai târziu Baroncea fu găsit în biroul lui cu un glonţ în piept, înfricoşător de bine ţintit; cu o precizie de chirurg inima fusese spintecată, în două.

Aproape de cimitir, de pe o stradă laterală, un dric sărac se apropia. Sergentul de stradă alergă şi-1 opri la colţ, postându-se autoritar în faţa cailor. Dricul sărac trebui să aştepte, până se scurseră toate automobilele — apoi porni încet în urma lor. Vladimir întoarse capul şi văzu caii slabi, omul nebărbierit şi prost îmbrăcat de pe capră, ţinând hăţurile plictisit, cu un capăt de ţigară în colţul gurii. Carul, fără geamuri, împodobit cu o coroană săracă de flori artificiale, hârtie albă şi verde, se legăna scârţâind prin gropi; în urma lui veneau două umbre, o femeie cu un palton cenuşiu, cu doliu pe braţ, îmbrobodită negru şi un copil — şi nimeni altcineva.

La altă încrucişare de străzi văzu încă un cortegiu aşteptând. Ii veni să zâmbească:

— Bietul Baroncea! se gândi. N'a fost un vanitos! Şi totuşi...

La poarta cimitirului coborî şi îşi făcu loc prin mulţime, pe aleea care ducea la capelă. Era o după amiază mai puţin geroasă decât cele dela începutul săptămânii; cerul coborîse cu câteva sute de metri mai jos şi devenise mai sur. In atmosferă se răspândise liniştea umedă dinaintea ninsorii.

Armata pedestră se aşezase într'o linie lungă, în dreapta aleii; călăreţii rămăseseră afară, la poarta cimitirului. Loviturile potcoavelor în pavaj se amestecau cu sunetele clopotelor pe care le băteau vatmanii tramvaielor, grăbiţi să-şi recâştige la înapoiere, timpul pierdut în urma convoiului.

In capelă, greul sicriu metalic fusese aşezat pe catafalc, înconjurat cu plante verzi şi cu sfeşnice. Preoții începură încă una din slujbele înmormântării.

Pe patru şevalete îndoliate, aliniate în fața uşei, la capătul sicriului, erau atârnate mari coroane de flori, crizanteme în deosebi, bogate exemplare de seră, cu petale lungi, frizate, în colorile cele mai neverosimile: ruginii, galbene, violete, cărămizii şi câteva parcă, albastre.

După slujbă, ministrul de război făcu un pas înainte, ocupând locul gol din stânga catafalcului şi începu să-şi cetească discursul de pe o hârtie pe care o ținuse sul. El făcu elogiul fostului luptător. Domnul înalt, cu părul alb, care ținuse una din lente, aduse salutul asociației inginerilor, cinstită de defunct. Ii urmă un general, deplângând, pentru aviație, moartea constructorului de avioane. Alte discursuri urmară; injuriile fuseseră uitate; se rosteau unele peste altele, elogii. Nu era în asta nimic nou, nimic surprinzător. Vladimir refuză să le mai asculte; îşi făcu loc şi ieşi. O bună parte din mulțime mai aştepta încă afară. Dincolo de poarta cimitirului, peste case, norii plumburii începeau să prindă urme roşii. Lumina apusului îi străbătea, dar ajungea deasupra murdară.

Făcu câțiva paşi pe alee, în spatele capelei şi privi în depărtare, jos, Valea Plângerii acoperită de neguri. Câțiva oameni şi câțiva câini se vedeau, negri, scurmând în gunoaie. Câteva cocioabe, pe malul celălalt, stăteau gata să se prăbuşească în râpă. Privi cavourile de beton şi de marmoră din juru-i... Se întoarse, în clipa când sicriul era scos afară. Soldații prezentară arma; muzica începu să cânte.

In liniştea cimitirului, alămurile sunau mai mult sinistru decât solemn. Intr'o pauză Vladimir auzi pe cineva suspinând în spatele lui. Întoarse capul surprins. O femeie din cartier scâncea, ținându-şi în palmă gura strâmbă de plâns.

— Doamne, că mândru cântăăă!... plângea, prelungind silabele, într'un bocet încetişor.
Vladimir îi văzu mâna, vânătă, crăpată de ger. Obrazul pe care îi curgeau lacrimile era negru şi lăbăcit.

— Doamne, Ionică, ți-o fi frig, acolo jos!... scâncea, sgâlțâită de acordurile jalnice ale fanfarei.

Înțelese că se folosea de momentul acesta solemn, pentru a-şi plânge, cu muzică gratuită, un mort din familie. Aşteptă, în spatele mulțimii, dincolo de ultimul necunoscut, să se termine. Câteva femei bătrâne, suspinau.

După un timp în rândurile din față se produse o mişcare de revărsare înapoi. îndată se auzi o comanda militară şi nrtt-zică izbucni într'un marş săltat. Soldații plecară, bătând pasul pe aleea prunduită.

Stătu între două monumente până ce lumea se scurse, încet Apoi zări în față, pământul proaspăt răscolit. Singurul semn lăsat de cei ce fuseseră aici, era crucea de stejar, cu inițialele albe: „I. N. R. I." şi cu inițialele mortului, negre, la mijloc: „V. V. B.". I se păru că inițialele acestea negre împlineau două simboluri, că ele îngropau pentru totdeauna şi omul şi strădania lui. Baroncea şi *V. V.* B."-ul nu mai existau, deodată şi deopotrivă înmormântate.

Plecă, gol de orice gânduri, neputând nici măcar să fie trist, în spre oraş. Nu găsi la poarta cimitirului niciun automobil. Se însera şi umezeala din aer începea să înghețe. In lungul şoselei, lampagiii aprindeau felinarele, făcându-le să arunce pe trotoarul desfundat o lumină albastră-cenuşie, plină de tristețe şi de răceală. Se sui într'un tramvai, spre centru. Se văzu înghesuit într'o lume amestecată. Erau unii care mai mergeau de acum înainte, după cumpărături. Li se dăduse leafa, la ateliere, la fabrici, abia pe seară şi trebuiau să se pregătească de Crăciun, în grabă, numai într'o oră. Se vorbea despre mâncare, despre băutură, despre petreceri,— unii se interesau de un patefon, şi despre altceva nu se vorbea nimic.
Coborî la podul Senatului. Regăsi în sus, pe calea Victoriei, aceeaşi mulțime forfotind, aşa cum o lăsase; parcă erau aceiaşi oameni, nu alții veniți în locul lor. In dreptul magazinului cu jucării, unde copiii, alți copii, alții mereu şi parcă mereu aceiaşi, continuau să-i spună poezii lui Mos-Crăciun, se opri puțin şi-i privi, înduioşat. Acum abia îşi dădea" seama cât era de

singur. Şi se gândi că dacă moartea generalului avea pentru fiecare altă semnificație, sau niciuna, lui trebuia s-i desvălue, în acest ajun de Crăciun, singurătatea în care rămânea. Intr'adevăr, îşi dădu seama, cu mirare, că din cele un milion de mese ce se aranjau pentru sărbători, el nu era chemat să stea la niciuna.

In geam, aşezată în cutia ei, între dantele aurite, văzu o păpuşă mare, care parcă îl privea. îşi simți inima tristă. Se gândi, dintr'odată, la Manuela, Nu avusese timp, uitase sau îi fusese teamă să şi-o amintească, Şi fiindcă ştia că de acum înainte, cu grijile pe care i le dădea asociația rămasă fără conducător, avea să se gândească la ea şi mai puțin, îndrăzni să şi-o păstreze un timp, în minte. Ar fi vrut să-i trimeată păpuşa asta mare, dar socoti că o va primi prea târziu. Traversă şi urcă scările la poştă. Cunoştea numai oraşul ei. Îşi spuse că o telegramă va putea s'o găsească oricum. Scrise, pe formularul de hârtie vânătă, săracă:

„Fetiță cu Scufiță-Roşie, Crăciun senin Iți doreşte un bătrân prieten",

Nu iscăli; o depuse, zâmbind. Era în clipa când Manuela se gândea la el, în fața pomului de Crăciun. Dar telegrama aceasta care printr'o stranie întâmplare lega două cortegii mortuare, ea n'o ceti niciodată. Sosi târziu, abia a treia zi de Crăciun, în după amiaza când o duceau pe Bunița-Anuț — si se pierdu în casa răvăşită, între alte telegrame.

XVII

Manuela simți lipsa Buniței-Anuț numai după ce se întoarse dela cimitir. Cimitirul era sus, pe deal, la marginea oraşului, după un zid gros de cărămidă terminat cu o streaşină de țiglă roşie. Nu intrase niciodată acolo. Când era mică trecuse cu Chiaş-Ilie, prin apropiere. Atunci fusese primăvară, înăuntru, în lungul zidului erau sădiți plopi, cu frunzele de un verde mai închis decât al copacilor din oraş, aproape negru.

— Aista-i pământ bogat, spusese Chiaş-Ilie.

La capetele mormintelor creşteau cireşi sau vişini. Coroanele lor se vedeau din stradă, legănate de vânt. Zidul, cu tencuiala mâncată era năpădit de bălării. Boziu, cucută, mătrăgună, urzici şi ciulini creşteau cu rădăcinile îngrămădite la temelia lui. Intr'un loc, o spărtură mare prin care ar fi putut încăpea un om, lăsa să se vadă înăuntru. Chiaş-Ilie nu-i îngăduise să privească prea mult, dar ea îşi întipărise în minte cimitirul, ca pe o grădină frumoasă, plină de flori şi de bănci. Micii copaci dela capetele mormintelor înfloriseră toți, scuturând o pulbere de petale albe. In fund se vedea o capelă mică, cât o bisericuță pentru pitici, acoperită cu şindrilă şi înconjurată la rândul ei cu alți copaci înfloriți.

În vremea aceea, Manuelei îi părea rău că nu are pe nimeni îngropat la cimitir. Toate rudele lor erau din partea Buniței-Anuț şi sfârşiseră în oraşul ei. Emanuel parcă venise din altă lume, aşa de singur era. Ea ar fi vrut să meargă des acolo, cu flori şi cu lumânări, cum se duceau alți copii, mai ales în sâmbăta morților, când toată lumea din oraş pleca sus pe deal, ca la o serbare, să facă parastas.

Acum zidul i se păru mai scund şi cimitirul mai mic. Era ca o grădină părăginită, acoperită de ninsoare. Locul unde săpaseră groapa buniței se înnegrise de pământ şi după ce-o acoperiră, în jurul lui rămase o pată mare de zăpadă călcată în picioare.

Coborî în spre oraş, pe un drumeag îngust, într'o sanie, cu Majeni; alte sănii erau înainte sau înapoi şi multă lume se întorcea pe jos. Drumeagul avea pe dreapta un făgaş mai adânc; sania merse tot timpul tare înclinată şi Manuelei îi fu mereu frică să nu se răstoarne. Ea se gândea la viragiile înclinate, cu avionul, la câteva sute de metri înălțime şi nu înțelegea de ce o speria mersul strâmb al acestei săniuțe. Poate fiindcă stătuse atâta timp în casă, cu o bătrână care murea încet şi cu Majeni, care plângea necontenit.

Jos oraşul se vedea alb; pe cerul senin, de un albastru fumuriu, soarele, cu conturul neclar, cobora spre apus, spre nişte dealuri care îşi fugăreau în zare spinările lungi, căutând să se întreacă unele pe altele. De pe coşurile caselor ieşea fum alb, gros, nenumărate mici erupții, făcând oraşul să semene cu o uzină, mai mult îngropată în pământ, ale cărei maşini scapă pe la încheieturile țevilor jerbe de aburi. Numai la hotelul „Traian", unde se ardeau cărbuni la calorifer, fumul ieşea negru pe un horn mare — şi aşa, hotelul apărea ca o pata în mijlocul oraşului.

Nu se auzea niciun sgomot, nu se vedea nicio mişcare, nicăiri, numai fumul era viu. Sania străbătu strada principală, prin troiene. Pe streşinile caselor zăpada se strânsese groasă, făcând cornişe; țurțuri de ghiață atârnau până la ferestre. Prin unele locuri câte o perdea se dădea la o parte şi câte un cap de copil privea mirat în stradă, de deasupra gutuilor galbene înşirate pe pervaz. Numai în centru câțiva oameni răzleți se duceau spre cinematograf, pentru reprezentația dela ora 0. In uşa cinematografului suna fără întrerupere un clopoțel electric, speriind liniştea străzii. O lumină mare ardea, de cu ziuă, deasupra. Intr'o parte şi alta erau două placarde, cu fotografii. In fața lor se opriseră alți câțiva oameni şi priveau, răspândind aburi pe nări. Apoi restul drumului nu mai văzu pe nimeni, afară de capetele răzlețe care priveau de după câte o perdea.

Acasă însă o mişcare neaşteptată începuse. Nu ştia cum sosiseră de repede, pe ce drum, dar găsi casa plină de lume. O mulţime de rude de ale Buniţei şi de ale Majenei, oameni pe care Manuela nu-i văzuse nictodatăJ, despre care abia auzise şi unii despre care nu auzise de loc, veniseră în ultima zi. Erau înghesuiţi peste tot, pe familii, câte cinci-şase într'o odaie. Manuela chiar, trebui să găzduiască sus la ea o verişoară dela Galaţi, Larisa, care o săruta mereu pe obraz.

Când intră, în sufrageria mare de jos se pregătea o masă lungă; deasupra erau o mulţime de sticle cu vin roşu. Nu înţelese cine avea să mănânce acum. Se gândi că poate rudele, venite în ajun drum lung, erau înfometate.

Urcând scările, se auzi chemată din urmă de un glas necunoscut:

— Manuela, să vii şi tu să-i dai Corneliei o mână de ajutor!

Nu înţelegea încă nimic din ce se întâmpla, era şi prea mâhnită şi prea desorientată, ca acest glas poruncitor s'o poată indigna. Fu numai mirată. Ajungând sus îşi aruncă voalul negru pe pat, îşi scoase paltonul, apoi ducându-se în faţa oglinzii dădu la o parte pânza albă. Trei zile, oglinzile din casă fuseseră învelite în cearşafuri. Manuela refuză să se supună datinei; ea nu încetă să se privească în toate, mai ales să-şi pieptene părul sălbatic, dând pânzele la o parte când rămânea singură în vreo odaie. Acum, după înmormântare era liberă s'o facă în văzul tuturor.

Se privi, întâi de aproape, în obraz, ca să vadă dacă plânsul nu i-a înroşit pleoapele; apoi de departe, ca să-şi dea seama, în sfârşit, cum îi fusese croită rochia neagră. Nu purtase niciodată o rochie neagră. Trebuise să-şi ia una la repezeală, la prima croitoreasă care se învoise să lucreze în ziua de Crăciun. Nu-i stătea rău, dar dacă ar fi putut să-i pună un guler alb, fireşte că s'ar fi schimbat mult. O făcuse, ca, şi pe celelalte, cu toate sfaturile potrivnice ale croitoresei, foarte scurtă, până la jumătatea rotulei, încât în mers genunchii i se desveleau. Ciorapii negri îi făceau picioarele mai frumoase, dar aici nu găsise unii îndestul de fini; trebuia să vopsească din ceilalţi, aduşi dela Bucureşti.

Coborî scările, să vadă cine o chemase şi de ce era nevoie jos. In stânga scărilor, din odaia ei, unde murise Buniţa şi de unde apoi se ridicase catafalcul, câţiva oameni necunoscuţi scoteau în sală sfeşnicile şi scaunele care fuseseră înşirate pe lângă pereţi. In sobă nu se făcuse focul şi aşa, goală şi rece, camera ei i se păru de nerecunoscut. Niciodată n'avea să se mai simtă bine în ea, niciodată n'avea să mai se regăsească, niciodată n'avea să mai se poată culca într'un pat pus pe locul catafalcului. Dar nu era nimeni din casă vinovat că tocmai camera ei trebuise sacrificată; singură Buniţa se mutase acolo, când începuse să se facă frig şi pe Buniţa n'o mai putea învinui.

In timp ce în sufragerie se punea masa, rudele întoarse dela cimitir se strânseseră în faţă, în camera Majenei, căutâudu~şi fiecare un loc mai lângă foc. Pe pat era un maldăr de paltoane, de voaluri, de manşoane. Pe masă se îngrămădiseră unele peste altele pălării şi căciuli, iar lângă uşă galoşii şi şoşonii stăteau claie peste grămadă.

Mătuşa Ortansa, mama Larisei, se rezemase eu spinarea de sobă, ocupând locul cel mai călduros. Peste rochia neagră purta o vestă de lână gri şi pe deasupra încă un tricotaj, un jerseu negru, cu mâneci lungi, fără talie, care o făcea săi pară tot atât de lată şi tot atât de dreaptă de sus până jos, ca, şi soba. Ea ţinea mâinile la spate, jucându-şi degetele cu plăcere pe teracota caldă. Când, după o apăsare mai îndelungata, unul din degete începea săi simtă arsura, îşi trăgea mâna repede, cu o tresărire a întregului ei corp mare, vrând să dea mişcării ceva gingaş şi ştrengăresc. Atunci pielea grăsuţă de sub fălci îi tremura, făcând să i se vadă mai clar liniile unei a doua bărbi pe care altminteri şi-o ascundea, mai ales dacă se simţea privită, întinzând gâtul înainte, ca o pasăre când se pregăteşte de gungurit.

Câţiva bărbaţi şi femei, de vârste felurite, stăteau, unii pe marginile patului, alţii pe scaune, alţii rezemaţi de masă sau de zid. Printre picioarele lor se amestecau şi câţiva copii care îi ascultau, privindu-se cu ochii nătângi, fără să înţeleagă ce se vorbeşte.

In clipa când Majeni intră, rudele tăcură, stânjenite. Numai Ortansa, îndrăzni să poarte mai departe convorbirea întreruptă :

— Dragă vară, spuse ea, dar fata ta de ce nu vine să dea o mână de ajutor Corneliei? Ca gazdă s'ar cuveni să facă măcar atât.

Majeni se opri, nedumerită. Ea nu simți răutatea ascunsă în glasul acesta dulceag.

— N'are nimic de făcut, răspunse, ridicându-şi voalul de pe ochi. Nici Cornelia n'ar trebui să fie acolo. Sunt destule femei la bucătărie.

— Ii semănați toți lui Emanuel, de aceea nu vă mai ajungeți! se amestecă, din partea cealaltă a sobei, vărul Richard, bărbatul Ortansei.

Majeni continuă să fie numai mirată;

— Dar, Richard, răspunse eu seninătate, noi totdeauna ne-am ajuns.

Bărbatul mormăi eeva, apăsându-şi mai tare spinarea în sobă de teamă că nu ia căldură deajuns. Avea înălțimea Ortansei dar fiindcă era subțire, părea mai mic. Privirea totuşi îi dădea uneori un aer dominant, când şi-o repezea din ochii de uliu, pe sub sprâncene. Sprincenele erau atât de stufoase încât genele se încurcau în ele. Barba îi creştea şi pe pomeții obrazului, până spre orbite şi fiindcă acolo nu se bărbierea, făcea două pete negre sub ochi. Vorbind, el juca cu mâna stângă un pumn de bani în buzunarul pantalonului, în timp ce cu dreapta purta prin aer un muc negru de țigare, pe care îl sugea până la ultimul fum.

— Dragă vară, reîncepu Ortansa, văzând că bărbatul ei a tăcut, părerea noastră e că tu nu te porți cu Manuela cum ar trebui.

— Vai de mine! făcu Majeni, speriată, strângându-şi mâinile pe piept.

Ea crezu că nu-şi iubea fata în deajuns şi rudele i-o reproşau.

— Toată ziua se piaptănă în loc să dea vreo mână de ajutor, reluă Ortansa.

— Mamă, interveni Larisa, ieri a dat cearşaful la o parte şi s'a uitat în oglindă, de două ori; am văzut-o eu.

— Iacă vezi! pufni Richard, de după sobă. Ortansa urmă:

— Şi pe urmă ce zici tu de rochia ei? E cu putință so laşi să umble aşa? Larisa, scoală-te, să vadă tanti Jeni ce rochie porți tu.

Larisa se ridică şi îşi potrivi, cu un gest plin de modestie rochia, peste picioare. Era o rochie de şcoală, largă ca un şorț abia încrețită puțin pe talie, sub un cordon din aceeaşi stofă, aiplicat — şi-i atârna până la jumătatea pulpelor.

— Uite cum se cuvine să umble îmbrăcată o fată da vârsta ei. Nu cu tocuri înalle...

— Mamă, o opri Larisa, Manuela are sus cinci perechi.

— Iacă vezi! făcu Richard de după sobă.

Majeni privea speriată, dela unul la altul, neştiind cum să se apere în fața acestui atac generai.

— Eu, urmă Larisa, cu ochii plecați, n'am pus niciodată pantofi cu tocul înalt. Manuela are o cutie plină de ciorapi de mătase şi a bluză de lame.

— Iacă vezi! pufni Bichard.

— De ce i-ai umblat în dulap? o mustră Ortansa. Acestea sunt lucruri pe care o fată ca tine nu trebue să pună mâna. Nu înțeleg dragă vară, pentru ce atâta lux?

— Să ne-o dai nouă la Galați, interveni Richard, ieşind în sfârşit de după sobă, cu spinarea încinsă. O să ți-o băgăm internă la Notre-Dame, acolo o sa-i scoată gărgăunii din cap. Ciorapi de mătase! Iacă vezi! Vino încoace fata mea!

— Dar, dragă Richard, ce vorbeşti dumneata! Ce să caute Manuela la Notre-Dame? Ea a terminat şcoala de mult. Acum urmează la facultate.

Rudele se priviră, cu aerul că n'au înțeles.

— Manuela la facultate? se miră Ortansa. Noi cum de n'am aflat nimic?'

— Nu ştiu de ce nu v'am anunțat. Mama Anuț scria rar, eu nici atât; nici voi nu vă interesați ce făceam aici.

— Eu i-am scris Anuței, vorbi o bătrânică, mătușa Sabina, de pe pat. I-am trimis felicitare la Paști, acu doi ani. Să cauți în lucrurile ei că ai s'o găsești Era un miel și un iepuraș alb și la mijloc un ou, cu fundă roșie. Oul era spart și pe deasupra ieșea un puișor...

— Și ce învață la facultate? întrebă Ortansa. Se face farmacistă? Cunoaștem o farmacistă la Galați, îi prepară rețetele lui Richard, pentru stomac...

Richard întoarse capul spre ea, încruntat. Ortansa nu observă și continuă, neturburată,:

— Voi nici n'ați știut că Riehard e bolnav de stomac.

— Ei, ei! mormăi bărbatul. Ortansa se întoarse spre el:

— Riehard, tu poate știi, domnișoara Rogalsky câștigă mult cu farmacia ei? Trebue să câștige, ia auzi vorbă! Cere o sută de lei pe o sticluță de doctorie, numai atâtica.

—. Manuela nu urmează la farmacie, o opri Majeni.

— Sboară cu aeroplanul! se amestecă tâmp Larisa fără să ridice ochii din podea.

— Asta de unde ai scos-o? i se răsti Ortansa.

— Zău, mamă, sboară! Ea mi-a spus aseară. Mi-a spus cum e în aeroplan.

— Vară dragă, tu știi ce vrea să. spună fata asta?

— E adevărat, mărturisi Majeni. Manuela a urmat școala de pilotaj.

— Iacă vezi! făcu Richard.

Ceilalți se priviră, făcându-și semne de minunare. Larisa urmă, cu același glas tâmp:

— A spus că dacă vin la București, mă ia și pe mine în aeroplan.

Ortansa se deslipi de sobă și se repezi să-i tragă o palmă, după ceafă.

— Iți dau eu aeroplan, să nu-1 poți duce! se răsti, ridicând palma s'o lovească din-nou.

Intre timp, mătușa Sabina se ridică de pe pat și cu mișcări de șoricel se strecură pe la spatele Ortansei ca să se lipească de sobă, în locul părăsit de ea. Intorcându-se și văzând locul ocupat, Ortansei îi veni sângele în obraz. Nu îndrăzni sa.-i spună bătrânii nimic, dar se repezi și-i mai trase fiică-si o palmă după ceafă, mai îndesat.

— Na aeroplan! Na aeroplan! spuse, înfuriată, căutând cu ochii în partea cealaltă a sobei un loc liber. Dar Richard precaut, își lipi repede spinarea de teracotă, la loc.

— Ce naiba! mormăi el, ou ochii plecați, ca să nu întâlnească privirea nevestii. Parcă aici e mai frig ca la Galați; vine gerul, pe Șiret. Brr!

— Dunărea o fi înghețat? întrebă, clănțănind sec din dantură, mătușa Sabina.

— Oho! să fii dumneata sănătoasă, de când a înghețat! îi răspunse Richard, lipindu-se mai tare de sobă.

— Eu am trecut odată Dunărea pe ghiață, reîncepu bătrânica, în 1916, când am fugit dela Tulcea. Voi nu știți, erați atunci la Anuța, la Piatra-Neamț. Am fugit că veneau Bulgarii.

Ușa se deschise și Cornelia se ivi în prag. Era sora Ortansei, o femeie mai tânăxă, cu aceleași trăsături, dar cu o căutătură blândă. Treaba îi adusese sângele în obraz.

— Haideți, că vine părintele! îi chemă și plecă repede înapoi, lăsând ușa deschisă.

De pe sală veni un val de aer rece.

— Te pomenești că'n sufragerie o fi frig! mormăi Richard.

Ortansa, înciudată că nu se gândise' să-i cedeze locul de lângă sobă, îl certă, cu tonul ridicat:

— Dar de când te-ai făcut așa de friguros? Parcă n'ai fi bărbat!

Richard mormăi ceva, apoi porni în urma celorlalți, sunându-și banii în buzunar.

In sufragerie, Cornelia care luase conducerea casei, îi așeză pe fiecare la locul lui, după un plan al ei, dinainte făcut. Venise singură — bărbatul ei era militar, nu putuse să părăsească Orașul — și fiindcă n'avea cui să poarte de grijă, luase asură-i treburile casei. Se pricepea la aranjat mesele, avea misiune chiar și la banchetele cercului militar, ofițerul popotar venea s'o consulte. Ea știa să așeze ghirlande de brad pe fața, de masă și mici buchețele de flori între farfurii; știa să împăturească șervetele, făcându-le să semene cu o căpățână de varză înfoiată și să scoată ornamente iscusite, cu coada furculiței. In sare și în piper. Ea așezase acum masa

pentru praznic, ca la un banchet. Făcuse o listă de toți şi le scrisese numele, pe cărți de vizită ca să le aşeze grațios între foile şervetului. Pe cea din cap scria „Părintele", pe cea din coadă „Dascălul". In spre preot îi aşează pe cei ai casei, în spre dascăl pe străini.

Când intrară în sufrageria mare, o bună parte a mesei era ocupată de oameni din vecini, femei şi bărbați mai în. vârstă, care auzind că este praznic, traversaseră strada, cu paltoanele pe umeri. Cornelia trebuise să-şi strice planurile ca să le facă loc şi lor. Ei apucaseră să deşerte câte un păhăruț de țuică şi; la lumina candelabrului care tocmai se aprindea, în ochi începea să le lucească o vie mulțumire. Văzând pe cei ai casei intrând, se sculară în picioare şi spuseră cu smerenie:

— Dumnezeu s'o ierte! cătând pe sub gene la păhărelele de pe masă.

Cornelia scrisese felurile de mâncare pe cartonaşe aşezate din loc în loc. Ordinea lor nu se respectă. Vecinii cerură dela| început pilaf de pasăre şi curcan pe varză călită, ca la orice praznic. Pe urmă, văzând că preotul care-i aşteptase pe toți se ridică, pentru a binecuvânta masa, lăsară pe furiş furculițele jos şi se opriră din mestecat, cu câte o bucată de carne în colțul gurii. Slujba fu foarte scurtă, spre mulțumirea lor. Preotul de altminteri nici nu era hotărît să stea la masă; îşi păstrase paltonul; numai căciula şi bastonul le lăsase în seama dascălului, să le pună la cuierul din sală. El făcu semnul crucii deasupra bucatelor şi spuse, repede, cu glasul scăzut:

— Doamne Dumnezeul nostru, binecuvântează mâncarea băutura *şi* pe robii tăi, ca bine cuvântat eşti, în vecii vecilor, Amin! .

Din coada mesei, cu gura încleiată în pilaf, dascaml mormăi şi el:

— Amin.

Preotul mai făcu odată semnul crucii apoi se aşeaă. Luând un pahar cu vin şi ridicându-1 smerit, zise, cu un timbru grav:

— Dumnezeu s'o ierte!

— Dumnezeu s'o ierte, răspunseră ceilalți, într'un amestec de glasuri.

După câteva clipe părintele se ridică şi dădu să plece, ezitând, cam încurcat. Rudele îşi făcură semne din cap, căutând-o în acelaşi timp din ochi pe Cornelia; ea era cu banii. Intra tocmai atunci, dela bucătărie, cu o farfurie mare aburind în mâini.

— Numaidecât părinte! spuse, lăsând farfuria pe bufet şi ştergându-şi repede mâinile, pe şorț.

Părintele înțelese, mai salută odată pe toți şi plecă pe sală, după ea.

La început, rudele vroiseră să-şi ascundă foamea şi cătaseră mai mult cu coada ochiului la talgerele cu mâncare. Pe urmă, mânați de voia bună a oaspeților din celălalt capăt al mesei, începură să-şi scoată în farfurie.

— Ia, vară dragă! o îmbie Ortansa pe Majeni, văzând-o ca nu îndrăzneşte să se atingă de nimic. Şi întinse binevoitoare mâna, spre farfuria ei, ca să-i scoată din talger."

Majeni nu găsi puterea să se împotrivească; se pomeni cu un maldăr de pilaf aburind, în față. Privi absentă farfuria.

— Morții cu morții, viii cu viii! zise Richard, cu gura plină. Apoi văzând că Majeni tot nu se atinge de mâncare, strâmbă din nas, disprețuitor.

Manuela stătea în dreapta Ortansei, lângă Larisa; mai departe erau aşezați „nişte oameni din vecini pe care nu-i cunostea, şi pe care îi auzea vorbind de bine, moarta.

— Dumnzeu s'o ierte! ziceau de fiecare dată când duceau un pahar la gură.

In fundul paharului mai lăsau o picătură de vin, ca s"o verse pe jos, pe parchet, pentru sufletul răposatei.

— Tu, Manuela, o chemă Lansa, vorbindu-i la ureche, cu glasul ei tâmp, tu nu mănânci, ca să faci siluetă?

Manuela clătină din cap, absentă.

Larisa îi vorbi mai departe, la ureche, eu gura unsă de pilaf:

— Este la noi la şcoală una care a slăbit 5 kilograme în două luni. Dar ea era grasă, tu nu trebue să slăbeşti.

Apoi văzând că taică-su o priveşte din partea cealaltă a mesei, tăcu; băgându-şi nasul în farfurie, începu să mănânce cu sârg.

Richard clătină capul, cu un fel de ameninţare şi strângând buzele, făcu:

— Hm!

Ortansa ridică sprincenile, alarmată:

— Ce-i?

El arătă cu capul, spre Larisa.

— Fiică-ta! spuse. Ai grije de ea!

— Treci aici, Larisa! îi porunci Ortansa. Vreau să te văd când mănânci. Şi-o aşeza în capul mesei, în stânga Majenei, unde stătuse preotul.

— Şi matale vrei să faci siluetă, tanti? o întreba pe Majeni.

— Chiar, vară Jeni, de ce nu mănânci dumneata? Oare nu-i bun pilaful? întrebă Cornelia, intrând a multa oară, cu farfurii în mână.

Un murmur de protest, care făcu inutil răspunsul Majenei, se ridică deasupra' mesei, în deosebi în partea vecinilor

— Pilaf ca ăsta, spuse dascălul cu gura plină n-m mâncat nici la nunta boieresei!

Şi ridicând paharul închină spre vecini:

— Să fie într'un ceas bun! Cineva îl trase de mânecă:

— Dascăle, dascăle, eşti la praznic, nu la nuntă!

— Aşa-i, aşa-i! făcu dascălul, desmeticit. Că la nuntă sunt şi lăutari! Ei, mai moare omul... Dumnezeu s'o ierte!...

O femeie înaltă, uscăţivă, cu fata pământie ascunsă aproape toată într'o broboadă neagră, cam adusă de spinare, purtând pe umeri o scurteică de vulpe, se ivise dincolo de uşă şi ştergându-şi ghetele de zăpadă în sală, privea masa, cu lăcomie. In poartă, sub steagul negru uitat în bătaia vântului, se întâlnise cu preotul care mai zăbovise în odaia din fală să-ş bage banii în buzunarul dela piept şi să-şi încheie cu grijă paltonul pe deasupra.

— Sărut mâna, părinte'!

Afară se întunecase, dar preotul o recunoscuse, după mers .şi după vorbă.

— Domnul! cocoană Smarandă!

— Nimerii, părinte, nimerii?

— Nimerişi, cocoană Smarandă, da cum aşa târziu?

— Apoi părinte, să arză foou geru ăsta, că dă'n ajun n'am mai ieşit din casă. Pe la mine, n'a venit ciorilor, nimeni să-mi spuie. Că nici clopotele bisericii nu le-am auzit. Dacă stau cu fereastra înfundată! Azi, nu'ş cum, parc'am avut o presimţire; după masă am dat perdeaua la o parte şi-am văzut lumea venind din deal. Haida! am zis, cine-o fi murit? Oi mai găsi ceva, părinte?.

— Găseşti, cocoană Smarandă", găseşti!

— Că pân'am nimerit! Să fie afurisit de frig! Cum cade seara fuge toată lumea de pe stradă. La colţ, la tribunal, am ţasit pe moşul dela tribunal ducea un braţ de surcele, în dughiană. L-am întrebat: ,,Da unde-i mortu, domnu Manea?". ,,Îhâ! tocmai la aviaţii jos; dă fuga cocoană Smarandă!". Ştergându-şi ghetele în sală, cocoana Smarandă văzu cam tot ce se afla pe masă şi auzind zarvă în bucătărie, glasuri, izbituri de satâr, capace de cuptor trîntindu-se, înţelese că praznicul nu era încă pe sfârşite. Îşi lepădă broboada şi descheindu-şi scurteica, păşi înăuntru, cătând pe sub lumina candelabrului.

— Dumnezeu să-1 ierte! spuse, cum şi-ar fi salutat vechi cunoştinţe.

Cineva îi şopti, să nu bage de seamă gazdele: '— E moartă, coană Smarandă. Moartă, nu mort! Cocoana Smarandă nu se sperie,

— Mort, moartă, spuse, bombănind, ca pentru ea, cu ochii, după scaun, tot la un Dumnezeu se duce.

Apoi găsind scaunul, se aşeză:

— Ei, dacă e moartă, atunci Dumnezeu s'o ierte!

Şi prinse a-şi aduna în faţă de mâncare, fără sfială, Manuela aruncă o privire consternată Majenei, dar ochii maicăsei erau lipsiţi de expresie. Se ridică şi trecu în camera rece din faţă, unde fusese catafalcul bunicei. Pe sală, zăpada adusă de afară cu încălţămintea oaspeţilor, se topise, făcând şiroaie urîte pe mozaic.

Văzând-o că pleacă, Richard strânse buzele şi privind, dela Majeni la Ortansa, pe sub sprincene, făcu:

— Hm!

Ortansa îi răspunse cu un gest de nepăsare, adică: ,,Las-o, nu-ţi mai bate capul cu ea!". Şi întoreându-se spre Larisa, ochii îi fură străbătuţi de o undă de duioşie.

— Mănâncă încet! spuse apoi, redevenind severă.

Manuela rămase mult timp în camera rece. Stătea cu umerii strânşi de frig, sgribulită, neştiind unde să se ducă, privind fără ştire în curtea plină de zăipadă. Pe ferestrele mari de alături, ale sufrageriei, lumina proiecta afară două dreptunghiuri de lumină, care se întindeau pe zăpada albă, făcând-o să sticlească. Lemnăria ferestrei punea, în mijlocul acestor covoare lucioase, câte o cruce de întunerec. Intr'un târziu văzu umbre mişcându-se; se ridicau dela masă. Li se auzeau paşii pe sală şi era bucuroasă că aici nu va veni nimeni să o caute. Dar lumina nu se stinse încă multa vreme. Dascălul, cocoana Smaranda şi alţi câţiva, rămaseră să mai mănânce. Ea îi aşteptă pe toţi, acolo în fereastră, cu o ciudată îndârjire, să vadă când se va termina, când se vor sătura, când vor lăsa sufletul Bunicei-Anuţ în pace. Apoi, îngheţată, se duse sus. Pe sală cei care plecau vorbeau, înveseliţi.

— Brr! dar grozav ger s'a lăsat, zicea dascălul, căutând cu piciorul, treptele.

— Lasă, lasă! râdea cocoana Smaranda, că ai destul danf în tine dascăle, ca să nu îngheţi la noapte!

Era frig, într'adevăr; Manuela urcă scările, tremurând, Larisa nu venise încă. Jos, în camera Majenei, rudele vorbeau despre moştenire. Richard şi Ortansa îşi ocupaseră la repezeală locurile lângă sobă. Mătuşa Sabina, venită! mai târziu, stătea pe marginea patului, cu un şal cenuşiu în spinare şi tremura ca un şoricel.

— Frig, frig, la voi! spuse Richard. Nevasta îl certă:

— Da mai termină odată cu văicăritul tău! Şi străbătută de un fior, se lipi mai tare de teracotă.

Apoi reveniră la moştenire; vorbiră mult timp, punând la cale împărţeala. Richard scoase carnetul din buzunar, căuta o filă albă şi înţepându-şi limba cu vârful creionului, începu:

— Casa dela Galaţi o luăm noi, fiindcă stăm în ea. Aveţi ceva de spus?

Nimeni nu răspunse. El urmă:

Care va să zieă sunteţi de acord! Casa asta, o ia vara Jeni. Ce zici, vară Jeni, ai nevoie de ea?

Majeni nu răspunse. Puteau să ia şi casa, nu le trebuia — aveau acum o casă la Bucureşti, aici simţea că nu mai au rost să stea. Fabricile de spirt aduceau arendă bună şi Bunica depusese toţi banii ei pe numele Manuelei.

Richard nu mai aşteaptă răspunsul; i-o acordă generos.

— Care va să zică, sunteţi de acord. Via şi casa dela Fălticeni ţi le dăm dumitale, cuscră Sabină, urmă. întorcând capul spre pat.

Bătrânica piţigăi:

— Ba mie să-mi daţi şi pădurea dela Cotu-Lung, că am băiat silvicultor!

Împărțeala dură încă mult timp. Când Ortansa îşi aduse aminte s'o trimită pe Larisa la culcare, se apropia de miezul nopții. Fata o găsi pe Manuela încă nedormind, stând jos, în fața sobei cu uşa deschisă, ținându-şi bărbia sprijinită în pumni, privind apele schimbătoare, negre şi roşii ale jăraticului. Ea se aşează alături, cu un fel de teamă şi trăgând cu urechea sa audă dacă nu urcă nimeni pe scări, începu s'o întrebe, cu glasul gângav şi tâmp, despre viața ei la Bucureşti.

— Mama n'a vrut să mă dea la liceu, se plânse. M'a dat la profesională. Este universitate la Bucureşti şi pentru fetele dela profesională? Nu? Îmi pare rău. Aş fi vrut să merg şi eu cu tine. Mătuşa Jeni m'ar fi ținut la voi şi tu mi-ai fi împrumutat pantofii tăi. Tu, Manuela, tu ştii că eu n'am pus niciodată în picioare pantofi cu tocuri înalte? Mă laşi să-i încerc pe ai tăi?

Aprinse lumina şi trecu la dulap, de unde scoase, cu exclamații de uimire lucrurile Manuelei, ca să le înşire unu' după aJtul, pe pat.

— Mă laşi sa-mi pun şi ciorapii? Tu, ăsta e portjartier?

Am văzut într'o reclamă, în „Illustration" — tata ceteşte reviste franțuzeşti, e un chioşcar care îi dă ieftin numerele vechi. Ea îmbrăcă, înfiorată, lucrurile Manuelei şi se privi încântându-se de imagine, în oglindă.

— Tu. Manuela, mă laşi şi mâine seară să mi le pun? Vreau să încerc şi bluza ta de lame.

A doua zi însă familia ei plecă şi Larisa nu mai avu parte să încerce bluza de lame. Odată cu ei plecă şi mătuşa Sabina. In ziua următoare plecară ceilalți. Casa rămase iarăşi tăcută, ca la început, strivită sub zăpada care reîncepu să cadă şi căzu, mereu.

După o săptămână, streaşina deasupra luncii crescu atât încât copacii de jos, de pe Şiret, nu se mai văzură; câmpul de aici se contopi cu câmpul îndepărtat de dincolo de apă. Nici linia hangarelor nu se mai vedea. Uneori Manuelei i se părea că izlazul i se deschide iarăşi la nesfârşit în față, ca în copilărie.

Din când în când veneau avocați, din alte oraşe, cu şube mari pe ei, blestemând drumnl lung cu trenul, zăpada şi pe birjari care mânau sania prin troiene prea încet. Veneau şi-i arătau Majenei hârtii, îi făceau socoteli, apoi o puneau să iscălească, alături de iscăliturile Ortansei, Sabinei şi de altele, pe care aproape nu le recunoştea.

Manuela stătea ceasuri întregi sus, în fața sobei, privind jăraticul potolit. Rar deschidea câte o carte şi atunci nu înțelegea nimic Simțea că la Bucureşti ar fi putat învăța, dar nu o îndemna nimic prea puternic, să plece. Aştepta să termine Majeni treburile, să vândă casa şi lucrurile care nu le trebuiau şi să părăsească pentru totdeauna oraşul acesta unde nu mai aveau de ce sta.

Într'o dimineață, la începutul lui Februarie, Chiaş-Ilie urca scările greoiu, la uşa ei.

— Duducuță, spuse, cu capul plecat, a murit câinele, astă noapte!

Cuțăbuş murise, de bătrânețe şi de ger, în cotețul lui de lângă poartă, Manuela îşi lăsă bărbia în piept şi nu avu puterea să zică nimic.

Peste câteva zile văzu dela fereastră cum o scoteau pe Madam Georgeta din staul. Soarele îşi găsise loc printre nori; streşinile picurau. Chiaş-Ilie ținea vaca de funie şi un om străin îi dădea ocol. cercetând-o din fiecare parte, atent. Madam Georgeta îmbătrânise; i se vedeau coastele şi burta îi atârna, moale, dedesubt. Numai capul îi rămăsese la fel, cafeniu, cu o stea albă în frunte, cu botul mare, negru, umed şi cu ochii languroşi.

După un timp se miră că n'o mai auzea dimineața, mugind.

— Unde-i Madam Georgeta? o întrebă pe Majeni.

— Am dat-o, răspunse ea.

Manuela îşi lăsă capul în jos. Ar fi trebuit s'o întreb şi pe ea. Madam Georgeta fusese a ei. Oftă.

— Cui?

— Nu ştiu; moş Ilie s'a tocmit.

După masă îl văzu din fereastră pe Chiaş-Ilie, căutându-şi de lucru pe la magazii. Deschise fereastra şi îl strigă. Moşul veni încet, lipăind cu opincile prin lapoviță. Zăpada se topea repede: din spre câmp vântul se abătu cu o adiere călduță.

— Chiaş-Ilie. îl întrebă, cine era omul care a luat-o pe Madam Georgeta?

— Roşu-casapu, duducuță!

XVIII

Pe la jumătatea lunii ieşi prima oară Manuela din casă şi merse în centru, să-şi cumpere câteva lucruri. Pe străzi zăpada se topise mai peste tot. Din spre râu venea prima adiere de primăvară; vântul acesta umed i se păru rece şi-şi strânse paltonul, înfiorată, la gât. Oraşul era încă pustiu; oamenii tot mai stăteau închişi în casă. Nu ieşeau decât pentru a face drumuri scurte, la cinematograf, la berărie, la teatru, când venea câte o trupă dela Bucureşti, sau pentru a-şi vizita vecinii. Fuseseră câteva baluri; afişele vechi care le anunţaseră se mai vedeau încă lipite pe garduri. La începutul lui Martie era anunţat ultimul, obişnuitul bal de sfârşit de carnaval, pe care orăşenii se grăbeau să-1 numească „Balul primăverii". Cam tot atunci se întâmpla să treacă şi ultimul turneu bucureştean. De acolo înainte, rămâneau cu cinematograful şi cu berăria- Dar se deschidea un drum nou: începeau plimbările la Şiret
0 potecă lată, nisipoasă, în care paşii se înfundau uşor, ca într'un covor moale, străbătea şerpuit un kilometru de luncă, când depărtându-se, când apropiindu-se de malul apei, ocolind sălciile bătrâne, scorburoase şi înfundându-se prin boschete de lăstăriş sălbatic, ca printre nişte liane. Dintr'o străveche obişnuinţă, tineretul venit să se plimbe aici, cobora malul pe la gară, perechi-perechi, urma poteca la vale, după mersul apei şi ieşea pe la aerodrom. Nici prin minte nu le dădea să facă drumul în sens invers, aşa că niciodală nu se întâlneau unii cu alţii. Îşi potriveau aproape acelaşi pas mereu, niciodată nu se întreceau, plimbându-se unii în urma altora, ca şi singuri, numai cu apa şi cu crengile duse de apă la vale, domol.

Ieşind dintr'un magazin, Manuela se întâlni cu Guriţă, fratele Ileanei. II chema Mielu, dar fetele îl numiseră aşa, fiindcă îndată ce cunoştea pe una o atrăgea într'un colţ şi-o întreba, cu un ton nevinovat şi confidenţial:

— Îmi dai o guriţă?

Sub voalul negru care-i acoperea faţa, în prima clipă el nu o recunoscu. Apoi îşi scoase căciula cu un gest repezit. Era un băiat înalt, cu faţa mare, albă ca de fată, cu părul castaniu, lung, lins, şi cu doi dinţi de aur în colţul gurii, după o modă nenorocită a oraşului, care făcuse în ultimul timp pe toţi tinerii cu puţină dare de mână să-şi îmbrace, fără a fi nevoie, o parte din dantură. Tatăl lui era şeful organizaţiei liberale a judeţului, om bogat şi cu vază. Dacă pe Ileana o trimisese la facultate, pe băiat, după terminarea liceului îl păstrase lângă el, iniţiindu-1 în treburile politice. Guriţă purta palton cu blană şi căciulă neagră de lutru, ca şi taică-su, cum purtau numai oamenii mai de seamă ai oraşului. Paltonul negru, cu blană la gât, era un fel de port nobil, pe care nu oricine îndrăznea să şi-1 însuşească, tot aşa cum nu oricine îndrăznea să poarte pălărie tare primăvara, sau panama şi haine albe, vara.

Văzând-o pe Manuela, renunţă la treburile după care îl trimisese taică-su şi o însoţi o bucată de drum, spre casă.

— Am fost la înmormântarea mamii-mari a tale, spuse, dar tu nu m'ai văzut.
Mauela ridică din umeri. Guriţă urmă:

— Mi-a părut foarte rău; n'am ştiut dacă să vin pe la tine. Pe urmă am fost foarte ocupaţi. In Ianuarie am stat două săptămâni, cu toţii, la Iaşi, că nunta Ilenei s'a făcut acolo. A fost nuntă mare, au venit mulţi din Bucureşti; a cununat nenea Apostol; Îţi dai seama câţi s'au luat după el, mai ales că se bănuia c'o să ia ministerul de finanţe. Pe urmă a căzut guvernul, au venit ai noştri; îţi închipui ce griji pentru alegerile din Martie. Tocmai mă duceam la tipografie, să văd afişele. Facem o propagandă cum n'a mai cunoscut judeţul; vrem să-i sdrobim pe toţi, pe naţionali-ţărănişti mai ales că se cred tari. Papaia mi-a dat maşina şi oamenii lui şi merg în judeţ. Ştii, Manuela, acum am învăţat să vorbesc la întruniri. Îmi pare rău că nu mă poţi asculta odată. Chiar când merge şi papaia, tot pe mine mă pune să vorbesc.

Am câştigat încrederea multora. La anul papaia îmi pune candidatura, mă aleg deputat şi vin la Bucureşti.

Îşi dădu căciula pe ceafă şi scoase pieptul, cu un gest îngâmfat:

— Ehe! râse, atunci să mă vezi cine sunt!

Manuela nu-1 mai asculta; se gândea, cu indiferență, că n'ave» să-şi mai dea examenele anul ăsta, poate n'avea să le mai dea niciodată. N'o interesa facultatea; deocamdată singura ei grijă era să se termine mai repede aici, cu avocații, cu casa şi să plece pentru totdeauna din oraş.

Ultimele zile ale lui Februarie se scurseră fără niciun gând. Mai veni de câteva ori ninsoarea, câteva valuri de ger se mai abătură, apoi deodată, în aceeaşi zi din toate părțile, din spre miazăzi, din spre miazănoapte, din spre câmp şi din spre Şiret, primăvara se arătă. Intr'o noapte Manuela auzi cocorii şi se duse cu gândul la anii copilăriei, când le ieşea înainte pe câmp. A doua îi auzi iarăşi şi o săptămână în şir ei trecură țipând prin văzduh. Pe câmp mai rămăseseră mici pete de zăpadă. Se topiră curând şi pământul începu a aburi, În depărtare, între câmpul cenuşiu şi cerul albastru, hangarele Prinsera contur, cu zidurile lor albe lucind la soare şi cu uşile negre. Apoi uşile se deschiseră şi o mulțime de oameni începu a furnica prin fața lor.

In ultimul timp, Guriță venea s'o vadă des. El îşi schimba purtarea dela o zi la alta, dar Manuela într'atât nu îi dădea atenție, încât nici nu băga de seamă ce se întâmplă cu el. Aşa sosi ziua când o invită să se plimbe împreună, la râu. In tradiția oraşului, pasul acesta, pentru o fată, nu era indiferent. Însemna confirmarea unei simpatii, care nu mai putea fi apoi negată; devenea publică., aproape ca o logodnă. Manuela se duse, fără să-şi dea seama de tradiție; se duse numai fiindcă îi era dor de luncă.

Cum ieşi în spatele gării văzu în față alte perechi de tineri, care se îndreptau spre Şiret, pe aceeaşi potecă ştiută de tot oraşul, lăsând înadins destulă distanță între ei. Era în prima duminică din Martie. Manuela mai purta paltonul, tot haina aceea neagră, de şcoală, rămasă scurtă la mâneci şi prea strânsă pe piept. Nu se gândise niciodată să poarte aici hainele dela Bucureşti, nu din teama că ar fi avut de înfruntat ochi răuvoitori, ci fiindcă nu simțea nevoia să se arate cuiva aşa.

Era prima zi când renunțase la voalul de mare doliu; pe cap îşi legase numai o basma neagră care-i acoperea părul în întregime făcându-i obrazul mai lung. Îmbrăcată aşa, ea semăna cu o biată fată sărăcuță şi necăjită. La câmp îşi scoase însă legătura de pe cap şi parul i se desfăşură în vânt, dându-i iarăşi aerul ei vechiu.

Guriță se îmbrăcase de primăvară, făcându-se foarte elegant. Purta pantofi gălbui, abia luați dela cismar, şi pardesiu de stofă subțire, gri, croit pe talie, cu colțurile reverelor prelungite ascuțit pe piept în sus, până aproape de umeri, cum cerea în acel timp moda în oraş. La gât avea un fular de mătase galbenă, în coloarea pantofilor şi mănuşile de ață erau în aceeaşi coloare. In locul căciulii îşi luase pălărie tare, un melon negru care, rămas cam mic, îi făcea o cută roşie pe frunte. Din când în când şi-1 dădea pe ceafă şi-şi freca fruntea cu dosul palmei ca să-şi repună în mişcare sângele congestionat.

Vorbea tot timpul, explicându-şi vorbele cu gesturi largi, jar Manuela nu-1 asculta. Ea privea cerul, de un albastru nenatural, ca de sineală, cu nori cenuşii încremeniți în zare; asculta vântul care-i trecea umed şi călduț pe la urechi. Deasupra luncii se ridicau aburi. înțelese doar, prinzând întâmplător un clampei de frază, că la „Balul primăverii" de sâmbătă seara, Guriță fusese ales regele balului. Primise 630 ilustrate, în timp ce al doilea ales, numai 300.

— Majoritate sdrobitoare! râdea, satisfăcut, cu gura mare, arătându-şi cei doi dinți de aur, ca pe un blazon.

Coborînd poteca în spre luncă, el îi apucă brațul, să o ajute, dar ajunşi jos nu i-1 mai părăsi. Manuela nu-şi dădu seama că el îi strângea mâna din ce în ce mai tare. Abia mai târziu

simți, în deschizătura mănuşii, degetele lui făcându-şi loc înăuntru, căutând-i cu o insistență domoală, pielea. Îşi lăsă mâna moale, cu o sensație de plictiseală. Privea, prin lăstărişul care înmugurea, apa scurgându-se la vale pe prund. O clipă se văzu pe malul Colentinei; atmosfera era parcă aceeaşi şi peisajul de asemeni, cu cerul siniliu şi cu sălciile aplecate deasupra apei, numai apele nu se asemănau. La un colț al potecii se opri. O ramură subțire, gălbue, se mişca de vânt, atingându-i uşor obrazul. O apucă şi o privi, înduioşată, ca pe o ființă, apoi desprinse un mugur şi îl strivi în dinți. Simți în gustul lui amărui şi verde, tot gustul primăverii, ca al primăverii de acum un an, când tot aşa strivise un mugur între dinți. Inima începu să-i bată, năvalnic. Guriță, care tot îi mai ținea mâna, o simți înfiorându-se. Se aplecă brusc spre ea.

— Dă-mi o guriță! zise, apucându-i deodată umerii în brațe.

Manuela simți borul pălăriei lui apăsându-i nasul şi înainte de a face vreun gest de apărare, se pomeni râzând; apoi îi puse mâinile în piept, îndepărtâiidu-1.

— De ee nu mă laşi sa te sărut?

Şi glasul şi privirea îl făceau să semene cu un gâscan zăpăcit.

Manuela râse. El îşi pierdu cumpătul. Sângele îi veni în obraz. Cu dosul mâinii îşi dădu pălăria pe ceafă; pe fruntea înroşită, dunga pălăriei apăru vânătă, ca o rană.

— Mă laşi să te sărut? o întrebă, descumpănit. Şi văzând că fata continuă să râdă, o apucă iarăşi, cu amândouă brațele, aplecându-se spre ea, încercând să-i învingă pumnii.

Manuela îi simți puterea; un început de enervare o străbătu. Ii vedea fața roşie, cu dinții de aur în colțul gurii lucind deasupra ei. Ridicând brațul să se apere, fără voie îi lovi borul pălăriei şi melonul se duse peste cap; căzând jos, se rostogoli printre pietre şi nu se opri decât în apă, plutind cu gura în sus. Guriță o slăbi şi se repezi să-şi ridice pălăria. Când se întoarse, cu ea în mână, ducând-o departe de corp, ca pe o cioară moartă, o găsi pe Manuela râzând cu hohote. Se înfurie:

— Domnişoară studentă dela Bucureşti, îi şuieră, ştergându-şi cu mâneca pardesiului, pălăria, faci pe mironosița cu mine!...

Manuela continuă să râdă, înveselită de furia lui, de pălăria lui udă, de grija cu care şi-o ştergea. O clipă îi veni să fie provocatoare:

— Mi-ai dat drumul pentru o pălărie? îl întrebă, umezindu-şi buzele şi privindu-1 pe sub gene.

El crezu că-i un reproş. îşi privi nehotărât pălăria, ezitând dacă s'o arunce sau nu, apoi se aplecă şi o lăsă cu grijă în iarbă, după care se îndreptă cu gesturi sigure spre fată. De data aceasta o cuprinse cu atât avânt. încât Manuela, desorientată, nu mai avu timp să-i pună mâinile în piept. Ii simți reapirația umblându-i pe obraz; buzele lui, cu un gust sălciu, i ge furişară în colțul gurii. Se sbătu, desgustată şi eliberându-şi mâinile, le repezi pe amândouă în acelaşi timp, plesnindu-1 peste față.

Guriță se trase înapoi, zăpăcit. O căutătură rea îi schimonosi obrazul; sângele, ridicat într'un val vânăt la cap, îi făcu cuta de pe frunte mai adâncă. Acum Manuela nu mai râdea. II privea, pe sub gene, cu buzele strânse, pregătită să se apere din nou. Guriță îşi luă pălăria de jos; pe partea ei udă se lipiseră câteva fire uscate de iarba. Furia îi crescu.

— Domnişoară studentă, şuieră, fără s'o privească, preocupat să-şi curețe, cu mişcări nervoase, pălăria, faci pe mironosița aici şi ştim noi ce învârteşti la Bucureşti.

Manuelei îi veni să râdă. îşi duse mâinile la spate şi se apleca, spre el, în atitudinea ei de totdeauna când se pregătea de răfuială:

— Ia spune, îl întrebă, frecându-şi buzele între dinți, ce învârtesc eu la Bucureşti?

Guriță clătină capul, înfuriat:

— Ştiu eu! strigă, nu-ți fie teamă. Ştie toată lumea, să nu crezi! Domnişoară studentă! Ăi fi zis că nu se află la ce facultate urmezi? Că umbli cu aviatorul acela, Antal... Vrei poate să spui că nu eşti amanta lui?

Se opri, înspăimântat de brutalitatea acestor vorbe.

Un val de sânge venise în obrazul Manuelei. Spusele lui Guriță îi răscoleau întreaga ființă, i se părea că o pătrund, ca-i înfierbântă sângele, le simțea înlăuntrul ei şi le simțea afară, pe piele, înfiorând-o, ca o respirație fierbinte care i s'ar fi plimbat pe corp.

— Amanta lui Antal...?

Lumea o credea, deci ar fi fost firesc să fie!

Guriță se bîlbâi;

— Manuela. n'am vrut să te jignesc. Te rog să mă ierți!

Ea clătină capul şi se pomeni zâmbind, uimită de lumina neaşteptată pe care i-o deschidea în suflet amintirea lui Vladimir.

— Am plecat! la revedere! spuse, pornind deodată, pe potecăi, înapoi, mânată de o caldă vioiciune.

Guriță rămase prostit, cu pălăria în mână, între sălcii.

— Manuela! o strigă după o clipă. Nu-i pe acolo drumul. Ce faci?

Dar ea nu-1 auzea; fugea, înveselită şi turburată, pe poteca nisipoasă, aplecându-se pe sub sălcii, nesocotind tradiția oraşului, ai cărui tineri se plimbau prin luncă într'un sens unic. După câțiva zeci de metri, la un colț al potecii, un băiat şi o fată se opriseră după o perdea de sălcii şi se sărutau. Auzindu-i paşii, se deslipiră şi când ea trecu repede prin dreptul lor, o priviră încurcați. Nu-i cunoştea. Ar fi vrut să le strige:

— Proştilor! Nu vă feriți de mine! Nu ştiu ce simțiți când vă îmbrățişați, dar ce-are face? Bănuiesc, şi vă admit. Sărutați-vă! Sărutați-vă!

Mai departe dădu peste alții, unii sărutându-se, alții mergând lipiți, eu mâinile pe după mijloc, cum mergeau Rafail şi Iosefina, pe aerodrom. Tuturor ar fi vrut să le facă semne prietenești, dar întâlnea privirea lor mirată şi indignată şi trecea pe lângă ei repede, lăsând ochii în jos. Simțea în ceafă soarele, călduț. Se apropia amiaza; în aer era o lumină albă, calmă. Îşi desfăcu paltonul; alergă mai departe cu el fluturând. Vântul îi pătrundea prin rochia subțire, făcându-i o haină rece pe dedesubt. Se înfiora. Îşi simți, turburată, corpul, de sus până jos, cu fiecare parte a lui mişcându-se în mers; îşi simți genunchii atingând marginea fustei, coapsele frecându-se una de alta, cu pielea lor subțire care parcă era caldă la un pasul şi rece la pasul următor. Îşi simți şoldurile legănând-se sub cordonul strâns şi sânii sbătându-se în bluza. Vorbele lui Guriță îi mai stăruiau încă în urechi şi. Acum când rămase singură, părea că ele iau un sens mai tulburător.

— Amanta lui Antal! Amanta, amanta, amanta... Îşi simțea urechile, şi obrazul, arzând. Niciodată nu îndrăznise să pronunțe acest cuvânt. Când îl vedea în cărți trecea cu pudoare peste el, ca să nu stea să-i precizeze sensul. Acum o urmărea obsedant, părând că vrea să se fixeze în ființa ei.

La capătul potecii, sus, mai privi odată lunca, îmbrăcată în lumina albă a amiezii. Ramurile sălciilor erau cenuşii, cu câte un mugur ici colea, plesnit, dar în depărtare se suprapuneau, coloarea micilor frunze se concentra şi lunca părea toată înverzită, un verde-gălbui, timid şi foarte proaspăt. Rupse o ramură şi porni în fugă pe potecă, în spre gară. cu paltonul fluturând în vânt. Nu ştia ce are să facă, dar trecând prin fața oficiului telefonic, gândul i se preciza. Intră fără să ezite şi ceru legătura cu Bucureştiul, numărul lui Vladimir. Era aproape sigură că la ora asta n'are să-1 găsească, de aceea şi telefona atât de uşor. Se mulțumea să ştie că a făcut legătura cu casa lui.

— Ar fi trebuit totuşi să-i scriu măcar odată, îşi spuse fără să-şi dea seama că o oprise tot ceea ce în jurul ei adormea se vestejea, murea...

Cele câteva minute cât trebui să aştepte fură lungi, dar trecură într'un fel de amorțeală. Vedea afară, pe trotoar, lumea plimbându-se în haine de sărbătoare. Câte cineva se apropia de fereastră şi privea înăuntru, cu un fel de teamă şi de curiozitate, la aparatul centralei, cu mulțimea lui de fire încrucişate, la domnişoara cu cască la urechi care manevra butoanele şi

mai ales la cele două cabine de lemn, misterioase, dinlăuntrul cărora puteai să vorbeşti la distanțe necrezut de mari.

Fiind sărbătoare, firele erau libere şi legătura cu Bucureştiul se făcu repede. Manuela fu îndreptată în una din cabine. Aproape tremurând, cu respirația oprită, ridică receptorul. Auzi pocnete pe fir, câteva glasuri de femeie, la centrală, apoi sunetul caracteristic al soneriei luă cu hotărâre locul în aparat, mai tare şi mai sigur decât toate celelalte sgomote. Inima i se opri.

— Acum sună în casa lui! îşi spuse şi văzu dintr'o-dată tot ce se lega de casa aceea de lângă Cişmigiu. Văzu hallul întunecos şi draperia neagră dintre rafturile cu cărți, mişcându-se, pe bătrâna Griovanna, în rochia ei cenuşie, apropiindu-se de telefon.

— Acum îi voiu auzi vocea, se gândi. Ce am să-i spun? Şi deodată auzi într'adevăr pe cineva vorbind, de acolo, dela capătul firului, o voce pe care atât de puțin o aşteptase încât n'o recunoscu. Fu sigură că dela centrală i s'a dat numărul greşit.

— Casa domnului Antal? întrebă, tremurând,

— Da, răspunse glasul.,

— Vreau să vorbesc cu domnul Antal, urmă, neştiind ce se întâmplă şi cine era acela cu care vorbea. Dar el îi recunoscu şi vocea şi' tremurul.

— Ce-i cu tine, mică Scufiță-Roşie? Din ce depărtări vorbeşti?

— Cine e? Vladimir? Tu?

— Ei da, sigur! Iți mai spune „Scufiță-Roşie" şi altcineva?

Acum îl recunoscu dintr'odată, nu numai glasul, ci ființa lui întreagă. Acest „ei da!" al lui, pe care îl ştia de atâta timp, o făcu să-1 vadă, neschimbat, ca în ultima zi, ca şi când de atunci n'ar fi trecut o iarnă şi ei nu i s'ar fi întâmplat atâtea. Ochii i se umeziră. Nu-i mai fu teamă; i se păru că-i lângă el, că-şi reazimă capul pe pieptul lui şi el o primeşte, ca atunci când venise speriată, din ploaie, şi o mângâiase blând pe păr.

— Ce mai faci? Ce mai faci? Ce mai faci? îl întrebă, repede, cu un accent aproape dureros, punând în această întrebare repezită şi repetată de multe ori, ca într'o beție, întreg freamătul ei.

Nu aşteptă nicio clipă răspunsul; nu-1 lăsă să vorbească. Ce mai faci? Ce mai faci? Ce mai faci? reluă, cum ar fi spus: Mi-e dor de tine, mi-e dor, mi-e dor!

Apoi, ca şi când şi-ar fi vărsat toată neliniştea în aceste întrebări, se regăsi şi i se păru că reîncepe o convorbire întreruptă abia ieri. I se păru că-i vorbeşte dela un telefon public, din Bucureşti, că se află numai la câteva sute de metri de casa lui.

— Ce cauți la ora asta acasă? îl întrebă.

— M'am întors dela aerodrom; mă schimbam să plec la masă.

— Ce e la aerodrom?

— Bine; câmpul s'a uscat. Pregătim avioanele; săptămâna viitoare poate începem sborul.

— Cred că mi s'a făcut dor de aerodrom; aş vrea iarăşi să sbor.

— Te aşteptăm; când vii?

— Poate curând. E primăvară la Bucureşti?

— Este, de mult; a înverzit peste tot.

— La noi abia azi a venit. Dar am simțit-o, am simțit-o, nu pot să-ți spun cum! Mi-e dor de locurile acelea, de câmp, de lacuri. Au înverzit sălciile, pe Colentia? Mi-e tare dor de ele! Aş vrea să mergem iarăşi să ne plimbăm.

Se opri; apoi, cu acel curaj care îi venea pe neaşteptate uneori şi de care singură se înspăimânta, urmă;

— Şi de tine mi-e dor!

Nu mai auzi răspunsul; sângele i se urcase în obraji; urechile îi ardeau.

— Vin, vin la Bucureşti! mai spuse. Am vândut tot aici, ne mutăm definitiv. Mai are Majeni ceva de aranjat, apoi venim.

Agăța receptorul; izbi uşa cabinei, plăti convorbirea şi porni în fugă spre casă, cu ramura de salcie în mână şi cu paltonul fluturând.

După amiaza şi-o petrecu adunându-şi lucrurile. Apoi, îndată ce se înnopta, se simți extenuată şi se urcă în pat. Deşi obosită, mult timp nu putu să doarmă. Atingerea rufăriei o turbura. îşi simțea corpul, de sus până jos. cu toate amănuntele lui şi fiecare amănunt o neliniştea. Adormi târziu, ținându-şi sub cuvertură sânii în mâini, uimită de freamătul lor, cu un zâmbet de nedumerire în colțul gurii. II visă când pe Guriță, când pe Vladimir, apoi se văzu goală, legată de un stâlp în fața primăriei, şi pe Vladimir spânzurat de o grindă, în vârful foişorului de foc. Lumea arunca cu pietre în ea şi spunea: „.E amanta lui! Amanta lui!". Nici vorbele, nici pietrele nu o dureau, se simțea fericită, şi suferea cumplit în acelaşi timp, pentru Vladimir.

Se trezi în zorii zilei, într'un asurzitor huruit de motoare. O clipă uitând visul, se crezu într'una din diminețile copilăriei, când avioanele îi turburau somnul. Se ridică din pat şi alergă uimită, la fereastră. Soarele care răsărea deasupra luncii îmbrăca întreg câmpul într'o lumină portocalie. O mulțime de avioane erau scoase în fața hangarelor. Mecanicii alergau dela unul la altul şi le porneau motoarele. Un bombardier mare, cenuşiu, se mişca greoiu spre mijlocul aerodromului. Manuela îl văzu aşezându-se cu botul spre oraş. Un om făcu semn de jos, cu steagul roşu; sgomotul celor două motoare se umflă, aripele grele ale avionului porniră legănându-se pe deasupra ierbii, coada i se ridică, silnic, apoi roțile mai izbiră pământul odată şi maşina trecu în sbor, huruind, pe deasupra ferestrei.

Cunoştea de mult sunetul acesta, din copilărie, şi mişcarea de pe aerodrom o cunoştea, obositoare, halucinantă, aşa cum îi turburase multe dimineți, ca pe aceasta de acum. Dar acum, pe lângă neliniştea veche, mai simțea o altă neliniște, ciudată, revărsându-i-se în organism, amestecându-se deodată cu sensațiile de peste noapte, din vis. Se amesteca cu glasul lui Guriță, care îi spunea: „Eşti amanta lui Antal!", cu glasul lui "Vladimir, la telefon: „Ce-i cu tine, mică Scufiță-Roşie?", cu gustul mugurului de salcie în gură şi cu freamătul pielei ei.

Îşi trase, cu mişcări nervoase, încurcându-se în gesturi, rochia peste cap şi cu picioarele goale în papuci, coborî. O găsi pe Majeni, jos, împărțind Babirinei din lucrurile vechi. Se opri de gâtul ei.

— Majeni, spuse, nu mai pot să stau. Mă asurzesc motoarele lor. Lasă-mă să plec azi la Bucureşti! Nu~ți fie teamă, am să ştiu să mă descurc până la venirea ta.

Plecă, cu sunetul motoarelor în urechi, fără să-şi dea seama că alt huruit de motoare o aştepta. Intr'o jumătate de oră fu gata; luă acceleratul de 9. Ajunse la gară în ultimul moment, nu mai avu niciun minut de aşteptat pe peron, totul se petrecu aşa de repede încât nu găsi timp să regrete oraşul acesta, de unde pleca pentru totdeauna. Când sfârşi de aranjat valizele în plasă şi se aşeză în sfârşit pe canapea, trenul trecuse de marginea oraşului, trecuse şi de aerodrom: numai un avion se mai vedea în urmă, rotindu-se pe cer.

XIX

Lumina de sub scară era aprinsă; alături, în cămin, focul ardea potolit. Vladimir stătea în fotoliu, cu spatele la sobă, iar în faţa lui stătea un necunoscut. In lumina slabă, la început Manuela nu putu să-i vadă decât silueta, neclar. Se îndreptă, nehotărîtă, în spre Vladimir, care se ridica încet, parcă obosit, sprijinindu-se în braţele fotoliului. — căutând-o pe sub gene, în întunerecul hallului, unde paşii ei se auzeau pe covor, din ce în ce mai nehotărâți. Totdeodată se ridica şi necunoscutul, cu o mişcare nedecisă. Pe masă era o planşetă mare, acoperită cu hărţi şi hârtii şi în timp ce se ridica, el rămase cu ochii acolo, la lucrul întrerupt.

Manuela se opri încurcată în faţa lor. Nici nu stătuse în vestiar să-şi lase pardesiul, vroise să ajungă sus, într'un singur elan, acelaşi elan cu care plecase de acasă, hotărîtă să se arunce cu capul pe pieptul lui, să-i înlănțuiască gâtul şi să spere că el va înțelege ce o aducea aici. Trenul ajunsese după amiază, la 5. Primăvara bucureşteană o desamăgise. Cerul era înnorat Coborând pe peron simțise că-i este frig; de dimineaţa, încercase să cadă o ninsoare târzie; pe alocuri, pe acoperişuri şi pe trotuare, pe sub ziduri, zăpada prinsese, sgrunțuroasă, ca o sgură. Ea avea însă acelaşi elan. Se aruncă într'un taximetru, peste geamantane şi străbătu oraşul cu ochii închişi, fără să-1 privească,, indiferentă că-1 revedea, după atâta timp, arzând de o singură nerăbdare: să ajungă la Vladimir.

Îşi găsi casa adormita, cu mirosul uscat al căldurii de calorifer intrat în mobilă şi în pereți, plină de praf şi cu fire negre de păianjeni pe tavan. Trecu peste toate acestea şi nu se opri decât la telefon. Era îmbrăcat într'o groasă pătură cenuşie de praf. Îşi regăsi, dintr'odată, toată duioşia pentru-această maşinărie. Ridică receptorul, cu mănuşile în mâini şi făcu numărul lui.

— Sunt nenorocită dacă nu-1 găsesc. Ce mă fac, ce mă fac, ce mă fac? se întrebă, în timp ce soneria chema dincolo.

Pe urmă îl auzi.

— Am venit, am venit, am venit! îi spuse, dintr'o răsuflare, parcă topindu-şi sufletul în vorbitor.

Nu-şi dădu seama cum era răspunsul lui.

— Bine ai venit, Scufită-Roşie! auzi.

— Vreau să te văd. Ce faci? Cât stai? Pot să vin? Acum? Numaidecât?

— Vino! Te aştept!

Răspunsul o linişti. Nu mai avea de ce să se grăbească. Se aşeză pe un scaun şi-şi rezemă cotul pe masă, să răsufle un pic. Şi masa era plină de praf. Se simți ea însăşi prăfuită, plină de mirosul de sgură din tren. Îşi desfăcu într'un colț al hallului, ca într'o cameră de hotel, geamantanele, îşi scoase alți pantofi, ciorapi, rufărie, altă rochie, apoi trecu în baie. Un robinet picurase încet şi lăsase o pată gălbue de rugină, pe cuvetă, Prosoapele stăteau scorțoase, pe suporturi. Sticluțele de pe etajera de cristal erau şi ele prăfuite.

Îşi aruncă cu gesturi pripite îmbrăcămintea şi se băga sub duş. Atingerea apei fierbinți îi aduse o altă sensație da plăcere. într'o mângâiere care-i turbura şi pielea şi sufletul, îşi trecu mâinile pe corp, de jos în sus, cu o mişcare înceată, dela genunchi, în lungul coapselor, le opri pe pântecul abia bombat, cuprinzânclu-l în palme, le depărta ca să-şi cuprind» Soldurile, apoi le apropie din nou pe mijlocul subțire, urcâdu-le mai departe, apăsat, până sub sâni. Se privi, nedumerită, încântată şi turburată, în oglindă, întâi de departe, apoi ieşi din cadă şi se apropie, udă, să se vadă mai clar. Vârfurile sânilor parcă se uitau la ea, i se părea că ei reprezintă o ființă, îi venea aproape să le vorbească, nu ştia ce, şi parcă îi era ruşine de ei.

— E un mister în toate astea! se gândea.

Apoi un mic tremur o cuprinse. Se îmbrăcă, ținând dinții strânși ca să-şi oprească tremurai şi aşa ajunse aici, încordată, simțindu-se goală pe dedesubt, ca un copac cu ramurile despletite în fața vântului de primăvara.

Rămase în fața lor nedumerită, cu ochii mari, intimidată şi desamăgită de prezența unui om străin. Elanul ei i se păru ridicol; trebui să vadă totul în proporții fireşti şi, fără să se sperie mai întâi, se ruşina de gândurile şi de gesturile ei înfrigurate care o aduseseră aici.

Acum i se părea că a făcut o nepoliteță intrând aşa, vijelios, de aceea începu, cu gesturi încurcate, să-şi descheie nasturii pardesiului, căutând din ochi un loc unde să-1 pună.

— Dă-rni voie să-ți prezint un om celebru, spuse Vladimir, ieşindti-i înainte şi arătând cu mâna pe celălalt oaspe. Cred de altfel că poți să-1 recunoşti singură:. Ziarele îi publică în fiecare zi fotografia. E Ades în persoană.

Apoi, întorcându-se:

— Dragă Ades, iată concurența: domnişoara ne va lua odată înainte la toți.

Manuela îl privi pe Ades, plină de curiozitate. Din toamna trecută, ziarele tot anunțau raidul lui. Peste vară bătuse recordul de vitesă. pe circuitul Paris—Byzerta—Alger—Paris, sburând de două ori pe deasupra Mediteranei şi stabilind o medie orară greu de doborît. Ziarele franceze, al căror ecou îl înregistrau şi ziarele dela noi, erau pline de elogii. Trecea, la aeroclubul Franței, drept unul din cei mai îndrăzneți aviatori europeni. Nici intenția de a face ocolul lumii, singur la bord, raid neîncercat până atunci, nu fusese primită cu neîncredere. Revistele de specialitate se grăbiră să-i calculeze sorții de izbândă şi prognosticurile lor apăreau optime. Faptul determinase autoritatea românească să-i acorde fonduri pentru achiziționarea unui avion corespunzător. O fabrică franceză îl pusese imediat în lucru, la sfârşitul lui Februarie fusese gata şi Ades sosise de câteva zile cu el în sbor. Matricolele primului său avion, „Y E,—A D S", pe care apoi le mutase succesiv la toate celelalte, până la cel mai recent, îi creiaseră un nume nou. Nimeni nu-i mai spunea Gabriel Savin, ci Ades, simplu, sau cel mult Ades Savin. Se obişnuise atât cu numele acesta popular, încât el însuşi şi-1 uitase pe cel vechiu.

— După câte ai înțeles, urmă Vladimir, domnişoara este o elevă a şcoalei noastre de pilotaj.

Ades o privi în treacăt şi aşezându-se, o întrebă cu un ton care numai din politeță nu era indiferent:

— Şi cum merge sborul, domnişoară?

Ea nu ştiu ce să răspundă. De altfel, Ades nici n'o asculta; îşi băgase iarăşi capul în hărțile de pe masă. Alături era o foarfecă mare; el tăia hărțile în fâşii înguste, iar Vladimir îi ajuta să le prindă cap la cap. Avea ceva autoritar în gesturi şi în vorbele eu care explica; Vladimir se supunea, părând mulțumit să nu poarte el răspunderea acestei îndeletniciri.

i . Ea se aşeză pe al treilea fotoliu, la mijloc şi-i privi pe amândoi, încurcată. Din când în când, Vladimir îi arunca o privire, căutând-o cu ochii micşorați de lumină şi-i zâmbea, neîndrăznind parcă să-i vorbească, să nu turbure îndeletnicirea lui Ades. Era îmbrăcat de oraş, în haine de coloare deschisă, un gri curat, cam de nuanța perlei, cu dungi subțiri albSstrii. Coloarea îl făcea să pară foarte blând; se potrivea cu mişcările şi cu zâmbetul lui cuminte, dar nu cu decorul căminului aprins în spate. Apoi privirea îi fu atrasa spre celălalt, dela care mult timp nu şi-o mai putu lua.

Abia acum putea sa-1 observe, în linişte. Chipul lui avea ceva dur; poate atenția care îl stăpânea îi făcea trăsăturile aspre. Ea îi văzu întâi ochii, cam mici şi ceva prea apropiați, dar vii, cu o mobilitate de veveriță. Avu impresia că privirea lor trebue să ardă şi se uită să vadă dacă hârtiile din față nu se îngălbenesc, ca sub atingerea a doi cărbuni aprinşi. Nu putea să-şi dea seama de coloarea lor, dacă erau negri, sau altfel. Niciodată nu reuşi s'o ştie clar; luciul lor era mai puternic decât coloarea, era primul detaliu pe care îl vedea, şi văzându-l, totdeauna uita de rest. Erau ochi de lup, te aşteptai parcă să lumineze cu sticliri de fosfor, în întunerec

Tot timpul îşi spuse că nu i-ar putea place un astfel de om, dar continuă să-1 privească, parcă vrăjită de ochii lui.

Descoperi că avea sprincene subțiri, părând pensate, ca de femeie, de un negru însă atât de ferm şi cu un contur atât de apăsat, încât puneau o umbră bogată deasupra ochilor. Fruntea era făcută din trăsături mai îmblânzite, aproape de loc bombată, nu prea înaltă şi foarte senină. Când se încrunta, apăreau două adânci cute verticale, între sprincene, dar fruntea rămânea neumbrită. Un păr negru, lucios, din care câteva bucle îi cădeau pe frunte, îi îmblânzeau încă puțin figura, prin ceea ce era cald în desordinea lui. Dela sprincene în jos însă, asprimea chipului devenea evidentă. Ținea buzele strânse. cu gura puțin strâmbă, când într'o parte, când în alta, ca şi când s'ar fi abținut prin aceste mişcări să scrâşnească necontenit din dinți. Nasul, drept, întregea linia rece a unui profil sever, terminat cu o bărbie aspră, prea puțin îndulcită de o gropiță care încerca să se formeze la mijlocul ei. Mai departe, gâtul era lung, de un desen nervos, ieşind încordat din gulerul croit larg. Manuela văzu clar sub pielea brună, subțire
0 vână ducând de sub maxilar până sub guler. Şi mâinile care umblau neîntrerupt printre hârtii, aveau pielea la fel de subțire şi de brună şi dedesubtul ei se vedeau, proeminente, vinele pulsând

Întorcând capul, întâlni privirea lui Vladimir, care îi zâmbea; el i se păru deodată prea alb şi prea blând. Părui Iui era pieptănat cu grijă, nu i se vedea nici o vână pulsând, gulerul cămăşii, apretat, stătea foarte întins, cravata era înnodată cu grijă şi reverele hainei parcă erau lipite pe piept.

— Terminăm numaidecât! se grăbi el să-i spună, crezând ca s'a plictisit.

Celălalt nici nu întoarse capul. Dintr'o hartă mare tăia ultima fâşie, pe care i-o întindea lui Vladimir. In spatele mesei se făcuse un maldăr de hârtii.

— Gata! spuse, după câteva clipe, sculându-se cu agilitate.

Manuela trebui să se dea la o parte. Vladimir aprinse candelabrul, — hallul căpătă urîta lumină strălucitoare — şi, ajutat de Ades, scoase încet fâşia de hartă, de după masă, ca s'o întindă dintr'un perete în altul, pe covor. Un capăt nu încăpea; Ades îl trase în sus, câteva trepte, până la primu! cot al scării. Manuela rămăsese alături de Vladimir, în capătul celălalt al hărții. La picioarele ei era un cerc roşu, pe care scria „Bucureşti". Mai departe, pe mijlocul fâşiei, o linie roşie arăta drumul, peste ape, peste câmpii, peste munți şi peste hotare. Lumea întreagă era desfăşurată aici, în zece metri de hartă, pe covor. Un alt cerc roşu, „Bagdad", arăta prima escală, un al treilea, Agra", escala următoare, „Şangai", „Tokio", erau alte escale... Apoi venea oceanul. Manuelej i se păru că întreg pământul e desfăşurat în fața ei. La capul lui, dincolo, peste continente şi peste oceane, Ades, la mijlocul scărilor, cupicioarele puțin depărtate, înfipt parcă pe un soclu uriaş, cu pumnii rezemați apăsat în solduri, i se păru mai mare decât toți oamenii. Întoarse capul spre Vladimir care, privind harta, zâmbea mulțumit. îşi aminti că şi el i se păruse odată la fel de mare, în fața globului pământesc, şi imaginea o turburase. Acum însă, închipuirea prindea trăsături în realitate, fiindcă Ades se pregătea într'adevăr să străbată drumul acesta, desfăşurat la picioarele lor. Ea îl văzu acolo, mai sus decât ei, şi o clipă, cât ceva în minte i se clătină., se aşteptă să-1 vadă luându-şi sborul pe deasupra lor.

— Gata! putem să strângem! spuse Ades, fără să se mişte din loc.

Vladimir luă de alături port-harta, o cutie dreptunghiulară, de aluminiu, cu două suluri la capete, şi cu un perete de celuloid. Strânsă pe unul din suluri, harta urma să fie desfăşurată progresiv, odată cu drumul, pe sulul celălalt, lăsând în fața ferestrei zona pe deasupra căreia sbura. Se apucă să înfăşoare fâşia de pe covor, pas cu pas, până ce ajunse la picioarele lui Ades. Coborîră apoi amândoi în spre Manuela. Ades purta un veston englezesc cenuşiu, de nuanța fierului, cu reveruri foarte mici şi cu clapele gulerului croite lung în jos, cu pulpanele nerotunjite în față, petrecute mult una peste alta şi încheiate sever în nasturi numeroşi, — o haină ciudată, lipsită de orice eleganță, care-i stătea, inexplicabil, bine.

Se opri în fața Manuelei, cu port harta în mâini. Era ceva mai mic decât Vladimir; ea continua să-l vadă totuşi, mai mare.

— Dacă şi dumneavoastră sburați, spuse, înseamnă că treaba asta nu v'a plictisit.

Manuela nu ştiu ce să răspundă; spuse ceva, fără să-şi dea seama ce. El îi zâmbea şi zâmbetul îi schimba într'atât înfățişarea, încât se simțea zăpăcită. Ochii aceia mici şi apropiați aveau o sticlire fierbinte, de un farmec straniu. Destinsă, fața lui părea mai caldă, buzele îşi luaseră acum un alt contur, cea de jos, plină, roşie, era puțin resfrântă în afară, poate gura părea cam mică; avea ceva gingaş — şi foarte bărbătesc în acelaşi timp.

Manueîa nu ştia cum plecase Ades; parcă se înclinase în fața ei şi de data asta îi sărutase mâna, ceea ce nu făcuse la început. I se păru un omagiu nemeritat, gestul o zăpăci şi mai mult, nu înțelese nimic-nimic, şi se trezi în fotoliu, în fața focului care se stingea. Auzea în vestibul vocea lui Vladimir, care îi ajuta lui Ades să se îmbrace. Când uşa dela intrare se închise cu sunetul ei metalic în urma lui, ei i se păru dintro-dată că n'avea rost să mai stea aici. Totul i se păru rece, ca în prima zi când venise şi se miră că Giovanna nu o pândeşte, din vreun ungher.

Vladimir apăru în uşă, zâmbindu-i mai departe, blând; se aşeză în fața ei şi-i apucă mâinile.

— Ce te-a adus, mica mea Scuf iță-Roşie?

Ea se gândi deodată la casa părăsită din bulevard, unde trebuia să se întoarcă singură. Ii păru abia acum rău după oraşul copilăriei, în care niciodată n'avea să revină; de izlazul ei, de luncă... Şi fiindcă acum nu mai ştia pentru ce le părăsise, se văzu singură, desorientată, fără niciun rost în casa asta mare, unde o privea aspru bătrânul din portret şi unde o spiona umbra cenuşie a Giovannei. Bărbia începu să-i tremure încet; ochii i se umeziră. Apoi deodată, un mare zăgaz se rupse în sufletul ei şi lacrimile îi inundară ochii. Îşi lăsă fața în mâini, pe brațul fotoliului:

— Dacă ai şti câți mi-au murit, câți mi-au murit!... hohoti.

XX

Deşi ştia, din ziare, că Amedeu trebuia să fie în Bucureşti, când îi răspunse la telefon, vocea lui i se păru un miracol. II îmbrăcă într'un potop de vorbe afectuoase:

— Unchi-Amedeu! Dragul meu Unchi-Amedeu. Bătrânul meu tovarăş! Ce bine îmi pare că te aud! Pe unde mi-ai umblat? Doamne, ce aventură grozavă! Şi niciodată nu ne-ai scris! Niciodată nu te-ai întrebat dacă mai trăim! Unchi-Amedeu, sunt singură în Bucureşti, azi după masă am sosit. Majeni vine mai târziu; am vândut tot dincolo. O, Unchi-Amedeu, câte s'au întâmplat! Bunița-Anuț a murit.

Întors din Italia, Amedeu revenise la vechea lui casă din cartierul regiei, la domnul Luca-Porumbelu. Odaia îi fusese păstrată fără nicio schimbare. Gaița avusese deslegare să intre pentru a o dereteca. Colosalul primise bani ca să plătească în fiecare lună telefonul şi garda lui îl aştepta, credincioasă. In şase luni, Amedeu devenise o figură populară; pe stradă lumea întorcea capul după el, arătându-1: „Paraşutistul Amedeu!". Caricaturi şi fotografii îi apăreau în ziare şi'n reviste, Dela meeting la meeting, îşi mărea înălțimea de lansare. Întâi fu o mie; ajunse la cinci, la şapte, apoi la opt mii de metri, record care rămase mulți ani neatins. Avea acum altă concepție a succesului. Devenise grav, şi gravitatea punea pe chipul lui o lumină clară, semnul deplinei cunoaşteri, a conştiinței limpezite. Numai când se întorcea la casa lui din Bucureşti, îşi regăsea, între copii, vechile apucături. Ii. strângea în piață goală, năpădită de iarbă, le ajuta să-şi înalțe smeiele, îi punea să-şi povestească isprăvile şi îi lăuda sau îi mustra pentru ele. Copiii duceau, pe la şcoli, unde se întâlneau toate cartierele, faima lui din ce în ce mai departe. Şcolari din toate marginile Bucureştiului veneau pe strada Regiei, să-1 vadă. Copiii cartierului, acei ce-1 cunoşteau pe Amedeu de mult, crescuți sub privegherea lui, îşi însuşeau o parte din glorie. Ei erau cei ce făceau cu mândrie gardă în jurul lui când pleca în oraş, ducându-1 până la stația de taximetre, el îi păzeau cu rândul poarta, aşteptând să vadă dacă nu are nevoie de ceva. Ceilalți nu mai aveau voie acum să treacă decât pe trotuarul de peste drum. Intr'un timp, Colosalul pusese taxă, în bani, nasturi sau bile, pentru cei ce vroiau să apuce pe stradă ca să-1 vadă pe Amedeu. Cu oamenii săi de ajutor, Bursucu şi Bot-Roş, fixați la capetele străzilor, izbutise să încaseze destul până în ziua când Amedeu află şi desființa taxa, certând cu asprime pe perceptorii ei. El se gândi cu un fel de senină mâhnire că trebuia să fie mereu cineva, ca să ia bani oamenilor, în numele gloriei lui.

Pentru meetinguri i se ofereau sume însemnate; nu discutase niciodată asupra lor. Banii i se depuneau la o bancă cu sucursale în toate oraşele mari şi el nu purta decât un carnet de cecuri, pe care aproape îl ignora. Se socotea mai presus decât aceste lucruri şi asta era şi cauza pentru care nu-i dădea în minte să ofere banii unor oameni mai săraci decât el. Dar el ignora până şi sărăcia; nu ştia să facă deosebire între reaua şi buna stare, deşi o suferise singur, timp îndelungat.

Pentru Manuela păstrase aceeaşi afecțiune ca pentru copiii cartierului; uita adesea că îi este radă, dar prin asta n'o iubea mai puțin. Când se întorcea în Bucureşti telefona; nu-i răspundea nimeni. De câteva ori venise să o caute; găsise uşa încuiată, portarul îi spusese că doamna şi domnişaoara au plecat în Moldova. Nu avu destulă tărie să se intereseze mai departe de ele. El nu trimitea niciodată scrisori, nimănui şi pe cele pe care le primea, foarte multe în ultimul timp, nici nu le deschidea.

Acum sosise, de două zile în Bucureşti. După câteva săptămâni de primăvară, timpul rău se reîntorsese; erau zilele babelor. Abia se despărțise de copiii, cu care stătuse de vorbă la poartă, — ar fi stat încă, dar văzuse că ei tremurau de frig — când sunase telefonul.

— Sunt singură în Bucureşti, Unchi-Amedeu şi mi-e urît, spunea Manuela. Nu vrei dumneata să vii să mă vezi?

Amedeu se uită la ceas. Era 9 şi jumătate. Dacă găsea un taximetru putea fi înainte de zece în oraş.

— Bine, vin! răspunse.

Manuela se simți înviorată. Își aminti sosirea lor în Bucureşti, prima dată, când nu cunoştea pe nimeni şi erau desorientați, ca ea, acum. Şi atunci, venirea lui Amedeu la hotel, cu îmbrăcămintea lui ridicolă, cu gesturile lui ciudate, îi adusese un fel de înviorare. Se simțea bine lângă el; poate din depărtare sângele familiei îi vorbea; poate recunoştea în el un al doilea tată.

Se apucă, înveselită, să facă puțină ordine în casă. Nu era obişnuită cu treaba. Abia izbutise să aerisească şi sa şteargă praful în hall, când sună Amedeu. Alerga să-i deschidă, cu cârpa de praf în mână. Ca şi prima dată când îl văzuse în Bucureşti, Amedeu aducea şampanie şi flori. Venirea lui avea ceva festiv, care o impresiona. Pe el însă, aproape nu-1 recunoscu. Totul în înfățişarea lui se schimbase, până şi vocea, devenită mai puțin stridentă, mai discretă, aproape ca o şoaptă. De când nu mai declama, prea rar mai avea pentru ce vorbi.

— Unchi-Amedeu, cum te-ai schimbat! exclamă, surprinsa.

El era învelit într'un macferlan larg, albastru, dintr'o atofă păroasă, ca o pătură, o mbrăcăminte pe care o purta cu atâta simplitate, încât nu părea excentrică. Pe cap avea obişnuita-i beretă, cu calota prea mică pentru a putea atârna în vreo parte, stând în sus, cu un contur ferm, împlinind liniile energice ale obrazului.

Manuela îl privea uimită, neînțelegând ce se schimbase în înfățişarea lui

— Te-ai îngrăşat, Unchi-Amedeu? întrebă, intrigată.

— Doamne fereşte! Atârn cu cinci kilograme mai puțin ca inainte!

— Dar atunci ce ai? De ce-mi pari schimbat?

Chipul lui nu mai era descărnat; materia căpătase poate altă distribuție. Golurile de sub pomeți se împliniseră, orbitele nu mai aveau umbre vinete, gâtul îşi netezise linia scheletică dela început, iar pielea bătută de vânt şi de soare, arămită, părea mai întinsă, respirând o sănătate impresionantă.

— Unchi-Amedeu, s'a întâmplat un miracol cu dumneata! spuse Manuela, trăgându-1 de mâini, înăuntru.

— Un miracol da, dar mult mai mare decât acela pe care îl presupui tu.

Mai păstrase o amintire din vechile lui gesturi. Se opri în prag şi ridică un braț, ca altădată când declama; acum însă gestul era calm şi-i dădea o înfățişare de o inexplicabilă noblețe.

— Un miracol, da! spuse, liniştit. Uneori mă simt mai mare decât m'a făcut Dumnezeu. Simt că dacă aş întinde brațele, aş sbura, cu propriile mele puteri.

Se opri o clipă, privind printre pleoapele apropiate, undeva departe.

— Da, un miracol! urmă. Uneori, când mă prăbuşesc, în cele 5-6 minute cât durează căderea, am timpul să mă înțeleg, cum niciunul din filosofi n'a izbutit să se înțeleagă. Atunci simt cum îmi creso aripe, din suflet — simt că dacă le-aş întinde, prăbuşirea s'ar opri — aş sbura, cum sbc-ară spiritele în spațiu, în afara oricărei legi a gravității.

Deschise deodată ochii mari şi o privi pe Manuela ca şi când atunci s'ar fi întors dintr'o altă încăpere.

— Odată am să fac încercarea asta, ai să vezi! spuse. Apoi reveni la gesturile simple, dela început, îşi scoase pardesiul, îl lăsă în cuierul din vestibul şi veni să se aşeze pe fotoliul lui obişnuit. Ca în toate primăverile când caloriferul nu mai mergea, în holl era cam frig, frigul acela trist al serilor de primăvară nedecisă. Manuela vru să aprindă radiatorul electric, la picioarele lui. Amedeu ridică brațul, s'o oprească.

— Nu-i nevoie, spuse. Nu simt nici frigul, nici căldura. De altfel nu simt nimic din afară, decât ceea ce mi se filtrează prin suflet. Sunt insensibil la durerile fizice.

Manuela se aşează în faţa lui, friguroasă, cu pardesiul pe umeri, dar bucuroasă că nu-i singură.

— Bunica a murit? întrebă Amedeu, privindu-i rochia de doliu.

Fata clătină capul.

— Curioasă fiinţă! continuă el. In timpul războiului, când eram la voi, mi-a pus odată, din greşeală, în loc de zahăr, sare în cafeaua cu lapte. Mie mi s'a părut laptele rău, dar eram distrat, l-am băut până la sfârşit. Atunci a venit Jeni la masă şi ea a văzut că în chesea servitoarea pusese sare. S'au mirat că eu nu am simţit. Anuţei i-a părut rău. Toată ziua a plâns: „Bietul Amedeu. într'o zi are să-1 otrăvească cineva şi el n'o să ştie".

Câteva clipe tăcură.

— Să destupăm o sticlă de şampanie, pentru întoarcerea ta! spuse Amedeu, ridieându-se să aducă sticla, din vestibul.

— Acum bei şi dumneata? îl întrebă Manuela.

I— Doamne fereşte! Mai mult decât oricând, cunosc zădărnicia acestor bunuri pământeşti! .

— Atunci să nu destupi sticla; n'are niciun rost. Cum o să beau singură?

— Ba da, ba da! Ai să bei!. Singura mea plăcere e să aud dopul pocnind.

Desfăcu sârma, cu mişcări iuţi şi sigure, de cunoscător, apoi potrivindu-şi sticla în mâna stângă, începu s'o izbească în fund, cu podul palmei celeilalte.

— La banchete desfac singur sticlele; e o plăcere la care nu pot renunţa; ai să vezi numaidecât.

După câteva izbituri, dopul începu să se ridice încet, apoi deodată, cu un pocnet sec, fu proiectat în tavan; şampania ţâşni. Amedeu se aplecă repede, s'o toarne în paharul Ma-nuelei. In clipa aceea, dopul, cu greaua lui armătură metalică, întorcându-se pe o traiectorie desordonată din tavan, îl izbi în cap. Lăsă sticla jos, speriat şi începu a se văita:

— Doamne Dumnezeule, ce mi s'a întâmplat! Vai de mine, vai de mine! Vino şi te uită, Manuela, dacă nu mi 1-a spart. Spune-mi, nu aştepta, spune-mi iute: curge sânge, se vede creierul?

Manuela înlemni. Lăsă paharul pe scaun şi veni repede să vadă ce are la cap. Găsi numai un mic început de cucui ;în creştet şi o pufni râsul.

— De ce râzi? strigă el, aşteptând, cu mâinile răschirate, ajutorul ei.

— Dar n'ai nimic, Unchi-Amedeu! Un cucui şi atâta tot.

— Nu curge sânge?

— Niciun pic.

— Nu se vede creierul?

— Cum o să se vadă, dacă nici pielea măcar nu-i sgâriatăi?

El se aşează în fotoliu şi-şi lăsă capul în mâini.

— Doamne Dumnezeule! murmură, dacă ai şti cum m'am speriat!

Apoi după spaimă, începu a se văita de durere:

— Vai, cum mă doare! Cum mă doare!

Altădată, Manuela s'ar fi speriat de el; acum când îi cunoştea ciudăţeniile, îi veni să râdă, dar se abţinu, să n'o vadă el. Veni să se aşeze pe braţul fotoliului şi-1 mângâie blând, pe păr, păzindu-se să nu atingă locul lovit, pe care Amedeu şi-1 ferea.

— Unchi-Amedeu, adineaori spuneai că eşti mai presus de durere. De ce te vaiţi acum, pentru atât?

Amedeu clătină capul, cu un atenuat aer de compătimire.

— Tu nu înţelegi asta! spuse, fără să pară câtuşi de puţin încurcat. Apoi strânse buzele şi nu mai zise nimic. Abia mai târziu îi reveni gustul de vorbă şi începu cu altceva, lăsând uitat accidentul. Ii povesti despre meetingurile la care se dusese; ar fi vrut să-i explice

Manuelei procesul sufletesc al aruncării în gol, dar ea nu era curioasă; atenția ei se îndrepta la suprafața lucrurilor.

— Unchi-Amedeu, cunoşti mulți aviatori? îl întrebă.

— Eu nu am cultul cunoştințelor, răspunse Amedeu. Când sunt nevoit să vorbesc cu cineva, caut îndată după aceea să-1 uit. Dar pe câte unul, memoria se încăpățânează să-1 păstreze; aşa încât, din nenorocire, cunosc câțiva.

Manuela ezită:

— De Savin ai auzit?

— Ades?

— Da. Mi se pare că vrea să facă ocolul pământului.

— Pe Ades l-am cunoscut; am fost de multe ori împreună, la Paris.

— II cunoşti bine?

Amedeu ridică umerii, a înăoială:

— Bine! Bine! Pe cine poți cunoaşte bine, când primul care-ți scapă, eşti tu însuți?

— In sfârşit, Unchi-Amedeu, n'o lua aşa, vceau să spun dacă ştii ceva despre el.

, — Ce, de exemplu?

— Ce fel de om e?

— N'am catalog, nici etichete, pentru oameni.

— Vreau să te întreb, aşa, în mare, e un om despre oare se vorbeşte bine sau rău?

— Tu crezi în ceea ce se vorbeşte despre oameni?

— Oarecum.

Şi se gândi în fugă, că dacă la ei se spunea despre ea că e amanta lui Vladimir, se spunea, deoarece faptul păruse tuturora posibil. Uneori oamenii ştiu mai bine şi mai mult despre noi. Ştiu nu numai ceea ce facem, ci şi ceea ce ar trebui să facem. Adesea, ei descifrează mai bine decât noi, destinul nostru.

— Câți ani are? întrebă, ca să se refere la ceva precis.

— Eeei! Cine a inventat numărătoarea anilor? răspunse cu un început de iritare. Oamenii au anii pe care şi-i pot duce, nu cei scrişi în registrele primăriei. De unde vrei sa ştiu asta?

După câteva clipe un pic de lumină şoltică i se aprinse în ochi — un gând îl făcu să se revadă într'o atmosferă părăsită de mult şi spuse, cu un fel de veselie înveninată:

— Intreab-o pe doamna Antoinette. Pe marea noastră comediană! Ha! Marea noastră comediană, auzi tu!

Manuela îl privi, intrigată.

— Ce-i cu Antoinette?

— Ha! In goana după glorie, a umblat să se mărite şi cu un aviator.

— E însurat cu Antoinette?

— A fost, la Paris. Şi când s'a săturat de ea, s'au săturat şi parizienii de talentul ei. I-au pus un picior în spate şi de pe scena Comediei Franceze, au repezit-o exact pe cheiul Dâmboviței.

Deodată Manuelei îi fu teamă că el o va întreba de ce-o interesează toate acestea şi ruşina. Nu îndrăzni să mai întrebe nimic — de altfel acum i se părea şi de necrezut ca Amedeu stătuse cu ea de vorbă astfel. Ii păru rău ca nu poate afla mai mult, dar socoti că totuşi aflase destul. Nerăbdătoare să vină dimineața, ea nu mai avu timp să se gândească nici la singurătatea ei, nici la Majeni de care acum se despărțea prima dată. Se gândi la Ades şi la Antoinette.

Despre Antoinette se vorbise mult în ultimul timp, după ce venise în țară; nu o văzuse însă niciodată jucând. Îşi amintea doar fotografia ei, din vitrina unui atelier fotografic, de pe calea Victoriei. Gândul cu care rămase la urma, stăruitor, fu să meargă s'o vadă jucând. Era

atât de puternic acest gând. încât acoperea chiar mobilul lui şi adormind, Manuela aproape uitase că totul pornise dela Ades.

Dimineața se trezi nedumerită, fără Majeni la căpătâi şi dând să-şi mestece migdala pe care în fiecare noapte de când se ştia o păstra în gură, n'o găsi. Câteva momente fu tristă şi desorientată. Se simțea părăsită, fără Majeni care să-i poarte de grije în fiecare clipă. Poate că dânsa trebuia să mai întârzie o săptămână; avea să stea aici singură, fără servitoare, nevoită să mănânce la cantine studenţeşti, fiindcă la restaurante nu îndrăznea să meargă singură.

Se îmbrăcă în grabă şi alergă jos, de unde cumpără revistele de teatru. Le răsfoi, curioasă să ştie cât mai multe despre Antoinette, dar nu găsi decât câteva rânduri; era o insinuare poate răutăcioasă, pe care, nefiind în curent cu împrejurările şi cu termenii, n'o înțelese. Află însă în ce spectacol juca şi se duse să-şi ia numaidecât bilet, pentru reprezentația dela ora şase.

Restul dimineții stătu în casă; afară bură, ploaie amestecată cu zăpadă. După ce termină cu aranjatul rochilor în dulap, rămase fără ocupație, în fața conştiinței. Trebui să se i întrebe dacă e cuviincios să meargă la teatru, în doliu. Rochiile pe care le purta, în afară că erau negre, nu aveau însă nimic de doliu. Cât priveşte conştiința, nu găsea nimic s'o oprească.

Când se pregătea să plece, la cinci şi jumătate, îi telefona Vladimir. Se bucură, dar fiindcă era hotărîtă să meargă la teatru, găsi un motiv să nu se vadă cu el; nicio clipă nu se gândi că ar fi fost cu putință să meargă împreună, la acest spectacol unde ea se ducea cu un scop secret. Vladimir nu insistă. După ce închise telefonul, ei i se păru că a fost indiferent şi după un moment de ciudă, se găsi mâhnită. Odată plecată de acasă mâhnirea dispăru şi reveni ciuda; la teatru uită şi de una şi de alta. Când într'un antract se gândi la Vladimir, fu uimită de uşurința cu care putea uita de el, — după ce alergase la Bucureşti aproape nebună ca să-l vadă,

Nu urmări piesa, nici jocul Antoinettei — de altfel n'ar fi putut să emită vreo judecată în această privință asupra actriței, îi cercetă însă înfățişarea şi îmbrăcămintea. Era roşcată; în fotografie i se păruse brună.

— Oare îi plac roşcatele? se întrebă, îngrijorată.

Schimbase în fiecare act câte o rochie şi toate erau foarte frumoase; le şi purta cu o eleganță uluitoare.

Plecă desorientată şi mâhnită. Se revăzu iarăşi provincială, atât de sărăcuță pe lângă cealaltă, căscând gura la vitrine, pe calea Victofiei. Se opri în fața magazinelor, căută cu disperare ceva care să pară că i-ar veni bine — dar găsi totul de prost gust, aşa cum se găsi pe ea însăşi în ogliazile vitrinelor.

Se întoarse acasă cu părul ud; îi fu silă să se mai privească, descurajată de înfățişarea ei. Apoi dădu peste un vraf de jurnale de modă, le luă pe rând să le frunzărească, se calmă, îşi spuse că există croitorese care pot să facă elegantă pe orice femeie, lepădă tot de pe ea şi se duse, de data asta fără nicio pudoare, în fața oglinzii.

— Va trebui să caut o mână pricepută, care să pună pe mine ceva să mi se potrivească, îşi spuse.

Apoi îşi notă din cartea de telefon adresele câtorva case de mode, despre care auzise vorbindu-se şi se culcă, făcându-şi planurile unei garderobe extraordinare. Până dimineața; gândul nu o părăsise. Primul lucru pe care îl făcu trezindu-se, fu să se îmbrace şi să fugă la adresele însemnate.

Aşa o găsi pe madam Argenta şi madam Argenta îi deschise un orizont nou în față. Era o mică femeie în vârstă, cu capul albit, păstrând sub această coafură albă, ca o perucă pudrată, o frumusețe veche. Semăna cu o marchiză din alt secol; la lucru, purta, cu o uşurință surprinzătoare, rochii lungi, cu turnură, care foşneau în mers cu o muzică desuetă, Avea un temperament aprins; admira şi disprețuia cu acelaşi elan. Refuza cu asprime, fără nicio politeță, să facă rochii femeilor care nu-i plăceau dar se entusiasma în fața celorlalte; le

îmbrățișa. în explozii de admirație, le mângâia obrajii sau îgenunchia în fața lor şi le săruta mâinile, fericită că putea să-şi deschidă sufletul, de unde să scoată o fără de seamăn bogăție de desene pentru îmbrăcămintea lor.

Dacă ar fi ştiut toate acestea, în starea de descurajare în care se afla, Manuela n'ar fi îndrăznit niciodată să urce scările celor două etaje, până la madam Argenta. Ii deschise o fată în şorț negru, curată, cu ceva fraged în chipu-i copilăros. Se simți dintr'odată bine în fața ei; dar fata o privea, neîncrezătoare, măsurând-o de sus până jos. Manuela avea ciorapii stropiți de noroiu — afară tot mai bura — şi părul îi atârna pe umeri ud, peste pardesiul gri.

— Doriți să vorbiți cu Madame? Să vedem dacă Madame vă poată primi. Madame are orele date.

După o clipă, fata dădu uşa în lături, făcând loc doamnei să iasă în prag.

— Doriți să-mi vorbiți mie, personal? o întrebă madam Argenta, din vârful buzelor, privind-o, cu capul puțin plecat într'o parte, printr' un lorgnon de aur.

Apoi deodată ea lăsă sa-i scape lorgnonul, se repezi spre, Manuela, îi apucă mâinile, o trase dincolo, o duse în fața ferestrei mari cât jumătate din perete, o întoarse, într'un vârtej nebun, pe o parte şi pe alta, mânuind-o cu îndemânare, ca pe un obiect fragil şi, în sfârşit, eliberând-o, se dădu înapoi câțiva paşi, cu mâinile împreunate pe piept, exclamând:

— De unde ai venit? Cine te-a făcut aşa? Draga mea domnişoară, te-ai uitat vreodată în vreo oglindă? Ştii cum arăți? Doamne, câte fete trec prin vieață, fără să ştie care le e farmecul! Numai părul îl porți aşa cum trebue; să nu te duci niciodată la coafor! încolo trebue să dai tot jos! Am să te îmbrac cum trebue, frumoasă floare sălbatică. Voi face tot Bucureştiul să întoarcă ochii după tine.

După două ceasuri, cât trebui să-i pozeze doamnei Argenta, ca ea să-şi deseneze, între exclamații de entusiasm, felurite schițe pentru rochii, coborî înspăimântată de atât succes, îşi comandase numai rochii scurte de stradă, de vizită şi de sport.

— Câți ani ai? o întrebă madame Argenta.

— Împlinesc nouăsprezece în curând.

— Nu pari decât de 16. Până nu-ți voiu spune eu, să nu porți rochie lungă. Nu se potriveşte cu chipul tău. Să mă asculți numai pe mine. Draga mea domnişoară, aş fi nenorocită să ştiu că vei purta odată o rochie care să nu fie pentru tine. Sunt femei care pot pune orice pe ele; ele par mai totdeauna frumoase şi când le vezi prima oară, ți se pare că le ştii de undeva. Pe acelea le sfătuesc să-şi ia rochii de gata; e inutil să creiezi ceva pentru ele. Dar dumneata, draga mea domnişorică, arăți îngrozitor dacă nu ai ceea ce ți se cuvine. E răzbunarea ursitoarelor că ai ieşit mai frumoasă decât poate au vrut ele.

Afară cerul era încă înnorat şi vântul mai aducea câte o sburătură de ploaie, amestecată cu zăpadă. Manuela cobori în stradă, amețită şi porni în jos, spre Teatrul Național. Un fierbinte val de încredere îi cuprinsese sufletul. Se simțea deasupra tuturor femeilor pe care le întâlnea. Unele erau frumoase, altele elegante; se simțea deasupra tuturor şi de toate avea un fel de milă. Ar fi vrut să împartă la toată lumea, cu o mărinimie de monarh, ceva din mulțumirea ei, fiindcă oricât ar fi dat, tot i-ar mai fi rămas destulă.

Trecând prin fața ferestrelor mari ale unei cafenele, văzu la mese bărbați fumând, numai bărbați, de toate vârstele, de toate felurile, învăluiți în fum, privindu-se cu un fel de tristețe, oameni tare obosiți. Ii fu milă de ei şi regretă că nu era îndreptățită să intre acolo, să meargă dela o masă la alta, ca țigăncile care vând flori şi să le împartă tuturor câte um zâmbet. Străbătu toată calea Victoriei, apucă apoi pe strada Lipscani şi se amestecă în lumea care furnica. Văzu sute, mii de femei, alergând dela o vitrină la alta, intrând în magazine, la rând, şi-i fu milă de sărăcia lucitoare din vitrine şi de sărăcia din sufletul lor. Ajungând la piața Sfântul Gheorghe, unde mulțimea se rărea, gândurile i se îndreptară în altă parte. Erau abia două zile de când venise în Bucureşti şi făcuse destule, dar tocmai esențialul rămăsese nefăcut. Intră la primul telefon public şi îl căută pe Vladimir; înțelese că era proastă să-şi

închipue alta deslegare a gândurilor, decât pornind dela el. El era plecat din zorii zilei, la aerodrom. Nu mai stătu niciun moment la îndoială; simți dintr'odată. ca printr'o revelație, dela aerodrom va începe tot ceea ce aştepta. Se urcă într'un taximetru şi se îndreptă spre Otopeui. Pe şosea, castanii şi teii erau înverziți; trebuia sa iasă afară din oraş ca să vadă primăvara venind. Câmpul de asemeni înverzise şi încă mai aburea. Prin dreptul pădurii dela Băneasa, soarele se arătă strălucitor şi atunci îşi dădu seama, surprinsă, că restul cerului fusese de mult timp albastru, că numai într'un loc stăruise o pătură de nori. Câmpul se lumină dintr'odată; i se păru că vede, materială, o pânză cenuşie ridicându-se de deasupra lui.

Găsi uşile hangarului deschise. înăuntru, Kaizerul se urcase călare pe motorul unui avion, şi-l ciocănea cu blândeţe. Alături, servanții ştergeau planurile şi fuselajele ca totdeauna, plimbându-se dela un capăt la altul al lor, cu cârpe albe, curate.

— Ei iacă, am câştigat pariul! făcu Kaizerul, oprindu-se din lucru, când o văzu. Ceasul meu bun te-a adus, domnişoară!

— De ce, Moş-Ramură? râse Manuela, alergând spre el. Kaizerul coborî de pe motor, se şterse de turul salopetei şi-i întinse mâinile, bucuros:

— Am făcut prinsoare cu domnul Antal, că matale ai să vii prima la aerodrom.

Manuela se roşi.

— Eşti rău, Moş-Ramură!

— Vai de mine, domnişoară! Las' c'aşa îți sta matale bine, să ne mai ții şi nouă de urît. Tocmai spunea domnu căpitan Rudih: „S'o mai oprim atunci, moşule, să nu-i dăm drumul la brevet".

— Dar nu-i după el. Moş-Ramură. Să vezi dumneata cum am să mă țin anul ăsta de sbor!

— Că şi Jenică te aşteaptă, făcu Kaizerul bucuros. Ori poate vrei să sbori cu Lache? L-ai văzut pe Lache? Avem un avion nou; de două zile abia ne-a sosit.

— Pe ăsta de ce l-ai botezat aşa?

— Păi să fi văzut dumneata cum tuşea când l-am pornit întâi! Pe semne c'a avut apă la carburator; făcea întocmai ca Lache, măgarul ăstuia dela han.

Lache era măgarul care căra apă cu sacaua la „Stai-Neică", şi-l cunoşteau toți de pe aerodrom.

— Mai e cineva aici, Moş-Ramură? întrebă Manuela, căutând cu ochii pe după avioane, în hangar.

In umbră, se vedea avionul albastru, al Al lui Vladimir. Pe fereastra din fund intra o rază oblică de soare. În care jucau răzlețe fire de praf. Intre micile lovituri de ciocan ale mecanicului, hangarul părea strivit de tăcere.

— Este, cum nu, domnu Antal, în birou. A fost şi domnul căpitan Budih şi domnu Oltaru; tot pe dânşii îi avem anul ăsta.

Manuela alergă spre camera din fund, dar nu-şi mai regăsea entusiasmul de anul trecut. O sfială inexplicabilă o stăpânea. Deschise uşa biroului, intimidată, ca şi când s'ar fi simțit vinovată cu ceva față de Vladimir.

II găsi la masa Kaizerului. adunând nişte cifre. Părea îngândurat; se bucură văzând-o, dar primul lui gând nu fu pentru ea.

— Trebue să alergăm după benzină spuse, arătându-i hârtiile de pe masă.

Apoi strânse puternic ochii, ca şi cum ar fi vrut să se - rupă de aceste socoteli, scutură capul şi se apropie de cm. zâmbind.

— Bine-ai venit, mică Scufiță-Roşie, îi ură, apucându-i umerii. Acum, fiindcă-i frumos afară, povesteşte-mi tot ce ai făcut.

Dar acum Manuela nu mai simțea nevoia să se spovedească. Ii părea bine că era în Bucureşti, că era aici. Simțea atât de bine că lângă Vladimir îl va găsi pe Ades, încât se hotărî cu încăpățânare să stea toată ziua cu el.

— Ce faci azi? îl întrebă.

— Rămân până diseară aici; n'am timp să mă duc la prânz acasă.

— Vrei să stau şi eu? N'am nicio treabă.

Vladimir se învoi, bucuros. Până aproape de prânz, făcură socoteli. Manuela îi ajută, se încurcară amândoi, fiindcă nici unul nici altul nu erau atenţi la adunări, dar în sfârşit, făcură o situaţie limpede a aerodromului. Apoi ieşiră pe câmp; era încă ud. Pe o potecă bătătorită putură să ocolească terenul, fără să-şi murdărească încălţămintea prea rău. Manuela îşi aminti vara trecută, îşi aminti colegii în tovărăşia cărora stătuse atâtea zile tolănită în iarbă, ascultând zumzetul avioanelor pe sus, aşteptând să-i vină rândul la sbor. Se simţi înduioşată; ar fi vrut ca Vladimir să fie alături, să-l poată lua de braţ, sau el să-i cuprindă umărul şi să meargă ca altădată aşa, dar poteca era îngustă şi el venea în urma ei.

— Dacă bărbaţii ar simţi în care momente e bine să se apropie de noi! se gândi.

Pe drum, el veni în sfârşit alături şi, după câţiva paşi, îi cuprinse umărul, firesc, fără să ezite, ca şi când abia ieri ar fi fost ultima zi când ar fi făcut acest gest. O clipă ei i se păru că prea îl face din obişnuinţă.

— Se vede că aşa merge cu toate fetele pe care le cunoaşte! îşi spuse, cu un fel de ciudă.

Apoi, freamătul copacilor abia înfrunziţi de pe alee, vântul călduţ, soarele jucându-i-se pe frunte şi însăşi braţul luii, o făcură să se înduioşeze din nou.

— Şi totuşi mi-e drag. mi-e drag! se gândi.

Ieşiră în şosea, la restaurant. In ziua asta de primară, la prânz, nu era nimeni pe toată veranda; Manuela se simţi ca acasă la ea. Trecu şi se pieptănă pe rând, în toate oglinzile; apoi recunoscu feţele de masă cadrilate.

— Uite, uite! se bucură, arătând o mică arsură în pânză, asta-i din seara când ai vrut să fumezi!

Vladimir încercase într'adevăr într'o seară să fumeze, se înnecase şi scăpase ţigara pe faţa de masă.

Încetul cu încetul, atmosfera din vara trecută se refăcea. Ii servi acelaşi chelner, aproape aceleaşi feluri de mâncare. Nimic nu era schimbat. Numai patefonul de anul trecut fusese înlocuit cu un vorbitor electro-dinamic, cu pik-up, dar plăcile erau tot cele vechi. Aparatul nou le reda cu un sunet mai plăcut. Veni apoi paharul de Madera... Când plecară, pe alee, Manuela se apropie de Vladimir, îi prinse strâns braţul, şi-şi lăsă capul pieptănat sălbatic pe umărul lui:

— Îmi pare bine c'am venit, îi spuse, apăsându-se copilăroasă, pe el. Îmi pare bine că sunt aici, ca eşti cu mine, că vine primăvara, că am să sbor!...

Erau la marginea aerodromului, când din partea cealaltă, un mic avion roşu, pe care nu-l auziseră, — poate venise de sus cu motorul în relenti, — îşi dădea drumul vertical, glisând lateral pe o aripă, în spre pământ. Manuela se opri, speriată. Avusese impresia că se prăbuşeşte; nu văzuse niciodată o astfel de aterisare, pe care aviatorii o folosesc ca să piardă repede din înălţime.

— Ades! strigă Vladimir, bucurându-se. Uite un musafir plăcut! Hai hai, repede, să-i ieşim înainte!

Avionu] roşu aterisase în loc şi acum rula cu mare vitesă, stăpânit de o mână sigură, în spre hangar. Vladimir şi Manuela sosira, în fugă. în clipa când Ades sărea din carlingă. Avea un fel curios de a-şi scoate picioarele peste bord şi de a se arunca apoi în faţa aripei, cum ar fi sărit de pe cal. Alergă în spre Vladimir, îi scutură amândouă mâinile, apoi se întoarse, nedumerit, spre Manuela.

— Ai cunoscut-o' alaltăieri seara, îl lămuri Vladimir.

El clătină capul repede, — îşi amintise în sfârşit — şi îi strânse mâna, puternic, ca unui camarad. Rândul trecut, la despărţire, i-o sărutase; avusese un moment când păruse curtenitor.

— Am venit să-ți văd domeniul! îi spuse lui Vladimir, luându-l de braț şi pornind în spre hangar ignorând-o pe ea.

Manuela rămase singură. Abia după câțiva paşi, Vladimir şi-o aminti:

— Manuela, vii cu noi?

Ii spunea „Manuela", numai când era cineva străin de față. Altfel, găsea totdeauna un cuvânt de mângâiere cu care să o cheme.

Glasul i se păru autoritar.

— Dacă s'ar purta altfel, îşi spuse, strângând buzele înciudată — şi celălalt ar fi mai atent.

De data aceasta ea observă că Ades în sfârşit o privea, o privire nouă, mirată, ca şi când abia acum ar fi descoperit-o. Fiindcă fugise, ea mai avea respirația pripită şi sângele îi mai ardea fața, dar simți, în afară de sângele vechiu, un alt val fierbinte venindu-i în obraz. Ca să-şi ascundă turburarea, clătină capul fluturându-şi scurt părul în vânt, cu un gest de încăpățânare.

— Nu vii? repetă Vladimir.

Ea vedea privirea celuilalt, era bucuroasă, ar fi vrut însă ca el s'o fi chemat. Repetă gestul de refuz, cu aceeaşi mişcare încăpățânată. Vladimir ridică din umeri.

— Haide! îi spuse lui Ades, apucându-l de braț şi trăgându-l spre hangar.

Ades mai rămase cu privirea la ea şi câțiva paşi îi făcu astfel, cu capul întors. In clipa aceea, pentru felul cum o privea, Manuela îi fu pe atât de recunoscătoare, pe cât îl urî pe Vladimir. După ce el întoarse capul, se socoti mlțumită şi abia după aceea surpriza de a-l fi întâlnit mai repede decât spera, o copleşi. Cu obrajii arzând, se duse să-i examineze avionul, de aproape. Era o jucărie mică; i se păru de o formă mai robustă şi mai elegantă în acelaşi timp, decât avioanele lor de şcoală. Ocoli aripa şi înălțându-se pe vârfuri, caută sa vadă în carlingă. Pe bordul ei, Ades îşi lăsase mantaua, o haina lungă de piele neagră cu care venise în sbor. Ochelarii şi-i luase cu el, jucându-i în mână, întocmai cum făcea şi ea. Şi tot ca ea, venise fără casca, cu părul liber, la adăpostul parbrizului. Asemănările acestea o turburară. Când îl văzu în-torcându-se îi veni să-i alerge înainte, să-i spună:

— Nici mie nu-mi place să sbor cu casca pe cap!

Şi se simțea înciudată că n'o spunea Vladimir, fiindcă era ceva de care se vorbea pe aerodrom; toată lumea o ştia, toți o certau şi toți sfârşiseră prin a o accepta.

— Ce faci tu diseară? o întrebă Vladimir, ieşindu-i înainte. Vrei să mergem la un restaurant toți trei?

Ea îl căută cu privirea pe Ades. Ar fi vrut să ştie ce gândea el, dacă el dorise aceasta sau dacă Vladimir cel puțin se consultase cu el, înainte de a o invita. Ades îşi aprindea țigarea, la câțiva paşi în spate; era atent la chibritul pe care îl apăra în pumni, dar o clipă, într'o străfulgerare, ea surprinse, aruncată scurt pe sub gene, lumina neagră a ochilor lui. Îşi simți inima tresărind şi se rezemă de fuselajul avionului, gândindu-se că dacă îi va veni sângele în obraz n'are să se observe pe acest fond roşu. Începând complicitatea cu avionul, ei i se părea, turburată, că este, într'un fel, şi complicea lui Ades.

— Aş merge, răspunse, privindu-şi încurcată îmbrăcămintea, mai ales pantofii plini de noroiu. Dar în halul ăsta?

— Nici noi nu suntem altfel. Cine are să ne vadă? Mergem la un restaurant mic, pe la şosea.

Ea ezită, Ar fi vrut ca şi Ades să spună un cuvânt; el tăcea, încercând şi neizbutind parcă înadins, — să-şi aprindă țigara cu al treilea chibrit.

— De ce naiba nu-şi ia o brichetă cu apărătoare de vânt? se gândi. Dacă am fi mai prieteni, i-aş dărui eu una.

— Ei, spune, ce faci? reluă Vladimir. Hai, că ne apucă seara făcând socoteli!

Soarele cobora, spre amurg; vântul călduț de peste zi se oprise; iarba de pe câmp nu mai fremăta şi o Umbră vânătă încerca să întristeze orizontul. Manuela simți o înfiorare de frig.

— Mi-ar place să merg, răspunse. In clipa aceea observă că Ades slobozise pe nări primul val de fum şi aruncase chibritul, departe, cu o mică mişcare îndemânatică a degetelor. Ochii îi fugiră, mirați, după chibrit. Era curioasă să ştie cum 1-a aruncat atât de departe, fără niciun efort.

Vladimir îşi pierdu răbdarea. Ii apucă mâinile şi o scutură:

— Ei, haide, spune, ce faci?

— N'am timp să mă duc să mă schimb?

— Nu-ți dai seama cât ne trebue să ajungem în oraş? El venise fără automobil şi trebuiau să facă pe jos drumul până la marginea oraşului.

— Stai, reveni după o clipă; am o idee! Ades, tot te duci Ia Băneasa, ia-o şi pe ea. Şi fără să mai aştepte vreun răspuns, o împinse spre carlingă.

— Hai, suie repede, repede! La Băneasa găseşti un taximetru, dai frigă acasă şi ie schimbi. Ades, treci sus!

Manuela se supuse în fața gesturilor lui hotărîte; era necăjită însă că nu avusese Ades ideea aceasta. Se bucura să sboare cu el, să fie împreună, dar nu ştia ce gândea el acum.

El se urcă la spate, cu mişcări încete, nepăsător, cu țigara în gură, cum s'ar fi suit un birjar pe capră; gestul acesta flegmatic o înfurie,

— Am să-ți arăt eu cum trebue să te porți cu o fată ca mine! Îi promise în gând, strângând buzele cu o hotărîre care o satisfăcea destul ca să-şi poată acoperi mânia.

Vladimir trecu în față şi cu o singură mână începu sa învârtească elicea. Manuela îl văzu, înalt, cu umerii lui largi, pe care îşi rezemase copilăreşte capul de atâtea ori, cu chipul blând şi mai ales cu acei frumoşi ochi verzi — şi fiindcă avu sentimentul că pleacă undeva departe, îi păru rău să se despartă de el. Sgomotul motorului o aduse însă la alte gânduri; îi făcu semn de rămas bun cu mâna şi îl urmări cu privirea până ce avionul ocoli, aşezându-şi botul în vânt. Pe urmă se simți proiectată în fundul carlingei. Ades pusese brusc motorul în plin; era un motor mai puternic decât celelalte; îi simțea forța în toată ființa. Şi, pe neaşteptate, înainte de vreme, fu ruptă dela pământ. Niciodată nu decolase aşa, nervos, aproape în loc; dar tot sborul fu o serie de impresii noi. Era ceva trepidant şi totuşi armonios, în mişcările avionului. Încerca o inexplicabilă sensație de siguranță, parcă nu era sensația unui sbor ci altceva, i se părea că un om. puternic o poartă în brațe, jucându-se cu trupul ei, devenit deodată firav. Carlinga nu avea o oglindă retrovizoare, ca să-1 poată vedea în spate pe Ades, dar îl simțea atât de bine în mişcările avionului, încât parcă el era omul puternic care o ducea în brațe, jucându-se cu ea.

Sborul până la aerodromul vecin nu dură mai mult de un minut; ea înmagazina însă o sumă de sensații şi ele se desfăşurară apoi lent, când fu jos. Aterisarea, în deosebi, o ului. Avionul era cu botul pe soarele care apunea, — razele roşii se resfrângeau în aripe, ele înşile roşii — părea o torță care se prăbuşea. Şi nicio clipă ea nu încetă să simtă, puternice, sigure, nervoase, gesturile lui Ades. Cu un ameştec ciudat de teamă şi de plăcere, se simți îmbrățişată de el. Veneau spre pământ într'o alunecare laterală, pe aripa stângă, cu motorul potolit; un desechilibru straniu îi sfâşia corpul. I se părea că o greutatea i s'a împărțit în două şi ea cade pe drumul dintre aceste două greutăți, cum cineva ar fi tras-o de o mână şi altcineva de alta, întinzând de ea, — sensație pe care şi-o pot recunoaşte aviatorii, când aterisează glisând. Motorul tăcuse; nu mai auzea decât curentul fâşiindu-i la urechi şi i se părea că-i fâşiitul de jos al ierbei bătute de vânt.

In această linişte care o înfiora, avionul puse roțile pe pământ, lângă platforma de beton din fața hangarelor şi după ce rulă câțiva zeci de metri se opri, cu roțile frânate, exact în locul unde servanții aşteptau venirea lui.

Ades coborî, de data asta cu mişcări mai puţin flegmatice şi fiindcă ea, încurcată de rochie abia izbutise să-şi scoată picioarele peste bord, întinse mâinile să o ia jos. Atingerea hainei lui de piele îi dădu în fugă o sensaţie de frig; altceva nu putu să simtă, fiindcă totul durase prea puţin. Se pomeni trasă de mâini pe platforma de beton spre ieşire.

— Dacă vrei să nu întârziem, trebue să te grăbeşti! îi spuse Ades.

Faptul că o punea la un loc cu el, în acest plural, îi plăcu.. Un fel de lene îi stăpânea organismul. Avea picioarele grele; poate acest sbor neobişnuit o obosise. Ar fi vrut să se aşeze pe o bancă sau chiar jos, indiferent unde, pe iarbă sau în ţărână.. Îşi desprinse mâna cu o mişcare molatică, fiindcă nu-i displăcea contactul cu el şi nu vroia să-1 piardă dintr'odata.

— Stai, nu mă zori aşa!

Vorbind, simţi în glas aceeaşi, lene din organism.

— Stai o clipă să mă aranjez! urmă. Şi băgând mâna în buzunarul pardesiului îşi scoase pieptenele, ca să şi-1 treacă prin păr cu obişnuitele-i mişcări lungi. Scoase apoi din alt buzşnar oglinda. Ades o privea amuzat şi intrigat, ca pe un scamator. Din alt buzunar scoase roşul de buze, îl desfăcu şi începu să-şi deseneze buzele, apăsat. Lumina roşie a soarelui apunând, îi punea pe obraz o coloare aprinsă şi corneea alba căpăta un luciu uluitor. Ades, care îşi aprindea ţigara, rămase cu chibritul în vânt.

— Sunt gata, anunţă ea, în sfârşit, băgându-şi alene lucrurile la loc, şi dădu să facă un pas, dar Ades nu se mişcă; rămase în faţa ei, privind-o.

— Dacă ai fi liberă, m'aş îndrăgosti de dumneata, îi spuse.

Deşi zăpăcită, Manuela putu vedea că el vorbise neturburat, îi spusese aceste cuvinte ca pe oricare altele, iar apoi îşi plecase ochii să caute un chibrit nou în cutie. II privi, fără să-şi dea seama ce sentiment o stăpâneşte. Era un moment plăcut în acest amurg, şi vorbele lui îi mai sunau frumos în ureche, deşi acum, ocupându-se de ţigare, el părea că a uitat-o. Porni alene, fără să-1 aştepte, târându-şi picioarele pe beton, spre aleea de ieşire. El o ajunse la al doilea pas; îl simţi, mai mult îi simţi ţigarea: părea un tutun străin, cu un miros de smochină. Mergând alături el continua să fie nepăsător. II privi cu coada ochiului; acum, când nu era Vladimir între ei, părea mai înalt. Plecase cu aceeaşi haină de piele neagră, care îl făcea să semene a mecanic, strânsă pe mijloc cu un cordon lat, înnodat neglijent în faţă, cu capetele atârnând ca nişte curmee de tei.

Nu făcea să te plimbi cu el astfel, pe strada. Dar deocamdată nu erau în oraş, şi, în lumina roşie a apusului, îi stătea bine şi haina şi părul lui nepieptănat şi felul nepăsător în care îşi fuma ţigarea.

La poarta aerodromului găsiră un singur taximetru.

— Cred că mă iei şi pe mine până în centru, spuse Ades, în timp ce ea se urca.

— Firește. Şi îi făcu loc alături,

După ce automobilul porni, se întoarse spre el:

— Stau pe bulevardul Brătianu. Dacă vrei poţi să mă laşi acasă şi să iei automobilul mai departe.

Apoi fiindcă îl văzuse aruncând ţigara înainte de a se urca, îl învită să fumeze.

— E totuşi un om politicos, cu toată înfăţişarea asta destrăbălată, se gândi.

— Nu vrei să fumezi şi dumneata?

— Îşi scutură părul, speriată:

— Nu, nu! N'am fumat niciodată.

Dar după aceea, frica fu întrecută de curiozitate.

— Aş vrea totuşi să văd cum e, spuse, întorcând numai puţin capul spre el, neîndrăznind să-1 privească.

Ades îi întinse tabachera; când luă ţigarea, ea simţi un fel de teamă, şi ezită. O speria o ţigară întreagă; dacă lui i-ar fi dat asta prin gând, ar fi încercat să tragă un fum din ţigara lui.

Se apropie, nehotărîtă, de chibritul pe care el i-1 întindea, aprins. Mişcările automobilului o împiedecau să nimerească flacăra. După câteva încercări renunță.

— Aprinde-mi-o dumneata! îl rugă.

Ades luă țigarea, cam încurcat. Ea îi urmări mişcările şi când o primi înapoi, o duse la gură turburată, fiindcă țigarea fusese atinsă de buzele lui — şi astfel i se părea aproape că el o săruta.

— Trebue într'adevăr să trag în piept?

— Sigur! Altfel n'are niciun rost. Ai grijă, încet, să nu ameţeşti!

Dar Manuela vroia să se ameţească; era tocmai ceea ce îşi dorea, nu ştia dacă de acum, sau de totdeauna. Îşi sprijini capul în perne şi încercă, numai cu un firişor de fum, cu tot atâta spaimă câtă curiozitate. Simți fumul în plămâni, consistent şj tăios ca o lamă de cuțit, cu o sensație de durere, care dispăru brusc lăsându-i simțurile în suspensie. Câteva clipe nu mai înțelese nimic, apoi o toropeală i se răspândi în corp, mai ales în mâini şi în genunchi. Nu îndrăzni să tragă al doilea fum, — din fericire trăsese şi aşa foarte puțin — dar se simți mulțumită; aflase un secret poate extraordinar, de unde îi venea o nesperată independență, o independență dincolo de care simțea gata să se declanşeze, o mulțime de gesturi şi de cuvinte îndrăznețe.

Pe la piața Victoriei, mica amețeală îi dispăru şi rămase numai cu îndrăzneala. Poate undeva în simțuri mai stăruia, fără să-şi dea seama, o semi-beție. Se ridică într'un cot şi îl privi pe Ades, printre gene. Se întunecase; lumina în automobil nu era aprinsă dar felinarele pieții şi reclamele cu neon, roşii şi verzi, făceau să-1 vadă destul de clar.

— In definitiv, ce-ai vrut să spui cu vorba de adineaori? îl întrebă deodată, fixându-1 cu îndrăzneală.

El nu-i suportă privirea; zâmbi încurcat şi lăsă capul în jos. Un curaj nou îi veni Manuelei. Ea se socoti învingătoare şi, cum ar fi dat încă o lovitură adversarului desorientat, urmă, în timp ce-1 fixa cu aceeaşi privire:

— Dacă vrei să te îndrăgosteşti de mine, n'ai decât! Sunt liberă.

Apoi îşi simți îndrăzneala şi se lăsă, speriata, în perne. El rămase cu capul plecat, fără să mişte. Numai umbra lui, sub felinarele de pe bulevard, aluneca mereu, topindu-se şi renăscând pe peretele cupeului. Tot restul drumului tăcură.

— Totuşi, l-am intimidat, îşi spuse Manuela. Dar nici ea nu îndrăzni să întoarcă privirea spre el.

În fața casei Ades coborî, odată cu ea şi plăti şoferului.

— Iți trebue mult pânl să te îmbraci? o întreba.

— La nevoie mi-ajunge şi un sfert de oră.

— Eu nu mă mai duc nicăiri atunci; am să te aştept,

— Vrei să stai aici jos, la cafenea? El ridică din umeri, îndoit

— Dumneata ai un telefon sus.

— Sigur.

— Aş vrea să urc şi eu, să telefonez undeva.

Manuela nu avea nimic împotrivă; i se părea totuşi neobişnuit să vină un străin la ei; "Vladimir chiar, pe care îl cunoştea de atâta timp nu se gândise niciodată la asta. Dar Ades nu aşteptă răspunsul; o luă de braț, spre intrare, cum ar fi mers în casa lui. Ei îi mai rămaseră numai scrupule de gazdă:

— Să ştii că la noi nu-i prea aranjat, îi spuse, în timp ce se urcau în ascensor.

El făcu un semn de nepăsare şi se rezemă de peretele cabinei, cu un gest de neglijență şi de intimitate care Manuelei îi plăcu. Se abținu să nu râdă.

— Are ceva de motan! se gândi, privindu-1 cum stătea aşa, leneş, tolănit în peretele ascensorului, cu capul pe un umăr. Genele lui, lungi, erau parcă ude, ca şi când atunci ar fi ieşit din baie.

— Tare te-a alintat, cine te-a alintat! îi spuse în gând. Şi simţi ea însăşi dorinţa să întindă mâna, să-i mângâie obrazul, dar ascensorul se opri şi Ades se trezi din toropeală, ridicând brusc genele de pe ochii aceia mici şi strălucitori

In timp ce Manuela descuia uşa, el ceti numele, pe tăbliţa de aramă.

— E numele dumitale? o întrebă.

— Nici n'a ştiut cum mă chiamă! îşi spuse, şi pe jumătate furioasă, răspunse afirmativ, cu un gest din cap.

— Eşti rudă cu paraşutistul?

Toată lumea o întreba la fel. Se întoarse spre el cu mâinile la spate, aplecată înainte, atitudinea ei de hărţuială.

— Da, sunt rudă cu paraşutistul! Mi-e unchi. Dar nu asta e ce poţi găsi mai interesant la mine.

Intrară în hall.

— Te rog să stai aici, îl invită, încă furioasă, aprinzând lumina de pe cămin şi arătându-i fotoliul. Am să-ţi aduc şi telefonul, numaidecât.

De când era singură, ţinea telefonul în camera ei, la priza de lângă divan. Îl aduse înciudată şi i-1 trânti în braţe.

— Aici stai cu unchiul dumitale? întrebă Ades, în timp ce ea trecea dincolo, să se schimbe.

Ii răspunse, prin uşa întredeschisă:

— Nu, el stă în altă parte, pe la Kegie.

— Stai singură?

— Inchipue-ţi că am familie. Regretabil, nu?

Auzi chibritul frecându-se de cutie.

— Cred că pot să fumez, vorbi Ades. Îmi aduci o scrumieră?

— N-ai decât să dai scrumul pe jos; acum nu pot veni, sunt desbrăcată.

I se păru de o nemaipomenită îndrăzneală să se desbraoe aici, şi s'o şi spună, cu uşa întredeschisă, cu un străin dincolo, avu timp să se ruşineze deajuns, fiindcă Ades continua să-i vorbească:

— Eşti bogată?

— Vrei să mă iei de nevastă?

El răspunse, candid:

— Nu.

Manuela strânse buzele, înfuriată, nu de răspunsul în sine, firesc, ci de tonul lui neturburat. Câteva clipe trebui să tacă, fiindcă îşi trăgea rochia peste cap.

— De ce te interesează asta? întrebă apoi.

— Fiindcă vieaţa unei fete este mai întotdeauna subordonată stării ei materiale.

— Ei bine, nu-ţi face griji. In privinţa asta vieaţa mea e cu totul independentă.

— Îmi pare bine pentru dumneata.

— Naiba să te ia! îi spuse Manuela, în gând, trecând în faţa oglinzii, şi netezindu-şi, cu gesturi iuţi, sprincenele.

Îmbrăcase o rocbie de sport, din stofă groasă, verde, tighelită cu alb, foarte scurtă şi bineînţeles sugrumată pe talie. Apoi începu să-şi pieptene părul, cu mişcările-i lungi, obişnuite. Dar îndată se opri, — părul îi fâşia la urechi, — să tragă cu urechea dincolo. Ades forma un număr pe disc. Ascultă: vorbea undeva unde i se cunoştea bine glasul; nu-şi spuse numele. Tonul era cam plictisit, dar intim. Vorbea cu o femeie: Lila.

— Ce nume! se gândi, cu dispreţ, Manuela. O femeie cumsecade nu l-ar putea purta! Şi ce neruşinare la el, să-i vorbească de aici!

— Nu, e imposibil, imposibil, Lila, înţelege! spunea Ades. Înainte de zece n'am să pot veni. Merg la masă cu nişte prieteni, fă socoteala şi tu când pot să scap.

Manuela trânti furioasă pieptenele, pe covor. Ar fi vrut să se ducă dincolo, să-i spună:

— Pleacă la Lila a dumitale! Nu te mai scuza atât! Dar se abținu, deoarece nu trebuia să lase impresia că 1-a ascultat; Ades își dădea silința să nu fie auzit și într'adevăr trebuise să tragă cu urechia ca să prindă frânturi din frazele lui. Își privi ceasornicul: abia trecuse de opt.

— Ei, ești gata? îl auzi, de dincolo.

— Așa dar, a devenit nerăbdător! își spuse.

— Numaidecât! răspunse. Și strângându-și buzele, într'un zâmbet abia perceptibil, ea se aplecă, luă .pieptenele de jos și începu să și-1 treacă prin păr, cu mișcări rare și prelungi.

— Lasă că ai să ajungi tu la zece! se gândi, zâmbind răutăcios. Și își înceteni mai mult mișcările.

După un timp auzi dincolo parchetul scârțâind. Ades se sculase din fotoliu și se plimba prin hall. Zâmbi, continuând să-și pieptene parul în ritmul pașilor lui. Se ridică abia când își pierdu ea însăși răbdarea.

— Sunt gata, spuse, apărând în ușă, cu pardesiul pe braț.

Ades se opri, clipind repede; ea se schimbase atât, încât fu uimit și uimirea îl făcu să rămână cu gura întredeschisă, nemișcat în fața ei, cu mâinele în buzunare, cum se plimbase până atunci.

— Ce-ai făcut de nu te recunosc? întrebă, nedumerit.

— Nimic; mi-am schimbat rochia.

El făcu câțiva pași și -o privi de aproape.

— Spune-mi, ești o fată frumoasă?

Manuela ridică umerii cu un gest de nepăsare. Ades urma:.

— Mi-e necaz că nu te-am privit mai bine până acum.

— Iți rămâne destul timp...

Vru să spună: până la zece! Dar în clipa asta avu conștiința că el a uitat de oră și se opri, ca să nu i-o mai aducă aminte. Uimirea, lui îi schimba într'atât înfățișarea, încât nu-i venea să creadă că era omul aspru, pe care îl văzuse tăind fâșii din hărți serile trecute. Era mândră că putuse să îl schimbe și îi era recunoscătoare pentru această privire. II apucă de braț cu un gest aproape tandru,

— Haide să mergem! se rugă. Vladimir ne-o fi așteptând de mult.

Văzu că vorba aceasta îl nemulțumise; se simți pe de o parte bucuroasă, pe de alta îi păru rău.

— Nu-i nimic; totul se poate repara! își spuse în ascensor, zâmbindu-și, în timp ce el se rezemase iarăși, neglijent, de peretele cabinei.

Se întunecase; la îmbinarea amurgului cu noaptea, cerul era foarte negru. Ieșind în stradă, Manuela simți primăvara îmbrățișând-o, cu un suflu material, ca o baie caldă, odihnitoare, parfumată și-și aminti într'o străfulgerare de gând că fusese o zi, o clipă, în toți anii, când o simțea astfel. Totdeauna primăvara venise într'un moment precis, aproape concret, cum vine un tren în gară. Anul trecut fusese într'o seară când abia îl cunoscuse pe Vladimir și coborau împreună scările facultății.. Se simți înduioșată pentru tot ce se întâmplase de atunci, dar toată duioșia aceasta ar fi vrut s'o rezeme, odată cu capul ei, pe umărul lui Ades. II văzu căutând din ochi un automobil; gestul acesta o aduse la realitate: el se grăbea.

— N'ai vrea să mergem o bucată de drum pe jos? spuse, privindu-1 rugător în ochi. Uite ce seară frumoasă!

Nu-și dădea seama, cât era în rugămintea ei dorință ade.varata și cât prefăcătorie. El făcu un gest, contrariat.

— Parcă vroiai să ne grăbim!

— Nu, nu, e prea frumos afară! Și îl luă de braț. trăgându-1 după ea, pe bulevard.

Era ora când începeau spectacolele; — stagiunea de iama a teatrelor se prelungea ca de obiceiu. Nesfârșite șiruri de automobile alergau în cele două sensuri, pe bulevardul larg; tro-

toarele erau însă libere. La ora aceasta lumea se plimba în altă parte, înghesuindu-se între Cercul Militar şi Teatrul Național. Cu o furie constantă, tramvaiele, venind dela periferie, se goleau la statuia lui Brătianu, la strada Regală sau la universitate şi lumea se îngrămădea spre trotoarul îngust al căii Victoriei.

Din mers, Manuela întoarse capul spre Ades. Vladimir purta întotdeauna pălărie, — ştia să şi-o potrivească foarte elegant, semăna cu domnul Eden şi cu domnii din jurnalele de modă pe care le vedea în vitrinele croitorilor, dar ei i-ar fi plăcut să fie mai puțin aranjat. Îşi aduse aminte cât îi trebuise să se poată simți camaradă cu el. Lângă Ades mergea ca lângă un coleg de şcoală, parcă era un băiat de vârsta ei, se simțea degajată. Şi totuşi plimbarea o turbura.

Îşi încetini pasul, rămânând cu o palmă în urma lui.

El avea în mişcări ceva nepăsător; îşi băgase mâinile în buzunarele mantăii şi cum mergea, cu capul plecat, părea că umblă după o castană, sau după o pietricică, s'o ia în vârfurile pantofilor, să se joace cu ea, ca şcolarii. Aşa ajunseră, fără să vorbească, la piața Romană şi pe celălalt bulevard Manuela recunoscu locul unde se oprise anul trecut cu Vladimir, ca el să-i facă o lecție de bunăcuviință. Aici era mai întunerec şi automobilele se împuținaseră, iar pe trotoar abia întâlneau câte un trecător. Sub un bec, îşi privi pe furiş ceasornicul; arăta ora 9. Se simți mulțumită că vremea trecea şi el nu băga de seamă. Din prudență, îşi rări încă odată paşii.

— Nu vrei să mergi mai încet? îl rugă.

Ades se opri şi o privi în față. Ea îi suportă privirea cu îndrăzneală, ținând capul aplecat pe un umăr, cu o ridicare a sprincenelor, întrebătoare, şi ca un mic zâmbet amuzat pe buze.

— Ce-o fi în capul dumitale? o întrebă. Zâmbetul ei se accentua:

— Nu vrei să ne spunem pe nume?

El se apropie mai mult şi de data asta vorbi cu alt glas, aproape grav, cum ea nu-1 auzise până atunci:

— Cred că m'am jucat cu câteva femei odată; nu m'am gândit însă că am să găsesc una care să vrea, cu tot dinadinsul, să mă las eu jucat de dânsa.

Şi Vladimir îi spusese la fel şi tot undeva pe aici; era prin urmare adevărat, acuzația unuia o întărea pe a celuilalt. Ea, nu înțelegea însă, nu-şi găsea nicio vină. Clipi repede, cu sinceră nedumerire şi cu părere de rău.

— Dar eu nu vreau să mă joc cu dumneata! spuse, înclinându-şi mai mult capul pe umăr.

Ades o privi îndoelnic:

— Nu ne spunem pe nume?

— Ba da, îmi place, dar n'am îndrăznit

— Şi de ce toate astea?

— Ea îşi plecă ochii.

— Nu ştiu; ar trebui să înțelegi că dacă sunt acum aici, e fiindcă am dorit să fiu.

Ades stătu nebotărit o clipă; apoi îi luă uşor, brațul.

— Cred c'ar fi mai bine să mergem.

Dar Manuela simți că s'a stabilit o intimitate între ei, o înțelegere, mai puțin şi mai mult decât o prietenie, un sentiment evoluat cu repeziciune, aproape forțat, şi totuşi nu lipsit de armonie. Însăşi atingerea brațului lui vorbea destul acum, ea simțea că nu-i poate fi indiferentă, consuma cu plăcere constatarea, vroia să se îmbete de ea. Dar o parte a conştiinței îi rămânea trează, căutând limpeziri.

II privi pe sub gene, de jos în sus, lăsându-se ceva mai greu pe brațul lui, cu un gest de alintare.

— Spune-mi, îl întrebă, îți pare rău că eşti cu mine aici?

El tăcu, vreme de câțiva paşi; ea simți că se pregătește să-i răspundă. Apoi încet, Ades îşi desprinsese mâna de sub a ei şi trecându-i-o prin spate îi apucă brațul celălalt, de deasupra cotului, într'un fel de îmbrățişare echivocă, tandră sau camaraderească.

— Ți se pare prea îndrăiznet că te țin aşa?

Clătină capul; el ar fi trebuit să simtă că s'ar lăsa s'o țină oricum. Începea săi fie frig şi brațul lui o încălzea.

— Închipue-ți că începi să mă interesezi! spuse deodată Ades. şi acesta fu răspunsul lui.

Dincolo de piața Victoriei, când intrară pe şosea, adăugă:

— Dacă n'ai să faci nimic să mă opreşti, cred c'am să mă îndrăgostesc de tine.

Iar după alți câțiva paşi se opri, ca s'o întrebe, cu un ton hotărît:

— Ai ceva împotrivă? Manuela. nu mai întelesea nimic; i se făcuse frig, tremura, sub castani era întunerec, numai în ochii lui Ades lucea un bec de pe şosea. El îi apucă umerii şi se aplecă spre ea, să-ic etească răspunsul în ochi; nu avu curajul să-l privească. Cu pleoapele plecate, îl simți trăgând-o spre el; înregistra mecanic toate sensațiile acestei atingeri: răceala aspră a mantăii de ploaie, genunchii şi coapsele lui tari, sprijinite pe coapsele ei, mâinile trecându-i pe sub subțiori şi cuprinzându-i umerii. Brațele ei rămaseră în lături ca nişte aripe speriate. Apoi simți pe obraz, uimită, obrazul lui, înfiorător de rece; numai aici, el se opri o clipă, parcă întrebător. Ea nu făcu nicio mişcare. Atunci obrazul alunecă, mai departe, aspru, până ce buzele lui veniră peste ale ei. Aici el iar se opri, ceva mai mult decât adineaori, aşteptând. Manuela înțelese că acum trebuia să-i răspundă la toate întrebările şi mai ales la cea din urmă. Şi fără să ştie ce face, îşi deschise buzele, lăsându-şi moale gura sub sărutarea lui, cum ar fi spus:

— N'am nimic împotrivă. Nu. nu! Nu ştiu de ce. dar tocmai asta-i ceea ce doresel

XXI

Un tunet greu, o pârâitură prelungă şi profundă, ca exploziile succesive ale unui şir de încărcături de dinamită, trecu pe deasupra oraşului spintecând un mare nor de ploaie, în clipa când, restul cerului, senin, se înroşea sub lumina răsăritului. Manuela deschise ochii, speriată. Văzu soarele ridicându-se pe acoperişurile oaselor, în timp ce peste fereastră se abătea, cenuşie, o violentă scuturătură de ploaie. Fereastra îi ascundea norii de deasupra: în cadrul ei era ploaia cenuşie peste răsăritul roşu; amestecul de imagini o făcu să creadă că visează. O clipă, de aici de unde vedea doar acoperişuri de case, nu avu cunoştinţa atingerii cu pământul; se crezu, într'o sensaţie de ameţeală şi de vis, că pluteşte pe un nor. Amestecat cu sensaţiile de aseară, momentul i se păru o halucinaţie. Apoi se dădu jos din pat şi alergă la fereastră. înţelese unde se găsea şi văzu norul de ploaie care se scutura deasupra oraşului. Realitatea, în prima clipă, o desamăgi; dar îndată îşi dădu seama că satisfacţia ei venea din realitate, că realitatea însăşi avea mai mult decât farmecul unui vis.

Se uită repede la ceas; era 7 şi jumătate. Ades trebuia să-i telefoneze la 9. şi până atunci îi mai rămâneau atâtea de făcut. Alergă la bucătărie, puse singură la maşina electrică să-şi facă un ceaiu, pe urmă se întoarse şi intră în baie. Mai păstra, pe coapse, amintirea atingerii genunchilor lui, apăsarea aceea viguroasă — şi, privindu-se, se miră că a trecut fără să lase urme. Lăsase totuşi, în simţurile ei, o turburare care o încânta şi tot atât o speria. Mai simţea braţul lui cuprinzându-i umerii în nări mai avea mirosul lui de tutun, un parfum aspru, inedit uluitor şi buzele tot i se mai mirau de această primă atingere cu alte buze. In apropierea restaurantului, când se opriseră din nou, îşi apropiase iarăşi capul de al ei, vroise s'o sărute încă odată; ea se ferise, nu fiindcă n'ar mai fi dorit-o, dar sensaţiile primei sărutări nu erau încă limpezite — nici acum chiar nu erau — vroia să nu fie stinse cu o nouă sărutare, înainte de a le fi înţeles. Îşi ascunsese capul pe umărul lui, îi trecuse mâna prin părul ciufulit, încercând, speriată, un fel de sălbatică mângâiere; vroise să-i spună în aceste gesturi tot ce nu-i putea spune în cuvinte.

Acum, fără să fi înţeles mai mult decât aseară, era mulţumită de a se,fi întâmplat totul aşa. Ajunseseră târziu, după 9 şi jumătate. Vladimir îi aştepta neliniştit. Stătuse între ei doi; Ades era stânjenit, Vladimir mirat, numai ea, după un pahar de Madera băut la repezeală, fusese veselă toată seara, de o veselie cuceritoare. Trecuse ora zece, zece şi jumătate şi Ades nu pleca şi pe măsură ce timpul trecea ea era mai fericită şi veselia ei exploda mai mult. Ii ceruse lui Ades o ţigară, apoi alta şi le fumase, în faţa uimirii iui Vladimir, cu din ce în ce mai multă îndemânare. Se simţea bine între amândoi. Ar fi vrut să fie mereu împreună toţi trei, nu se gândise în clipa aceea la ce era imposibil în dorinţa ei. Numai la plecare, când, urcându-se în automobil; Ades îi şoptise la ureche: „Iţi telefonez mâine la 9", înţelesese că între ei era o complicitate, pe care avea datoria s'o respecte. Pe drum, între amândoi, în întu-nerecul cupeului, îşi lipise umărul de umărul lui Vladimir şi strânsese tot timpul mâna lui Ades, fără să aibă conştiinţa că înşeală pe vreunul din ei. Sentimentele ei începeau să se precizeze, pentru fiecare în altfel — şi ea socotea că dând altceva fiecăruia şi fiecăruia deajuns, niciunul nici altul nu puteau să fie nemulţumiţi.

O lăsaseră în faţa intrării; Vladiinir îşi ridicase pălăria, salutând-o, poate mai protocolar decât alteori; Ades, cu o mână în buzunarul hainei de piele, îi făcuse un semn de despărţire fluturând mâna cealaltă. Nu ştiuse de care să se despartă întâi şi, după o ezitare, plecase fără să le întindă mâna, făcând, cu stângăcie, acelaşi semn de despărţire ca Ades. Rămasă singură avusese parcă sentimentul că începe o aventură ne-permisă; adormise, încântată şi neliniştită de acest gând, iar dimineaţa, tunetul care o speriase i se păruse un avertisment.

Era numai un nor trecător. Până să iasă din baie, ploaia stătuse, cerul se limpezise şi soarele se ridica vesel, peste case. În atmosfera purificată, oraşul se vedea jos, clar, în colori proaspete. Străzile şi acoperişurile ude aveau în soare un luciu vesel, de sărbătoare. Lumea părea că merge mai bucuroasă, ca spre o paradă; părea o dimineaţă de 10 Mai.

Manuela ar fi vrut să coboare, să facă semne de bucurie 'tuturor, dar trebuia să stea, să aştepte telefonul lui Ades. Avea sentimentul clar că el nu va întârzia; o văzuse din toate gesturile şi din toate privirile lui de aseară.

Se îmbrăcă repede; era o zi caldă; putea ieşi fără pardesiu, îşi puse o rochie gri, de stofă groasă, flanelată — cu un cordon lat de piele albastră. Se privea mulţumită în oglindă, când, la 9, fără nicio întârziere, telefonul sună.

— Te-ai sculat?

— Sigur, sunt îmbrăcată. M'a trezit tunetul, cu noaptea în cap.

— Şi pe mine la fel. Ascultă, am avut o sensaţie teribilă; mi s'a părut că vine ziua de apoi, să dau socoteală pentru cele de aseară.

— Te-ai speriat?

— Nu; îmi place să dau socoteală pentru lucrurile care mi-au plăcut.

Manuela râse. Era turburată că avusese acelaşi sentiment.

— Ce este? întrebă Ades.

Ea strânse receptorul în mâni.

— Am impresia că-mi placi!

— Abia acum o spui? Eu am văzut-o mai de mult.

— Eşti încrezut. De când?

— Ce importanţă are, dacă şi eu te plac?

— Ce faci acum?

— Aştept să te văd.

— Mergi cu mine undeva?

— Oriunde.

— Chiar la croitoreasă?

El mormăi ceva, apoi răspunse, râzând:

— Din toate încercările, cred că e cea mai grea.. Dar fiindcă am apucat să spun, trebue să merg.

— In cât timp poţi să fii jos?

— Mai repede decât ai fi putut spera: sunt jos.

— De unde telefonezi?

— Dela cafenea. Mi-am băut ceaiul, în casa ta.

— Bravo! Cere şi pentru mine unul. Vin numaidecât.

Alergă la bucătărie, stinse maşina şi coborî. Ades o aştepta la o masă, în geamul mare al cafenelei. Îmbrăcat tot în soare şi cu hainele gri pe care le avea, părea mai puţin negru. Manuela văzu dintr'odată că erau îmbrăcaţi în colori asemănătoare şi se bucură.

— Pe lumină mai mă placi? îl întrebă, aşezându-se în faţa lui, cu coatele pe masă şi cu capul aplecat spre el, peste mâinile împreunate. «,

— Cred că mai mult, răspunse Ades, aplecându-se şi el, cu acelaşi gest copilăresc.

— Ştii că nu m'ai văzut niciodată ziua?

— Dar ieri, la aerodrom?

— Atunci nici nu te-ai uitat la mine.

— N'am crezut că aş putea să te interesez.

. — Eşti un prost! Haide să ne grăbim! Cred că am să-ţi arat o rochie frumoasă.

— Croitoreasa e departe?

— Nu; aici, pe calea Victoriei; în două minute ajungem. O să' ai poate ocazia să vezi doamne interesante.

O clipă se gândi la Lila, cu care vorbise el ieri la telefon, dar dacă el nu se dusese aseară, nu avusese când s'o mai vadă şi era mulţumită că se întâmplase aşa.

— Unde te-ai despărţit de Vladimir? îl întrebă, când ieşeau în stradă.

— Am mers pe jos până la Palat; el a coborît pe Ştirbei-Vodă, eu m'am dus pe calea Victoriei, în sus.

— Unde stai?

— Pe şoseaua Bonaparte, la piaţa Victoriei.

Aseară trecuseră deci prin apropierea casei lui; el nu i-o arătase, nu-i spusese nimic şi acum chiar, vorbind despre asta, i se păru că ezită. Ar fi vrut să-l întrebe:

— Stai singur? Dar nu îndrăzni. îşi spuse că va putea s'o afle şi altfel.

— E adevărat c'ai fost însurat? îl întrebă, privindu-l cu coada ochiului.

Pe obrazul lui luminat de soare, nu trecu nicio umbră; ridică din umeri, cu nepăsare.

— S'a spus, dar nu eram propriu zis însurat.

— Cum vine asta?

— Vine, că am avut o legătură care a durat mai mult.

Manuela îşi împinse buza de jos înainte şi îl privi, cu capul plecat pe un umăr.

— Aşa dar, legăturile tale durează puţin?

— De cele mai multe ori.

— Asta se chiamă sinceritate?

— Sigur; nu mă folosesc de vicleşuguri, ca să m-apropii de femeile care îmi plac.

Ea tăcu, timp de câţiva paşi, nu desamăgită, ci doar intrigată. In împrejurări ca acestea, de altminteri, fiecare femeie îşi închiptie că va deveni o excepţie. Felul lui de a vorbi, o făcu numai să fie îndrăzneaţă. II întrebă, ca şi când ar fi fost obişnuită cu aceste discuţii:

— Ai avut multe amante?

— Tu ai avut mulţi amanţi?

In loc să i se pară o grosolănie, întrebarea o făcu să râdă. El avea un fel de a vorbi, candid şi cinic în acelaşi timp, care nu putea s'o jignească, nici s'o supere.

— Eşti un prost! îi răspunse. N'am avut niciunul.

— Ades se opri, sincer mirat. Pe faţă îi înflori un zâmbet, amestec de nedumerire, de neîncredere şi de uimire, ceva care îl făcea să aibă o căutătură aproape comică.

— Vrei să râzi de mine!?

Ea clipi repede:

— Ascultă, tu vorbeşti serios?

— Dar de sigur, răspunse Ades, cu aceeaşi căutătură comică.

— Fac într'adevăr impresia că, în sfârşit, că...

— Nu-i vorba de impresie ci de logică. Socotesc că eşti o fată liberă, deşteaptă... Câţi ani ai?

— Nouăsprezece.

— N'o să spui că ai ajuns aici fără...

— Dar ce crezi tu despre fete?

— Cred că dacă n'au făcut-o la şaisprezece ani, pe urmă le vine foarte greu; abia când se mărită,..

— Şi nu trebue s'o facă atunci?

El o privi, din ce în ce mai nedumerit.

— Tu crezi într'adevăr aşa? Atunci înseamnă că trebue să mă port altfel cu tine.

— Aveai intenţia...?

— Tu nu?

Se simţi aproape prostită. Nedumerirea lui, sinceră, profundă, avea asupra ei efectul unei pledoarii apăsătoare; se găsea ca şi vinovată că nu era cum presupunea el. Nici nu mai

avu puterea să protesteze. Se pomeni zâmbind, un zâmbet desorientat, pe care nu şi-l putu înfrâna deşi îşi dădea seama ca va fi luat ca o confirmare.

— Spune-mi, reluă el, nu te leagă nimic de Vladimir?

— Tot ce putu face, fu să ridice ochii, să-l privească rugător.

— Nu, îţi jur că nu! răspunse, clătinând capul, obidită.

Şi se gândea că ea era vinovată dacă se întâmpla astfel; ea- îl provocase şi pe el, cum provocase pe toţi bărbaţii întâlniţi; trebuia să vină unul căruia să-i plătească pentru asta. Ea îl chemase, ea se lăsase pe braţul lui, ea stătuse să o sărute — şi el n'avea de unde să ştie că era prea zăpăcită pentru a se opune. Fu aproape resemnată şi privindu-l cu un fel de tristeţe, îşi spuse:

— Voi plăti, dacă va trebui să plătesc. In orice caz, n'am să-l las să plece de lângă mine. Cel puţin ştiu că îmi place.

— Să nu mai discutăm! vorbi, căutând un ton limpede.

El o urmă, încă nedumerit, dar simţi că faptele aveau să aibă alt drum decât convorbirea. Urcară împreună la croitoreasă. Madam Argenta o primi cu o explozie de entusiasm. Ii luă mâinile şi o învârti, în soare, până ce Manuela ameţi; în vitesă, părul fluturat îi desvelea obrazul, urechile, ceafa şi ea avea acum o frumuseţe uluitoare. Din uşă, Ades o privea uimit, aproape nevenindu-i să creadă că fata asta frumoasă, cu aerul ei sălbatic, stătuse aseară cuminte şi supusă în braţele lui, şi el o sărutase.

— Frumoasa mea domnişoară, spuse madam Argenta, oprindu-se şi privind-o cu admiraţie, înfloreşti dela o zi la alta.

Apoi o luă dincolo, pentru probă. In timp ce-i prindea rochia cu ace, ea continuă să-i vorbească, în acelaşi fel, copleşită de admiraţie:

— Femeile îşi fac mai multe rochii, când iubesc. Trebue să arate acest semn de recunoştinţă bărbatului, fiindcă numai lângă un bărbat înfloreşte frumuseţea lor.

Manuela se roşi şi se gândi că dacă acum madam Argenta o găsea mai frumoasă, era fiindcă un bărbat se ivise, acela de alături, care o aştepta, şi-i fu recunoscătoare lui Ades pentru tot, pentru gesturile lui îndrăzneţe, pentru sărutarea de aseară, chiar pentru cuvintele de azi, fiindcă prin toate acestea se simţea într'adevăr înflorind.

— Frumosului dumitale cavaler n'o să avem ce-i arăta astăzi; ştiu că de aceea l-ai adus, dar bărbaţii nu pricep nimic dintr'o rochie care nu e gata, spuse madam Argenta. In orice caz, n'o să-i pară rău că a venit. Pentru o domnişoară frumoasa ca dumneata, să fiu bărbat, mi-aş face o gheretă, ca sentinelele, şi aş sta numai în faţa casei ei.

Coborîră în strada plină de soare. Manuela era bucuroasă că pot fi împreună şi că nimeni n'o opreşte să se agate de braţul lui.

— Nu s'ar putea spune că îl cunosc abia de patru zile, se gândi. Are dreptate să creadă orice despre mine.

Şi privindu-I, cu coada ochiului, ridică din umeri, nepăsătoare, completându-şi gândul:

— N'are decât să creadă orice! Chiar dacă m'ar jigni, tot l-aş ierta.

Ce facem acum? întrebă Ades.

— Ai treabă?

— Nu, pot să stau toată ziua cu tine.

Ce frumos îi suna în urechi aceste vorbe! Să fii singură, într'un oraş mare, într'o zi limpede, călduţă, cu oameni veseli în jur, cu rochii în sute de colori pe stradă, cu un cer atât de înalt şi de albastru deasupra şi cu un om care să stea cu tine, cât vei vrea, să meargă unde-l vei duce, de dimineaţă, până seara. .

Două ceasuri umblară prin magazine, până la prânz când începeau să se tragă obloanele. In faţa Teatrului Naţional se deschisese un restaurant „automat", cea mai recentă inovaţie a căii Victoriei, un mic local cu pereţii în nichel, cristal şi marmoră, unde totul se obţinea mecanic, introducând fise în aparate. Sertăraşe care se mişcau circular, sau de sus în jos,

aduceau în fața unor mici ghişee, farfuriile gata aranjate; băuturile curgeau în pahare din robinete nichelate, care de asemeni funcţionau automat. Fiind ora prânzului, o mulțime gălăgioasă se înghesuia înăuntru, aşteptându-şi rândul în fața sertăraşelor. Era lume amestecată, dela vânzătorii de prăvălie veniți să-şi ia dejunul, până la domnii cu ghetre albe, cu baston în argint şi cu melon, sau doamnele cu vulpi argintii aruncate pe umeri, opriți la un aperitiv, din curiozitate. Restaurantul fusese deschis numai de câteva zile şi într'adevăr constituia o curiozitate pentru toată lumea. Manuela era ea însăşi curioasă; ar fi vrut un sandwich din micul ascensor de porțelan, dar nu putură intra.

— Prea multă țigănie! spuse Ades. Să mergem dincolo. în bulevard, e un bar, tot ceva nou, însă acolo nu vine atâta lume.

— E ceva interesant cu automatele astea, observa Manuela. Aud că se deschid o mulțime.

— N'au să dureze. Bucureşteanul vine odată, din curiozitate. Lui nu-i place însă frugalul. A doua oară se duce la birt; e mai confortabil. Ai să vezi, până la urmă, la automate au să se pună mese, au să se aducă fete nostime ca săi servească

— Apoi fireşte, şi lăutari. E de necrezut cât sunt de lacomi şi muzicali oamenii la noi...

Coborîră în spre Cercul Militar.

— Trebue sa-ți arăt ee-i un cocktail, spuse Ades târînd-o de braț prin mulțime.

Pe bulevardul Academiei, partea din fund a unui restaurant nou fusese amenajată în bar american. O mare nişă semicirculară era mărginită în față de o tejghea înaltă, nichelată, care completa cercul. In spatele ei câțiva barmaiii cu bluze albe, serveau cocktailuri în pahare de cele mai felurite forme, dela cupe până la sondele prelungi de cristal. Rafturi de nichel în spatele lor adăposteau o puzderie de sticle de toate colorile, cu cele mai fantesiste etichete. Deasupra, tavanul nişei era boltit, vopsit în albastru-pal, închipuind un cer înstelat.

Ades avea obişnuința barului şi a băuturilor care se serveau acolo. EI îi ajută Manuelei să se urce pe scaunul înalt din fața tejghelei, apoi se urcă alături şi se rezemă degajat, cu coatele pe bordura de nichel.

— N'ai băut niciodată un cocktail?

Ea clătină capul. Auzise doar; avea un fel de teamă şi de respect pentru băutura asta.

— Când nu e pentru snobi, cocktailul devine un lichid simpatic. Iți propun să-l bei deocamdată din curiozitate. Am să-ți aleg formula cea mai nevinovată.

— Căută ceva pe listă, întreținu o mica discuție în termeni familiari cu barmanul, acesta se întoarse, turnă câte puțin lichid din mai multe sticle într'un bol de alpaca, apoi puse capacul şi începu să bată băutura dinăuntru, cu mişcări ritmice, într'un îndemânatic dans al brațelor. Când îl desfăcu, Manuela văzu un abur fin ridicându-se în gura bolului. I se turnă băutura într'o cupă ca de şampanie, însă de coloare neagra, — un cristal cu sclipiri turburătoare de întunerec; parcă erau înşişi ochii lui Ades în cupă. Ducând-o la gură ea avu senzația, că, foarte volatil, lichidul îi îmbracă fața într'un abur de alcool, cu miros dulceag şi înțepător. Era foarte bun şi nu atât de tare pe cât şi-1 închipuise. Sensația de neconsistență, de volatilitate, o urmări tot timpul; când termină cupa avu impresia că băutura se evaporase. După câteva clipe obrajii începură să-i ardă, respirația i se făcu fierbinte — i se părea ca plămânii i s'au aprins, dar era o sensație plăcută — şi fu îndemnată să creadă încă odată că nu băuse conținutul cupei, ci i se dusese, sub formă de vapori, odată cu respirația, în plămâni. Totul, începând cu această incertitudine, era foarte plăcut. Cu bolta înstelată deasupra, momentul avea ceva de vis. Îşi lăsă capul pe marginea barului, privind amuzată de jos în sus, la Ades.

— E grozav! spuse, râzând. Mai vreau unul!

— Sper că n'ai să te îmbeți.

— Să mă faci atentă dacă încep.

— Mi se pare că ai şi început.

— Jur că nu! Şi se ridică> încercând să-şi ia un aer solemn, pentru acest jurământ.

— Eşti forate drăguță! observă el.

— Mă aşteptam să spui mai mult.

— Trebue să mai păstrez ceva şi pentru altădată. Nu-i bine să dai totul dela început.

Ea făcu ochii mari, cu sentimentul că trebue să fie atentă la acest cuvânt. Dar îi fu lene să cugete cu prudentă şi îşi lăsă capul pe marginea barului, râzând.

— Dacă mai beau două eocktailuri, poate să facă orice cu mine, se gândi. In orice caz, când am să vreu eu asta, şi o să-mi lipsească îndrăzneala, acum ştiu formula: trei cocktailnri, unul după altul.

— Cum ss'a numit drăcia asta? întreba.

— Black-lily

— Ce înseamnă?

— Crin negru.

— E foarte amuzant. Merită să-l țin minte.

— Nu mergem să mâncăm?

Manuela clătină capul.

— Dacă mi-ar da o tartină aici, aş fi mulțumită; nu mai vreau nimic altceva.

Li se aduseră, pe un platou de porțelan albastru, înstelat ca şi plafonul barului, tartine.

— Tu vrei să mănânci mai mult? îl întrebă, după ce ciuguli câteva. Nu te lua după mine; eu nu țin să mă îngraş.

—.N'am chef să mânânc, acum; dacă are să mi se facă foame, ăm să mai iau undeva un sandwich. Vrei să mergem?

—Da. încotro?

— La aerodrom. Trebue să-ți arăt avionul cel nou.

— Mă iei şi pe mine cu el?

— Nu, că are un singur loc.

O îndoială o străbătu; un fel de invidie pe acest avion în care el avea să sboare singur; mai mult poate: un fel de gelozie.

— Ce-o fi asta? se miră.

Şi ca să nu lase gândurile să se adâncească, deveni bo-tărîtă.

— Merg, merg numaidecât! spuse. Să trecem numai să-mi iau altă rochie.

Cei câțiva paşi până acasă îi alungară din cap orice urmă de amețeală. Aproape îi părea rău că vede iarăşi lumea în colorile ei adevărate; din păcate, cerul limpede nu i se părea aşa de frumos ca bolta înstelată a barului. Ades o însoți sus, firesc, fără să-şi mai ceară învoirea. In momentul când descuia uşa vestibulului, Manuela auzi telefonul sunând înfundat în camera ei. Îşi lăsă poşeta în mâinile lui Ades şi fugi repede, să răspundă. Recunoscu dintr'odată vocea lui Vladimir.

— Pe unde mi-ai umblat, mică Scufiță-Roşie? o întrebă el. Te-am căutat toată dimineața.

Manuela se răsturnă de-a-curmezişul divanului, cu capul aplecat peste receptor, îmbrăcându-1 cu părul ei negru căzut deasupra. O mulțumire dulce, caldă, i se răspândi în suflet. Ii părea bine că el o căutase; o clipă îl uită pe Ades, ai cărui paşi se auzeau totuşi. în hall, şi "răspunse, zâmbind, cu o voce tandră:

— Am fost în oraş; ce rău îmi pare că nu m'ai găsit! Vladimir ezită; Manuela îl văzu pe Ades apărând în prag, căutând cu ochii întrebători, unde să pună poşeta. Avea ceva comic, ceva de copil, de ştrengar în acelaşi timp — şi foarte puțin de bărbat. Manuela râse şi mai mult din obişnuință, se ridică într'un cot să se privească, să vadă dacă rochia nu-i desvelea genunchii. Ii desvelea, bineînțeles; era prea scurtă ca în poziția asta să-i poată acoperi. Schiță, de formă, un gest pudic, apoi renunță şi se aplecă iarăşi cu receptorul pe divan, îmbrăcându-1 în părul ei negru. Ştia că aşa cum stătea picioarele i se vedeau frumos iar ciorapii erau din cei mai buni.

Ades rămase în uşă, cu poşeta în mână, aşteptând să se termine convorbirea. Cu capul îngropat în păr, Manuela râdea şi răspundea în cuvinte evasive unor fraze lungi ale celuilalt. Convorbirea se prelungea; Ades îşi roti ochii pe toţi pereţii încăperii fără intenţia să reţină ceva, apoi privirea i se opri la Manuela. Dela genunchii desveliţi în jos, picioarele ei atârnau pe marginea divanului, lipite unul de altul. Corpul era întins, cu faţa în sus; numai dela mijloc se răsucea într'o parte, un umăr se rezema în perne, altul, arcuit, cu braţul adunat dedesubt, acoperea telefonul. Poziţia răsucită a mijlocului, sub cordonul strâns, făcea şoldurile proeminente, dându-le un contur plin. El surprinse parcă un freamăt în curbele lor, sub rochie, un freamăt care i se păru plin de lascivitate, poate provocator.

— Nu, nu!... râdea, Manuela, în telefon, la adăpostul părului care-i ascundea faţa.

Vladimir îi vorbea despre întâmplările de aseară:

— Când aţi venit, păreaţi stânjeniţi Parcă eraţi perechea edenică, după păcat...

— Iţi pare rău de ceva?

— Este prin urmare ceva de care să-mi pară rău?

— Nu, nu!... râdea Manuela.

Ades înaintă câţiva paşi, lăsă poşeta pe covor şi se opri la marginea divanului. Ea îl simţi, întoarse capul o clipă, îi zâmbi şi-i făcu un semn liniştitor cu mâna.

— Nu, nu!... spuse, râzând, aplecându-se iarăşi peste telefon.

Ades se lăsă jos, pe covor, cu capul pe genunchii ei.

— Mica mea Scufiţă-Roşie, spunea Vladimir, de multe ori te-am asemuit cu o floare sălbatică, răsărită la marginea unui drum, pe unde trec mulţi călători. Nu ştiam ce să fac cu tine: să te iau de acolo, să te duc într'o ţară frumoasă... mi-era teamă să nu te vestejeşti. Să stau lângă tine, să te păzesc, să nu te calce vreun trecător, să te văd înflorind... Dar poate, florile care cresc pe marginea drumului, sunt făcute pentru a fi rupte de călători.

Manuela simţi, prin ciorapi, buzele fierbinţi ale lui Ades, pe genunchii ei.

— Nu, nu!... spuse, în telefon şi întinse mâna să îndepărteze capul aplecat peste ea. Dar, furată de vocea lui Vladimir, ramase cu mâna în părul lui Ades.

— Manuela, tu ştii... îi spunea Vladimir.

Nu-1 mai înţelegea, nu ştia ce vrea să spună şi era prima oară când, fără să fie cineva între ei, o chema cu acest nume, care la el suna ceremonios. Nu înţelegea mai nimic; simţea, totuşi un reproş; tot ce putu face fu să se apere evasiv:

— Nu trebue să spui aşa! Nu, nu! Crede-mă că nu ai dreptate!

Ades luă gestul Manuelei ca o mângâiere; cu degetele ei petrecute prin păr, îşi împinse capul înainte, căutând cu buzele fierbinţi pielea de pe coapse, dincolo de marginea ciorapului. Manuela se smuci; înainte de a o turbura, mângâierea lui năvalnică, o speriase. Din gât îi scăpă un scâncet, involuntar:

— Ah!

— Ce este? întrebă Vladimir. Ea se sili să râdă.

— Nimic... Dar buzele lui Ades îi găsise pielea şi mai repede decât buzele, mâinile lui înaintau pe coapse, pe sub rochie, în spre şolduri. Se smuci, încercând săi iasă de sub îmbrăţişarea aceasta; mişcările lăsară o pauză în telefon.

— Allo! chemă Vladimir, de dincolo. Allo, Manuela, te-ai supărat?

— Nu, nu!... răspunse printre dinţi. Şi fiindcă nu se putea apăra altfel, cu degetele înfipte în părul lui Ades, îl traae în sus.

El. înţelegând altfel gestul, ca o chemare, se supuse şi se ridică, lângă ea, oprindu-se cu obrazul' apăsat între sânii ei.

— Ţi-am spus odată că va veni un cavaler în armura, vorbea Vladimir.

Manuela simţi mâinile lui Ades căutându-i nasturii rochiei. Era o rochie care se încheia în faţă, până în talie. Vru să se ferească, dar nu găsi niciun gest folositor. Încercă să îndepărteze telefonul şi scrâşni printre dinţi;

— Stai!

vocea lui Vladimir sună, alarmată, în receptor. Renunță să se apere; se întoarse, repede, să-i răspundă.

— Ce s'a întâmplat?

— Nimic, nimic! şi strânse brațul peste grumazul lui Ades încercând să-1 imobilizeze între sânii ei.

— Manuela. auzi în telefon, aş vrea sa te întreb ceva. Ii era imposibil să înțeleagă, imposibil să răspundă.

— Nu, nu acum.

— Manuela, ți-aduci aminte într'o seară, când ne întorceam dela aerodrom, am stat pe marginea şoselei, în iarbă,..

Stătuse de atâtea ori şi niciodată nu se întâmplase ceva deosebit. Fu prima dată când vorbele lui Vladimir i se părură stupide.

— Ştiu, ştiu!... răspunse. Dar ea acum nu-1 mai asculta; atenția ei toată era întoarsă la gesturile lui Ades, de care nu se mai putea apăra, de care, însă, aşa cum îl ținea de gât, imobilizat aici, nu-i mai era teamă. .

Ades începu să-i desfacă nasturii, unul câte unul. Manuela se gândi fulgerător, cum era îmbrăcată pe dedesubt. Avea o cămaşă albastră, cu o broderie de mână, lucrată artistic în mătase aurie, care făcea un mic contrast plăcut cu pielea ei de castană. Se linişti şi, fără să-şi dea seama, brațul care îl imobiliza pe Ades slăbi, gestul devenind ca şi tandru. Î1 simți îndepărtându-i rochia de pe umăr; în urma rochiei veneau buzele lui, căutându-i aproape speriate, pielea. Breteaua cămăşii îi alunecă, după rochie şi deodată îşi simți sânul gol, în mâinile lui.

— Manuela, spunea Vladimir. Dar ea nu-i mai asculta vorbele, îi asculta numai glasul, nu înțelegea nimic, aproape nu i-1 recunoştea, gândul îi era la gesturile lui Ades. Simțea o parte din greutatea lui deasupra; nu-i mai era teamă; acum parcă ştia tot ce ar putea face el, parcă îşi măsuraseră puterile şi-şi dădea seama până unde ar putea-o învinge. Cordonul nu i-1 desfăcuse, nici n'ar fi fost atât de uşor; avea o cataramă complicată. Se lăsă în mâinile lui, hotărîtă să au se apere decât dela cordon înainte şi la adăpostul acestei hotărîri putu fi liniştită.

Acum Vlad'mir o întreba ceva. nu înțelegea ce; răspunse, la întâmplare:

— Nu, nu...! El se miră:

— Cum? Nu?

— Ah! nu ştiu, nu mă întreba, vorbeşte tu,..!

O clipă, Ades îi cuprinse sânul gol în mâini; apoi, fremătând, îşi apleca buzele deasupra, urmărindu-i conturul fraged pe un drum în spirală, urcându-se spre mijloc, unde se opriră, arzând. Manuela fu străbătută de un fior; îşi simți deodată acolo pielea nebănuit de subțire şi de întinsă, cu o deasă rețea de nervi palpitând dedesubt; sensația era de o noutate distrugătoare.

— Spune, spune! vorbi în receptor, silindu-se să nu se năruie sub îmbrățişarea lui Ades.

.— Te-am ținut prea mult, Scufiță-E-oşie, auzi.

— Nu, nu...! şopti, amețită, Şi-i fu deodată teamă că el va închide telefonul, şi dacă îl va închide, va trebui să se apere, să se rupă din îmbătătorul joc.

— Spune, spune! îngână.

Bărbia lui Ades alunecă aspră, pe pieptul ei, mâinile îi îndepărtară eu îndemânare rochia de pe celălalt umăr; ea îşi lăsă brațul moale şi se trezi desgolită până aproape de mijloc.

— Da, da,, spune! îngână, în aparat.

Ades se întoarse peste sâni, îşi sprijini mâinile lateral în ei, apăsându-i, silindu-se să-i apropie unul de altul şi la mijloc îşi îngropa fața. însetat. Manuela se lăsă absorbită în acest gest pătimaş.

— Da, spune! şopti.

— Trebue să te las.»
— Nu, nu...!
— Te chem mai târziu. Ea tăcu.
— Zadarnic, zadarnic, mai târziu, îşi spuse,
— La revedere Scufiță-Roşie. Tăcu. După o clipă se auzi iar:
— Nu răspunzi?
— Stai! îngână.
— Ce este?
— Nimic; stai!
— Te-am plictisit?
— Ah! Stai, stai, stai! îngână..

Urmă o tăcere mare, ca o nedumerire. In receptor se mai auzi ceva, acum nu înțelese nimic şi nu răspunse. Absorbi prin toți porii atingerea aspră şi fierbinte a lui Ades, pe sânii ei. Apoi auzi sunetul caracteristic al receptorului lăsat pe furcă. Vladimir nu mai era la capul firului; printr'un singur gest mic şi neînsemnat, ea pierdea legătura cu restul lumii, se găsea dintr'odată izolată, singură sub îmbrățişarea lui Ades.

Câteva clipe mai înainte, dacă n'ar fi ținut receptorul în mână, i-ar fi încercuit umerii eu amândouă brațele; fusese gestul pe care simțise nevoia să îl facă. Acum era prea singură cu el ca să mai aibă acest curaj. Şi dispăruse, pentru conştiința ei, pretextul de a se lăsa absorbită astfel.

Cu un fel de spaimă se smulse de sub îmbrățişarea lui, punându-i amândouă mâinile în piept. Lui Ades părul îi căzuse în ochi; mirat, îmbufnat, chipul lui avea ceva de copil.

— Când te văd aşa, n'aş spune că poți fi atât de îndrăzneț! îl certă, privindu-1 pe sub sprincene.

Şi, dintr'odată ruşinată, se întoarse brusc cu fața în jos, ca el să nu-i mai vadă sânii goi; parcă în panică, pomi să caute orbeşte cu brațul mâneca rochiei, ca să se îmbrace

XXII

Sborul începuse abia de câteva zile, când, într'o dimineața Medrea veni de peste şosea şi aterisă pe aerodromul „Aero-Turism"-ului, tăind desordonat pista de-a-curmezişul, printre celelalte avioane, oprindu-se cu frânele puse, în uşa hangarului. Aceste aterisări destrăbălate erau bine cunoscute dincolo, unde adesea şi elevii îl imitau. Obişnuit, Medrea aterisa în uşa hangarului şi rula până în fundul lui, unde nu o singura dată, se întâmplase să intre cu elicea în zid.

Vladimir, care tocmai se întorcea din sbor, îşi scotea combinezonul. Ii ieşi înainte, căutând să nu se arate intrigat, cum în mod explicabil era.

— Merge sborul, merge? întrebă Medrea, mişcându-şi mâinile, umerii, picioarele, cu gesturile lui desordonate, neliniştite, ca şi când ar fi avut sub îmbrăcăminte ceva care să-l sgârie tot timpul.

— După cum vezi.

— Trei avioane?

— Trei.

— Şi câți elevi?

— Zece vechi, cincisprezece noi. Dumneata?

— Patruzeci, plus douăzeci pentru brevetul de gradul al doilea.

— Mulți.

— Mulți, şi aerodromul mic. Am făcut şase puncte de zbor, claie peste grămadă.

Apoi îşi roti privirea, dela hangar spre câmp, privi avioanele, elevii grupați în trei puncte, cum îşi aşteptau rândul la sbor şi-şi mai răsuci odată trupul, sub haine.

— Frumos câmp! spuse. Al nostru e mai mic şi are o mulțime de gropi.

— Acum ştiu ce vrea! se lumină Vladimir.

Medrea tăcu un timp, tot mişcându-şi umerii şi şoldurile sub îmbrăcăminte, apoi se opri brusc şi îl privi în ochi

— Nu vrei să fuzionăm?

Vladimir zâmbi.

— Sub conducerea dumitale, bineînțeles?

— Sub a dumitale, dacă vrei.

— Să lăsăm gluma; ştii că niciodată n'aş putea să mi iau atâta balamuc pe cap.

— Vom lucra împreună.

— Nici temperamentele, nici metodele noastre nu se potrivesc. Nu poți înhăma alături un cal liniştit, cu unul nărăvaş.

— Lasă-mă pe mine atunci. Dă-mi aerodromul, dă-mi avioanele şi elevii sub conducere, şi-ți fac aici o fabrică de piloți de ai să te minunezi!

— Nu, nu-mi cere asta. S'ar putea să țin nu numai la ceea ce vezi făcut aici, ci şi la planul meu. Mai am încă un rest de pasiune pentru el. Nu m'am gândit la o fabrică de piloți, cum spui dumneata. Nu vreau să transform aerodromul într'uu şantier. Vreau ca elevii mei să învețe nu numai pilotajul; să simtă şi poezia sborului.

Medrea făcu un gest de respingere, cu amândouă mâinile.

— Sborul n'are poezie. E o luptă înscrisă în formule; o victorie prevăzută, bazată pe cifre, o demonstrație ştiințifică

Vladimir zâmbi.

— Incliipue-ți că eu simt şi altceva, când sbor. E o beție simfonică sus.

— Cu acompaniamentul motorului!...

. — Da, da! Motorul însuşi, sună altfel sus decât pe pământ. N'ai stat poate să-l auzi. Uneori, în afara huruitului lui, mi se face deodată liniște în urechi — n'ai simțit, sigur, asta, niciodată! Rămâne deasupra o muzică ciudată, e ceva care se îmbină într'atât cu cerul albastru şi cu norii albi, încât nu ştii ce percepe urechea şi ce ochii. Va trebui să vină odată un poet care să facă un imn, motorului.

— In locul unui poet, îl opri Medrea, eu prefer un inginer care să-i mărească numărul cailor şi să-i micşoreze greutatea, să-l facă insensibil la modificările aerului din atmosferă şi să-mi dea, sută la sută, siguranța funcționării. Aşa dar, nu vrei tovărăşie?

Vladimir clătină capul, cu un zâmbet în coltul gurii.

— Nu, mai am încă de făcut ceva aici.

Medrea se urcă în avionul pe care servanții îl întorseseră cu fața spre câmp şi dela prima învârtitură a elicei, fără, să mai aştepte ca motorul să se încălzească, îl puse în plin şi decola după câțiva zeci de paşi. îndreptându-se pe jos, abia pe deasupra copacilor, în spre şosea.

— Ăsta o s'o pățească odată! zise Kaizerul, urmărindu-i sborul. O să-l lase motorul la decolare şi o să-l văd ieşind dintre vreascuri, dacă nu s'o face el singur vreasc.

Vladimir îşi întoarse ochii pe aerodrom şi fără voie se opri cu privirea la unul din puncte. Un avion aterisase şi Manuela cobora, cu părul liber fluturat de curentul elicei. Era abia a doua dublă comandă pe care o făcea anul acesta; acum rândul la sbor venea mai greu. Budih, cu care sburase, fusese mulțumit.

— Dacă mergi tot aşa, iei sigur brevetul la toamnă, îi spuse,

Se simți încântată de vorba asta, pe care altădată ar fi primit-o cu indiferență. De când îl cunoscuse pe Ades, ținea într'adevăr să ajungă la brevet, era un mijloc să se apropia de el, vroia să nu fie umilită de nepriceperea ei. El încerca s'o ia în serios. In primul drum la aerodrom o urcă în avionul roşu şi-o lăsă să piloteze, dar reacțiunile acestui avion erau altfel, mai iuți, manşa avea o sensibilitate care o desorientă dela început, motorul trăgea mai puternic şi ea era prea turburată de câte i se întâmplaseră într'o zi, ca să poată lucra atent. După câteva viragii stângace, Ades renunță, şi-i smuci cu violență manşa din mână. Nu îndrăzni să se întoarcă spre el rămase un timp umilită, facându-se mică în carlingă. Pe urmă regăsi sensațiile primului lor sbor; se simți bine să se lase în grija lui, dusă ca într'o îmbrățişare. Ades făcea viragiile strânse, aproape în loc, cu avionul răsturnat pe o aripă şi la fiecare mişcare bruscă ea simțea parcă mai tare brațele lui încercuind-o,. greutatea lui, mai tare apăsând-o. Intr'un fel de vis sau de beție, cu ochii pe jumătate închişi, simți manşa atingându-i genunchii şi cum mişcările acestea se transmiteau dela cealaltă manşă, mânuită de el, ea avu deodată impresia că e însăşi mâna lui care o mângâie. Acum, când cunoştea sen-sația dată de mâinile lui atingându-i pielea, faptul o turbura; sângele îi veni în obraz. Nu avu puterea să-şi ferească picioarele; le lăsă să fie atinse, căută poate ea însăşi, cu o îndrăzneală pe care nu şi-o recunoştea, această mângâiere stranie şi când, la un viraj cabrat, manşa, trasă înapoi, înainta pe coapsă, apăsat, avu dintr'odată, cu spaimă, intuiția că face un joc nepermis. Ii lipsi însă puterea să se rupă de el. La aterisare îi fu ruşine să-l privească pe Ades în ochi.

Când peste câteva zile începu şcoala, se grăbi să vină Ia aerodrom, hotărîtă să înceapă sborul cu stăruință, să nu mai fie umilită de neîndemânarea ei. Simți în sfârşit acum că va putea sbura — avionul îi deveni deodată familiar, fu o revelație, i se păru că prin manşă, prin palonier şi prin maneta de gaze, ființa ei se contopeşte cu. maşina, — i se păru că între bătăile motorului şi bătăile inimii ei trebue să fie o legătură, aripele i se părură că sunt propriile ei brațe, întinse, se revăzu, însă cu altă putere, ca atunci când era mică şi alergând pe câmp' cu brațele în lături, se aştepta să sboare, ca un cocor.

Acum, coborînd din avion, găsi că toți erau veseli în jurul ei. Totul mersese rotund pe aerodrom. Kaizerul era vesel, fiindcă fiică-sa se mărita cu un plutonier dela regimentul de geniu. Budih pusese la cale o petrecere; fusese propus la înaintare. Mister Wells se bucura, deoarece izbutise să-şi comande în Germania un mic avion de turism. Arabella şi Niculiță-cel-

Cuminte făcuseră, fiecare pe rând, primul lor raid, la Călăraşi şi dela Călăraşi înapoi; erau încântați. Toți erau încântați...

Manuela porni în spre hangar; mister Wells se ridică de pe iarbă, şi o urmă. Vorbea tărăgănat, cu obişnuitul lui accent englezesc.

— Domnişoară colegă, ce zici dacă îmi vine ,,Klem"-ul până în Iunie?

— Mă bucur, Mister Wells.

— Eu mă bucur de două ori, domnişoară colegă, odată pentru bucuria mea şi odată pentru bucuria dumitale.

Manuela râse:

—Asta e bucurie la pătrat, mister Wells; sistemul cel mai bun ca dintr'o bucurie mică, să faci o fericire mare. Ia vezi, poate se mai bucură cineva, ca să te bucuri şi de bucuria lui.

— M'ai înțeles greşit, domnişoară colegă, eu mă bucur în mod deosebit pentru bucuria dumitale.

— Cum vine asta. dragul meu Wells?

Mister Wells îşi privi încurcat vârfurile degetelor lungi, cum făcea totdeauna când avea de spus ceva grav. De câteva ori se opri, ca să dea drumul cuvintelor, dar îndrăzneala nu-i veni; la sfârâit, lăsă brațele să-i cadă în jos, cu un gest mai mult comic decât desnădajduit. Manuela se opri şi-1 privi cu îndrăzneală. în fața.

— Cred că nu vroiai să începi o declarație, mister Wells?

Chipul lui blond şi cumsecade, se înroşi.

— O! făcu, cu gura rotundă, neputând articula altceva. Manuela îi luă mâinile şi i le strânse, prieteneşte.

— Dragul meu Wells, spuse repede, pregătindu-se să fugă spre hangar, când ți-o veni avionul, fireşte îmi va face plăcere să sbor cu dumneata.

Ochii lui se luminară.

— Al right, domnişoară colegă! Asta şi vroisem să-ți spun. Şi rămase mulțumit în mijlocul câmpului, privind-o cum fugea, alene, cu genunchii neîndoiți, în spre hangar. Vladimir o aştepta în uşă, Manuela se opri, frânându-se pe vârfuri, gata să cadă în față şi cu un gest furişat scoase din buzunarul dela şold al combinezonului, o țigară turtită.

— Ai un foc? întrebă, potrivindu-şi țigara între buzele umezite.

Şi în glas, şi în gesturile acestea degajate, ca de veche fumătoare, avea ceva care nu se potrivea cu privirea ei copilărească şi-i dădea un aer comic. Vladimir ar fi vrut să râdă, dar se abținu şi răspunse cu asprime:

— Ştii că nu-i voie să fumezi în hangar!

— Păi fumez afară, nu înăuntru.

— De unde ai luat obiceiul ăsta urît?

Ea se roşi iar el tăcu, încurcat, fiindcă ştiau la fel de bine cine îi dădea să fumeze. Manuela renunță să aprindă; se gândea s'o lase pentru mai târziu; îşi îndesă țigarea înapoi în buzunarul combinezonului, cu acelaşi gest repede, furişat. Apoi făcu un pas, cu mâinile la spate şi, aplecată înainte îl privi pe Vladimir de aproape.

— Ce este? îatrebă el.

— Mă uit să văd cum îți faci nodul la cravată.

Dela un timp se uita la cravatele tuturor bărbaților, căutând să deducă dacă nodul trebue să fie mare, sau mic. Nimeni nu-1 purta la fel şi ea nu-şi putea da seama cum e mai elegant. Ades îşi făcea un nod mare, neglijent, niciodată la mijlocul gulerului. Şi totuşi nodul acesta se potrivea cu părul lui răvăşit şi cu îmbrăcămintea de sport. Se potrivea până şi cu pantofii de bizon, cu talpa groasă de două degete, şi cu mantaua, pe care tot o mai purta când venea dimineața la aerodrom, neîncheind-o niciodată ca oamenii, ei înodându-i cordonul deasupra.

— Eşti totdeauna foarte elegant, observă. Spune-mi, e de prost gust să-ți faci un nod mare la cravată şi să umbli la oraş cu haine de sport?

— Am impresia că ştiu un om care umblă aşa.
— Fireşte, îl ştiu şi eu şi dela tine îl ştiu. Mai făcu un pas, spre el.
— Aş vrea să-ți umblu odată în păr, să văd cum îți stă nepieptănat.
— Dacă ai devenit îndrăzneață, cred că nu eu te-am învățat!
— Trebuia să fi devenit de mult şi-mi pare rău că nu tu m'ai învățat.
— Încotro mergi, Scufiță-Roşie?

O clipă, vorba aceasta o înduioşa. II privi în ochi şi i se pă.ru că ochii lui erau trişti. Dar se simți dintr'odată egoistă; nu vroia să mai ştie de tristețea nimănui: să rămână Buniţa-Anuț ultima ființă după care să plângă. Era îmbătată de madam Argenta, de exclamațiile ei admirative, de rochiile pe care i le făcea, era îmbătată de sbor chiar, de înălțimea cerului, de strălucirea soarelui, erau mulțumiri mari şi erau mulțumiri mici, nu vroia să renunțe la niciunele, o mulțumea şi timiditatea lui Mister Wells şi privirea tristă a lui Vladimir. Ridică din umeri.

— Merg pe drumul meu, răspunse şi rămase cu ochii la el, cu buza de jos împinsă înainte, într'un gest de nepăsare.

— Crezi că aş mai putea să-ți fiu de vreun folos? o întrebă Vladimir.

Ea făcu ochii mari:

— Dar, fireşte! Nu eşti profesorul meu? Privirea, lui deveni deodată indiferentă.

— Du-te la punct! îi spuse, după o clipă, autoritar, şi întorcându-i spatele plecă în spre fundul hangarului.

XXIII

La o săptămână după Manuela veni şi Majeni cu Babirina. Moş Ilie plecase în pădure, la Kâpa-Neagră, să se facă pustnic. Nici rugăminţile, nici blestemele babei, nu putură să-l oprească.Îşi luase minteanul, câteva primeneli, într'un desag, câte ceva de-ale gurii şi câţiva pumni de porumb, în altul, sapa pe un umăr, securea în mână şi plecase:

— Babo, fă-ţi cruce şi să nu te mai gândeşti la mine!

Babirina se hotărî să vină la Bucureşti, cu Majeni. Într'un oraş mare mai fusese, la Iaşi, pentru un proces; se întorsese zăpăcită, de tren, de tramvaiele mergând prin mijlocul străzii, sunând din clopot, de automobile, de mulţimea prăvăliilor şi de negustorii care te prind de mânecă trăgându-te în dugheană. Prea de loc nu avea ce face rămânând singură, dacă se hotărî să vină la Bucureşti. In gara de Nord, dela tren până în stradă, unde se suiseră într'un automobil, crezuse ca. o să moară între atâta lume, în huietul peroanelor. Luată în pripă pe sus, se pomenise în automobilul care duduia, se văzuse pornind ca fulgerul pe străzi, gata să dea peste oameni, gata să se ciocnească cu tramvaiele, cotind în loc şi strecurân-du-se printre alte automobile. îşi ascunsese capul în poală, ca o găină speriată şi aşa stătuse până ce automobilul se oprise.

Manuela se întorcea însoţită de Ades dela aerodrom, în clipa când, la scara de serviciu, portarul căuta s'o convingă pe Babirina să intre în bloc. Alergă spre ea.

— Babirina! Draga mea băbuţă! strigă, repezindu-i-se în braţe. Ai venit şi tu? Ce bine .îmi pare că ai să fii cu noi L-ai adus şi pe Chiaş-Ilie?

— Nu l-am adus, aduce-i-ar cineva numele, că moşneagul mi s'a făcut sfânt! S'a dus în pădure să-şi facă bordei acolo şi să mănânce rădăcini, ca Daniil Sihastru!

— Lasă Babirina, o mângâie Manuela, că are să-ţi fie bine la noi. Majeni unde este?

— S'a dus sus conița; iacă fără teamă, Doamne iartă-mă s'a dus sus, în balamucul ăsta, că în altă parte pe semne casa n'aţi găsit.

— Stai Babirina, vin numaidecât.

Alergă la Ades care o aştepta în faţa intrării. Ca de obiceiu, la prânz el venise s'o ia dela aerodrom cu avionul roşu şi s'o aducă la Băneasa, unde găseau automobile de piaţă sau autobuse.

— S'a întors Majeni, îi spuse, alergând spre el. Dac'ai şti ce dor mi-a fost de ea! Buna mea mamă Jeni! Tu, nu te supăra că fug sus. Aşteaptă după masă să-ţi telefonez.

— Te aştept pe tine, sau nu aştept nimic.

— Asta e şantaj! râse ea, pregătindu-se să plece.

— Numeşte-l oricum; eu te aştept.

— Şi dacă nu vin?

El ridică din umeri. Manuelei îi fu deodată frică de ceea ce i-ar putea răspunde. Era prea bucuroasă de venirea Majenei, şi de toate întâmplările, ca să provoace o vorbă urîcioasă.

— Bine, vin, vin! spuse repede. Şi strângându-i mâinile, scurt, porni în fugă spre ascensor.

O găsi pe Majeni între geamantane desfăcute, în mijlocul hallului. Îşi aminti ziua plecării din Bucureşti; hallul arăta. la fel. Atunci era însă toamnă; de atunci până azi trecuseră atâtea zile urîte şi atâtea întâmplări triste; ei i se părea că totul s'a şters, că reia vieaţa din locul unde o lăsase atunci.

— Scumpă Majeni, strigă, repezindu-se de gâtul ei, ce bine ca ai venit!

— Majeni o sărută pe amândoi obraji, apoi se dădu un pas înapoi.

— Manuela, tu miroşi a tutun? Fata plecă ochii, roşindu-se.

— Te-ai apucat de fumat?

— Majeni, te rog bună mamă Jeni, nu mă certa! se rugă, împreunând mâinile pe piept. M'am plictisit singură, de aceea am fumat. Dacă tu nu-mi dai voie, nu mai pun țigarea în gură.

Majeni o privi, neputând să-şi stăpânească zâmbetul de mirare.

— Ai o rochie nouă?

— Mai multe am. Să nu mă certi că nu te-am întrebat pe tine!

— E foarte frumoasă; unde ai făcut-o?

— La madam Argenta. Am să te duc şi pe tine, Majeni, sunt sigură că o să-i placi. Are să facă din tine cea mai elegantă doamnă din Bucureşti.

— Eu nu las doliul ca tine, Manuela!

— Mama mea dragă, nu mă certa. Sunt prea neagră ca să-mi stea bine în doliu. Dacă şi tu m'ai făcut aşa! Aici nu mă cunoaşte nimeni şi Bunița-Anuț n'o să fie supărată.

— Tare te-ai făcut frumoasă!

— Iți semăn ție, Majeni! Majeni clătină capul:

— Ii semeni tatălui tău, dar uite, el nu-i aici să te vadă.

Ea păru deodată întristată. Manuela se apropie şi lăsându-şi capul pe umărul ei, îi mângâie încet cu mâna, obrazul.

— Majeni, să nu plângi! Nu vreau să mai plângem niciodată., Îmi pare aşa de bine c'ai venit şi c'ai adus-o pe Babirina! Păcat de Chiaş-Ilie, dar să vezi ce bine o s'o ducem noi trei aici. O să facem cea mai fericită familie din Bucureşti.

— Manuela, draga mea, tu ştii ce greu e fără un bărbat în casă! N'ai pe cine te bizui, la o nevoie. .

— Dar tu eşti mai energică şi mai deşteaptă decât un bărbat, Majeni! Ce mai ne trebue altceva?

— O fată fără tată, drăguța mea, e ca un miel rătăcit de turmă; toate ispitele şi toate primejdiile o pândesc; nu are nici cine s'o apere, nici cine s'o strunească. Astăzi, fata mea, fumezi — şi eu nu am tăria să te mustru. Mâine...

Un val de ruşine o cuprinse pe Manuela.

— Scumpa mea mamă, spune-mi orice, ceartă-mă şi am să mă îndrept, opreşte-mă să fac ce nu-i bine şi am să te ascult.

— Nu, fata mea, tu ştii că niciodată nu te pot opri dela ceva.

Manuelei îi veni să plângă.

— Majeni, nu vreau să ne întristăm, tocmai de venirea ta!

— Tu ai avut musafiri? o opri maică-sa, deodată. Ea se roşi.

— Unchiul Amedeu a fost, spuse repede, căutând cu ochii de jur împrejur.

— Amedeu nu fumează.

Ii fu ruşine să mai mintă. In scrumiera de pe masă, pe care Majeni o privea, se cunoşteau țigările ei, cu cartonul înroşit şi numai câteva erau aşa. Lăsă capul în jos.

— Cine vine la noi, Manuela?

Acest „la noi" atenua gravitatea întrebării. Manuela îi fu recunoscătoare.

— Un prieten a fost, spuse, cu capul plecat. Un coleg dela aerodrom.

Şi prima dată ea îşi dădu seama ca nu va mai putea să-i mărturisească mamei ei totul, ca până acum. Majeni se dăduse câțiva paşi înapoi şi se aşezase pe marginea unui geamantan. Nu va putea să-i spună de Ades, că se sărutase cu el, sub copacii dela şosea, tremurând de frig, că el venise şi aici şi-o desgolise şi că ea stătuse, din curiozitate, sau poate, fiindcă îi plăcea, să o desgolească; că nu-i fusese ruşine să-şi lase sânii în mâinile lui, sub buzele lui fierbinți. Că dorise apoi asta şi aşteptase, nerăbdătoare să se întâmple încă odată. Că nu era decât o săptămână de când îl cunoscuse şi intra îu casa lui ca în propria ei casă. Se dusese acolo fără teamă, fără ruşine, şi ştia că se va duce iarăşi; de abia aştepta să se ducă iarăşi.

Ades stătea pe şoseaua Bonaparte, lângă piaţa Victoriei, într'o casă nouă, cubistă, cu un turn la colţ, prelungit deasupra acoperişului, semănând cu un minaret. In ultimul etaj al turnului el avea o mică locuinţă, mai ciudată decât casa, o încăpere rotundă, cu tavanul scund, aproape să-1 atingi cu mâna şi cu ferestre largi, de umde se vedea în trei părţi ale oraşului, pe cele două bulevarde mari şi spre şosea. Castanii ajungeau până la geam, erau înverziţi şi împodobiţi cu frumoase moţuri albe, abia înflorite. Camera n'avea niciun perete drept; pe jumătatea circonferenţei unde turnul se articula cu restul casei, erau uşi: una dădea în baie, alta în vestibul, alta pe un balconaş. Intre ele erau dulapuri ascunse în pereţi, pentru haine şi rufărie. In mijlocul camerei se izbise de un divan neobişnuit, circular, pe care, de cum intrai îţi venea să te trânteşti, ca pe o claie de fân. Se repezise drept în mijlocul lui. fără să înţeleagă ce avea primitor, cald, această încăpere cu pereţii goi, fără nicio mobilă afară de ciudatul divan. Deasupra lui atârna o lampă, pe scripeţi, care se putea ridica şi coborî şi care aluneca pe două şaniere din plafon, putând fi dusă din-o parte în alta a încăperii. Un întreruptător cu contacte multiple, aşezat pe suportul cutiei de sticlă mată, făcea să se aprindă înăuntru, pe rând, în afară de cea albă clară, cinci-şase feluri de lumini, tonuri şi combinaţii de tonuri. Când dulapurile din pereţi se deschideau, camera părea deodată mai mare, căpăta alt contur, o mulţime de-lucruri apăreau: un bar cu sticle şi cu pahare numeroase, o oglindă ovală, aparate de făcut gimnastică, greutăţi, mănuşi de box; în altă parte era ascuns un patefon mare şi deasupra lui un aparat de radio Altă uşă, alături, acoperea un raft cu cărţi, legate toate în pânză albastră, cu mici etichete roşii şi cu scrisul negru, în auriu cum se face la cele mai multe cărţi. Dar, îndată ce toate acestea se închideau, camera redevenea circulară.

Manuelei îi plăcea în deosebi divanul, pe care, de oriunde te-ai fi întins, ţi se părea că stai în sensul firesc. Era bogat îmbrăcat, într'un pluş vişiniu, moale, care parcă se înfiora când îl atingeai. Se simţise dintr'odată bine aici, minunată de această odaie rotundă. Vedea copacii jos, legănându-se la geam şi tovărăşia lor o fermeca. Dorise totdeauna să stea într'un turn şi acesta era un turn. Cu toate uşile la fel, nu ştia pe care venise, i se părea că e izolată aici, că nu va mai putea pleca şi nimeni nu va mai da vreodată peste ea. Avea un farmec de basm această încăpere cu tot aspectul ei modern; nu se auzeau paşi afară, pe coridor, nici sgomot deasupra, fiindcă peste tavan era acoperişul, nici alte sgomote, fiindcă pereţii nu se învecinau cu vreun apartament. Numai tramvaiul se auzea jos, înfundat şi când închidea ochii se vedea plutind pe un nor, în moliciunea divanului, iar huruitul tramvaiului i se părea un tunet îndepărtat, prevestind o ploaie caldă, bună, pe care o aştepta ca pe o mângâiere, cu tot corpul înfiorat.

Ades se dusese după una din uşi şi în locul hainei venise cu un pulover de lână albă, pufoasă, închis până la gât. Obrazul lui brun căpăta cu această îmbrăcăminte un farmec dulce; părea foarte copilăros. Ea avusese dintr'odată încredere în el, o mare încredere, dorise să vină lângă ea, să se trântească pe divan, să-şi pună capul pe pieptul lui, să vadă cât era de moale puloverul alb. Imbrăcându-1, părul i se răvăşise, îi căzuse în ochi şi de câte ori îl îndepărta cu mâna, venea iarăşi 1a loc. Când era dat peste cap făcea doar câteva unde rare, aproape invizibile; răvăşit şi căzut în ochi, fiecare şuviţă se încrţea mărunt ca o blană de astrahan, părea frizat şi-i dădea un aer necăjit, făcându-1 fermecător. Deschisese dulapul barului, amestecase în bolul nichelat câteva băuturi şi-i turnase Manuelei pe un fund de pahar.

— Numai atât?

— Vrei să te îmbeţi?

— Să mă ameţesc.

— Nu ţi-e frică?

— De ce?

— Nu ştii ce primejdii te pândesc?

Aşa vroia s'o cucerească el, amintindu-i tot timpul, ţinând-o cu luciditate atentă asupra acestui fapt, silind-o să fie conştientă, să delibereze. Niciodată nu-i îngăduia să uite, să lase faptele în voia lor, să le întâmpine fără să ştie cum. ca într'o beţie... Purtarea aceasta, aproape

diavolească, arăta poate că el era sigur de sfârşit. Şi totuşi, ce cap de copil avea, cu puloverul lui alb şi cu părul căzut în ochi!...

Băuse lichidul de pe fundul paharului, acelaşi volatil „Black-lily" care o îmbăta mai mult prin miros, prin aburii care îi îmbrăcau faţa. Se ameţise puţiu, ar fi vrut să închidă ochii, să nu se gândească unde e, să viseze şi el să vină încet lângă ea... Ades dăduse drumul patefonului, un aparat electric care schimba singur zece plăci la rând; o ridicase de mână ca să danseze, şi ocolise aşa, de câteva ori, divanul. El se menţinea .ciudat de corect în acest dans, parcă o ducea într'o sală de bal. Manuela crezuse că se va sfârşi după câţiva paşi, cu o îmbrăţişare şi dorea să-i simtă buzele pe piele? Dar el era cu tot dinadinsul preocupat de dans. După un timp ea ridicase mâinile şi i le înfipsese în păr, trăgându-i capul în jos, punându-şi nedumerirea într'o privire pe care i-o aruncase printre gene. Picioarele le erau lângă marginea divanului; nu făură decât să se prăbuşească peste el. In orice parte a camerei, în orice moment al dansului s'ar fi oprit, s'ar fi întâmplat la fel; divanul simplifica gesturile, până la a le face elementare. Se găsise între tapiţeria moale şi puloverul alb al lui Ades, îmbătată de moliciunea amândorura şi de contrastul lor de colori. Ea purta aceeaşi rochie gri, de rândul trecut, închisă cu nasturi în faţă, până în cordonul strâns pe talie. Poate o îmbrăcase cu gândul nemărturisit ca el, recunoscând-o, să-şi regăsească mişcările mai uşor. Se lăsase desgolită fără niciun gest de apărare; Îşi trecuse singură, ajutată de el, coatele prin mâneci, apoi îşi încleştase mâinile pe catarama cordonului, cu o linişte aparentă, dar încordată până la a se contopi cu ea. Sigură că va rămâne aşa, că nimic nu o va putea clinti de aici mai departe, putuse să primească mângâierile lui fără teamă. Pielea i se înfiora, îşi simţea sânii svâcnind, nu-i era ruşine să şi-i lase aşa, în lumină — şi dacă mâinile nu i-ar fi fost încleştate mecanic, cu o hotărîre dinainte luată, pe catarama cordonului, voinţa ei nu l-ar mai fi putut opri pe Ades dela orice alt gest. Ea însăşi poate regreta că se întâmplă aşa, dar creierul ei era stâl cit, nu-şi putea porunci mâinilor să se desfacă — se simţea înciudată şi neputincioasă, ca oamenii care şi-au uitat cheia înăuntru şi uşa închizându-se automat, nu mai pot intra în propria lor casă.

Ades încercase, cu mişcări încete, să-i desfacă mâinile. Neizbutind, alunecase la picioarele ei şi i se urcase, într'o fierbinte procesiune, cu buzele, dincolo de marginea ciorapului. Ea nu putuse şi nu vroise să se împotrivească; se lăsase moale sub buzele lui din ce în ce mai arzătoare. După ce sfârşise acest drum, până la marginea rufariei, Ades se întorsese, cu alte mişcări, la mâinile ei încleştate pe cordon, i le smucise, încercase să i le muşte, se luptase, cuprins parcă de furie, ne mai putându-şi stăpâni gesturile, dar nimic nu învinsese încleştarea ei.

După o îndelungată luptă se trântise istovit pe divan, cu faţa în jos, ascunzându-şi capul în tapiţeria moale. Ea ar fi vrut să se apropie de el, să-l mângâie, să-i şoptească:

— Prostule, tu nu înţelegi că n'a venit încă timpul să fac asta? De ce nu aştepţi? Poate e foarte puţin de aşteptat!

Manuela se aşează în genunchi, la picioarele Majenei şi-şi lăsă capul, cu părul căzut în ochi, în poala ei. Avea pe corp urma buzelor lui Ades, nu le putea şterge, cum nu şi le putea şterge din suflet şi asta nu mai îndrăznea să i-o spună mamei ei.

Majeni îi puse încet mâinile pe cap, dar ea nu mai putea vedea în aceasta un gest de ocrotire. Acum, mai mare şi mai puternic peste ea era omul din odaia rotundă, cu puloverul lui alb şi cu părul negru încreţit pe frunte, imagine pe care nu o putea uita, cum nu putea uita mângâierile lui şi farmecul turburător al încăperii tăcute din turn. Mult timp stătuse aşa, răsturnată, cu rochia mototolită, cu pieptul şi cu picioarele desvelite, neputându-şi desface mâinile de pe cordon. Era o linişte care o înfiora; îşi auzea fiecare modulaţie a respiraţiei, îşi auzea inima bătând şi simţea parcă, transmise prin teluri, bătăile inimii lui Ades. Afară începuse să se întunece, un clopot violet se lăsa peste turn şi peste castanii de sub fereastră, ale căror moţuri albe deveniseră sângerii, când în sfârşit Ades îi vorbise, fără să se întoarcă spre ea:

— Imbracă-te! îi spusese.

Ea se îmbrăcase încet, cu mişcări nehotărîte, mâhnită nu de asprimea vorbei, ci de faptul că trebuia să se lipsească de îmbrăţişarea lui, că îşi învelea sânii, fără să mai simta odată pe ei, buzele lui arzând. Stătuseră apoi mult timp aşa, până afară se întunecase de tot; el se sculase, prin întunerec şi trecuse alături de unde ieşise îmbrăcat de oraş. Pe drum revenise la gesturile vechi; îi luase mâna şi umblaseră aşa, apoi, trecându-i braţul prin spate o cuprinsese de deasupra cotului, îmbrăţişarea lui obişnuită, dar îi vorbise parcă absent. Simţei că se sileşte să fie prevenitor, dintr'o politeţă amoroasă. Ea ar fi vrut mai bine să o certe, numai să rămână împreună pe străzi, până mâine în zori. O lăsase în faţa casei şi plecase grăbit; Sus, fusese nevoită să se gândească că el se dusese, din răzbunare, la vreo Lila de-a lui şi nu înţelegea ce drept avea să se răzbune. Dar fiindcă a doua zi tot trebuia să-1 vadă...

— De aceea mă gândeam, Manuela, vorbi Majeni, mângâindu-i blând părul, nu ştiu ce ne-a adus în Bucureşti; la facultate ai să mai urmezi? Mă gândeam că poate ar fi timpul să te măriţi.

Prin umerii fetei trecu un fior. Majeni urmă:

— Suntem singure aici, avem nevoie de un bărbat în casă.

— Majeni, buna mea mamă Jeni, dacă ne trebue un bărbat în casă, trebue să mă sacrific eu?

— Dar cum, fetiţa mea, tu nu vrei să te măriţi? Ea zâmbi.

— Ştiu eu! răspunse, ridicând încet din umeri. Apoi un val de înviorare o străbătu. Până să se mărite, trebuia să se ducă la omul cu puloverul alb, să-1 tragă puţin de păr — avea o socoteală cu el. Pe urmă, ce va urma, ce va urma... Se ridică, înveselită:

— Majeni, zău, lasă asta. Să nu mai vorbim de măritişul meu. Când mi-o veni timpul... Stai că sună cineva.

Alergă la bucătărie să deschidă:' sunase la intrarea de serviciu. In uşă, portarul o ţinea pe Babirina de subţiori. Baba nu vroise să se urce în ascensor; venise nouă etaje pe scara îngustă, cu basmaua trasă pe ochi ca să nu-i scape privirea pe fereastră şi s'o cuprindă ameţeala. Portarul o adusese tot în poveşti, până sus.

— Iacătă-ne mămucă şi ajunşi! râse, scoţându-şi şapca, ca s'o salute pe Manuela. Sărut mâna, domnişoară, aveţi grijă numai, de ea, că dacă s'o uita în jos, odată încalecă pe mătura şi-o porneşte băbuţa, vântură-vânt.

— Ba n'oi privi jos, să-mi daţi ce mi-oţi da, şi nici nu mă mişc din loc.

Manuela o duse în bucătărie. Aşezându-se pe scaun, lângă maşina de gătit, Babirina prinse a se cruci:

— Doamne fereşte! duducuţă, că nu ştiu ce era să spun! Da minte sănătoasă n'a avut cel ce-a făcut balamucul ăsta. Şi eu, mai smintită, să mă urc aici! Că nu puteam să rămân acasă; parcă nu s'ar fi găsit un locşor şi pentru mine la cimitir, mai într'o margine, la sărăcie, că fudulă n'am fost nici gând!

Manuela se întoarse în hall, ca să-i ajute Majenei la desfăcut geamantanele. Nu căuta decât un mijloc ca vremea să-i treacă mai repede. Când terminară, ceasul se făcuse trei. Îşi schimbă rochia, înfiorată de fiecare mişcare, şi coborî.

— Unde pleci aşa în fugă, Manuela? o întrebă Majeni.

— La aerodrom! Am oră de sbor, minţi. Şi nu-i rămase timp să-i pară rău că de aici înainte trebuia să mintă mereu. O mică pojghiţă de ghiaţă trebuise să se aşeze între sufletul Majenei şi al ei.

Ziua era plină de soare, clopotele tramvaielor sunau într'un fel festiv, vagoanele păreau mai curate şi zidurile caselor parcă erau văruite din nou. O pulbere fină de aur se cernea din văzduh. Intră la florărie, jos, îşi încarcă braţele cu liliac, câteva crengi bogate, cu florile mult evoluate, neobişnuit de mari, de o coloare sângerie. Plecă, îmbătată de mirosul lor. Aproape de piaţa Romană, pe o stradă laterală, câţiva oameni mânau spre abator o turmă de miei. Cu

blănițe frizate, albe, gri, negre, mieii se înghesuiau unii în alții, speriați, păşind mărunt pe caldarâm şi scoteau din gât, subțiri, sfâşietor de triste chemări, Manuela se opri în capul străzii şi-i privi până ce trecură. Oamenii care îi mânau mergeau nepăsători, cu câte o nuia în mână. Ea îi văzu printre crengile de liliac din brațe şi o clipă, amăgită de coloarea florilor, totul i se păru că plutește într'o baie de sânge.

Porni mai departe, nelinişti tă, înfiorată, poate tristă, aproape alergând, de parca şi pe ea ar fi mânat-o din urmă un om cu privirea urîtă şi cu o nuia în mână. Nu se linişti decât după ce urcă în fugă cele două etaje ale casei cu minaret şi Ades, în puloverul lui alb, îi deschise uşa turnului. Aruncă liliacul însângerat pe divan.

— Mă aşteptai mai curând?

El se apropie şi-i cuprinse mijlocul în mâini:

— Te-aş fi aşteptat oricât.

Găsea că-i prima vorbă de dragoste pe care i-o spunea — prima vorbă într'adevăr, fiindcă până acum numai din gesturile lui trebuise să înțeleagă câte ceva.

Ii trecu mâinile prin păr, cu degetele resfirate, trăgându-i capul în jos, şi-1 privi în ochi.

— De ce nu eşti totdeauna aşa?

El nu înțelese; el nu ştia cum un om poate să nu semene eu el însuşi; el era totdeauna aşa cum îi venea să fie. Se aplecă şi urmări cu buzele conturul rochiei, pe gât, căutând locul unde se descheia.

— E şi acesta un gest! Şi totuşi nu-i singurul pe care ar fi putut să-1 facă, îşi spuse Manuela, înfiorată de buzele lui.

Ades rămase un timp aşa, cu bărbia apăsată în nasturi, apoi ridică o mână şi începu să-i descheie rochia încet, nasture cu nasture, mângâindu-i parcă pe fiecare în parte şi pe toți în acelaşi timp, cum şi-ar fi plimbat degetele pe clapele unui.clavir, căutând să prindă acord adânc. Umărul se desgoli, cu breteaua cămăşii punând o turburătoare linie de-a-curmezişul lui. Îşi coborî apoi mâna, neîncetând să-i adulmece pielea de pe gât şi îşi petrecu trei degete între copcile din talie,trăgându-le, făcându-le să se desfacă toate trei deodată, într'un gjngur pocnet sec. Dedesubt mătasea cămăşii, alunecând cu degetele pe piele, parcă tremura... Stătu aşa, absorbind prin haine tremurul corpului ei; Îi simțea bătăile inimii şi spasmul sânilor apăsați pe puloverul lui. Apoi îşi mişcă amândouă mâinile spre catarama cordonului, acelaşi cordon lat de ieri — şi găsi deasupra pumnii ei mici. Le urmări conturul, cu o mişcare înceată, ca o mângâiere şi îi simți înfiorați, reci şi încordați duşmănos, ca şi când n-ar fi făcut parte din ființa ei. Renunță, să se lupte. La fel de încet cum îi desfăcuse, se întoarse şi, unul câte unul, încheie nasturii rochiei la loc. Manuela stătea cu capul pe pieptul lui. El surprinse parcă un scâncet; cu o mişcare apăsată a capului ea se lipi mai mult de pieptul lui. Dar el se desprinse, cu mişcări încete, în care ea nu-1 mai recunoştea, care o speriau neştiind ce aduc — şi lăsând-o în picioare, în fața uşii, se duse să se rezeme cu fruntea de geam. Manuela privi liliacul roşu de pe pat, şi pluşul vişiniu, dincolo de care vedea puloverul lui alb, ca moțurile castanilor care se legănau la geam. După un timp el vorbi, fără să se întoarcă, adresându-şi parcă mai mult sie-şi, un gând:

— Nu ştiu de ce te aperi atât!

Ea îl aşteptă să se întoarcă după aceste vorbe, să-1 poată privi în ochi; dar el rămase nemişcat.

— Tu nu înțelegi de ce? îl întrebă, târziu, în şoaptă, cu o mică disperare în glasul sfâşiat.

Ades se întoarse brusc, încruntat, cu o privire rea:

— Tot mai susții enormitatea aceea? Tot mai vrei să spui că...

Se opri, strângând pumnii. Manuela îl privi o clipă, cu ochii mari; respiră adânc. Apoi lumina ochilor i se turbură. Vedea, neclar, puloverul lui alb şi liliacul roşu de pe pat iar

dincolo de ele vedea turma de miei pe care o mânau cu nuielele din urmă. Aproape îi venea să plângă. Auzea chemările lor subțiri, sfâșietoare; parcă şi'n gâtul ei stătea un mic strigăt trist...

— Nu-mi rămâne decât să-i dovedesc! îşi spusa

Şi, în picioare, în fata lui, tăcută, cu mâinile amorțite începu să-şi descheie cordonul. încet.

XXIV

În prima săptămână din Mai, Amedeu fu chemat la un meeting la Cluj. Acum apăruseră şi alţi paraşutişti, câţiva tineri, o femeie chiar, despre care se vorbea din ce în ce mai mult, . dar numele lui nu putea fi uitat. II primiră călduros. Seara. înaintea meetingului, prefectul dădu un banchet; i se oferi un loc de cinste şi în discursuri fu pomenit des numele lui. Cunoscu paraşutista de care se vorbea, şi doi tineri paraşutişti, ce urmau să se arunce, înaintea lui. Cu toţii se purtara respectuoşi. Amedeu se lasă admirat şi fu convins că gloria lui creşte mereu. A doua zi sculându-se devreme, ca să meargă la aerodrom, şi plimbându-se pe stradă, în aşteptarea automobilelor, îşi văzu în vitrine fotografia, înconjurată de o bandă tricoloră şi de flori. La câmp venise lume multă, parcă întreg oraşul; văzuse în alte părţi mai mulţi oameni, dar spectatorii, în orice număr ar fi fost, îl impresionau mereu. I se păstrase, ca şi până atunci, ultimul număr în program, ca fiind cel, mai spectaculos. După câteva figuri acrobatice ale escadrilei negre, cunoscută dela toate meetingurile, se aruncă paraşutista. Fu aclamată bineînţeles, apoi, înainte ca aplausele să se fi sfârşit, încă o paraşută înflori pe cer. Entusiasmul fu mai scăzut. După o vânătoare de baloane, se aruncă, foarte de sus, al treilea paraşutist, tânărul Martha, un ardelean dela Sibiu. Lumea începuse să se plictisească. Paraşuta se deschisese repede, imediat după lansare, la două mii de metri şi căderea avea să dureze mult. Atenţia privitorilor se risipi; îneepură discuţii; mulţimea se tălăuzi, ca şi când fiecare şi fi schimbat greutatea de pe un picior pe altul, în aceeaşi clipă. O atmosferă de oboseală, domnea, când, un ţipăt colectiv străbătu aerodromul. Toată lumea ridică deodată capul spre cer. Paraşuta era acolo unde o lăsaseră, ca o meduză vâslind pe cerul albastru; marginile îi fluturau uşurate şi dedesubt paraşutistul se prăbuşea, desprins din legături. Un val de groază trecu peste mulţime. Câţiva o luară la fugă; femeile îşi acoperiră capul în mâini, ţipând. Cei mai mulţi rămaseră cu ochii pe cer, încremeniţi.

Auzind ţipetele, Amedeu care se îmbrăca în hangar alergă la uşă; văzu paraşuta liberă, fâlfâind şi paraşutistul prăbuşindu-se. Intr'o frântură de clipă se gândi, îngrozit, că legăturile fuseseră slabe şi în momentul şmuciturii, omul alunecase prin ele. Rămase cu ochii în gol, înmărmurit, refuzând să meargă cu gândul mai repede decât căderea însăşi şi să-şi imagineze sfârşitul ei. Apoi, brusc, un fapt inexplicabil se produse: cu o smucitură, căderea fu oprită, ca şi când o mână nevăzută s'ar fi întins în văzduh şi ar fi prins între degetele puternice, omul prăvălit. Abia în momentul următor, Amedeu văzu înflorind deasupra o altă meduză albă. Mintea i se clătină; i se păru că s'a întâmplat o răsturnare a timpului, că momentul acesta se suprapunea peste altul din urmă; mai mult: că îi lua locul, anulându-l, momentului când văzuse prima dată paraşuta deschizându-se, sus, la două mii de metri, că, deci, abia acum lansarea începea şi că scena anterioară fusese numai un produs al imaginaţiei lui.

Publicul nu se desmeticise încă, la aterisarea lui Martha, Mulţi nu puteau să priceapă că, prevăzut cu două paraşute, el însuşi provocase accidentul acesta senzaţional. Spaima şi stupefacţia îi făcură să izbucnească în aplause delirante.

Amedeu nu putu să vadă mai mult; îl chemau la avion, să ia înălţime din timp. Se arunca dela cinci mii de metri, cifră abstractă pentru cei de jos, fiindcă nici dela jumătatea acestei depărtări ei nu-1 mai puteau vedea, topit pe cer. Saltul era totuşi greu; trebuia să-şi dirijeze căderea, ca să nu aterigeze în altă parte, trebuia să aştepte, lucid, cu mâna încleştata pe mânerul paraşutei, momentele lungi ale prăbuşirii.

. Când decola, publicul tot îl mai aclama pe Martlia, pe care îl purtau, cu un automobil-platformă îmbrăcat în covoare, prin fata tribunelor. Ii trebui peste o jumătate de oră să ajungă sus. Vedea în careul format de mulţime, proiectându-se pe iarba verde a câmpului, avioane,

mici, evoluând. Nu avea sensația înălțimii lor; i se părea că umblă prin iarbă, ca nişte gândaci. Din toate, numai el aici sus, şi cerul, aveau vechile dimensiuni. In clipa când se apropia de cinci mii de metri, şi când jos aerodromul, prin pâclă, abia se mai vedea ca un punct, avu sentimentul zădărniciei gestului său; lumea nu putea să vadă şi nu putea să înțeleagă măreția acestui salt în gol. Îşi puse masca de oxigen, îşi strânse degetele pe mânerul declanşator şi se aruncă, făcând gestul numai pentru sine, cu un total dispreț pentru cei de jos. O clipă se gândi să-şi dirijeze căderea în altă parte, — poziția corpului îi îngăduia să-şi modifice voluntar traiectoria, — să nu coboare în mijlocul acestei ignobile mulțimi...

Deschise paraşuta mai sus ca de obiceiu, la vreo 200 de metri, dintr'un fel de plictiseală. Avu timpul să vadă o dâră lungă de oameni, îndreptându-se spre oraş. Plecau înainte de aterisarea lui, plictisiți, ca acei spectatori dela teatru care, înțelegând desnodământul, se ridică înaintea ultimelor replici. Se lăsă urcat pe platforma automobilă împodobită cu covoare şi fu purtat prin fața tribunelor. Publicul care îl aplaudase, după momentul de spaimă, pe Martha, era acum obosit. Aplaudară, fără entusiasm. Amedeu rămase împietrit de dispreț, în picioare, pe platformă, cu paraşuta alături, lăsând să se împlinească ritualul până la cap.

Simți insuccesul, în proporții adevărate, abia mai târziu la Bucureşti, când, cetind în ziare dările de seamă asupra meetingului, întâlni numele paraşutistei; al lui Martha mai ales— şi al său pus parcă numai ca un semn de condescendență, fără nicio apreciere: „S'a mai lansat la sfârşit şi vechiul paraşutist Amedeu...". Era umilitor. Se închise în casă. O săptămână nu mai vorbi cu nimeni la telefon. Copiii se plimbară zadarnic pe stradă; el nu mai apăru în uşă, nici măcar la geam. Cu Gaița le trimise vorbă să fie cuminți şi să-1 cheme numai dacă vreunuia i se întâmplă ceva grav.

Manuela fu singura care veni să-1 vadă şi o primi, cu un aer obosit. II găsi pe vechiul lui tron, între ferestrele umbrite de piersicii înfloriți.

— Eşti bolnav, Unchi-Amedeu? îl întrebă, sprijinindu-se de spătarul tronului şi mângâindu-i părul.

Amedeu clătină capul.

— Nu-s bolnav; mi-e milă de oameni, şi sufăr pentru ei. Durerea nu-i pentru mine; eu de mult n'o mai cunosc.

Fata se gândi la dopul de şampanie, care îl lovise în cap, făcându-1 să urle. Ar fi vrut să râdă. Nu se gândea că poate el totuşi spunea un adevăr, că era în afara durerilor, dar poate a unor dureri abstracte, imposibil de definit pentru înțelegerea altui om.

— Unchi-Amedeu, tu eşti supărat fiindcă se vorbeşte de tânărul acela, Martha? Mi-a spus cineva că după două mitinguri, figura lui n'are să mai facă doi bani.

Amedeu se însufleți:

— Lumea vrea sensație de bâlci! strigă, ridicând brațul. Figura lui Martha suna ca o trompetă de tinichea, dar lumii îi place tinicheaua nouă şi pulberea care pocneşte şi scoate fum mult. Lumea nu caută sensațiile care au adâncime, ci numai pe acelea cu o mare suprafață lucitoare.

— La Timişoara de ce nu te-ai dus?

— Nu mai mă duc nicăiri! Nu sunt făcut să sufăr două, înfrângeri de aceeaşi categorie.

— Dar n'a fost o înfrângere, Unchi-Amedeu!

— Draga mea fată, la vremea lor, mulți creatori nu au fost prețuiți: poeți, filosofi, muzicieni, dar operele au rămas, şi după zeci de ani, după sute de ani, li s'a dat prețul cuvenit Gloria noastră nu poate fi postumă; ceea ce facem noi, e efemer. Dacă astăzi nu sunt răsplătit, înseamnă că s'a terminat cu mine, pentru totdeauna. Fata mea, am terminat! Mă întorc la locul de unde am plecat. Dacă Dumnezeu va vrea să-mi încerce virtuțile încă odată, sunt gata să încep altceva.

Manuela veni des, de câteva ori pe săptămână, să-1 vadă. Acum Amedeu adusese o masă mare în odaie şi pe ea erau înşirate cărți. Le cetea, de dimineață până seara, făcea subli-

nieri, apoi se apleca peste un caiet gros şi cu un vârf de creion între degete, începea să scrie, mărunt, nişte gânduri care îi veneau tumultos. Fata se aşeza pe un scaun, alături, ca să-i mângâie părul aspru, fără să-i vorbească. Amedeu o lăsa aşa, şi nu se întrerupea din scris sau din cetit. Odată îi spuse:

— Miroşi a aerodrom.

Stătuse într'adevăr toată dimineaţa în hangar, cu Ades. La avionul lui se monta un aparat nou de telegrafie; cel furnisat de fabrică se dovedise defectuos. Ea era acum mai toată ziua acolo. Renunţase la pilotaj; pe Vladimir îl vedea foarte rar, când venea să se intereseze de antrenamentul lui Ades.

Ades făcuse până acum două sboruri mai lungi, odată până la Ankara, a doua oară la Alep. Avionul se comporta bine şi el nu mai aştepta decât îndeplinirea tuturor formalităţilor, — din Statele-Unite mai trebuia să vină aprobarea de survol, dela San-Erancisco la New-York, — ca să poată pleca. In ultimul timp arăta o atenţie din ce în ce mai mare avionului, un fel de nervozitate începea să-1 stăpânească în apropierea lui; mai toată ziua şi-o petrecea pe aerodrom, verificând câte ceva. Restul timpului şi-1 petrecea cu Manuela.

Ea venea dimineaţa mai târziu, cu autobusul, alerga la hangar, se încurca între picioarele lui Ades, aşteptându-se să fie certată, ţinea cu tot dinadinsul să-i fie de folos. Vroia, cu o ambiţie caracteristică pentru o femeie, să contribue cu ceva la realizarea acestui raid. La prânz mâncau împreună, la vreun restaurant din Băneasa, sau dela capul şoselei, apoi se întorceau ia aerodrom. Câteodată el punea să se scoată din hangar avionul cel vechiu şi sburau, la înălţime mică, în jurul Bucureştiului.

Manuela cunoscu astfel periferiile, cu pieţele lor mici, cu cârciumi în faţa cărora, la mesele scoase afară, se strângeau muncitori în amurg să bea un pahar de vin, cu case scunde şi cu curţi din care se ridica fum de gunoiu ars, ca din ogrăzile dela ţară. Copiii făceau semne, cu pălăriile, din drum şi femeile priveau de pe prispă, ţinându-şi mâinile streaşină la ochi.

Alte ori porneau în lungul câte unei şosele, luându-se în joacă la întrecere cu automobilele care răscoleau neputincioase praful, însoţeau trenurile, spre Constanţa, sau spre Ploieşti, făcând semne cu mâna oamenilor dela ferestre. Se întâmpla să întâlnească cirezi de vaci, pe câmp; Ades cobora foarte jos şi le ocolea, cu motorul pus în plin. Vitele îşi vedeau mai departe de iarba lor; niciuna nu se speria; doar dacă ridicau alene capul să-i privească — şi se apucau iarăşi de păscut.

— Se cunoaşte că sunt vaci! îi striga Manuela lui Ades indignată.

Caii însă, se nelinişteau la apropierea avionului; se opreau pe picioarele îndepărtate, ridicau capul cu urechile ciulite şi se pregăteau parcă să sară în galop, nechezând. Odată Ades fugări timp îndelungat pe câmp, rotindu-se împrejurul lui, un armsăsar mic, negru. Sburau aşa de jos încât Manuela parcă vedea ochii umezi, speriaţi. Treceau pe deasupra lui, Ades răsturna avionul pe o aripă, se întorcea şi iarăşi îl gonea din urmă, cu motorul în plin. Înnebunit, armăsarul sărea peste dâmburi, peste gropi... Trecu o râpă mlăştinoasă, se poticni, . căzu, cu botul întins în smârc, stătu o clipă aşa, învins, apoi zvâcni iar, pornind în galop peste câmp.

Manuela ar fi vrut să se termine; rămăsese cu mâinile încleştate în bordul carlingei şi nu avea puterea să-1 oprească pe Ades dela acest joc. După o îndelungată goană prin gropi şi prin râpe, calul se opri, istovit, cu gâtul întins în jos, înţepenit pe picioarele înfipte în noroiu. Ea îi vedea coastele, jucând sub respiraţia repezită. Ades îl ocoli, odată, de două ori, din ce în ce mai jos. Manuela îl simţi că îşi pierde cumpătul. La al treilea viraj el păru că nu mai are nici urmă de luciditate; avionul oscilă, beat, cu aripa aproape de pământ. Apoi deodată îl smuci, într'o clipă fu la câteva sute de metri şi de acolo îl puse, într'un picaj vertical, cu botul spre animalul înspăimântat. Avionul coborî, cu aripele fluierând, cu motorul în plin, într'un joc înspăimântător Manuela nu-şi putu lua ochii de jos; ea văzu calul cu picioarele proptite în noroiu, aburind, cu coastele jucând. In clipa când crezu că „avionul se prăbuşeşte

peste el, incapabil să mai fugă, animalul se smuci din noroiu, şi într'o mişcare disperată se ridică pe picioarele de dinapoi, înfruntând moartea cu capul întins înainte, cu ochii roşii, cu nările fumegând. Manuelei i se păru c-i aude nechezatul peste sgomotul motorului, un nechezat sfâşietor, care o urmări de multe ori în vis, şi animalul rămase în urma lor, în aceeaşi poziţie disperată, pe picioarele de dinapoi intrate în noroiu până la genunchi, cu cele dinainte pntinse în sus, într'un gest de apărare inutil.

Aterisând ea nu avu puterea să-i spună lui Ades nimic, nu îndrăzni să-i facă niciun reproş; se uită prostită în ochii lui şi se asemui cu calul care nu avea mijloace sa lupte cu el

Dar nu toate sborurile aveau această sălbăticie. Uneori mergeau sus, de unde pământul învăluit în pâclă se vedea confuz, ca o hartă veche, roasă de ani. Acolo nu mai avea sensaţia vitesei; câteodată nu mai auzea nici huruitul motorului. Trepidaţia lui îi transmitea prin călcâie furnicături în tot corpul; la început o iritau, pe urmă îi dădeau o amorţeală dureroasă şi totuşi plăcută, care o îmbăta. Urechea obosită de neîntreruptul huruit începea câteodată să înregistreze sunete inexistente; i se părea că aude, ca de departe, uneori acorduri de orchestră, alteori ciripit de pasări, sau clopoţei şi glasuri de colindători.

Întâlneau câteodată pături compacte de nori. Treceau prin ele primind umezeala lor în obraz. Îşi amintea că în copilărie visase să poată ajunge dincolo, prin spărturile norilor, ca printr'o poartă, unde credea că începe altă lume. Acum trecea şi într'adevăr o altă lume se deschidea.

Erau straturi de nori albi, întinzându-se în nesfârşite suprafeţe orizontale, închizând cu desăvârşire pământul dedesubt; mergeau cu roţile pe ei, ca pe o şosea. După un timp, prăpăstii se deschideau, într'o parte sau în alta, şi în fundul lor erau tot nori. Aceste goluri îi dădeau o ciudată ameţeală, simţea abia în faţa lor abisul, ca şi când ar fi mers pe creasta unui munte prăpăstios, şi numai când vedea pământul iarăşi, .oricât ar fi fost de departe, îşi regăsea vechea siguranţă. Apăreau munţi gigantici, suri sau negri, împletiţi în contururi fantastice. Avionul îi străbătea, scuturându-şi aripele — şi liniile lor se destrămau. Apoi iar veneau nesfârşitele câmpii albe, pe care păşteau parcă turme cenuşii de oi. Minute întregi nu mai întâlneau altă culoare în jur, decât albul acesta cenuşiu şi deasupra albastrul palid al cerului.
întâlneau uneori lungi straturi suprapuse, la abia câţiva zeci de metri unele de altele. Sburau printre ele; atunci nu mai vedea nimic decât nori şi drumul părea un fantastic tunel deschis în văzduh. Din straturile de deasupra, destrămate, atârnau pe alocuri fire groase de aburi cenuşii în care aripeie avionului se înnecau, şi iar ieşeau deasupra, cum ar fi plutit, duse de vânt, pe o mare cu vârtejuri înspumate.

Apoi coborau, străbătând una după alta păturile de nori. După atâta cenuşiu, bogăţia de colori de jos, când atmosfera era clară, o fermeca. Era verdele lucios al păşunilor, verdele aproape negru al pădurilor, albastrul argintiu, sticlos, al apelor, albul şoselelor, gălbuiul roşcat al lanurilor de rapiţă înflorită, vânătul bălţilor şi al smârcurilor, roşul ţiglelor de pe acoperişurile fermelor. Doar oraşul, în zare, se vedea necontenit murdar.

Poate încă stăpânită de amintirea primului ei sbor cu Ades, pe Manuela o fermecau aterisările în amurg, când soarele pe jumătate apus făcea să se aprindă aripele roşii ale avionului, şi când ea, cu vântul cântându-i la urechi se închipuia jprzând în cădere pe acelaşi rug cu Ades.

După fiecare sbor, Ades avea ceva aspru; ea îl simţea atunci departe şi parcă se temea de el. Toată dragostea ei era făcută din spaime, care se topeau apoi în mistuitoare voluptăţi, însăşi asprimea lui îi plăcea. Era o plăcere pe care nu îndrăznea să şi-o explice. Asprimea ţinea de conturul lui sufletesc, aşa, cum se obişnuise să-1 vadă din seara când îl cunoscuse, stând în capul scărilor, mai mare şi mai puternic decât ea, pregătindu-se să calce, cu paşi de uriaş, pământul sub picioare.

O luă după el, într'un drum trepidant, care era însăşi vieaţa lui. O obişnui să bea cocktailuri la bar, suită pe scaunul înalt, să vorbească în gura mare şi să spună despre toate

celea, cu un delicios dispreț că-i „bluff". Ades nu se sili s'o facă mai puțin superficială şi asta fu tocmai ceea ce ei îi plăcu

Merseră la spectacole vesele, la premiere unde el, fiindcă îşi îngăduia orice gest, venea în haine de sport şi în cămăşi colorate. Erau de altfel ultimele premiere ale stagiunii teatrelor particulare care până la venirea verii continuau să țină deschis, pentru nişte spectatori mai puțin pretențioşi. Ades era cunoscut peste tot; publicul îl cunoştea dela meetinguri, actorii îl ştiau din culise, pe care odată le frecventase stăruitor. In foyere lumea îl privea, curioasă — şi mai curioasă o privea pe Manuela, neştiind de unde venea.

Bunul simț al doamnei Argenta veghiase atunci asupra ei. Datorită croitoresei, Manuela îşi păstrase măsura la îmbrăcăminte, într'un moment când ar fi fost firesc s'o piardă. Purta rochii simple, de o grație copilărească şi ele îi măreau farmecul, până la a i-1 face straniu. Frumusețea ei ciudată, aproape exotică, contrasta cu simplitatea acestor rochii care păreau modeste.

Luă dela Ades obişnuința să fumeze în public, în foyere, la baruri şi la restaurante, țigarete lungi de două palme, şi o păstră pe aceea de a-şi vopsi buzele apăsat, dar ştiu să nu-şi vopsească unghiile niciodată, nici să se ducă la coafor pentru a-şi face o pieptănătură casnică. Ea îşi păstră părul în aceeaşi libertate sălbatică, îl lăsă să crească şi mai lung, ajunse să-şi acopere umerii cu buclele lui, într'o vreme când moda îl cerea foarte scurt. Izbuti, în sfârşit, să-şi păstreze sprincenele întregi şi să nu-şi dea genele cu rimei, nici să-şi fardeze obrazul, cum făceau toate femeile din jurul ei. In vieața aproape infernală care începea din clipa când porneau prin oraş, în aburul rocktailurilor volatile, în clinchetul de cristale, în fumul de tutun, în țipetele jazzului şi în exclamațiile excitate ale femeilor din jur, ea fuma, bău cocktail şi dansă, continuând să păstreze candori de copil.

Uneori Ades o privea uimit, prin fumul de tutun, neînțelegând ce se întâmplă cu ei, Cu un fel de pornire aspră, nervoasă, o lua atunci de braț, o scotea în stradă şi o purta înlănțuită strâns, până sub lumina unui felinar, unde, băgându-i mâinile în păr, îi dădea brutal capul pe spate, ca s'o privească în ochi, aplecat deasupra ei. ,

— Ce-i cu tine? Ce crezi? Ce simți? o întreba, şuierând.

Ea îşi împingea buzele înainte, cu un gest de copil îmbufnat şi-i arunca pe sub gene o privire ciudat de nevinovată şi de provocatoare în acelaşi timp.

Ii plăceau mâinile lui nervoase, brațele vânjoase care îi treceau pe sub subțiori, coatele care îi apăsau şoldurile, genunchii înfipți în coapsele ei, tot aşa cum îi plăcea glasul lui şuierat. Avea o mică spaimă în fața.[0]» acestor gesturi deslăn-țuite — şi nimic mai mult decât spaima nu putea să-i mărească plăcerea de a se lăsa moale în mâinile lui.

Apoi Ades devenea tandru. Cu mâna pe după mijloc; îi apuca brațul de deasupra cotului, gestul lui obişnuit şi porneau încet pe străzi.

In unele după amieze din timpul acela, când el pleca în sboruri lungi de antrenament, Manuela se ducea pe la Amedeu. Pe Vladimir îl vedea foarte rar; se simțea turburată în fața lui, nu îndrăznea să-1 privească în ochi şi poate de aceea, trebuia să se arate nepăsătoare.

Seara se întorcea acasă târziu. Majeni se obişnui să nu mai fie îngrijorată dacă ea nu venea până după miezul nopții. Nu mai simțea nevoia să fie alintată; mângâierile maică-si uneori o umileau. Vroia să fie singură în momentul când se deştepta şi după un timp ajunse să-şi încuie uşa odăii de dormit.

Majeni rămase cu Babirina. Portarul le făcea cumpărăturile. Babirina nu îndrăzni să păşească mai departe de mijlocul terasei. Când trebuia să şteargă geamurile de praf, lăsa obloanele şi aprindea lumina. Ea nu văzu niciodată oraşul de şus şi împreună cu Majeni, pe care trepidația lui o obosea, reconstituiră în acest apartament dela etajul al nouălea, izolate de lume, atmosfera din cealaltă casă a lor. Ele îşi închipuiră că au pământul sub picioare şi dacă n'ar fi fost altă mobilă şi altă împărțire a încăperilor, poate că amăgirea ar fi reuşit pe deplin.

Noaptea, după ce se retrăgeau tramvaiele şi o linişte adâncă se lăsa peste oraş, Babirinei i se părea că aude undeva în depărtare murmurul Şiretului; închidea ochii şi, împăcată, adormea.
Manuela deveni străină în casa ei. Când prima dată se întoarse spre miezul nopții, o găsi pe Majeni aşteptând-o în hall, neliniştită. Se ruşina şi ca să nu-şi arate ruşinea, răspunse cu nepăsare.

— Manuela, cum se poate să vii atât de târziu? Am crezut că ți s'a întâmplat ceva. Pe unde ai umblat?

— M'am plimbat cu un băiat.

Ii plăcea vorba aceasta. Nu putea spune „un bărbat". „Bărbat" avea o nuanță rece — bărbați erau oamenii care nu-i plăceau. Ceilalți erau băieți. Ii plăcea ca Ades să-şi lase capul pe genunchii ei şi ea să-şi treacă amândouă mâinile deodată, cu degetele desfăcute, prin pârul lui răvăşit. Atunci îi spunea, cu glasul şoptit:

— Dragul meu băiat!

Majeni era obişnuită eu îndrăznelile ei; nu-şi închipuise însă că vor ajunge aici.

— Manuela, dar atât de târziu? Tu crezi că se cuvine? Ridică din umeri şi nu mai răspunse nimic. Nici nu se gândi că maică-sa poate suferă; deveni insensibilă la durerea celor apropiați, pe cât de miloasă deveni față de străini. In epoca aceea se apucă să împartă bani cerşetorilor de pe stradă, sume neobişnuite pentru ei, care îi făceau s'o privească uimiți. Câțiva îi țineau acum calea, cu obişnuință şi ea nu-i ocolea niciodată, lăsându-le în fiecare zi în mână câte o monetă mare şi lucioasă de o sută de lei.

A doua seară când o găsi pe maică-sa iarăşi aşteptând-o, îi spuse:

— Majeni, nu te-am rugat niciodată nimic, dar te rog acum: nu mai aştepta până mă întorc!

Totuşi, Majeni continuă s'o aştepte. Manuela i se plânse lui Ades:

— Vreau să mă duc mai devreme acasă.

— De ce?

— Mama nu doarme până nu vin. El râse:

— Trebue să-i faci educația. Lasă că am să te învăț eu. In noaptea aceea o ținu până la trei. Când urcă, Majeni era palidă, în fundul fotoliului.

— De data asta am crezut că înnebunesc! spuse, ieşindu-i înainte, s'o îmbrățişeze, tremurând.

După această încercare, miezul nopții fu o oră convenabilă. Văzând-o în seara următoare că se întoarce atât de devreme, Majenei nu-i veni să creadă. O mângâie, prostită de bucurie:

— Tot fata mea bună ai rămas! Credeam că mereu ai să mă chinueşti!

De atunci continuă s'o aştepte, dar nu mai fu îngrijorată şi Manuela se obişnui s'o găsească la miezul nopții în fotoliul din hall, cetind, cu ochii micşorați sub lentilele ochelarilor.

Astfel, casa deveni pentru ea numai un fel de culcuş. Ea se gândi, râzând, mai mult amuzată decât ruşinată, că semăna acum cu pisicile lor, de dincolo, care în unele timpuri o luau razna. Nimeni nu le mai putea da atunci de urmă; veneau numai în zori, ca să-şi bea farfuriile cu lapte şi să se culce tolănite după sobă, câteva ore, înainte de a porni iar.

Nicio clipă nu avu sentimentul că face un lucru nepermis. Le disprețui pe fetele despre care presupunea că nu fac la fel. Când seara, amețită de fumul, de alcoolul şi de gălăgia barurilor prin care umblau, urca sub brațul lui Ades scările minaretului, spre odaia aceea unde parcă mai stărui» şi acum mirosul florilor de liliac strivite, dorea cu atâta ardoare îmbrățişarea lui, încât nu-i venea să creadă că odată se temuse de ea.

Ziua aceea îi lăsase atâtea impresii confuze, încât zadarnic încerca, în momente lungi de visare, să-i găsească un contur clar. Şi fiindcă nu putea să limpezească nimic, se lăsa fermecată de fiorii ei nelămuriți.

Îşi amintea că totul se întâmplase încet, mult mai încet decât îi fusese teamă că se va întâmpla. Ades, atât de deslănțuit o clipă mai înainte, devenise deodată blând, inexplicabil, fermecător de blând. Şi totuşi, gesturile lui nu trădau o reținere, părea că deodată, structural, el a devenit aşa, că gesturile lui răspund unui ritm al sufletului, că o totală armonie îi stăpâneşte ființa. Dela prima lui mişcare, când se deslipise din fereastră, apropiindu-se de ea, Manuela înțelese că nimic nu se va întâmpla în afara muzicii care începuse să-i sune în urechi, că totul va decurge în ritmul ei larg şi în armonia ei bogată. Spaima îi trecuse, un alt simțimânt o stăpânea, dar corpul îi mai tremura încă, încet, când, în umbra roşie dinaintea amurgului care cădea peste ferestre, ea se găsi, cu genunchii rezemați în marginea divanului vişiniu, înfruntând urmarea cu întregul ei corp gol.

De fiecare dată când îşi cerceta aceste amintiri confuze, suferea că nu-şi putea da seama, clipă cu clipă, gest cu gest, ce s'a întâmplat. Ar fi vrut să ştie cât a trecut până ce Ades — care îi dispăruse, fără să ştie unde, din ochi, i-a apărut alături, solicitându-i de data asta alt simț ca să-1 recunoască. Şi, fără să-1 mai vadă, 1-a recunoscut prin piele, lipit de umărul ei. In crâmpeie de timp a cunoscut, încetul cu încetul, câte ceva din el, fără să-şi poată da seama ce întâmplat între aceste sclipiri. Parcă o beție o stăpânise şi din beție aruncase numai scurte priviri în afară. De pe piele i-a venit iarăşi în ochi: s'a găsit răsturnată cu capul în crengile de liliac, şi el în față, cu pieptul puternic, respirând profund. Conturul umerilor lui bruni, arcuiți deasupra şi pieptul acesta larg, aveau o noblețe alături de care ea s'a simțit mică; nu umilită: fericită de a putea fi aşa de firavă sub îmbrățişarea lui. Apoi i-a dispărut iar din ochi; privirea i s'a întunecat. L-a simțit pe piele, cald. O clipă mai târziu, — şi sigur că erau lungi clipe de întunerec la mijloc, niciodată nu putea şti cât a durat fiecare, — i-a regăsit mirosul de tutun dulceag, ca de smochină. Odată cu acest miros i-a rămas în nări parfumul liliacului, şi niciodată nu le-a mai putut despărți. Pe urmă l-a pierdut iar în întunerec. L-a regăsit în auz, cu respirația aprigă, lângă urechea ei... Şi deodată, aceste simțuri care îl căutaseră pe rând, au venit toate împreună la suprafață; o mare căldură i s'a revărsat în sânge, o mare lumină i s'a făcut în față şi cu toate simțurile în aceeaşi clipă, prin toate fibrele ființei, copleşită de uimire, de bucurie, de spaimă şi de mândrie, ea l-a recunoscut întreg, acelaşi şi totuşi cu o imagine nouă, covârşitor de bogată.

Dar, cu toată lumina revărsată deasupra, .acesta a rămas momentul cel mai confuz. Mirosul de liliac, mirosul de tutun, roşul florilor, vişiniul pluşului, puloverul lui alb şi pielea lui brună, imagini luate tot din alte momente şi suprapuse peste liniştea înfiorătoare a încăperii, au rămas fiecare la fel de turburătoare, formând imaginea vagă, greu de destrămat şi imposibil de pătruns, a momentului acela inexplicabil. In el, Manuela a găsit parcă o esență de beție. Intorcându-se acolo, i-a trebuit doar să şi-1 evoce, ca să refacă vechea stare şi să se lase dinti'odată ametită de apropierea lui

Reveni, aproape în fiecare seară. Uneori purta în simțuri beția oraşului: cocktailul, jazzul şi țipetele femeilor care beau la bar. Le lăsa pe toate la uşă, în pragul odăii din turn şi înainte de a trece la altă beție, redevenea, o vreme copil. Se ducea lângă Ades; — el avea obiceiuLsă privească' pe întunerec, farurile automobilelor străpungând coroanele castanilor de pe bulevard. Rezemată de umărul lui îi trecea mâinile prin păr.

— Dragul meu băiat! îl mângâia. Şi nu-şi dădea seama că acesta era glasul cu care nu de mult le vorbea păpuşilor. Fiindcă, deşi de multă vreme le ținea încuiate în dulap, tot le mai iubea, fără să ştie.

XXV

Până în săptămâna patimilor, Amedeu nu ieşi din casă. Numai Lola, fata Porumbelului, cu care reîncepuse lecţiile de dramă, Manuela şi Gaiţa îl mai văzură în acest timp. El stătea de dimineaţa până seara în faţa mesei, cercetând cărţile unui filosof vechiu şi scriind apoi mărunt in caiet, gânduri, cu căpătâiul de creion. Gaiţa îi spunea însă tot ce se întâmpla în cartier şi în cele câteva minute cât dura raportul ei, o asculta atent. Uneori trimitea câte o vorbă, băieţilor. Era prea puţin. Ei începură să se risipească, în alte cartiere, la jocuri cu nasturi, sau cu gioale, de unde adesea veneau bătuţi. Alţii se înfundară în cinematografele de pe calea Griviţei, unde rulau filme cu bandiţi. Îşi luau mâncare şi stăteau în sală dela 2 şi jumătate până la 10 seara. A doua zi, reconstituiau filmul în piaţă, jucând cu convingere roluri de cow-boy, de detectivi sau de sceleraţi.

Colosalul devenise în lipsa lui Amedeu un fel de şef al coloniei; în curând spiritul lui îndrăzneţ antrena pe băieţi spre alte isprăvi. Câţiva o luară razna printr'un cartier de pe Dudeşti, cu case scunde, ale căror ferestre erau mereu acoperite şi în ale căror porţi aşteptau fel de fel de femei. Colosalul îşi spunea pe nume cu o mulţime dintre ele, ceea ce le părea celorlalţi extraordinar.

II urmară plini de teamă, de curiozitate şi de admiraţie. In scurt timp, unul dintre ei căpătă o boală urîtă. Părinţii aflară; un scandal mare se produse în cartier; mai mulţi capi de familie merseră în delegaţie la tatăl Colosalului, dar acesta le răspunse cu cinism:

— Băieţii inteligenţi nu trebuesc ţinuţi în frâu! Şi continuă să-i dea lui Mişoi, cu regularitate, bani pentru femei.

Un timp, supraveghiaţi, ceilalţi băieţi se liniştiră. Colosalul, cu freza într'o parte, în haine noi de Paşti, bleumarin, cu guler alb, tare şi cu pantofi ascuţiţi la vârf, către ora 5 seara pornea în spre oraş, cu ţigarea în gură, aruncând fumul parcă înadins pe la porţile lor. Nu putură rezista mult; înfruntând toate riscurile, în curând îl urmară din nou.

In dumineca Floriilor fu o bătaie generală; câţiva oameni indignaţi pândiră banda, când cobora din tramvaiu, şi apucând fiecare câte doi de ceafă, îi duseră la casele lor, dându-i în primirea gârbaciului părintesc. Până aproape de miezul nopţii, cartierul răsună de pocniturile curelelor şi de ţipetele delicvenţilor. Numai Colosalul, pe terasa casei, îi povestea Porumbelului cum le înjură pe femei şi Porumbelul nu-şi mai încăpea în pene de mândrie.

Amedeu află cu indignare despre aceste întâmplări. Gaiţa îi povestea totul, cu lipsa de ruşine a copiilor crescuţi claie peste grămadă într'o odaie unde se mănâncă, se doarme şi se face dragoste, când se crede că ei au adormit. Ii spuse, cum se pricepu, că un val de nebunie cuprinsese pe băieţi odată cu venirea primăverii, că nu-i mai putea ţine nimeni în frâu, că şi dela şcoală fugeau ca să se ducă la femei, şi că, din această cauză mâncau în fiecare seară bătaie, până îi umpleau de vânătăi.

— Nu sunt de vină nici ei, nici părinţii, îşi spuse Amedeu, ci acei care le aşează ispite în drum.

Şi îi porunci Gaiţei:

— Când afli că se duc din nou, să mă chemi!

In Vinerea Mare, pe la şapte seara, nu căzuse încă amurgul, Gaiţa veni într'o fugii.

— Se duc! îi strigă, mândră de rolul ei. Au vorbă să se întâlnească în calea Plevnei, la colţ.

Amedeu se sculă şi îşi luă haina din dulap. De când sa închisese aici, revenise la îmbrăcămintea veche; purta iarăşi lavaliera cu buline, revărsată pe piept, pantofii de lac şi stofă, încheiaţi cu nasturi în părţi şi hainele negre, pline de lustru.

— Ce vreți să faceți, domnu Amedeu? întrebă Gaița, curioasă.

Amedeu îşi luă o carte groasă sub braț si se îndreptă .'Spre uşă.

—Mă duc după ei, spuse, ieşind.

Seara cădea calmă. Cartierul, cu străzile goale, respira tihnit suflul primăverii. Copacii erau înverziți şi prin curțile mici din fața caselor, zambilele, albe şi roz, înfloriseră, răspândind printre zăbrele mirosul lor dulceag. In fața unora din locuințe, lucrurile erau scoase afară; Înăuntru se spoia; mirosul curat al varului ajungea până în stradă. Prin alte părți, slujnicele, urcate cu picioarele lor groase pe pervazuri, ştergeau geamurile, cu bucăți ude de jurnal, care făceau sticla să chițcăie, ca şi când în jurnalul ud ar fi fost ascunşi nişte şoricei. Peste alte ferestre deschise erau trase perdelele; la lumina aprinsă timpuriu, se vedeau înăuntru, prin pânză, ca într'un vis de copil, femei cu obrazul îmbujorat frecând ouă colorate, în cârpa dată cu ceară, ca să le lustruiască. Se auzeau, pe geamurile bucătăriilor, trândindu-se capace de cuptor şi din unele locuri năvăleau în stradă aburii calzi de cocă vanilată, ai cozonacilor proaspăt răsturnați.

Amedeu merse, furişându-se pe lângă garduri, până la colț, unde scoase capul, prudent. Câțiva băieți se îndreptau spre Regie. Ii recunoscu aproape pe toți. Se luă, în umbra gardului, după ei. Începea să se întunece şi nu-i mai era teamă că va fi observat.

La capul căii Plevnei, în spatele gheretei de pâine, văzu pe Colosal. Avea o pălărie nouă, beige, cu borul lăsat pe ochi şi o batistă albă în buzunarul dela piept. Colosalul se sfătuia cu băieții, asupra drumului de urmat. Trebuiau să meargă pe jos, fiindcă nu toți aveau bani de tramvaiu.

— Altădată nu vă mai iau, dacă nu veniți cu bani de ajuns, le spunea plictisit. E colosal, cât avem de mers!

— Nene Mişu, îngână unul, mie îmi lipsesc numai doi lei. Crezi c'o să mă lase cu 38? Colosalul îl cercetă, disprețuitor, apoi privirea speriată şi parcă slugarnică a băiatului îl măguli.

— 0 să vorbesc eu pentru tine, răspunse, protector. După puțin timp, Amedeu îi văzu pornind într'un şir lung, pe lângă case, în spre oraş. Din partea cealaltă venea un lampagiu, aprinzând felinarele de gaz aerian. Se luă pe urma lor, căutând să nu-i piardă din ochi. La câte o cotitură a străzii, vedea în capul şirului pe Colosal, care mergea ca un comandant de regiment, mândru, cu pălăria pusă drept pe cap şi cu mănuşile de ață galbenă în mâini. Strada se lărgea, din ce în ce. După un timp trecură pe lângă zidul lung, roşu, al unei cazărmi. Zidul era peretele unui grajd; pe ferestrele mici. aflate sus. venea miros crud de bălegar şi se auzeau caii lovind cu copita înfundat, în pământ. După cazarmă un mare loc viran se deschise în față; dincolo de el dădură în cheiul gârlei. Dela o biserică de peste apă, se auzeau clopotele sunând. Un băiat se închină.

— Ce-i? îl întrebă altul.

— Inchină-te mă, că-i denie! "

Primul ridică din umeri, pe urmă văzând că bătaia clopotelor nu se mai termină, se închină şi el.

— Am uitat să luăm lumânări, Nene Mişule! spuse, râzând fals, cel din spatele Colosalului. Dar Colosalul nu făcu haz de gluma lui.

Gârla se scurgea jos, cenuşie, licărind în lumina felinarelor. Pe cheiu se simțea venind din sus o unda de aer mai rece. Amedeu se opri, îşi rezemă cartea pe genunchi cu cotul, şi cu mâinile reci ridică gulerul hainei, strângând-o apăsat pe piept. Oraşul se simțea din ce în ce mai mult. Umbrele copacilor de pe celălalt mal, începură să slăbească. In golul lor se vedeau case răzlețe, cu ferestrele strălucind. In curând un cartier întreg apăru. Trei străzi luminate porneau mănunchi, peste podul Sfântul Elefterie. Dincolo de pod, în colțul celor trei străzi, erau prăvălii scăldate în lumini. La bodegă, câțiva domni cu pălăriile date pe ceafă, beau țuică, în fața meselor de fier scoase pe trotoar.

De acolo înainte, drumul iar se înfunda în liniște. Două străzi neumblate mărgineau gârla, dar mai departe, în lături, peste case, se auzeau clopotele tramvaielor. Trecură pe lângă un pod adormit, apoi în față apăru altul, luminat strălucitor, plin de oameni, de automobile şi de tramvaie. Cerul deasupra se făcuse negru. O lume amestecată se revărsa pe pod. într'o parte şi în alta; unii mergeau grăbiți spre casă, cu pachete la subțioară, alții se îndreptau, cu paşi tihniți, spre Cişmigiu.

Dela locul acesta sgomotos înainte, o hucats» de drum cheiul fu iarăşi pustiu — dar oraşul se simțea în apropiere, plin de lumini şi de sgomot. Spre piața Senatului, pe stânga, era un lung şir de case scunde, ale căror uşi răspundeau de-a-dreptul în stradă. Câteva femei, negre, vopsite crunt, în rochii scurte, încercau să intre în vorbă cu trecătorii. Pe celălalt trotoar, băieții se opriră o clipă, să le privească, strânşi în jurul Colosalului.

— Nene Mişule, spuse Bursucul, adulmecând cu nasul lui lung, să nu mergem aici? Poate ne face cu reducere.

Colosalul îşi strâmbă buzele, disprețuitor:

— Dă-le dracului, că sunt otrăvite!

Una dintre femei auzi,

— Otrăvit eşti tu, cioflingarule! strigă, scuipând în vânt de pe celălalt trotoar.

— Hei, clanța, clanța, Nico! se auzi o voce groasa de bărbat, dinăuntru şi un om negricios, slab, cu pălărie neagră, apăru la geam.

— Da n'auzi ce spune? se plânse femeia, ridicând capul spre el.

— Care eşti ăla mă? se răsti bărbatul, rezemându-se cu mâinile în pervaz.

Băieții porniră repede, cu Colosalul în cap.

Fiindcă drumul mai departe era foarte luminat, Amedeu rămase mai în urmă. El trecu prin fața caselor cu teamă, lipindu-se de balustrada cheiului, ca să nu i se vorbească. Femeile nu-1 văzură, sau nu-i dădură importanță.

Dincolo de podul larg al Senatului, pe stânga, în fața umbrei negre, sinistre, a tribunalului, se înşirau ospătării şi cârciumi. Pe trotoare erau grătare încinse, pe care sfârâiau mustos mititei şi patricieni, cărnuri pentru pofticioşii fără post. Un miros pătrunzător, unsuros şi iute, de seu pipărat, se ridica în aer. G-rataragii în halate albe, murdare, băteau cleştele în aer, într'un ritm îndemânatic, îndemnând trecătorii să se oprească.

— Aş mânca nişte mititei, zise Bursucul.

— In zi de post, mă? se miră unul.

— Dacă te țin atâtea pofte, altădată nu te mai lua după noi! îl certă, din capul şirului. Colosalul.

Străbătură, pe malul gârlei întreaga piață. La hala de carne, o clădire mare, urîtă, de cărămidă roşie, plină parcă de sânge, în uşile luminate puternic, se descărcau din camioane, maldăre de miei jupuiți. Mai departe, tarabele cu ouă şi brânzeturi începeau să se strângă. Negustorii şi negustoresele îşi turnau unii altora apă cu ibricul, din găleată, ca să se spele pe mâini. Mişcarea pieței se potolea; cei mai întârziați cumpărători se îndreptau spre tramvaie. In continuare drumul devenea iarăşi tăcut. Dela Morgă, gârla intra într'un întunerec apăsător Băieții părăsiră cheiul şi o luară la stânga, pe o stradă luminată. In partea cealaltă se deschidea calea Şerban-Vodă, drumul spre cimitir. Amedeu îşi simți umerii strânşi: încrucişarea acestor două direcții, tocmai în fața casei cadavrelor, i se păru ceva deopotrivă grotesc şi macabru. Intrând în lumină se ruşina de neghiobia gândului.

— Ce dracu o fi trebuind să caut însemnătate gravă fiecărui fapt! Neam de cabotin! se mustră.

In spatele morgii se oprise o dubă neagră. Colosalul le-o arătă celorlalți:

— Io-te mă, unu care nu mai merge la femei!

Râseră înfiorați.

După câtva mers trecură peste o răscruce gălăgioasă, unde se întâlneau mai multe linii de tramvaie, apoi ajunseră în calea Dudeşti, plină de oameni forfotind.

— Nene Mişule, întrebă unul din spate, făcând câțiva paşi mai repezi, ca să îl ajungă, şi jidanii au Pastele odată cu noi?

Colosalul nu ştia bine, de aceea ocoli răspunsul:

— Dă-i dracului, că ăştia taie copii de creştini şi le iau sângele să-lpună în pască!

Ca să întărească spusele, el apucă de umeri un băieţaş cu ochii negri, speriați, cu urechile mari, ca nişte vâsle, şi-1 împinse în zid.

— Ce puneți voi în pască, mă, jidane? îl întrebă, amenințător.

Copilul începu să strige. Lumea se strânse în jurul lor, bătrâni în redingote negre, pline de lustru, cu umbrela agățată de braț, femei cu şalul pe umeri, ieşite în fugă de acasă, după vreo cumpărătură.

— Ce-ai dumneata cu buietu? întrebă o femeie, cu glasul plîngătorgător.

— Lasă buietu în pace! se amestecară ceilalți. Cineva din spate începu să strige:

— Don' sărjent! Don' sărjent!

Colosalului i se făcu frică. Lăsă copilul şi porni, cu tovarăşii după el.

Mai departe era un cinematograf, o clădire ca o hală. cu o curte mare în față, pavată cu cărămidă. In curte, ținându-se de braț şi mergând în cerc, se plimbau băieți şi fete. Alții priveau fotografiile filmului care avea să ruleze de Paşti. După cinematograf, în fereastra unei prăvălii, văzură agățate de cârlige, gâşte jumulite, cu crestături negre la gât. Un bătrân cetea după tejghea o carte groasă, în scoarțe negre îndoite la colțuri. Prăvălia nu avea cumpărători.

— Nu închizi jupâne? strigă Colosalul, băgând capul pe uşă.

Negustorul îşi văzu de lectură, neturburat.

— Ceteşte'n Talmud, le spuse Colosalul celorlalți. Mama lui de tartan!

Apoi privi gâştele înşirate la geam şi de jur împrejur, pe pereți.

— Ai diacului jidani! urmă. Numai lucruri bune le place să mănânce! Cu puful fac saltele, ca boierii ăi mari!

Apucă de cap o gâscă din fereastră, şi-o întinse. până ce tăietura neagră se căscă, înfiorător.

— E cuşer jupâne? întrebă.

Bătrânul ridică ochii din carte şi-1 privi pe deasupra ochelarilor.

— Lasă găscă. măi! strigă, cu un început de mânie.

— Hapt dieh der rich! îi răspunse Colosalul şi porni, cu ăilalți băieți după el .

— Nenea Mişu ştie ovreieşte! spuse Bursucul, admirativ. De unde ai învățat, nene Mişule?

Colosalul făcu un semn vag, umflându-se de îngâmfare. La prima prăvălie băgă capul pe uşă şi strigă iarăşi:

— Hapt dieh der rich!!

— Ghei in der erd aran! i se răspunse cu mânie, dinăuntru.

Colosalul nu înțelese înjurătura. După colț, când o luară la dreapta, băieții se strânseră în jurul lui

— Ce le-ai spus, Nene Mişule?

— Le-am spus: „Cristos a înviat".

Amedeu îi văzu dispărând în intunerec. Strada pe care apucasera era mai îngustă, cu case mici pe o parte, cu garduri pe alta şi neluminată. Numai în fund, aproape de răscruce, ardea un felinar. La primul colț era o cafenea mică, pe jumătate ocupată de un biliard. Câțiva oameni, oacheşi şi slabi, în haine negre, fără cravată şi cu pălăria pe cap, jucau carambolaş. Alți câțiva priveau jocul, tăcuți. La casă, în fund, lângă ferestruica pe unde chelnerul lua cafelele, stătea un om gras, într'o cămaşă desfăcută pe piept. Un ins înalt, cu părul negru, lucios, cu fața prelungă, cu o mustață subțire, lîmbrăcat ca şi jucătorii de biliard, încins pe

mijloc cu un brâu îngust verde, ținea cotul rezemat pe casă, trăgând dintr'un capăt de țigară. Odată cu fumul îi trimitea cafegiului în urehe nişte vorbe şoptite. Cafegiul asculta, fără să mişte, cu un semn de bănuială între sprîncene. În uşă. pe scaune de lemn nevopsit, fără spătare, alți câțiva oameni îşi sorbeau cafeaua, sau fumau, stând picior peste picior ca să li se vadă pantofii albi cu garnituri negre de lac.

Dincolo de cafenea urmau câteva case mici, cu ferestrele întunecate. Porțile lor. ale căror zăbrele erau acoperite cu tăblii de fier. sau cu scânduri, stăteau întredeschise, lăsând să se vadă în curțile luminate bărbați tineri, felurit îmbrăcați roind între femei. Unii purtau uniforme de soldat, în, cămăşi civile şi cu cravată sub gulerul militar desfăcut.

Cu toate că seara era răcoroasă, femeile purtau. rochii subțiri; unele, aveau numai combinezoane, scurte, negre sau roşii, cu poala îndantelată. Câteva stăteau în pantalonaşi, cu un bolerou în spate *şi* cu sânii goi. Altele purtau halate albe, ca infirmierele; cu pielea roşie a bravelor şi a picioarelor, cum se plimbau prin curte, ele aveau ceva din grația cam împiedecată şi din nevinovăția unor porumbițe. Cele mai multe „țineau pe umeri capoade lungi până la pământ, desfăcute în față, prin deschizătura cărora se vedeau pantalonaşii, întinşi pe pântecul bombat. Erau şi câteva în rochii de seară, cu volane şi cu trenă, dar dintr'un material străveziu, care lăsa să se vadă pielea de sus până jos, cu fiecare cută a corpului.

Colosalul îşi băgă capul pe toate porțile, în timp ce ceilalți îl aşteptau înstradă; nemulțumit, merse mai departe. Amedeu îi văzu cotind la dreapta şi după, un timp de aştep-tare în fața porții, intrând în prima curte după colț. Luminată numai în față, curtea se înfunda în penumbră şi părea că merge la nesfârşit. Două rânduri de case o mărgineau. Erau case scunde, văruite proaspăt, cu un fel de veselie în zidurile lor albe. Nenumărate uşi, ca pe un coridor de hotel, dădeau de-a-dreptul în camerele mici şi se pierdeau în fund. Succedându-se simetric, o uşă, o fereastră, iar o uşă. iar o fereastră.

Casa de lângă poartă era mai mare. Două coloane subțiri, de zidărie, mărgineau intrarea, susținând un mic capitel cu ciubucăria de tencuială mâncată. Câteva trepte de ciment. între coloane — duceau într'o sală mare, goală şi neluminată, cu uşile deschise. Din această intrare se vedea în fund numai o parte a salonului de primire, luminat viu. Câteva femei stăteau rezemate de coloane; alte câteva de zid, în sală, singure, sau de vorbă cu câte un bărbat, ținându-1 de nasturele hainei. Pe trepte se strânsese un grup de băieți; cei veniți mai târziu căutau să privească în salon lungindu-şi gâturile pe deasupra celor din față. O fata care stătea cu picioarele goale pană aproape de şolduri pe un fotoliu în marginea salonului, aşezată cu fața 1a intrare, se sculă şi veni la ei, cu țigarea în mână.

— Lăsați intrarea liberă! li se răsti. Ce, stați aici să împiedecați pe alții? Şi merse să se aşeze iarăşi în fotoliu, cu fața, la uşă, picior peste picior, fumându-şi plictisită țigarea.

Intrând, Colosalul se îndreptă fără şovăire spre prima femeie din uşă.

— Unde-i Grațiela? o întrebă.

Femeia întoarse alene capul şi, pe deasupra celor ce închideau intrarea, strigă, cu glasul răguşit:

— Grațiela!

— Ce-i? se auzi o voce dinăuntru, apropiindu-se.

— Treci la interes!

Grațiela îşi făcu loc cu coatele printre băieții dela uşă.

— Dă-te mă la o parte, mă, linge talere! strigă, dând brânci unuia din ei.

Era o femeie de vârstă mijlocie, nu prea înaltă, grasă, părând de aceea foarte mare. Purta pantalonaşi de satin negru şi sutien la fel. Picioarele fără ciorapi, erau băgate în pantofi de lac, negri, cu tocul înalt, din cauza cărora mergea nesigur, cam aplecată în față dela mijloc, ținându-şi echilibrul cu mişcări grațioase ale brațelor.

Ochii băieților se opriră pe coapsele ei grase, puternice, pe care negrul satinului le făcea să pară mai albe. Grațiela îl recunoscu pe Colosal şi veni drept la el.

— Ce faci micule? îl întrebă, ciupindu-l de obraz. Colosalul îi trecu mâna pe după mijloc, cu mişcări cam înţepenite, vrând să se arate familiar şi temându-se parcă de acest gest, trăgând cu coada ochiului la ceilalţi, să vadă dacă îl privesc. Graţiela îi învălui pe toţi într'o privire şi înţelese că sunt împreună.

— Mergeţi cu mine puştilor? îi întrebă.

Colosalul răspunse, pentru toţi:

— Mergem, dar unul n-are decât 38 de lei.

Femeia stătu puţin la îndoială, apoi făcu cu mâna un semn de generozitate.

— Nu-i nimic, trece!

După ce observă casa în care au intrat, Amedeu mai merse nehotărît câţiva paşi, până la capul străzii, apoi se întoarse. Case asemănătoare erau peste tot şi în porţile lor stăteau grupuri de femei. Câte unele făceau un pas înainte ţi-nânda-i drumul şi îl îmbiau:

— Frumosule nu stai niţel? Una îl apucă de braţ:

— Unde te duci cu cartea asta groasă, bărbăţelule? Nu vrei să-mi ceteşti şi mie din ea?

Amedeu îşi trase mâna, cu un gest politicos şi îşi văzu de drum. La casa din colţ se opri puţin, ezitând, apoi hotărîndu-se, intră. O clipă rămase desorientat: pe deasupra băieţilor care închideau intrarea, ţâşneau valuri groase de fum. O femeie îi ieşi înainte:

— Pe mine mă căutai, micule?

Amedeu îşi ridică pălăria şi îi vorbi, ceremonios:

— Doamnă, caut pe stăpânul sau pe stăpâna acestei case.

Alte câteva se apropiară, înveselite de vorba şi de înfăţişarea lui.

— Fetelor, ăsta-i profesor! Să ştiţi că vine să ne ia la carte!

— Ori poate să ne dea lecţii de dans!

— Ia tăceţi, că dânsul îl caută pe domnu Zambilică! le opri prima.

La auzul acestui nume, fetele se potoliră.

— Domnu Zambilică e plecat până la comisariat, spuse uina, dar poftiţi înăuntru de-l aşteptaţi. Şi luând-o înainte, ea îi deschise drum, prin grupul celor dela uşă, conducându-l în salon.

In afară de ce se vedea din uşă, salonul se lărgea mult în dreapta; era o încăpere lungă, spaţioasă, care se întindea, până la stradă. O lampă electrică cu trei braţe dădea, din cele trei becuri mari, fără abajur, o lumină strălucitoare. Pereţii, peste fondul roz aveau zugrăvit un desen grosolan, în dungi verticale, şerpuite. In faţă, pe o măsuţă acoperită cu o cârpă roşie, era un aparat de radio, cu haut-parleurul aşezat deasupra. In dreapta uşii. pe jumătate ascunsă de sobă, se vedea o masă mare, albă, de brad nevopsit. Tăblia ei, hârjiită, avea din palma în palmă mici tăieturi, ca puşculiţele şi în dreptul fiecărei tăieturi se vedea scris numele unei fete. Dedesubt, sertarul era împărţit în cutiuţe, câte una pentru fiecare deschizătură a tăbliei. Fetele care se întorceau pe rând în salon, treceau la masă şi lăsau banii să cadă prin deschizătură, în sertarul lor, ca la urmă să fie împărţiţi, jumătate şi jumătate, cu patronul.

In faţa intrării, pe două rânduri, erau puse scaune pentru fete, iar în lungul peretului din dreapta, fotolii de catifea roşie, roasă, cu colţurile lemnăriei sărite, pentru vizitatori.

In clipa când intră Amedeu, numai câteva fete se găseau în salon; cele mai multe căpătaseră învoire să meargă la denie. Aparatul de radio transmitea o predică şi fetele, strânse în jurul lui, o ascultau cu spatele spre uşă. Altele fumau, plictisite. Amedeu, care îşi ţinuse tot timpul pălăria pe piept, se înclină politicos în fala lor. Câteva ridicară capul, mirate, altele pufniră în râs, altele rămaseră nemişcate, parcă îndobitocite, ca şi când nici nu l-ar fi văzut.

— II caută pe domnu Zambilică, le şopti cea care îl condusese.

Apoi îi arătă un fotoliu.

— Şedeţi vă rog! îl invită.

Amedeu se înclină şi se aşeză. întorcând capul mai văzu un om lângă el, pe alt fotoliu; se ridică, să îl salute, la fel de politicos. Acesta îi aruncă o privire absentă, mişcă sprincenele,

mirat, şi pufnind pe nas a nedumerire, îşi lăsă antebraţul pe genunchi, aplecându-se în faţă, frământându-şi pumnii, nervos.

După ce se aşeză, Amedeu deschise cartea, pentru a începe să cetească atent, fără să se mai preocupe de cei din jur. Fetele se apucară să-1 privească, pe furiş, mirate de îmbrăcămintea lui. Câte una, chemată printr'un semn din uşă, se ridica tăcută, lua de pe o etajeră aflată lângă aparatul de radio un prosop mic, făcut sul — şi ieşea. Altele se întorceau, cu ţigarea în gură, gălăgioase.

— Sst! Gura! făceau cele de lângă aparat. Şi aplecându-şi capetele peste difuzor reîncepeau să asculte predica.

— Fraţi creştini, spunea glasul din aparat, se cuvine în această Sfântă Vinere Mare...

O fată subţire, brună, cu părul negru tăiat scurt, cu un breton până deasupra sprincenelor, intră, parcă furişându-se; omul de lângă Amedeu tresări şi lăsându-şi greutatea din fotoliu în picioare, păru că se pregăteşte să se repeadă la ea. Fata avea o rochie neagră, destul de decentă, numai puţin prea scurtă, lăsând să se vadă genunchii, frumoşi. In altă parte, ar fi putut să pară o mică ucenică, o vânzătoare de magazin, o midinetă care se teme să nu fie certată de stăpân. Aruncă prosopul făcut ghem în coşul de lângă sobă şi parcă ferindu-se, întinse pumnul strâns deasupra mesei, căutând despărţitura ei. Atunci bărbatul de lângă Amedeu sări în picioare şi îi strigă, poruncitor: - — Kety, stai! Fata înlemni. Bărbatul se repezi, îi prinse pumnul deasupra mesei, apoi ţinând-o strâns o târî până în mijlocul salonului, la lumina.

— Arată mâna! îi porunci.

Kety începu să tremure. Obrazul i se făcu palid.

— N'am! mărturisi, încolţită.

Bărbatul se dădu un pas înapoi, îşi puse mâinile în şolduri şi o privi printre gene.

— De ce n'ai?

Apoi, întorcându-se spre fetele care stăteau nepasătoare pe scaune, le vorbi, printre dinţi, cu un fel de zâmbet drăcesc în colţul gurii:

— Dela şase îmi stă la odaie, cu un golan şi n'aduce nimic. Aşa-i?

Fata tăcu, tremurând, în mijlocul odăii. Bărbatul făcu un pas uşor, elastic, ca de dans, în spre ea.

— Aşa-i? răcni. Şi din şold, pumnul i se opri greu, îu bărbia ei.

Kety se clătină, alunecă înapoi şi se prăvăli lângă sobă.

— Aşa-i? răcni bărbatul, apropiindu-se ameninţător de ea.

In prima clipă, Amedeu urmări scena, probabil fără s'o înţeleagă, numai uimit. Lovitura brutală îl făcu în sfârşit să tresară. Închise cartea, o aşeză pe fotoliul alăturat şi ridicându-se solemn se îndreptă spre agresor.

— Domnule! vorbi. demn.

Bărbatul nu-1 auzi; cu sângele adunat în cap, el stătea aplecat deasupra vinovatei, pregătindu-şi al doilea pumn. Fata care îl adusese din curte, se repezi şi-1 apucă, pe Amedeu de braţ. O

— Nu te pune cu domnu Emil! îi şopti, speriată, trăgându-1 spre fotoliu. Vrei să nu mai ieşi de aici?

— Cum îşi îngăduie să bată o femeie? întrebă, indignat, Amedeu.

Vocea lui fu acoperită de răcnetul celuilalt. Aşa-i? răcnea, cu pumnul ridicat, Emil.

— Stai jos! şopti fata, trăgându-1 pe Amedeu spre fotoliu. Nu te amesteca; dumneata nu ştii ce-i aici. Domnu Emil are dreptate; de mult o pândeşte. Kety stă în fiecare după masă la odaie cu un golan şi nu-i ia nimic. Spune şi dumneata, se face? Să-1 înşele aşa pe domnu Emil?

Emil o apucă pe Kety de mână şi dintr'o smucitură o ridică, aducând-o iarăşi în mijlocul odăii. Câteva fete care intraseră pe rând îşi lăsaseră banii în cutie şi fără să dea atenţie scenei, trecuseră lângă aparatul de radio.

— Unde-i acum? şuieră Emil, strângând-o de braţ. Şi odată cu vorba, o palmă grea îi plesni fetei pe obraz.

Amedeu se smuci. Prima fată şi încă una, care-i venise în ajutor, îl ţinură.

— A plecat, răspunse Kety, primind mulţumită lovitura. Încă o palmă şi încă, una i se lipiră pe obraz.

— Peşte, hai? Peşte ţi-a trebuit? îi şuiera Emil la fiecare lovitură.

Apoi îi făcu brânci în spre sobă şi întorcând de câteva ori capul, cu dispreţ în spre ea, veni să se reaşeze în fotoliu. Fata rămase lipită de sobă, suspinând, cu capul ascuns sub braţul arcuit. Un timp, nu se mai auzi nimic în salon, afară de vorba predicatorului. De afară mai răzbea oarecare gălăgie.

Predicatorul spunea:

— Suntem datori, bunii mei fraţi întru Isus, să ne grijim sufletele...

Un nou val de mânie îl făcu pe Emil să se ridice:

— Mama ta de târîtură! şuieră, repezindu-se spre sobă. Şi apucând-o pe Kety de umăr o smuci cu faţa la lumină, ca să-i mai lipească o palmă pe obrazul ud. Apoi, liniştit, veni la locul lui.

Amedeu încercă să-şi reia lectura, dar suspinele fetei îl turburau; ridică ochii pe deasupra cărţii şi o privi cum plângea, rezemată de sobă. Avea un trup firav, de fetită, aproape fără şolduri, cu picioarele subţiri. Rochia ei neagra îi dădea ceva de orfană.

— Cine-i fata asta? întrebă, în şoaptă, pe vecina care îl păzea.

Emil auzi vorba şi răspunse, grosolan:

— O putoare!

Un zâmbet blând, plin de înţelegere, se lăsă pe chipul lui Amedeu.

— O, domnul meu, declamă, femeile nu sunt niciodată vinovate de ceea ce fac rău. Bărbaţii poartă vina tuturor paşilor lor greşiţi. Ca Faust care...

— Ia mai tacă-ţi gura! îl opri, cu vocea răguşită de tutun, o fată care fuma lângă aparatul de radio.

Celelalte râseră grosolan, apoi se potoliră şi, serioase, continuară să asculte predica.

— Fiii mei, spunea predicatorul, Sfintele Paşti care vin... Emil sări în picioare şi, cu sângele vânăt în obraz, vru iar să se repeadă la Kety, care plângea, — dar, în clipa aceea, o fată intră fuga, anunţând:

— Vine domnu Zambilică!

Şi lipindu-se de zid, respectuoasă îi făcu loc lui Zambilică să treacă. Fetele de lângă Amedeu, se dădură repede de o parte.

— Cine mă caută pe mine? întreba Zambilică, autoritar, cu tonul cam supărat al omului luat dela alte treburi.

Era un roşcovan scund, spătos, cu mişcări vii, gata în orice clipă să strângă pumnii. Un rând de dinţi din metal alb, ca de oţel, îi făceau gura să semene cu o maşinărie. Spre deosebire de Emil şi de ceilalţi bărbaţi din cartier pe care îi văzuse Amedeu, purta haine de coloare deschisă, primăvăratică şi cravată, cu nodul atât de mic, încât părea un bob de linte pe gâtul lui gros. În buzunarul dela piept îi atârna o batista de mătase gălbuie, mototoliiă.

Se opri în faţa lui Amedeu. cu mâinile în şolduri.

— Dumneata ai treabă cu mine? îl întrebă, ameninţător.

Amedeu se înclină, cu pălăria pe piept.

— Dacă sunteţi stăpânul acestei case, vreau să vă vorbesc. Zambilică fu cam intimidat de tonul acesta ceremonios.

Dintr'odată nu se simţi în apele lui.

— Să trecem în birou, răspunse, devenind fără să-şi dea seama cum, politicos.

Din sală o uşă dădea în altă încăpere, mai mică, tot spre «tradă.

— E cineva în birou? întrebă Zambilică. O fată se repezi să vadă.

— Nu-i nimeni, spuse, întorcându-se.

Ca şi celelalte odăi, biroul avea în faţă" un pat de fier, acoperit cu o stambă cărămizie; o dormeză înaltă, îmbrăcată în muşama gri, mărginea peretele vecin; alături era o cuvetă şi un dulăpior alb de medicamente. Ii lipseau fotografiile de pe pereţi şi avea în plus o masă în mijloc, iar în jurul ei câteva scaune.

Zambilică îi făcu loc lui Amedeu să şadă.

— Scuzaţi desordinea, zise, încercând să zâmbească din maşinăria lui de oţel. Când e aglomeraţie mai vine câte o fată şi aici, că eu nu prea am treabă la birou. Eu mai mult pe afară. Înţelegeţi! încheie, frecânduşi mâinile, negustoreşte.

Amedeu îşi lăsă cartea pe masă, se aşeză, ceremonios, apoi văzând că Zambilică rămâne în picioare, se ridică din nou.

— Sunteţi dela ,,Protecţia minorelor?" întrebă Zambilică, tot frecându-şi mâinile şi tot zâmbindu-i, cu gura lui albă. A mai fost un domn dela dumneavoastră; lucrurile sunt în ordine, dar dacă aţi venit, nu-i nimic...

— Nu sunt de nieăiri, răspunse Amedeu, declamând. Vin trimis de propria mea conştiinţă.

O schimbare se produse numaidecât pe chipul lui Zambilica. El îşi luase parcă înfăţişarea din momentul când intrase în salon; numai prea puţină îndoială mai stăruia în zâmbetul care îi înţepenise peste dinţii de oţel. Se sprijini cu mâinile roşcate, în marginea mesei.

— Cum adică? întrebă, aplecându-se spre el.

— Domnule, începu Amedeu, un oarecare număr de copii de şcoală, pe care îi cunosc, ai căror părinţi sunt oameni onorabili, au intrat adineaori aici.

O strâmbătură de dispreţ începu să se formeze în colţul gurii lui Zambilică. El făcu ochii mici, privindu-şi vizitatorul cu pleoapele întredeschise, aproape edificat.

— Să le fie de bine! zise. N'o să-i opresc eu dacă li s'a făcut de dragoste!

Amedeu nu-şi schimbă nici glasul, nici atitudinea.

— Li s'a făcut de ce spuneţi, fiindcă o găsesc la prima solicitare. Întreprinderea dumneavoastă e de două ori imorală: ca sileşte nişte biete femei să...

— Nu le sileşte nimeni!

— ...şi că îngădue unor tineri, în perioada când îşi formează sufletul, să creadă că totul poate fi cumpărat la fel de uşor în vieaţă. Dumneavoastră domnule, faceţi din ei nu nişte vicioşi, ci nişte desarmaţi.

— Şi ce vrei dumneata dela mine?

Amedeu îl văzu pe Zambilica ocolind masa şi venind spre el, reţinându-şi furia în pumnii strânşi. Urmă, neturburat, cu o hotărîre apăsată în aceste vorbe:

— Nu vreau, ci vă cer, înţelegeţi, e o deosebire, vă cer...

— În numele cui vorbeşti dumneata?

— In numele conştiinţei mele, care are datoria s'o trezească pe a dumneavoastră, vă cer...

— Care va să zică vrei mardeală! zise Zambilică, simplu, fără enervare, ca omul lămurit. Apoi îl privi câteva clipe, încurcat, se scarpină în ceafă, se trase un pas înapoi şi vorbi dintr'odată împăciuitor:

— Nene, acu venii dela comisariat; avusei o daravelă. Să nu facem scandal în Vinerea Mare; mai speriem şi fetele astea de geaba.

— Domnule! îl opri Amedeu.

Zambilică ridică mâna, cu un gest de om sâcâit.

— Nene, te rog, nene, las-o naibii! Ce ți-a venit tocmai cu mine? Nu vezi c'ai greşit adresa? Haide să te duc eu unde trebue. Să mă bată Dumnezeu în Sfântă Vinerea Mare, să n'apuc Pastile, dacă nu te învăț de bine!

II apucă de braț, cu blândețe şi îl trase spre ieşire. In sală, lumea se mai rărise. Dincolo, predica la radio, urma:

— ...şi pregătiți-vă să-1 primiți pe Cristos! spunea predicatorul.

Zambilică îl scoase pe Amedeu în curte, apoi în stradă, prin poarta pe care o fată se grăbise s'o deschidă.

— Ia uite nene ce lună frumoasă, spuse, rotindu-şi capul pe cer. Şi ce aer! Dă-o naibii, să ne certăm tocmai acum?!

Apoi îl apucă de braț cu un gând nou:

— Bei un şpriț?

— Nimic şi cu atât mai puțin vinul, nu îmi va corupe conştiința! făcu Amedeu, oprindu-se indignat în fața lui.

Zambilică zâmbi, înțelegător:

— Bine, bine! Hai că nu mai zic nimic! Nu te supăra!

Şi apucându-1 de braț, cu grijă, ca pe un obiect fragil, îl trase mai departe.

In dreptul cafenelei, unul din oamenii cu pantofi albi, care îşi fuma țigarea rezemat de zid, îl salută, ducând două degete la pălărie.

— Salve, ne'a Zambilică!

Zambilică răspunse, ridicând mâna, pe jumătate:

— Hai să trăieşti!

— Cine-i cioclul? întrebă celălalt.

— Haide, haide, ține-ți gura! i-o reteză Zambilică.

Merseră aşa până la răspântia cea mare, unde se întâlneau mai multe linii de tramvaiu. Un autobus roşu se oprise în marginea trotoarului. Zambilică făcu semn şoferului să nu plece, şi-1 târî repede pe Amedeu.

— Merge la Mandravela? întrebă în uşă.

— Merge, merge! răspunseră mai multe glasuri.

In autobus erau mahalagii şi țărani, femei mai ales, cu coşuri şi cu garnițe, lăptărese întârziate după cumpărături. Zambilică îl împinse pe Amedeu înăuntru, fără să-i dea vreme să mai întrebe ceva.

— Suie, repede, suie, că acuma pleacă! îl îndemnă.

Şoferul ambala motorul şi sgomotul acoperi bătăile de clopot ale unei biserici îndepărtate.

— Arde-i un bilet de patru! îi strigă Zambilică. încasatoarei.

Apoi începu să râdă, cu toți dinții lui de oțel.

— Şi să-1 dai jos la balamuc! adăugă, făcând câțiva paşi în uşa autobuzului care pornea cu radiatorul fierbând.

XXVI

Manuela străbătu oraşul la ora când profilul i se pierdea în întunerec. Nicio fereastra nu lucea, njcăiri. Casele n'aveau înălțime. Aşa, oraşul părea mai întins. Era rece şi gol.

Se trezise cu emoția zilelor de examen, când se scula de cu noapte, să revadă un curs nelimpezit. Când se sui în automobilul pe care îl găsise jos, la depozitul de benzină, o mai urmărea clopoțelul strident al ceasornicului deşteptător — şi o urmări până la Băneasa.

Automobilul mergea pe bulevarde, cu vitesă mare, urmărind linia tramvaiului şi din contactul cu fierul, anvelopele lăsau în urmă un şuierat modulat, resfirat în aer ca o coada de cometă. Pe sub parbrizul întredeschis venea înăuntru o şuviță de aer rece, care-i atingea numai gâtul. In restul cupeului era o căldură plăcută. Îşi ridică gulerul pardesiului şi se trase într'un colț, cuibărindu-se mai bine în perne; aici şuvița de aer rece nu-i mai atingea gâtul, ci fruntea, jucându-i câteva fire de păr.

Dela piața Victoriei, automobilul intră, ca într'un tunel, sub castani. Şoseaua era goală; poate pe la unele restaurante ascunse între arbori, unde se zăreau lumini, triste înaintea zorilor, întârziații mai chefuiau, dar nu se vedeau mişcări şi locurile păreau cu desăvârşire pustii. Aici era mai întunerec şi mai frig. Apoi, pe negândite, castanii se terminară; automobilul ieşi în câmp şi deodată cerul apăru deasupra, plin de stele sclipitoare, rece şi foarte înalt.

La aerodrom, Manuela văzu de departe lumini aprinse în fața hangarului. Câteva umbre se plimbau pe platforma de beton. Un tractor remorca, greoiu, avionul lui Ades. Coborî din automobil, în momentul când Ades ieşea din hangar, în costumul de sbor, un combinezon de piele, care sub lumina risipită a becurilor aflate prea sus, lucea făcând ape reci.

El veni şă-i strângă mâinile, în fugă.

— Îmi pare bine că n'ai întârziat, îi spuse.

— Cred că e prima dată când ajung la timp undeva.

Ades nu-i mai răspunse; îşi trase, cu păcere de rau, mâinile reci din mâinile ei calde şi alerga la avion. Manuela îl urmări în lumina slabă; îl văzu urcându-se cu mişcări elastice deasupra carlingei şi căutând ceva într'un buzunar de piele, lipit înăuntru, pe bord. Cunoştea acum atât din el, încât îl regăsea, întreg, în fiecare mişcare. Fiecare gest al lui, fiecare pas, fiecare, scuturare a umerilor, îi amintea de ceva, fiindcă vicața ei în ultima lună fusese tot timpul legată de el. Cu el se trezea dimineața în gând...

Intr'unele zile după un raid la antrenament, Ades dormea mai mult. Era tot atât de leneş câteodată, pe cât de energic alteori. Când se ridica în picioare, nu putea sta la un loc, avea ceva nervos, o trepidație de cal nărăvaş. Încontinu era ceva în mişcare în ființa lui: mâinile, degetele, genunchii, pleoapele, ochii şi când o clipă se oprea, atent la ceva, atunci mai rămâneau nările, pe care nu le putea stăpâni şi oare îi palpitau. Aceeaşi trepidație îl stăpânea la aerodrom. În oraş, în localuri, la teatru sau oriunde ar fi mers. Dar îndată ce venea la odihnă şi se întindea în pat, învelit în cearşafuri, mişcării e lui deveneau mai domoale, iar el căpăta ceva de pisică leneşă şi alintată. Sculatul de vreme era o obişnuință pe care şi-o impunea cu asprime; îşi acorda însă din când în când, dimineți de trândăvie. Atunci Manuela venea aă-i mai ciufulească cu mâinile ei părul ciufulit de, som. Avea an fel ciudat de a dormi, cu fața în sus, fără perne, cu chipul senin, destins, păstrând o mică încordare numai în pumnii strânşi, dar aduşi copilăreşte unul lângă altul, pe piept. Obloanele întredeschise lăsau să intre în odaia rotundă o gamă întreagă de raze oblice. Manuela se arunca în genunchi pe divan şi-şi îngropa mâinile în părul lui. Nu ştia de unde îi vine îndrăzneala asta; nici nu stătea să se întrebe. îşi găsea parcă nişte gesturi vechi şi făcea totul firesc, ca şi când pe Ades l-ar fi cunoscut din

copilăria ei. Atât de întreg se contopea cu îmbrățișarea lui, atât de inexplicabil, de neînțeles şi de armonios, încât niciodată nu se îndoi că a fost creiată pentru a se lăsa îmbrățișată de el.

Cu o vagă nostalgie se gândea uneori la întâmplările dinaintea lui. Vladimir îi mai stăruia în amintire, cu lungile lor plimbări pe malul Colentinei şi prin mahalalele Bucureştiului, pe care acum le mai vedea numai din avion, când sbura cu Ades.

Intr'o zi îi spuse:

— Hai să ne plimbăm afară din oraş.

Ades o privi mirat, apoi o trase în fața oglinzii:

— Tu nu vezi că n'ai nimic pastoral?

Şi o ducea la bar. O ducea, într'o goană trepidantă, prin localuri sgomotoase, pline de fum, de muzică şi de strigăte de femei.

In curând Manuela se simți plămădită pentru această viață, ca pentru tot ce venea dela Ades. Interesul lui pentru ea creştea în lume, unde o vedea admirată. Privirile celorlalți, ale bărbaților ca şi ale femeilor îl măguleau, şi deopotrivă îl excitau. Uneori, pe jumătate amețit de băutură.: şi ea îl plăcea aşa, o trăgea pe un coridor, după o coloană sau după o draperie, îi bagă mâinile în păr şi dându-i capul pe spate, ti sfredelea ochii cu o privire turbure.

— Când te văd aşa, îi şoptea, absorbind-o prin toți porii, nu-mi vine să cred că pot face cu tine ce vreau.

Apoi, apăsat, îi trecea mâinile pe obraz, pe urechi, pe gât, pe umeri, coborînd, căutând, cu degetele, cu ochii turburi şi cu respirația aprinsă, fiecare parte a corpului ei.

Ii cuprindea mijlocul în mâini, sprijinindu-şi greu podul palmelor în şolduri, cu un fel de scâncet în gât, ca de copil, sau de cățel. Un freamăt ascuns, de care Manuela era inconştientă, străbătea aceste şolduri arcuite. Atunci o târa de mână şi, cu o întărâtare pe care aerul curat al nopții parcă o mărea, pornea spre casă, ținând-o cu brațul strâns de mijloc.

Manuela ştia ce înseamnă fiecare gest al lui. Când îi înlănțuia mijlocul, cu această pornire pătimaşă, cu respirația şuierând, cu nările într'o neîntreruptă palpitare, ea sa simțea femeie, femeie în mişcări şi în suflet; se lăsa în mâna lui aşa oum o dorea el şi poate mai mult decât atât.

— E de necrezut cât poți să înnebunești un om! îi spunea uneori Ades.

O turburau însăşi vorbele lui. Şi după ce o turburau, le cerceta sensul cu un interes viu. Ar fi vrut să-l întrebe, să-i ceară lămuriri şi confirmări; îi era însă ruşine. Cu obrazul arzând ea îl asculta, dorea să-1 audă vorbind şi se speria de vorbele lui.

Mult timp participă la aceste îmbrățişări îmbătându-se din beția lui, dar păstrând o vagă nedumerire în corp. Apoi, în învelişul ei vag, nedumerirea începu să crească, fremătând. Învelişul se subție, deveni sensibil până aproape de exasperare. Câteva zile, neştiind ce se întâmplă cu ea, crezu că visează, că e beată, sau că înnebuneşte, până ce. cu o explozie fantastică, nedumerirea i se risipi, lăsând locul unei sfâşietoare mulțumiri. Ea se simți învinsă şi învingătoare şi pentru amândouă stările, mândră de ființa ei pe care în fârşit, şi-o cunoştea. Fu o distrugătoare revelație. Se ridică în genunchi, în fața lui Ades si cu ochii ascunşi în mâini, sub păr, plânse, punând în torentul de lacrimi toată ciuda întunerecului dinainte şi tontă spaima luminii de acum.

Cu lacrimile pe obraz, scâncind, îi căută cu mâinile corpul, se bucură să-1 descopere, cum ea se lăsase descoperită de el. Ii urmări, mirată, conturul larg al umerilor, pieptul puternic. cu calda lui adâncitură la mijloc, ca un loc unde să-ți culci capul şi depresiunea de sub coaste, unde pielea cobora spre pântecul cu muşchii întinşi. Se miră de fiecare părticică a pielei lui, pe sub care auzea parcă sângele curgând. O altă încredere, mai profundă, mai puternică puse stăpânire pe sufletul ei. Lungi momente crezu că se contopeşte cu el; cu mirare se regăsea după; aceea independentă...

— Dar ei îi fu dat să rămână,. deopotrivă, şi copil. Gând cu gestul cunoscut, cu brațul petrecut pe după umeri, Ades o apuca de deasupra cotului, purtând-o aşa pe străzi, ea îşi

regăsea dintr-odată toată, seninăiatea. Lascivitatea o părăsea. Altă elasticitate, ceva mai nativă, mai neevoluată, puerila i se lăsa în corp.

Uneori Ades era tandru; îi mângâia părul, lung, privind-o cu o ciudată umezeală în ochi. Odată îi spuse, mirat;

— Închipue-ți că s'ar putea să țin la tine!

Câteodată avea gesturi de camarad. Dacă Manuela vroia SĂ vadă un film care lui nu-i plăcea, şi nu-i plăceau mai nici unele, o însoțea la cinematograf, stătea câteva minute alături, pe urmă. în şoapta, se scuza:

— Mă duc în hali să fumezo țigară.

Manuela rămânea să-şi vadă filmul în liniște, zâmbind mulțumită, fiindcă îl ştia afară, aşteptând-o ca un câine rău şi credincios. Mai tot timpul, în afara orelor de noapte când nu trebuia sa vină acasă, stăteau împreună. II întreba:

— Nn ai prieteni?

— Ba da, dar prietenia nu-i ca dragostea; trebue să dureze chiar dacă nu o cultiv. Când am să am nevoie de prietenii mei, am să-i găsesc.

Manuela înțelegea că va avea nevoie de ei când ea nu îl va mai interesa. Zâmbea, mulțumită. Era sigură că îl va interesa mereu.

Din ziua când venise Majeni, el nu mai urcase la ei. Despre dânsa vorbea reținându-şi disprețul politicos pe care îl avea pentru părinți. Nu admitea tutela familiei; el însuşi făcuse tot ce-i stătuse în putință să scape de ea. Tatăl lui era Consilier de Curte, pensionar, un domn cu părul şi cu mustățile albe, cu fața trandafirie, ca de copil, pe care nu se cunoşteau urmele briciului. Umbla în toate împrejurările la fel de cuviincios îmbrăcat, cu redingotă neagră, mereu cu pedanterie periată, cu gulere tari, înalte şi cu cravată albă, după moda altor ani. Mama lui avea şi statură şi maniere de principesă. Ades vorbea despre ei cam batjocoritor, luându-le peste picior maniile, imitând indignările Consilierului şi semileşinurile demne ale Consilieresei la fiecare dintre isprăvile lui.

Le purta un fel de prietenie mai mult şugubeață decât afectuoasă; parcă tot timpul ar fi vrut să le facă ,.bau!" de după uşi, ca să se amuze de spaima lor. Se mira că Manuela o iubea pe mamă-sa. Prima dată când, vorbind despre Majeni, îi spuse „băbătia", ea îl opri, cu asprime:

— Mama mea e foarte tânără! Te rog să nu-i mai spui aşa!

Ades fu uluit de acest răspuns ca şi fanatic. El evită s'o mai întrebe câte ceva despre Majeni şi nici Manuela nu-i mai vorbi. Ea renunță să-1 invite sus, cum avusese de gând — şi întâmplarea îi fu de folos, fiindcă ar fi fost singurul lucru pe care Ades n'ar fi vrut să-1 facă. El avea un cert dispreț pentru familie; o vizită la părinții unei fete l-ar fi făcut să se găsească ridicol ca un peținor.

In apropierea lui, Manuela trebui să nu se mai gândească la Majeni, dar nu avu remuşcări. De altfel, tot ce i se întâmpla venea prea repede ca să-i mai rămână timp de gândit la altceva. Erau zile când îl ştia pe Ades plecat, la autorități, la legații, la ministere, pentru hârtiile lui. Atunci rămânea acasă, îngrijorată a da față cu gândurile ei. Nu ajungea să le înfrunte niciodată, fiindcă Ades îi apărea din senin. O chema la telefon, tocmai când se aştepta mai puțin.

— Vino repede jos! Repede, repede, repede! Număr până la 30 şi dacă nu vii, plec.

— Unde eşti?

— La cafenea, te aştept! Am numărat până la 4; mai ai 26.

— Stai, stai să-mi iau o rochie!

— Cinci. şase...

Manuela îl cunoştea; era în stare să plece în clipa când ea cobora ultimul etaj. Se repezea la ascensor. II găsea în Vitrina cafenelei. Ia locul cunoscut.

— Ce-i?

— Hai la cinematograf!

— Ce ți-a venit?

— Am descoperit un film grozav;

Şi o urca într'un automobil, ca s'o ducă în goană la un cinematograf de cartier, pe calea Griviței, pe Văcărești, pe Călăraşi sau Ia Parcul Carol. După ce intrau, el stătea câteva minute şi se ridica, şoptindu-i:

— Mă duc în hall să fumez o țigară.

La sfârşit Manuela îl găsea într'adevăr în hall, fumând liniştit. Dar în timpul filmului el făcuse câteva drumuri precipitate, în oraş, sau telefonase în douăzeci de locuri, unde avea de aranjat câte ceva. El se îngrijea astfel lot timpul d« ea, n'o lăsa singură nici în orele când era ocupat. .,

Intr'o seară, cu câteva săptămâni înaintea plecării, i se dădu un banchet. De atâta timp, fu prima oară când Manuela veni devreme acasă. La zece, se urcase in pat. Sună telefonul:

— Vino repede jos!

— S'a întâmplat ceva?

— Da; vino imediat!

— Sunt desbrăcată,

— Te aştept cinci minute să te găteşti. Dacă nu vii... ÎI găsi, fără pălărie, ca de obiceiu, aşteptând-o cu țigarea în gură, în fața intrării. De data asta fusese nevoit să lepede hainele de sport; cineva îl convinsese că trebue să vină în smoking. Cum stătea în stradă, cu capul acela burzuluit, cu mătasea reverelor lucind, avea ceva de pui de cioară supărat. Manuela fu sigură că i s'a întâmplat ceva. Se repezi spre el:

— Spune-mi, ce este?

— Vreau să mergem la Moşi.

N'avu timp să râdă, nici să-1 mai întrebe ceva fiindcă o luă aproape pe sus şi-o aruncă într'un taximetru.

— Dar bine, cu banchetul ce s'a făcut? îl întrebă, pe drum.

— Totul a mers bine până la discursuri. Cât a vorbit unul, am ascultat. Când am văzut că începe al doilea, m'am ridicat şi-am spus: „Domnilor, vă mulțumesc pentru cinstea ce mi-ați făcut, dar, cum antrenamentul pe care îl urmez mă obligă la un anumit program, sunt nevoit să vă părăsesc".

O luă după el, târînd-o de mână, prin toate barăcile dela Moşi. O puse să tragă la belciuge şi-i încărcă brațele cu nimicurile câştigate. Impuşcară în nişte figuri care, lovite, începeau să mişte şi să cânte. Intrară la „Luna Park"; se lăsară aruncați pe duşumele, claie peste grămadă, la „roata mirculoasă". Alături văzură un carusel pentru copii. Pe o platformă circulară mânată de un motor care pocnea, erau montați cai de lemn în poziții de galop, sănii, automobile, motociclete, avioane, bărci, trăsuri şi un mic tramvaiu. Roata tocmai se oprea. Un şir de copii îşi aşteptau rândul pentru cursa următoare. Părinții lor, sau guvernantele îi supravegheau cu bunăvoință, înşirați în lungul barăcii.

— Ce caută cu copiii la ora asta? se miră Manuela.

— E un frumos obiceiu al nostru, să nu nedreptățim nici pe cei mai cruzi membri ai familiei când mergem la petrecere. De aici au să-i care la berărie, să le bage pe gât bucăți de patricieni şi să le dea câte o sorbitură de bere amară,. Am pățit şi eu asta când eram mic, în sânul distinsei mele familii.

Roata se oprise; copiii se îmbulzeau să-şi ocupe locuri.

— Stai să vezi ceva interesant, urmă Ades. Ia observă, ce preferință au tinerii din cruda generație!

Odată roata oprită, copiii se repeziră pe platformă; unii îneălecară pe cai şi înainte chiar ca maşinăria să fi pornit, începură să simuleze, cu încântare, mişcările de galop; alții puseră stăpânire pe motociclete, aplecați cu încordare peste ghidon; alții, în automobilele miniaturale,

se apucară, plini de gravitate, să învârtească volanul. Câteva fetițe se urcară în sănii şi în trăsuri. Unul, care ocupase avionul, imita, cu sinceritate şi cu importanță, huruitul motorului.

— Aş putea să ştiu de pe acum ce-au să ajungă fiecare din mucoşii ăştia. Ia uite la ăla, cum mai galopează!

Câțiva se urcară în micul tramvaiu şi cu un aer de oboseală se aşezară pe bănci.

Manuela râse de aerul lor plictisit.

— Parcă's nişte pensionari!

— Ce părinți or fi făcut asemenea copii? se indignă Ades. Eu i-aş fi oprit!

— Nu fii nedrept! Trebuesc şi oameni cărora să le placă în tramvaiu.

Ades clătină capul, cu încăpățânare; asta nu înțelegea şi nu vroia să admită. De aceea porniră repede, mai departe. Se dădură în „montagnes russes". In vagonetul lor, în față, se nimerise o pereche bătrână. La fiecare pantă, femeia țipa înspăimântată, ca o pisică strânsă de gât. Ades îi puse mâna pe umăr şi-i porunci să tacă:

— Dacă mai țipi odată, te arunc jos!

Bărbatul era el însuşi prea speriat ca să poată lua apărarea femeii tăcu, cu pălăria lui tare îndesată pe urechi şi cu bastonul între genunchi. La tunel, Ades le spuse:

— Acum trebue să vă sărutați.

Cerul deasupra Moşilor era plin de artificii, de strigăte şi de fanfare. Se opriră la o baracă ou gogoşi şi priviră bucățile de cocă fierbând în cazan.

— De ce-i spui „la gogoaşa înfuriată"? îl întrebă pe fabricant.

Negustorul ridică din umeri: nu ştia; aşa apucase firma, de când se pomenea.

— Să-ți explic eu, începu Ades cu convingere. Dar Manuela îl apucă de braț şi-1 trase mai departe. Sub o hală mare de scânduri, cât un hangar, luminată cu becuri mari, țipătoare, la sutele de mese înghesuite, erau oameni de toate felurile, care beau bere cu halba şi mâncau mititei. Pe o estradă cânta un taraf de lăutari, pe alta o fanfară, iar la mijloc nişte fete costumate picant, dansau. După balet veni un comic care făcu mai multe scamatorii fără haz. Sfârşi, împroşcând lacrimi pe ochi, spre nedumerirea mulțimii, prin două tubulețe de cauciuc în coloarea pielei, disimulate cu meşteşug de sub perucă, în lungul sprincenelor. Ades îl aplaudă cu entusiasm.

După ce se plimbară cu automobilul electric, care abia se mişca, greoiu ca o broască țestoasă, ceea ce nu-1 oprea pe Ades să se arate emoționat, intrară în „tunelul groazei". La cotiturile drumului apăreau prin surprindere fel de fel de tablouri macabre. Prin aer atârnau benzi de hârtie care foşneau şi, luate de curent, îți atingeau fața, părând în întunerec nişte duhuri plutind sub plafon. Țipară bineînțeles, fără sfială, luându-se parcă la întrecere care se poate speria mai tare şi băgară o groază cumplită în câteva perechi aflate înaintea şi în urma lor. Trebuiră să se dea în lanțuri, de mai multe ori şi una peste alta toate acestea pe Manuela izbutiră să o amețească. La plecare, aveau brațele pline cu lucruri cumpărate, sau câştigate la roata norocului. Ajungând acasă, după miezul nopții, Ades îi mai puse deasupra şi lucrurile lui, încărcând-o ca pe un pom de Crăciun. Adormi numaidecât şi nu putu să râdă de toată întâmplarea decât a doua zi. când, trezindu-se, găsi, morman în mijlocul odăii lucrurile dela Moşi.

Ades nu era niciodată conform cu el însuşi şi de aceea, o mulțime din gesturile lui rămâneau de neînțeles. Manuela nu înțelegea acum, de ce nu fusese bucuros ca ea să-l conducă la aerodrom. Seara, înainte de a se despărți, el îi spusese:

— N'am mai călătorit de mult cu trenul, dar dacă îmi face ceva rău când îmi amintesc de gări. sunt batistele fluturate la geam. sau pe peron, de cei care se despart.

— Vrei să nu vin mâine? îl întrebase cu îndoială, neputând crede că asta era, într'adevăr, dorința lui.

— Da, mi-ar place mai mult să ne luăm acum, rămas bun.

Manuela încercase atunci un sentiment nou. Nu-şi închipuia ca o altă fată îl va conduce — n'avusese niciodată timp să se gândească la putința de a exista una, dar încercă un sentiment de gelozie pe toți ce aveau să fie acolo în momentul plecării — şi chiar pe avion.

Se rugase, biruită de mâhnire şi de spaimă:

— Ia-mă! la-mă te rog!

— Păi am să fiu zăpăcit, tu EU înțelegi? Trebue ,să am atâtea în gând. Dacă n'am să ştiu cum să mă despart de tine?

— Atunci ai să pleci cu gândul că nici nu te-ai despărțit.

O privise, cu un zâmbet mirat:

— Odată am să mă îndrăgostesc de tine.

Ea îşi plecase pleoapele, peste gândul ei. Ar fi vrut să-i spună:

— Ce prost eşti dacă n'ai văzut asta până acum! Dar nu-mi pasă ce crezi tu, îmi pasă cum eşti.

Linia neagră a pădurii Băneasa începea sa se deseneze în depărtare. Manuela văzu că înaintea zorilor orizontul oscilează; linia lui sumbră pâlpâia vag, ridicâudu-se şi coborînd, ca o pleoapă care încearcă un abia perceptibil clipit. La început crezu că-i o închipuire, că propriul ei clipit făcea să i se mişte orizontul în ochi; atunci îşi concentra privirea, cu pleoapele nemişcate, şi văzu clar, linia orizontului oscilând. Din spre pădure vântul venea pe aerodrom, încă rece, aducând în şuvițe amestecate mirosul umed, al pădurii şi al câmpului, uscat.

Manuela merse până la marginea platformei de beton şi se aşeză pe bara metalică a împrejmuirii din marginea hangarelor. Câteva automobile veniră pe rând din oraş; nu putu să-i recunoască în penumbră pe cei ce coborau. Erau toți îmbrăcați în pardesie de coloare închisă şi momentul întâlnirii lor la această oră avea ceva grav, ca al unor martori care sosesc pe teren, înaintea duelului. Mai târziu recunoscu, după eşapament, automobilul lui Vladimir. Erau mai bine de două săptămâni de când nu-l văzuse. El se arăta foarte atent, politicos, nu rece, dar nici familiar; continua să-i spună pe nume ca unei cunoştințe vechi dar nu părea niciodată turburat de apropierea ei, pe care nici n'o căuta.

— Oare o fi ştiind ce-i între mine şi Ades? se întreba.

Şi după ce îşi vântura gândurile, căutând să vadă cum i-ar fi plăcut, ca el să ştie sau nu, îşi spunea:

— Ar putea s'o înțeleagă şi totuşi cred că n'a înțeles nimic. M'ar privi altfel.

Nu ştia cum altfel ar fi privit-o, dar, față în față cu el, ea nu roşise niciodată, ceea ce însemna ca privirea lui nu-i transmisese nicio bănuială. Nu-şi închipuia că Vladimir avusese mândria să ignore orice gând care ar fi putut deveni umilitor.

El îşi petrecu zilele de dimineață până seara pe aerodrom. Câteva doamne, cunoştințe vechi, din cele ce îi țineau cu preciziune contabilitatea amoroasă, veniră să îl caute aici, în îmbrăcăminte elegantă, cu blănuri pe umeri şi cu voalete pe obraz, fără sa-şi dea seama cât de puțin se potriveau şi cu viața de câmp, şi cu sufletul lui. Se purta la fel de politicos cu toate şi tot din politeță izbuti să fie cu unele, tandru. Intr'atât îşi spusese că Manuela nu-i era destinată, încât împlinirea faptelor îl găsise împăcat. Nu era un timid, dar avea o ucigătoare teamă de ridicol. Nu făcea parte din categoria de oameni care încearcă o sută de gesturi, ca să le reuşească unul. Prefera să renunțe, decât să fie învins. Văzuse în jurul lui atâți oameni biruind, biruind într'adevăr, dar împotriva armoniei firești, punând mâini păroase pe luciuri imaculate, însuşindu-şi bunuri care nu li se cuveneau şi nu li se potriveau. încât ajunsese să aibă oroare de orice gest nechemat.

Ceea ce la el era buncuviință, Manuela luă drept indiferență şi cum cochetăria niciodată nu o părăsi, ea fu înciudată că Vladimir nu mai căuta să-i vorbească. De câteva ori se gândi să-l provoace, telefonându-i; nu în mai puține rânduri fu gata să revină la aerodrom, să reia şcoala, numai ca să i se poată arăta, să-l poată privi cu căutătura ei alintată şi să-l întrebe din ochi:

— Hei, nu te mai interesez?

Dacă nu o făcuse, era fiindcă pentru gesturi se cere mai mult timp decât pentru gânduri; nu avusese când.

Căută să recunoască între siluetele din jurul avionului pe aceea a lui Vladimir şi tresări când îl văzu, uimită cât îi erau de familiare mişcările lui. II recunoştea la fel de bine ca pe Ades, care tocmai coborîse din avion. Amândoi i se părură la fel de apropiaţi şi avu o strângere de inimă că Vladimir plecase pentru totdeauna de lângă ea. I-ar fi plăcut să fie uneori toţi trei împreună.

— De ce nu s'o fi admiţând oare, se gândi, ca o femeie să iubească doi bărbaţi?

Un mecanic se urcă în avion, în locul lui Ades. Ades strânse mâinile tuturor, apoi, zărind-o pe Manuela în penumbră, unde ceilalţi n'o vedeau, veni fuga spre ea.

— Iartă-mă că te-am lăsat singură! îi spuse, apucându-i mâinile. Acum înţelegi de ce nu vroiam să mă conduci?

Manuela îşi scoase pieptenul din buzunarul pardesiului, ca să şi-1 treacă prin păr, cu mişcările-i lungi, cunoscute. Pe urmă, scoţând din alt buzunar oglinda şi roşul, începu să-şi deseneze buzele.

— Ai putea să te ocupi puţin de mine! observă Ades, uimit de îndeletnicirile ei.

Manuela îşi băgă lucrurile în buzunar, întinse mâinile, infingându-i-le în păr şi-1 trase spre ea.

— O, dragul meu băiat! se alintă, lăssâdu-şi capul pe pieptul lui. De ce eşti urîcios? Mă certi fiindcă vreau să-ţi plac? -- <'"

Sub combinezon, la gât, Ades avea un fular de lână alb. Cautându-i obrazul, Manuela îşi trecu buzele peste el apoi rămase aşa, absorbindu-i parfumul, care îi amintea dintr'odată atmosfera din turn, cu toate câte se legau de casa aceea. Câteva explozii înfundate în cilindri, o făcură să tresară; porneau motoarele,

— Draga mea sălbăticiune, spuse Ades, cu un început de nelinişte (Manuelei i se păru că s'a depărtat de ea, că-1 pierde) peste zece zile îţi dau o întâlnire tot aici. Vineri, la ora 6 seara, să te urci pe balustradă, cum stai acum şi să mă aştepţi. Am să caut să fiu punctual.

Manuela îi mai ţinu puţin mâinile, în timp ce el vroia să plece căutându-şi cu ochii drumul la avion. O lumină puternică se aprinse în partea cealaltă a câmpului, în spre pădure.

— Ce-i acolo? întrebă Manuela.

— Îmi marchează direcţia de decolare Cineva strigă, dela avion:

— Damnu Savin!

— La revedere, sălbăticiuneo! Ea îl mai ţinu:

— La revedere şi noroc! Vreau să fii puternic, să învingi! Vino repede, te aştept!

Apoi, străbătută dintr'odată de o profundă afecţiune, se înălţă pe vârfuri şi-şi lipi apăsat obrazul rece de obrazul lui. Ades porni în fugă, spre avion. Îl urmă, stăpânită de o sensaţie nouă şi neaşteptată, un fel de slăbiciune răspândită rece în sânge. Sgomotul celor două motoare, acum i se păru că are un timbru nou, un timbru care în mod ciudat şi inexplicabil răscolea ceva adânc în sufletul ei Nu avu timp să-şi dea seama ce se întâmplă. Ades primea un carnet şi nişte hârtii din mâna unor oameni necunoscuţi de ea. Îşi închipui că sunt comisarii Federaţiei Aeronautice. Alături era Vladimir, îmbrăcat într'un pardesiu negru, care îi dădea un aer solemn. El o văzu şi o salută', scoţându-şi cu un gest larg, pălăria. Alţi câţiva oameni aflaţi în jurul lui o salutară, la fel de politicos. Manuela îşi reveni şi îi privi cu interes, pe toţi; apoi ochii ei se opriră la Vladimir, luptându-se să-i atragă atenţia, dar Vladimir era preocupat de gesturile lui Ades. Acesta îşi pusese casca pe cap şi strângea, în fuga, mâna celor din jur. Când fu mai aproape, Manuela văzu deodată, speriată, că fularul lui era murdar de fard şi o urmă roşie a gurii ei îi rămăsese pe obraz. Atunci înţelese de ce ceilalţi zâmbeau şi-i veni să intre în pământ, mai ales în momentul când Ades trecu prin faţa lui Vladimir. Apoi Ades puse piciorul pe aripă ca să se urce, dintr'un singur salt, deasupra carlingei. Avionul era îndreptat cu botul spre lumina dela marginea pădurii şi, cum Ades stătea acolo sus, pregătindu-se sa

sboare în jurul lumii, i se păru sdrobitor de mare pe lângă ceilalți rămaşi pe pământ. El mai întoarse odată capul; văzând-o în spatele avionului, cu mâinile în buzunar, cu părul scuturat sălbatic de curentul elicelor, îi făcu încă un semn de despărțire. Atunci ea se simți dintr'odată puternică, se simți stăpână pe el, îl simți mic la picioarele ei, pe cât era de mare în fața celorlalți, fiindcă în fața acestor oameni care veniseră să-i cronometreze plecarea, în fața oamenilor peste care avea să sboare, în fața lui Dumnezeu care avea să-i urmărească sborul, el pornea cu roşul ei de buze pe fular şi po obraz.

Cu fața în curent se ridică pe vârfuri, ca şi când ar fi vrut să sboare spre el şi, în timp ce, întărindu-şi motoarele treptat, avionul începea să ruleze încet, ea îi spuse, în gând:

— Te iubesc, da, te iubesc şi sunt mândră, fiindcă eşti mai mare decât toți, şi asta nu te opreşte să te gândeşti la mine!

Apoi o rafală de praf smuls din iarbă, o izbi peste figură. Văzu hainele oamenilor fluturând, în timp ce ei îşi țineau, cu mâinile, comic, pălăriile pe cap, înfruntă curentul cu pieptul înainte, cu capul ridicat, numai cu pleoapele puțin apropiate, cu pumnii strânşi în buzunare, stăpânită de o covârşitoare trufie. Văzu avionul gonind peste câmp, încercând parcă să se urce pe razele luminii din fund, ca pe ale unui astru, depărtându-se, din ce în ce mai uşor. dematerializându-se, până ce se pierdu deasupra pădurii. Rămase nemişcată, cu părul în ochi, cu obrazul încă biciuit de curent şi cu ciudat de răscolitorul cântec al motoarelor, în auz.

Peste câtva timp îi văzu pe ceilalți rotind capetele; i se păru că avionul mai trece încă odată pe deasupra aerodromului, să-şi caute drumul spre Sud-Est, dar ea nu avu puterea să îl urmărească. Rămase aşa, cu ochii pe drumul luat la început de el.

Lumina dela pădure se stinsese, — nici nu-şi dăduse seama când — şi văzu deodată că orizontul se făcuse alb. Ceilalți mai erau încă pe platforma de beton, fumându-şi țigările, pregătindu-se să se îndrepte spre ieşire. I se păru că se trezeşte dintr'un lung vis. Văzându-l pe Vladimir alături, se scutură de această impresie şi revenind la gesturile ei obişnuite, îi ieşi înainte, umezindu-şi buzele, căutându-l pe sub sprincene, cu privirea aceea grea pe care el o cunoştea de atât timp. Statură o clipă față în față, stânjeniți, ca doi străini care se regăsesc singuri, după ce sicriul unui prieten comun a fost băgat în pământ.

— Ce mai e la voi? îl întrebă.

El răspunse, cu un aer obosit:

— Bine; sburăm.

— Ce fac băieții?

— Bine.

— Kaizerul?

— Cum îl ştii.

— Am vrut să vin de multe ori...

Vladimir ridică din umeri. După o clipă, spuse, raspunzând poate multora din gândurile ei:

— Îmi nare rău că ai renunțat la pilotaj.

Ea înțelese însă altfel răspunsul şi întrebă, cu capul plecat pe un umăr, cu o privire cochetă:

— Vrei să revin?

El ridică iarăşi din umeri. Manuelei i se păru un gest de oboseală, crezu că el e trist şi se înduioşa.

— Ce-ar fi dacă l-aş mângâia puțin? se gândi. Ceilalți se îndreptară spre aerogara, după ce veniră să-şi ia rămas bun.

— Ce faci acum? întrebă Manuela.

— Mă duc la radio-ascultare; nu mergi?

Se simți înviorată, să meargă acolo, să prindă mesagiile lui Ades.

— Ba da, răspunse, merg bucuroasă, dacă mă lasă şi pe mine.

Stația de radio-telegrafie era numaidecât în spatele aerogării, într'o clădire mică de zid, ca un cub cenuşiu; părea o jucărie atârnată de firul care cobora dela antenă. După o săliță şi un mic birou, în încăperea mai mare care urma, Manuela văzu pereții acoperiți de aparate, plăci negre de ebonită, cu butoane, lămpi, rezistențe şi indicatoare. Numai un singur colț al stațiunii era în funcțiune; un tablou avea lămpile aprinse şi în fața lui un om stătea cu casca de radio la urechi. Pe o poliță a tabloului, deschisese un caiet lung, ca o condica în care se pregătea să scrie. Ades urma să trimită mesagii din jumătate în jumătate de oră. Primele douăzeci de minute trecuseră şi radiotelegrafistul îşi pusese aparatul în funcțiune, gata de ascultare. Manuelei i se păru dintr'odată că descoperă în el un vechiu prieten; se aşeză alături, privindu-1 cu simpatie, nerăbdătoare să afle prin el, gândul lui Ades.

Vladimir se aşezase pe alt scaun, lângă fereastră şi aştepta atent, cu cotul rezemat pe genunchi.

— Cât e ceasul? îl întrebă Manuela, - Cinci fără şapte.

— La cât a decolat?

— La patru treizeci.

— Am timp să fumez, spuse, înfrigurată.

îşi scoase din buzunarul pardesiului o țigară turtită şi o duse la gură cu mişcarea aceea cunoscută, potrivind-o cu vârful limbii, şi răsucind-o, ca să se umezească de jur împrejur. Era o țigară dela Ades. Dela primul fum, mirosul tutunului i-1 aminti; uitându-i pe Vladimir şi pe telegrafist, se pierdu în gânduri care o readuceau lângă el.

Se trezi la apelul radiotelegrafic, o serie desordonată de piuituri în cască, semănând cu chemările speriate ale unui pui de pasăre rătăcit. II văzu pe radiotelegrafist calm, scriind fără grabă literele, una câte una, în condică. Gândul lui Ades se materializa pe hârtie, ca şi când propria lui mână l-ar fi scris, o înşiruire de litere şi de cifre, din care însă nu putea înțelege nimic. Vladimir veni alături şi cetiră, peste umărul radiotelegrafistului:

YRB-ADS... YRB-ADS...

Era numele aerodromului, urmat de al avionului, semnalul convențional de apel, repetat de câteva ori. Acel *ADS,* ei îi suna în minte ca numele lui: Ades, Ades... anume transmis pentru ea.

Mesagiul fu scurt şi fără nimic important; totul decurgea normal. După câteva clipe el transmise semnalul de închidere a emisiunii, „V, A.", apoi semnă: „ADS".

Telegrafistul îşi scoase liniştit casca şi învârti butoanele aparatului; când lămpile se stinseră, Manuelei i se păru că îl pierde pe Ades, că însuşi sufletul lui se stinge; se înfiora. Afară se luminase; soarele răsărea vesel în fereastră. Acum, în lumina strălucitoare, jumătatea de oră de tăcere care avea să urmeze, în încăperea aceasta cu aparate negre, i se păru că va fi plictisitoare

— Mai rămâi? îl întrebă pe Vladimir, îndoită. Eu aş pleca. Mi s'a făcut somn.

Se simțea într'adevăr obosită. O obosea mai ales aşteptarea, sâcâitoarele jumătăți de oră dintre mesagii, care fragmentau grandoarea sborului, făcându-1 să pară împlinit din bucățele lipite una de alta, prin mâna telegrafistului, cel ce transforma în litere informative undele din văzduh.

Vladimir rămase. Ea fu o clipă înciudată: socoti că rămânea anume ca să n'o conducă; fu înciudată şi deopotrivă măgulită fiindcă vedea în această abținere semnul turburării lui. Nu putu da alt înțeles gestului; nu se gândi nicio clipă că el urmărea înfrigurat sborul, că acesta era faptul care îl interesa acum, singurul fapt care îl interesa, din mulțimea de fapte mici, aglomerate în jurul lui.

La poarta aerodromului nu găsi niciun automobil; merse pe jos, pe marginea şoselei, până la pod, unde, în faţa unei cârciumi aştepta un taximetru. Reveni în oraş cu o impresie ciudată. Era ora plecărilor, nu a întoarcerilor. In loc să primească razele soarelui în obrazul drept, ca de obiceiu când pornea în zori la aerodrom, le primea pe obrazul stâng şi faptul o făcea să nu recunoască străzile, casele, copacii, a căror umbră se distribuia invers.

De lene să nu-şi mai caute cheia între mărunţişurile din buzunare, ajunsă sus, sună. Ii deschise Babirina.

— Ce face mama? o întrebă.

— Iar cu durerea dumneaei de cap!

Manuela ridică din umeri; i se păruse că răspunsul babei ascunde un reproş, ca şi când ea era vinovată, dacă Majeni avea în ultimul timp dese dureri de cap. Fără tragere de inimă, cu o obositoare plictiseală, intră să o vadă.

In camera Majenei, ferestrele erau închise şi obloanele pe jumătate lăsate. Totuşi sgomotele de jos se auzeau, înfundat, neîntrerupt, sâcâitor — claxoane de automobil în deosebi, ajungând până sus ca un bâzâit insuportabil. La trecerea tramvaielor, geamurile intrau într'o măruntă vibraţie; un vizitator nu o simţea, dar pentru cineva care îşi căuta liniştea, stând nemişcat în pat, devenea chinuitoare. Aerul în încăpere era închis; un miros de eter plutea în straturi, neavând unde se pierde. Majeni stătea ridicată în perne, cu părul despletit, cu două codiţe subţiri atârnându-i pe umeri, făcând-o să pară mai bătrână. Manuela o văzu slăbită. Pe gât, sub bărbie, apăruseră o mulţime de riduri şi în codiţele de pe umeri erau împletite şuviţe sure. Îmbătrânea, cu o repeziciune care fetei îi scăpase. Se aşeză pe marginea patului.

— Mă omoară oraşul! şuieră, stins, Majeni.

— Majeni dragă, trebue să mergi să te plimbi; dacă stai toată ziua în casă, sigur că te îmbolnăveşti! De ce nu mergi la şosea, sau în Parcul Carol?

Majeni clătină capul, cu un mic semn de oroare:

— Nu vreau să mai văd atâta lume! Mă oboseşte mişcarea asta'! Poate ar fi fost mai bine să stăm într'un cartier.

— Mamă Jeni, şi pe mine mă obosea la început; o ştii. Câteva săptămâni am crezut că înnebunesc; pe urmă m'am obişnuit. Ai să te obişnuieşti şi tu.

— Tu eşti tânără, Manuela, eu îmbătrânesc. Mă simt din ce în ce mai obosită. Am început să am nervi; ieri am certat-o degeaba pe biata baba Irina. Mă omoară automobilele astea, auzi-le, nu se mai sfârşesc! E unu care trece noaptea, în fiecare noapte pe la trei, cu claxonul apăsat, îl aud dela statuie, venind, crescând, crescând... Doamne, mă înnebuneşte, parcă-i goarna îngerului care să scoale morţii la ziua de apoi! II aud până la capul bulevardului, pe urmă nu mai pot să,dorm. Şi încep tramvaiele; din toate părţile vin, din spre gară din spre piaţă, din spre Obor, din spre Cotroceni, le aud cum îşi târăsc fierăria printre case şi aşa, uite aşa le simt aici, uite aici, în inimă, parca se caţără pe inima mea şi nu mai pot, nu mai pot!...

— Majeni, trebue să întrebăm un medic, trebue să fie o doctorie, să te linişteşti.

— Uite, bromural, în fiecare zi înghit la pastile, şi nu-şi mai fac niciun efect. Am să mă otrăvesc.

— Acum am să stau eu cu tine, n'am să mai plec de acasă, am să te îngrijesc. Dacă-ţi trece capul, căutăm o trăsură, şi ieşim după masă să ne plimbăm la şosea; pe urmă mergem la un cinematograf. Zău, scumpa mea Majeni, să vezi cum ai să te linişteşti!

înduioşată, Manuela îşi lăsă, cu un gest aproape uitat, capul pe umărul maică-si.

— Să vezi ce menaj fericit o să facem noi două, draga mea Majeni! Hai, te rog mult, odihneşte-te, să nu mai arăţi aşa!

Ieşind în hall însă, şi duioşia şi entusiasmul i se topiră. La această oră de dimineaţă, când soarele abia îşi căuta loc prin perdele, când ziua abia începea, fiind ora de sculare a altor zile ea se simţea prea obosită să suporte toată lungimea goală a ei. Nu-i mai plăcea casa, hallul

i se părea prăfuit, odaia ei străină, fiindcă de mult nu mai avusese timp să se regăsească între aceşti pereţi albaştri. Babirina, care intra să deretece, cu basmaua ei neagră legată pe cap, avea înfăţişarea mohorîtă, ca o îngrijitoare de cimitir. Parcă venea să aprindă candelele, la căpătâiul unor morminte.

O întrebă, furioasă:

— Babirina, de ce te îmbrobodeşti aşa? Nici acum nu ţi-e cald?

Baba îşi văzu de treabă, neturburată.

— Apoi eu nu am anii matale, duducuţă. La anii mei nu se cuvine să umblu altfel.

Zece zile, cât trebuia să lipsească Ades, 1 se părură deodată Manuelei înspăimântător de lungi. Dar, simţind zădărnicia oricărui gând fără orizont, îşi spuse că felul cel mai nimerit în care putea să-1 aştepte, era să se înfrumuseţeze pentru venirea lui. O uită pe Majeni şi coborînd repede în stradă, fugi la madam Argenta, să-şi comande altă serie de rochii. Când ieşi, după îndelungate discuţii, se apropia amiaza; jumătate de zi trecuse astfel, pe nesimţite. Curajul îi reveni; n'avea să se plictisească; era sigură că va găsi mereu câta ceva de făcut.

Pe calea Victoriei se revărsase un fermecător val de stofe, şi de mătăsuri. Manuela cercetă rochiile femeilor, cu un interes car@ o făcea să-şi uite paşii. Pe urmă, terminând cu rochiile, începu să privească bărbaţii. Nu-i plăcea niciunul, nu putu să compare pe niciunul cu Ades, nici cu Vladimir şi fu convinsă că nu va găsi în Bucureşti pe al treilea ca ei. Gândul o făcu să se simtă mândră de prietenia lor şi să-i dispreţuiască pe ceilalţi. Ea le fu recunoscătoare amândorora că erau aşa, şi cu gândul la amândoi, se simţi dintr'odată chemată spre aerodrom. Intră în fugă la Capsa, ceru să i se împacheteze un carton mare cu prăjituri, se urcă într'un automobil şi porni. Când ajunse, soarele îmbrăca aerodromul din plin. Cerul era albastru, infinit de înalt, cu desăvârşire curat, fără nicio scamă de nor şi cuarţul din tencuiala clădirilor lucea, ca nişte paiete, dându-le ceva festiv. Coborî şi alergă veselă la staţia de radio, unde se opri, cu nasul turtit în geam. In locul zâmbetului, un văl de nedumerire se lăsă brusc pe chipul ei. Încăperea era goala; nici Vladimir, nici radiotelegrafistul nu se vedeau. Aparatele pe pereţi luceau negru, cu lămpile stinse, dând impresia, pe cei câţiva metri, a unei nesfârşite pustietăţi...

Ultimul mesaj al lui Ades, fusese primit la 9 şi jumătate. Radiotelegrafistul continuase să asculte, neliniştit. Câteva clipe înainte de venirea Manuelei stinsese lămpile; dincolo, la aerogara, sosise tocmai atunci o telegramă dela Alep.

In uşa aerogării, pe care soarele o îmbrăca în lumina lui strălucitoare, Manuela văzu câţiva oameni nemişcaţi. Vladimir se desprinse dintre ei şi se apropie, palid, cu capul plecat.

— Ades a căzut! spuse, când fu lângă ea.

XXVII

Sfârşitul lui Iulie aduse un ucigător val de căldura peste oraş. Numai câteva ore, înaintea zorilor, zăpuşeala se potolea; apoi, îndată ce soarele se arăta pe acoperişurile de tablă, căldura din ziduri şi din asfalt parcă renăştea şi oraşul începea să toropească, încă înainte de a se fi deşteptat.

Prin parcuri şi pe bulevarde copacii îşi lăsau ramurile să atârne, ofilite, ca nişte braţe resemnate şi păreau că ei înşişi dogoresc, că scot căldura cu rădăcinile din fundul aprins al pământului, ca s'o verse în aer, prin frunzele vestejite, ca prin nişte nenumărate aripioare de radiator.

Spre prânz, în asfalt paşii se înfundau moi; chiar granitul negru al pavajului părea înmuiat; înmuiate păreau şi liniile tramvaiului. In lumina orbitoare a soarelui urcat la zenit, străzile semănau cu nişte albii de râu secat.

Oamenii umblau cu hainele pe braţ, cu cămăşile lipite pe spinarea năduşită, cu batiste înnodate la gât, târîndu-se prin umbra zidurilor, fără să-şi dea seama că şi zidurile dogoresc. Mişcarea oraşului era mai moale, vehiculele circulau mai puţine şi mai încet, claxoanele se auzeau gâtuite şi huruitul tramvaielor înmuiat, ca şi când roţile ar fi fost de lemn, iar şinele frecate cu unsori.

— Mai pretutindeni obloanele stăteau toată ziua lăsate: ferestrele erau închise şi acoperite cu hârtie albastră; multe case păreau părăsite şi pe multe străzi ceasuri întregi nu mai trecea decât câte un câine, eu coada moale şi cu limba roşie atârnând până la pământ.

In centru, mişcarea veche continua, în faţa autorităţilor, la ministere, la bănci, la bursă, dar oamenii ieşeau de acolo extenuaţi. Sub apărătorile de pânză desfăşurate peste trotoare, la mese care nu dogoreau mai puţin decât asfaltul, oameni năduşiţi, cu pălăriile de paie date pe ceafă, beau, cu năduf, halbe mari de bere, ca după o clipă căldura să li se ridice din măruntaie, mai ucigătoare.

Era un moment, către ora două, când văpaia lua forme de necrezut, când din asfalt se ridicau parcă flăcări şi aerul juca deasupra, consistent, ca o apă care dă în fiert. Atunci ultimii oameni se târau în câte vreun ungher, căutând o amăgitoare răcoare şi câteva ceasuri oraşul părea cu desăvârşire mort. Câte un automobil care trecea răscolind aerul încins, câte un tramvaiu gol târîndu-se din staţie în staţie inutil, făcea şi mai apăsătoare liniştea fiartă a străzilor.

Abia în spre seară mişcarea începea iarăşi; pe calea Victoriei, chipuri noi, figuri necunoscute, venite parcă din-tr'un alt oraş, ieşeau la plimbare, pe acelaşi spaţiu tocit, dintre Cercul Militar şi Palat; era publicul de vară al oraşului.

La cinematografe se jucau filme vechi, cu preţuri infime, pentru nişte spectatori care se aventurau să suporte pe lângă temperatura străzii, câteva grade în plus.

Dela căderea serii, în Cişmigiu şi în celelalte parcuri, aproape nu se mai putea circula; exasperaţi, omenii veneau să răsufle aici, dar erau aşa de mulţi încât unele clipe aerul între copaci devenea tot atât de apăsător ca pe străzi.

După miezul nopţii vântul aducea, în sfârşit, din afară, adieri proaspete de răcoare, dar zidurile şi asfaltul le înghiţeau numaidecât. Cu toate ferestrele deschise, oraşul adormea chinuit.

Cât dură căldurile, Manuela rămase în casă, cu obloanele lăsate, toropind de dimineaţă până seara, aproape desbrăcată, jos, pe covor. Terasa se încingea, trimitea valuride căldură

înăuntru, nici noaptea nu se răcorea, menținea căldura până în zori, ca un blestemat calorifer. Zadarnic vărsa Babirina căldări de apă pe mozaic; în câteva clipe apa se evapora şi un abur dulceag, leşios, se ridica deasupra.

Migrenele Majenei se întețeau. Ar fi trebuit să plece undeva, într'o staţiune răcoroasă, la munte; se pregătiseră pentru asta, când, o nelinişte nouă începu săi se nască în sufletul Manuelei. Ea nu înțelegea ce îndoieli o frământă; ciudatul huruit de motoare cu care se trezea dimineața în urechi, creştea. In rupturi chinuitoare de vis se vedea pe aerodrom, cu părul fluturat de vânt, cu curentul elicelor pe obraz, cu praful ridicat din iarbă, în ochi. Apoi îl vedea pe Ades, făcându-i semn cu mâna de deasupra carlingei, şi totul dispărea, ca să rămână numai îngrozitorul huruit. Uneori, în locul lui Ades vedea numai fularul alb, cu urmele roşii ale buzelor ei; cineva părea că i-1 bagă în ochi, fardul se transforma într'o pată de sânge şi ea se trezea, speriată, cu pumnii strânşi la gură iar când totul se limpezea, huruitul motoarelor îi mai rămânea în urechi.

Atunci îşi amintea, obsedată, de huruitul motoarelor care îi chinuise copilăria; amesteca momentele de acum cu cele de atunci şi, aproape halucinând, îşi spunea că o legătură trebuia să fie între ele, că fusese predestinată să înceapă şi să sfârşească în acest huruit.

Apoi, auzul începu să-i fie chinuit nu numai la trezirea din somn, ci chiar în timpul zilei. Erau clipe când înlemnea, cu sensația că un avion se apropie şi sboară pe la ferestre; după o clipă îşi dădea seama că urechea ei deforma astfel sgomotul făcut de un tramvaiu, sau de un camion. După un timp auzi huruitul din senin, fără ca vreun vehicul să treacă, fără vreun sgomot exterior. Îşi clătina năucită capul, şi-1 ascundea sub perne, cu un început de exasperare, dar huruitul continua. In această stare se găsea, când începuse să folosească fără niciun rezultat, pastilele de bromural ale Majenei — şi când hotărîră să plece din Bucureşti. Dar înainte de a sfârşi strânsul bagajelor, lângă nelinişteа veche, o alta nelinişte se ivi, crescu, şi deodată cauza ei se preciza.

Manuela se privi în oglindă, înspăimântată şi nu se recunoscu. Obrazul îşi pierduse coloarea, devenise palid, gura i se subțiase, pielea buzelor părea încrețită, cearcăne mari îi. apăruseră sub ochi. Numai ochii erau ca înainte, mari, cu albul-albăstrui al corneei lucind, aproape halucinați. Câteva şuvițe de păr i se lipiseră de frunte, detaliul care i se păru cel mai descurajator; şuvițele parcă nu mai aveau vieață, atârnau ca dintr'o perucă, nu şi le recunoştea — iar sub părul mort, afară de privire, nu mai recunoştea nimic din ființa ei.

Ii fu teamă să li se arate, Majenei, şi Babirinei, astfel — şi din clipa aceea se simți singură. N'avea cu cine vorbi, n'avea cui să se destăinuiască, dela cine cere un sfat. Fără dovadă, îi socoti pe toți din jurul ei duşmani — gata s'o judece necruțător. Apoi îşi aminti de Iosefina şi fu primul gând care o linişti. Încercă să-şi ia altă înfățişare, îşi pieptănă părul, cu mişcări repezi şi lungi, ca să-1 readucă la vieață, îşi desenă gura cu roşu, lărgindu-i conturul şi alergă s'o caute.

Era îndată după prânz. Scările înguste care duceau la mansardă, dogoreau. Ajunse sus cu respirația aprinsă. Aşteptă o clipă înainte de a ciocăni; prin geamul de deasupra uşii văzu, vag, o umbră trecând, resfrântă dinăuntru, de pe pereți şi i se păru că aude pe cineva vorbind. Bătu sfioasă; înăuntru se făcu linişte, brusc. După un răstimp, bătu mai tare; nu-i răspunse nimeni. Se hotărî să plece, dar înainte, mai ciocăni încă odată. Atunci, în sfârşit, umbra reapăru pe geamul mat şi podeaua odăii scârțâi.

— Cine-i? auzi.

Recunoscu glasul Iosefinei; se bucură; se revăzn dintr-odată în atmosfera dela aerodrom.

— Eu, Manuela! răspunse, zâmbind, aşteptând cu mâna îndreptată spre clanță, ca uşa să i se deschidă.

Urmă însă o mică tăcere, apoi Iosefina îi răspunse, încurcată:

— Vrei să vii mai târziu? Manuela, să nu te superi, vino, vreau să te văd! La mine e foarte deranjat. Treci dacă vrei, peste un ceas.

Se plimbă un ceas pe bulevard; ajunse în Cotroceni, la facultatea de medicină. Câțiva tineri în cămăși albe jucau tenis pe terenul vecin. Fetele aveau fuste scurte de doc, strânse pe mijloc şi când săreau cu racheta după minge, îşi desgoleau coapsele până la jumătate. Era multă tinerețe în salturile acestea şi în îmbrăcămintea lor albă. Tot tabloul era foarte tineresc; privindu-l, printre zăbrele, Manuela se simți singura ființă bătrână aici, mai bătrână decât zidurile facultății, mai bătrână decât granitul pavajului, decât copacii umbroşi din care vântul scutura câte o castana, făcând-o să pocnească pe asfalt. I se păru că ea a pierdut pentru totdeauna dreptul de a-şi pune o fustă albă, atât de strânsă pe mijloc, de a juca tenis, într'o zi de vară, de a se arunca după minge, desgolindu-şi coapsele până la jumătatea lor.

Apoi, în locul acestei triste resemnări, neliniştea o cuprinse iarăşi; văzu că trecuse ora. Se întoarse în oraş, aproape alergând. Pe Iosefina o găsi în capot, pieptănată în. grabă, golind camera de tutun.

— Manuela, de când nu te-am văzut! exclamă, îmbrățișând-o. De ce nu mai vii la sbor?

„ Dintr'o privire, Manuela văzu ca Iosefina se schimbase; chipul i se împlinise şi pielea, întinzându-se, devenise mai albă. Ochii îi luceau; nu putea să-şi dea seama dacă acest luciu sau altceva, o făcea să pară mai frumoasă. Fotografia lui Rafail nu mai era în perete. In scrumiera de pe masă, fumegau capete de țigări, nu toate de un fel; unele aveau foița încrețită, îngălbenită şi presată, semn că fuseseră fumate într'un țigaret şi Iosefina nu fuma aşa.

Se aşează pe marginea patului. Aerul în cameră frigea; cuvertura de pe pat era încinsă.

— Cred că am nevoie de sfatul tău, îi spuse fetei, privind-o în ochi, fix, prea fix, şi încercând să zâmbească nepăsător.

Iosefina se aşează alături; îi luă mâinile, cu un gest cald.

— Spune-mi! Mi-ar părea bine să-ți fiu de folos. Gestul ei afectuos o înduioşa, tocmai ceea ce trebuia să evite cu orice preț. Se desfăcu şi urcându-se în fundul divanului, rezemată de zid, îşi scoase o țigară turtită, din buzunarul de pe şold al rochiei, ca s'o aprindă, cu îndemânare.

— Cred că mi s'a întâmplat un accident, vorbi, nepăsătoare, slobozind fumul pe nări.

Iosefina nu pricepu; Manuela îşi căută, cu vârful limbii, un fir de tutun lipit pe buze, şi urmă:

— Mi se pare că am să am un copil.

Fata se ridică spre ea, zâmbind, neîncrezătoare, surprinsă; cu o bucurie mirată îi prinse mâinile. Manuela se sili să-şi păstreze liniştea.

— Tu ştii ce se poate face? o întrebă. .

Iosefina îşi plecă fruntea, surprinsă şi desorientată de felul în care Manuela îi refuza afecțiunea, într'un moment când valuri de afecțiune i se ridicau în suflet, îndemnând-o să se apropie de ea, să o îmbrățişeze, să o mângâie. După o clipă, reveni cu altă înfățişare, cu o privire camaraderească. Căută o țigară şi o aprinse dela țigarea Manuelei.

— Sigur, răspunse. Cunosc un doctor. Nu-i de loc complicat; am să te duc la el.

Un val rece trecu prin inima Manuelei. Îşi simți degetele amorțind.

— E periculos? întrebă.

— Cât de puțin!

Înclină capul, în semn de acord. Socoti că îşi făcuse datoria față de ființa ei — şi cu asta sufletul i se goli de orice sentiment. Hotărîră să meargă a doua zi, îndată după prânz. Apoi, cu glasurile nepăsătoare, vorbiră despre altele, despre vieața dela aerodrom.

— Ce face Antal?

— Bine; la fel cum îl ştii.

Manuela căzu pe gânduri, cu ochii la capetele de țigări din scrumieră. Intr'un târziu întrebă, şoptit:

— Tu... tu te mai gândeşti la Rafail?

Chipul Iosefinei rămase neschimbat; îşi dusa ţigarea încet la gură, trase adânc, apoi se învălui în fum. Glasul ei, înnecat în tutun, se auzi ca dintr'o altă încăpere, încet şi parcă sec:

— De ce întrebi?

Manuela nu răspunse; trase de câteva ori, însetată:, din ţigară. Abia după aceea vorbi, pe gânduri, întrebându-se parcă pe sine:

— Oare toţi morţii se uită?

Iosefina se ridică în genunchi, spre ea, şi îi mângâie obrazul.

— Nu mai vorbi! Te rog, nu mai vorbi! Manuela rămase cu ochii în gol:

— Dacă se uită, pe semne Dumnezeu ştie de ce a lăsat aşa,

Cu mişcări încete, conduse însă de o dârză hotărîre, coborî de pe divan.

— Atunci vin mâine la trei, să te iau, spuse, îndreptându-şi rochia.

— Da; te aştept.

Şi după o ezitare, privindu-i mâinile:

— Ar fi bine dacă ai găsi undeva o verighetă. E de preferat ca doctorul să te creadă măritată; scuteşti o serie de întrebări.

După amiaza era încă fierbinte când Manuela ajunse jos. Porni pe bulevard, în spre centru; trecu pe lângă Cişmigiu. Nu se plimbase niciodată în vara asta aici. Peluzele i se părură inutil de frumoase; se simţi săraca în suflet că nu putea rămâne să le privească. Aproape de calea Victoriei intră la un bijutier, la întâmplare, primul pe care îl văzu şi ceru o verighetă.

Vânzătorul o privi mirat:

— Una?

Intr'adevăr, nimeni nu cumpăra o singură verighetă; micul inel de aur nu-şi putea împlini simbolul astfel. Erau două şi reprezentau un singur lucru, iar unul singur nu reprezenta nimic. I se păru neomenesc, amar de nedrept ca ei totuşi să-i trebuiască unul singur.

Luă perechea, numai ca să liniştească uimirea vânzătorului; când fu pe stradă, bucăţica de aur în buzunar îi făcu bine. O dureroasă şi totodată caldă turburare îi puse stăpânire pe suflet, — tocmai sentimentul de care avea nevoie. Dacă Ades ar fi avut un mormânt, s'ar fi dus acolo şi, cu o tristă împăcare, ar fi aruncat în iarbă inelul ce i se cuvenea. Dar aşa, cum fusese adunat dintre fiarele răsucite în foc ale avionului, era un pumn de cenuşă despre care nimeni nu putea să spună cât e Ades şi cât altceva, străin de fiinţa lui, lemn, pânză, celuloid, sticlă, — tot ce fusese în juru-i şi arsese, până ce se făcuse pulbere. Arseseră, odată cu el, gesturile lui, gândurile şi amintirile lui, arseseră toate firele de legătură dintre ei — şi uneori Manuelei i se părea că acelea ce duceau dela ea la el atârnau acum în pulbere, ca nişte sârme de telegraf rupte de pe stâlp.

La biserica din faţa universităţii băltea, un clopot mic, abia ridicându-se peste sgomotul oraşului. Se însera şi vehiculele circulau cu mai multă furie. Traversă, printre tramvaie şi automobile. Avu un moment de panică, gândindu-se că 1-a uitat pe Dumnezeu. Ajunse în clipa când bătăile micului clopot încetau şi aceasta o făcu să creadă că nu avuseseră altă menire decât s'o cheme pe ea.

De cum intră o cuprinse o răcoare umedă, de peşteră. Biserica era înaltă, fără picturi, cu zidurile într'o singură coloare, un verde aproape negru. Puţină lumină venea din două nişe laterale, care aveau câte o fereastră îngustă şi înaltă. 0 linişte grea cădea de pe ziduri; nu era nimeni înăuntru; nu se auzea nici sgomotul oraşului; numai lumânările care ardeau în faţa catapetesmei, făcând-o să pară suflată cu aur, pâlpâiau.

Manuela luă o mână de lumânări şi înfiorată de liniştea grea a bisericii, trecu prin faţa altarului, aprinzând în fiecare sfeşnic câte una.

— Pentru Buniţa-Anuţ, spuse, în gând, aprinzând lumânarea. Doamne, ai grijă de sufletul bun al Buniţei şi daca într'adevăr există o altă lume, fă-o să nu ştie cât am de suferit.

Aprinse alta.

— Pentru tata... Şi învăluit în fumul lumânării, ca în fumul de tutun în care se topise, îi apăru chipul lui, negru, cu bandajul alb la gât. Mai trăia? Murise?...

Aprinse altă lumânare, pentru Cuțăbuş, mort de bătrânețe şi de ger.

— lartă-mă Doamne, se gândi, că nu ştiu dacă se cuvine...

— Şi pentru madam Georgeta aprinse; — pentru copilăria ei. Apoi altele, în fiecare sfeşnic câte una.

— Pentru Majeni, pentru Amedeu, pentru Babirina, pentru toți ai mei şi pentru toată lumea, pentru cei ce i-am uitat...

Apoi reveni la mijloc, în fața altarului. Ingenunchie pe prima treaptă şi rămase aşa, cu capul plecat, strângând în pumnul amorțit inelele de aur, ca pentru o taină de împlinit postum. Intr'un târziu, clopotul începu să bată iar...

XXVIII

Valul de căldură ținu mai mult de două, săptămâni. In zori, trezită cu chinuitorul huruit în urechi, Manuela îşi îmbrăca o rochie subțire şi se întindea pe covor. Câte o muşcătură de spaimă îi oprea din când în când bătăile inimii. Atunci rămânea atentă o clipă, ascultând, căutând să audă din lăuntrul ființei ei un glas — şi nu auzea decât halucinantul huruit de motor. Erau clipe când, amorțită de căldură, uita unde se află şi se credea iarăşi copilă, în odaia ei de acasă, cu ferestrele deschise spre aerodrom.

Îşi secătuise toate puterile; nu mai îndrăznea să încerce nimic. Zece zile alergase, de dimineață până seara, ca un câine fără stăpân, dela un medic la altul, urcând treptele, după îndelungate ezitări — şi lipsindu-i puterea să sune.

Iosefina o însoțise la acela pe care îl cunoştea. Până să ajungă acolo, Manuela nu se gândi la nimic şi aproape nu-şi dădu seama unde merge. Iosefina intră în cabinet, iar ea rămase în sala de aşteptare, o încăpere ca de spital, cu pereții vopsiți în uleiu alb, cu linoleum pus peste parchet şi cu mobilă de metal. Apoi uşa se deschise; Iosefina scoase capul, zâmbind, făcându-i semn să vină. Abia atunci îşi simții verigheta pe deget şi-i păru că face un sacrilegiu, în numele lui Ades. Intră palidă, tremurând. Primul lucru pe care îl văzu, în mijlocul cabinetului, fu masa albă cu cele două brațe laterale, pe care instinctiv îşi dădu seama că se va urca., să-şi arate, într'o poziție hidoasă, goliciunea.

Medicul era un bărbat încă tânăr, cu o față prelungă, aspră, dar cu ochii blânzi, poate verzi şi cu o sburătură de alb la tâmple. Avea ceva plăcut; inconştientă îi aruncă privirea ei curbă, pe sub sprincene, umezindu-şi buzele cu un gest ca şi provocator.

El îi ieşi înainte, zâmbind:

— Să nu te sperii, mica mea doamnă; n'are sa ti se întâmple nimic rău. E primul?

Manuela se înroşi. Iosefina răspunse pentru ea:

— Da.

— Cu soțul dumneavoastră sunteți de acord? mai întreba medicul, poate ca să îndeplinească un ceremonial, dela început neatent la răspuns.

Iosefina răspunse iarăşi:

— Da.

Manuela nu mai auzi, nu mai înțelese nimic; capul începu să-i vâjâie şi iarăşi i se păru că aude un huruit îndepărtat de motor. Rămase atentă, aşteptându-l să se apropie, cu ochii fixați în gol. Se trezi dusă de braț, spre masa din mijloc. Medicul continua să-i zâmbească, binevoitor.

— O să vedem îndată ce avem de făcut. Fii bună şi urca-te aici! spuse, potrivind brațele laterale ale mesei, la o anumită înălțime.

Manuela înțelese dintr'odată rostul lor; se văzu desgolită, răsturnată pe spate, cu picioarele în lături pe aceste susținătoare; imaginea o îngrozi.

— Nu, nu! se smuci, speriată, ducându-şi la gură amândoi pumnii strânşi.

Medicul se opri, zâmbind mirat. Iosefina o apucă de umeri, mângâind-o şi încercând s'o împingă spre masă.

— Dar, dragă Manuela, nu ai de ce să te temi. Şi mie mi s'a întâmplat; te asigur că n'ai sa simți nimic.

— Nu! se apără Manuela,

Dacă s'ar fi putut s'o doară şi numai atât! Să întâmpine întreaga durere pe care o poate suporta un organism omenesc, dar să nu se urce, hidos, cu picioarele pe acele rezemători! Se smuci; fără să-şi poată aminti gesturile şi paşii de până acolo, se trezi singură, în mijlocul străzii, cu poşeta atârnându-i între două degete, cu părul fluturându-i în ochi.

Nu se mai intoarse la Iosefina. Câteva zile aşteptă încremenită;, apoi valul de spaimă reveni, mărit. N'avu nici acum curaj să se spovedească Majenei. Intr'o dimineaţă se duse la Amedeu, sperând în chip absurd că se va putea spovedi lui. II găsi cetind, la masa mare din mijlocul odăii şi făcând însemnări, mărunt, în caiet.

— Acum ştiu, simt, unde este hotarul între fizic şi metafizic, îi spuse el. Jumătate din fiinţa mea e dematerializată; stau cu un pas aici, cu un pas dincolo, peste acest hotar. Intr'o mână îmi ţin creierul, în alta sufletul; fiinţa mea nu mai are niciun secret pentru mine. Ştiu de unde venim; ştiu ce este suflarea lui Dumnezeu care ne-a creat.

Apoi se întoarse, cu o gravă linişte pe figura şi aplacându-se spre ea, cu un deget ridicat misterios, îi şopti:

— Intr'o zi am să stau de vorbă cu Dumnezeu!

Manuela se ridică să plece. La uşă, Amedeu o opri, clipind nedumerit, ca un om care deschide ochii peste altă lumină:

— De ce'-ai plecat? Vroiam să te mai întreb câte ceva. .N'am mai fost de mult pe la voi. Ce mai faci tu? Şi Jeni?

Apoi, zâmbind, în faţa ochilor ei încremeniţi:

— Şi totuşi nu sunt nebun! Nu te uita aşa la mine. Sunt doar un om care a început să se cunoască. Altfel, e deajuns să închid capacul peste cunoştinţa mea — şi devin la fel cu voi toţi.

Alte câteva zile trecură; Manuela se trezea peste noapte, speriată; i se părea că e cineva alături şi o strigă. Aştepta, fără somn, să se facă lumină. In zori, cu mâinile amorţite răsfoia cartea de telefon, căutând adrese de medici. Apoi se îmbrăca şi trecea de nenumărate ori prin faţa caselor însemnate, fără a îndrăzni să sune. După câteva zile îi veni gândul care i se păru salvator, de a merge la o femeie, să i se spovedească sincer, ca unei femei, nu ca unui medic, să-i spună tot, să nu-i ascundă nimic şi să se lase în mâinile ei. Nu cunoştea niciuna. O alese din cartea de telefon şi se duse. Se găsi în faţa unei fiinţe înalte, slabe, cu bărbia ascuţită, cu un cap aproape triunghiular, cu vopseaua roşie mâncată pe buzele subţiri, şi cu căutătura piezişă. Femeia o privi de sus până jos, bănuitoare; la sfârşit ochii i se opriră pe mâna cu verigheta. Ea văzu şi se feri, speriată.

— Întâi trebue să stau de vorbă cu soţul dumitale, o auzi vorbindu-i, cu asprime.

Sângele îi năvăli în obraz. Doctoriţa îşi mai aruncă odată privirea pe mâna care căuta să ascundă verigheta în pumn şi. urmă, cu un fel de zâmbet batjocoritor:

— Soţul, sau amantul dumitale, nu mă interesează ce e, puţin îmi pasă dacă eşti măritată; toate vă puneţi inel pe deget, când veniţi aici. Vreau numai să vii cu un bărbat; am motive să discut chestiunea cu el.

Manuela plecă, parcă pălmuită; se simţi degradată de aceste vorbe: „toate vă puneţi inel pe deget"; acest „toate", „toate" care o îngloba într'un cortegiu dubios. îşi simţi nu numai fiinţa degradată, îşi simţi micul inel pângărit, mica verigă de aur care n'avea pretenţia să arate ceea ce oamenii văd de obiceiu în ea.

Urmară iarăşi drumuri şi ezitări, în faţa uşilor. Odată se aşezase istovită pe o bancă de pe bulevardul Catargiu; nu-i venea să creadă că la câţiva paşi era casa cu minaret. Atunci văzu, oprindu-se peste drum, un cupeu de modă veche, lăcuit curat cu un vizitiu în haină de catifea vânătă,. Un domn mărunt, albit, îmbrăcat, cu toată căldura, într'un pardesiu negru, cu o umbrelă în mână şi cu ţilindru pe cap, coborî şi intră în casă. Avea ceva demodat şi plăcut, şi cupeul şi domnul care coborîse, cum numai lucrurile foarte vechi pot să aibă. Manuela îşi aminti de medicul din copilăria ei, care se îmbrăca la fel şi umbla tot intr'un cupeu ca acesta, pe la casele bolnavilor. Avu deodată certitudinea că bătrânu în negru trebuia să fie medic. Traversă, şi din poartă văzu în dreapta uşii, mica firmă, cu litere aurite. Cunoştea numele — şi-1 amintea, poate din cartea de telefon, poate din altă parte unde auzise vorbindu-se de el, era al unui mare medic, profesor de obstetrică, foarte iubit de studenţi. Îşi memora orele de

consultaţie şi la capul altor îndelungate ezitări, după amiază reveni, fără inel pe deget, de data asta însă hotărîtă să meargă până la sfârşit, să se lase cu încredere în mâinile acestui bătrân, să cadă în genunchi în faţa lui şi să-i spună:

— Sunt la sfârşitul puterilor; mi-e şi trupul şi sufletul chinuit; scapă-mă, până nu înnebunesc!

Ii deschise însăşi medicul — era un act de discreţie profesională, pe care ea nu-1 judecă — şi o duse, printr'un coridor îngust, paralel cu hallul, într'un mic salonaş, unde aşteptă singură, cu inima strânsă, mai mult de o oră. Dar fu bucuroasă că nu mai era altcineva aici şi nu trebuia să ia o atitudine convenţională. Se înserase, zidurile cenuşii ale curţii interioare unde dădea fereastra salonaşului se înnegreau, când veni medicul. Pe coridor era aprins un bec puternic şi capul lui albit, luminat din spate, părea învelit într'un nimb. Avea un halat neverosimil de alb, de o curăţenie care îl făcea aproape nematerial. Cu zâmbetul lui, blând, Manuelei i se păru bun ca un înger. O luă de braţ, părinteşte şi o duse, la capătul coridorului. În cabinet se aşeză pe un scaun de metal alb.

— Fii bună şi stai! îi vorbi, arătându-i în faţă un scaun asemănător.

Manuela se aşeză.

— Acum spovedeşte-te, domnişoară! reluă, continuând să-i zâmbească, privind-o pe deasupra ochelarilor, cu ochii puţin înroşiţi de neodihnă.

Şi Manuela care venise să se spovedească, nu mai putu spune nimic. Halatul alb al medicului i se păru deodată negru şi în loc de medic, ea văzu un procuror, cu zâmbetul drăcesc, aşteptând ca ea să-1 denunţe pe Ades. Ce rost avea să-i spună acestui om străin, toate sbuciumatele ei întâmplări? Încerca să zâmbească.

— Domnule doctor, şopti, stânjenită, am nevoie de ajutor.

—Aşa, aşa! făcu bătrânul, clătinând din cap, blând

— Nu-ţi fie teamă, frumoasă porumbiţă!

Vorba aceasta o făcu să tresară; i se păru că nu se potriveşte cu înfăţişarea lui şi ridică ochii. Văzu că acum el arăta altfel, sau că îl văzuse altfel la început. Pleoapele înroşite sub ochelari aveau ceva bolnăvicios şi buza de jos, desprinsă de cealaltă, atârna, cu un mic tremur desgustător; în colţul gurii îi apăruseră pete albe, de salivă.

— Ţi-e frică de un om ca mine? urmă medicul, cu un glas care acum nu mai părea bun, ci dulceag.

II văzu aplecându-se spre ea, simulând că vrea s'o privească mai bine.

— Un om ca mine, urmă, zâmbindu-i lipicios, nu poate face rău unei porumbiţe ca tine. Nu e aşa de rău ca acela din pricina căruia vii aici.

— Domnule doctor, îngână Manuela Vroia să spună:

— Domnule doctor, nu-mi mai apune nimic, nu mai pot înţelege, nu mai pot asculta, nu mai pot aştepta! Am nevoie de ajutor!

II văzu apropiindu-se mai mult de ea şi vorbele i se opriră în gât.

— De ce sunteţi imprudenţi! o mustră bătrânul. Glasul lui i se păru Manuelei încă odată schimbat, încleiat parcă în gât.

— El urmă:

— Dacă n'ai să mă superi, am să te învăţ ceva, să nu ţi se mai întâmple asta niciodată.

Şi prinzându-i mâinile, strâns, o întrebă, repezind vorbele, cu un fel de răguşeală în glas:

— De cât timp?

Manuela îl simţi tremurând. Răspunse, zăpăcită:

— Nu ştiu; poate de trei luni.

Ochii medicului luciră sub ochelari; petele de salivă din colţurile gurii apărură deodată mai mari, gata să picure.

— Ooo! nu se poate! făcu, strângându-i mai tare mâinile. Cum ai întârziat atât?

Şi, deodată, cu un fel de bucurie deslănţuită, sari în picioare, frecându-şi mâinile uscate.

— Ia să văd! Ia să văd! spuse repede, ehicotind, cu un glas de ştrengar bătrân.

Manuela se ridică, înspăimântată şi scârbita de glasul lui cleios şi de mâinile lui uscate, care se pregăteau să-i umble pe corp. Fu ultimul drum la medici; nu mai îndrăzni să caute altul; nu mai îndrăzni să se gândească la nimic. Atunci veni încă un val de căldură, care o copleşi, — şi căzu într'un fel de moleşeală. Se simţi slaba, prostită, incapabilă să mai reacţioneze în vreun fel.

In aceste zile de zăpuşeală, chinuită de migrene, Majeni stătea despletită în vârful patului, acoperită cu un cearşaf subţire. Uneori semăna aşa de bine cu Buniţa-Anuţ, încât Manuelei începu să-i fie teamă că şi ea va începe să se topească, să piară în perne.

Babirina căra apa cu găleata pe terasa, apoi se întorcea la bucătărie, se aşeza pe un scaun, lângă maşina de gătit încinsă şi, parcă ne mai simţind căldura, parcă îndobitocită, aştepta nemişcată, să fiarbă oalele de pe foc.

Câteodată, Manuela venea să-şi ia singură o limonadă din răcitor. '

— Ce faci Babirina? o întreba moale, privind în gol.

Baba se trezea din toropeală; îşi făcea o cruce repede, închinându-se peste sudoarea care îi curgea gârlă pe dedesubt.

— Ăsta-i focul Sodomei, duducuţă, răspundea, sfârşită. Ne bate Dumnezeu, că prea multe păcate trebue să fie în blestematul de oraş! Iacă, poate mai bine o fi de moşu meu, acu.

Intr'o după amiază, când toropea întinsă pe covor, Manuela simţi, prin crăpăturile obloanelor, că afară s'a întunecat. Se ridică neliniştită şi deschise uşa. Terasa ardea mai tare, iar zăpuşeala în aer crescuse, apăsător. Deasupra cerul se făcuse negru. Jos, în stradă, cei câţiva trecători răzleţi mergeau mai repede, parca neliniştiţi. O mişcare nouă mâna vehiculele; automobilele alergau grăbite pe bulevard şi, în staţii, vatmanii tramvaielor băteau nervoşi din clopote.

Câteva sclipiri luminară cerul negru, pe toată suprafaţa lui, ca şi când nişte reflectoare s'ar fi aprins dincolo de orizont. Fulgera undeva, departe, — nu se auzeau tunetele, nici fulgerele nu se vedeau, ci numai lumina lor resfrân^ă în nori. Apoi, ou un huruit care creştea, tunetele se ridicară din spre orizont, apropiindu-se pe cer. In apa neagră de deasupra, Manuela văzu pânzele destrămate ale norilor fluturând, fugărindu-se, încălecându-se, nori sub nori, fără contur, amestecaţi unii cu alţii şi toţi la fel de negri. O boare umedă căzu de sus, fără să alunge zăpuşeala. Peste terasă o rândunică sburâ repede şi se lăsă să cadă vertical, în lungul zidului, pierzându-se între balcoanele de jos. Apoi un fulger lung se ridică dela răsărit, înaintă pe cer, cu o mişcare neverosimil de înceată, în mişcări descompuse, hârjiind parcă norii, ca un cuţit neascuţit, chinuindu-se să-i spintece, — trecu pe deasupra şi coborî, la fel de chinuit, tremurând, în partea cealaltă, lăsând dela un orizont la altul o dâră de fum, pe bolta neagră.
Orbită de lumină, închise ochii. Când privi, din nou, avu un moment impresia că toată mişcarea oraşului a încremenit. Jos nu se mai vedea niciun pieton; tramvaiele şi automobilele, înnecate în neguri, stăteau parcă pe loc; o mare linişte se aşezase deasupra.

Apoi, urmând acelaşi drum cu fulgerul, un tunet, o profundă pârâitură, se ridică dela orizont. Manuela avu impresia că o catapeteasmă se frânge. Tunetul înainta pe urma fulgerului, printre nori, lărgind tăietura, şi norii se rupseră. Marginile lui se văzură, material, atârnând, ca ale unui uriaş burduf spintecat...

Fugi înăuntru, udă; în urma ei veni, alungată de ploaie, dogoarea terasei. Toată căldura de afară năvăli în casă. Eidică obloanele şi, cu fruntea lipită de geam, cu mâinile date în lături, absorbi în ochi torentul. Ii făcea bine, nu prin ceea ce aducea bun pământului, ci prin furia lui neîmblânzită. Nu ştia de unde vine şi cine o trimite, dar vedea în această ploaie, conlucrarea tuturor forţelor naturii. Privind torentul şi goana înspăimântătoare a norilor sfâşiaţi, pe cer, simţea că sunt forţe atât de deslănţuite, încât nimeni n'ar putea să le oprească, înainte de împlinirea rostului lor, absurd sau logic — nici chiar voinţa care le-a deslănţuit.

Din negru, cerul se făcuse vânăt iar ploaia, într'o vagă lumină care se ridica la orizont în direcția apusului, părea gălbuie. Chiar oraşul, jos, părea gălbui, părea că, răscolit
de ploaie, mâlul a ieşit deasupra granitului şi a asfaltului, să dea străzilor coloarea milenară a pământului pe care se află aşezate, sufocându-1.

După furia începutului, ploaia se statornici. Norii se contopiră într'o singură apă, din care curse până seara. Când se aprinseră luminile şi ploaia stătu, Manuela văzu jos un alt oraş. Becurile erau mai clare; sub lumina lor. copacii de pe bulevard, care atâta vreme păruseră cenuşii, erau iar verzi, un verde curat, lucios, ca şi când fiecare frunză ar fi fost lustruită cu ceara. Totul era curat, înviorat şi strălucitor. Tramvaiele păreau mai noi; caroseria neagră a automobilelor sticlea; sunetele clopotelor şi ale claxoanelor ajungeau până sus în alte tonuri, parcă limpezite.

După două săptămâni, în răcoarea curată a acestei seri Manuela simți, în sfârşit, oboseala. Era însă o oboseală dulce, calmă, în care ea, parca simțea începutul unei limpeziri. Dormi adânc. In zori, când veni să-i închidă ferestrele, Majeni o văzu cu fruntea încruntată, ținând pumnii strânşi deasupra cuverturii. O clipă mai târziu, Manuela se trezi, cu huruitul motoarelor în urechi. La început îl ascultă speriată — apoi, regăsindu-se, o lumină liniştită îi veni în ochi. Era condamnată să audă huruitul motoarelor mereu, mereu., *până la sfârşit,* şi-o mâna într'acolo aceeaşi forță care fugărea norii sfâşiați pe cer. Era, poate, ceea ce se chiamă, un destin. Se supuse, împăcată. Adică, se îmbrăcă şi fugi la aerodrom.

Ziua începea, strălucitoare. Sborul întârziase, fiindcă apa nu se scursese pretutindeni de pe câmp. Abia se scoteau avioanele. II recunoscu pe Kaizer de departe, în uşa hungarului, în salopeta lui cenuşie; sub o umbrelă de soare, alături, stăteau instructorii. Ii recunoscu, pe Budih, pe Oltaru, pe ceilalți. Se regăsi dintr'odată în trecut. Alergă, înveselită şi le strânse mâinile.

— Iaca, m'ai făcut să pierd pariul! îi spuse Kaizerul, supărat.

— Ce pariu, Moş-Ramură?

— Păi, se poate, domnişoară, să nu vii trei luni la sbor?

— Cu cine ai pariat, Moş-Ramură?

— Asta mai mă întrebi şi dumneata acum! Parca nu ştii cine-şi pune mintea la pariuri, cu mine!

O bătaie greşită opri puțin inima Manuelei, Zâmbstul ei se crispă

— Şi cât ai pierdut?

— Păi, fă şi dumneata socoteala, câte un pol pe zî, că eu în fiecare zi am pariat.

— Îmi pare rău c'ai riscat pe mine, Moş-Ramură, dar am să te despăgubesc.

II văzu pe Vladimir ieşind din fundul hangarului. Îşi simți, ca în toate momentele de încercare, mâinile amorțind. Trebui să înainteze câțiva paşi până la el, fiindcă Vladimir se oprise, uimit.

— Ce-i cu tine? o întrebă, nevenindu-i a crede că o vedea aici.

O clipă, cochetăria se trezi în sufletul ei; îl privi pe sub sprincene, cu o căutătură de reproş:

— De ce nu te-ai mai interesat de mine?

— Am telefonat de câteva ori şi mi s'a spus că eşti plecata din Bucureşti.

Intr'adevăr, într'un timp, după căderea lui Ades, nu mai vroise să răspundă nimănui la telefon,

— De ce-ai venit? o întrebă.

— Mai mă primiți la sbor?

— Ai de gând, cu adevărat, să faci ceva?

Strânse pumnii şi răspunse, cu pleoapele lăsate, cu o hotărâre dureroasă:

— Da, îți jur!

Vladimir ieşi în uşa hangarului şi îl chemă, pe Budih.

— Vrei să faci o încercare? îl întrebă'. Să vezi dacă mai ştie ceva, dacă poate ajunge la ceva, să nu mai pierdem vremea degeaba.

— Du-te şi te îmbracă, domnişoara, îi spuse Budih. Întâi sbor cu dumneata.

Manuela alergă la vestiar; îşi regăsi în dulap combinezonul, murdar şi mototolit. O clipă ezită, apoi cu gesturi mecanice, începu să se îmbrace. Auzi afară primul motor pornind şi tresări, findcă îl confunda cu huruitul din vis, sau cu acela din copilărie, care ocupau două compartimente deosebite în memoria ei, dar care se contopeau câteodată, într'un singur ton, halucinant. După o clipă îl deosebi în realitatea lui, cu sunetul mai precis; se linişti. Văzu casca jos; n'o folosise niciodată. Se aplecă, o luă şi şi-o puse pe cap. O urîţea; vru s'o scoată, apoi, cu un sentiment de zădărncie, renunţă. Ieşi, îndreptându-se spre avion cu paşii amorţiţi. Budih se urcase.

— Să fii atentă, îi recomandă. Cred că mai ştii ceva. Ţi-e frică?

Clătină din cap, în timp ce se urca în carlinga; întrebarea i se păru absurdă; în clipa aceasta era sigură că niciodată nu i-a fost frica de avion. Grăsindu-se cu picioarele în palonier, cu mâna stângă pe maneta de gaze, cu dreapta pe manşă, ei i se păru că se ştia de totdeauna aşa. Budih ridică mâna, făcându-i semn să pornească. Cu gesturile cunoscute de mult, Manuela împinse înainta manşa şi maneta de gaze. Simţi rotaţia motorului crescând, ascultând de mâna ei, apoi avionul începu să ruleze încet. Ii căută direcţia, jucând din palonier. Budih dădu aprobativ din cap. Fu ultimul Iui gest pe care îl înregistă. Din clipa aceea nu-1 mai privi, Numai privi nici jos, toate mişcările se desfăşurară mecanic cu inconştienţă iar sufletul ei rămase alături halucinat.

Se simţi apăsată în carlingă — maneta era împinsă până la refuz; tracţiunea creştea. După câteva salturi prin iarbă, avionul ceru singur să se ridice; îl ascultă: trase manşa, şi el se ridică. ;.

Transmisă în tot corpul ei, trepidaţia motorului o îmbăta. I se păru că începe un drum neobişnuit, în zona necunoscută dintre vieaţă şi moarte. Împinse palonierul la stânga, aplecând manşa totdeodată, coordonând cu o preciziune mecanică aceste mişcări, fără să-şi dea seama cine le comanda.

Avionul vira, răsturnat pe o aripă; văzu într'o frântură de clipă, pământul, cu lanurile geometrice, rotindu-se dedesubt.

— Dacă acum s'ar sfârşi! se gândea, îmbătată de sgomot, de înălţime, — de tracţiunea motorului, de atracţia pământului, forţe care se compuneau şi se descompuneau parcă nu în aripele avionului, ci în organismul ei...

Se trezi coborînd, cu motorul redus. Nu ştia când făcuse gesturile; nu se gândi o clipă că Budih ar fi ajutat-o; îl uitase cu desăvârşire, cum se uitase pe ea însăşi. Tot ceea ce făcea, era făcut fără niciun gând. Câmpul îi apăru în faţă, întins, verde, tălăzuindu-se şi urcând repede spre ea. II privi încordată, cu ochii mari, fără să ştie ce mişcări făceau picioarele în palonier şi mâna pe manşă.

— Dacă acum s'ar sfârşi! se gândea. Ce linişte ar fi! Şi ce minune, Doamne, acest câmp verde!

Peste o clipă simţi pământul sub roţi; avionul făcu un mic salt şi iarăşi se aşeză în iarbă. Manuelei i se păru că în sufletul ei, ceva a trosnit.

— Acum s'a sfârşit! îşi spuse, închizând ochii

Când îi redeschise, după un timp care i se păruse imens, şi care, în desfăşurarea lui nu vroia să ducă la un sfârşit, avionul tot mai rula. După câţiva zeci da paşi se opri, cuminte, la punct. Budih se întoarse şi pe deasupra carlingei îi strânse mâinile, entusiasmat:

— Admirabil! Admirabil! îi strigă. Ai făcut o aterisare de as!

Manuela simţi abia acum că mâna care ţinuse manşa îi înţepenise. Budih văzu grimasa ei de durere.

— Nu-i nimic, râse, aşa se întâmplă la început; crezi că trebue să ţii în pumn tot avionul. Mai târziu n'ai să te mai încordezi aşa.

Elevul următor îşi aştepta rândul. Manuela sări jos, încă ameţită. Vladimir venea din spre hangar.

— Cum merge? întrebă, cu neîncredere.

— Admirabil! strigă Budih. Dacă se ţine de treabă, după o săptămână îi dau drumul singură.

Ea îl auzi ca prin vis şi i se păru ciudat că omul acesta mic, cu chipul pe jumătate ascuns sub ochelarii de sbor, vorbea atât de sigur despre destinul ei.

Nu veni însă regulat la aerodrom. Zile la rând cădea într'o grea stare de nepăsare. Rămânea în casă, toropind, la fel ca Majeni, care stătea despletită în vârful patului, în aerul de eter, şi ca Babirina, — nemişcată pe scaunul da lângă sobă, păzind oalele la foc. Apoi, deodată, într'o dimineaţă, se trezea cu huruitul motoarelor în urechi şi chemata parcă de o putere hipnotică, să meargă la aerodrom.

Pe Vladimir îl întâlnea de fiecare dată când venea la sbor, dar faţă de el, încetul cu încetul sfârşi prin a-şi uita toate gesturile dinainte. II privea ca pe un prieten vechi şi pierdut, venit dintr'o ţară îndepărtată, când nu mai ai nevoie de el. Nu-i mai aruncă niciodată privirea aceea ascunsă pe sub gene, nu-şi mai juca buzele umede în faţa lui. După un timp uită să-şi mai înnoade fularul roşu la gât. Se văzu urîta în oglindă, cu casca pe cap, fără păr, — şi rămase aşa, Combinezonul alb era acum murdar. Îşi spuse că va aduce altul, curat, de acasă; odată uită, altădată când îşi aminti nu ava puterea să-1 ia.

Intr'o zi, stând cu Vladimir în uşa hangarului, i se păru că se trezeşte dintr'un vis; făcu ochii mari şi îl privi mirată:

— Am şi uitat de când sbor. Oare nu cu tine am sburat întâi?

Şi după câteva clipe:

— Nu ştiu de ce, mi se pare ciudat să-mi închipui asta.

De atunci, Vladimir sbură în fiecare zi.

— O! O! O! stai încet, c'ai să te propteşti într'o groapă şi ai să vii în bot, să te văd sondă, cu coada pe cer! făcea Kaizerul de pe marginea aerodromului, când îl vedea venind la aterisaj.

Nu-1 mustra pe pilot, bine înţeles, ci avionul, după obiceiul lui.

In ultimul timp, Vladimir decola şi aterisa nervos, surprinzător de desordonat. Nu făcuse de mult timp acrobaţii şi niciodată deasupra aerodromului. Intr'o seară se urcă la o mie de metri, de unde descrise un număr nesfârşit de loopinguri, lăsându-se să piardă treptat din înălţime, până ce se apropie de pământ.

— Ho, ho! ce te-a apucat? făcu Kaizerul, surprins. Elevii urmăreau sborul, uimiţi. Budih se uitase cu gâtul strâmb spre cer.

— Are stofă de as domnul ăsta! zise, admirativ.

Coborînd, Vladimir surprinse în ochii Manuelei, care îl aşteptase, o licărire nouă. De mult timp ea nu mai avuses tragere de inimă să meargă pe jos spre oraş, drumul lor obişnuit, de acum un an.

— Vrei să ne plimbăm? îl întrebă, apucându-i mâna, cu un amestec de tandreţe şi înfrigurare.

In prima jumătate a drumului, o regăsi ca în trecut; apoi ea deodată se posomori. Privirea îi deveni absentă; el îi simţi în mână degetele crispându-se şi cu nimic n'o mai putu schimba.

Lipsi iarăşi, o săptămână. In ziua când reveni, sborul începuse; elevii şi instructorii erau la punct. Cu mâinile în şolduri, Kaizerul stătea în uşa hangarului, trăgând cu urechea la motoare.

— Mihalache, n'o lua razna! Aşa, aşa, mă! bolborosea.

— Domnul Antal e în hangar? îl întrebă, mai mult din obişnuinţă.

Mecanicul făcu ochii mari:

— Domnul Antal? D'apăi dumneata nu ştii că domnul Autal a plecat?

— Unde?

— La Paris, să comande avionul.

— Ce avion.

— Atunci nu ştii chiar nimic, domnişoară? Şi nici în Jurnale nu ceteşti? Că doar au scris, câte pofteşti! Domnul Antal vrea să se urce la zece mii de metri, să doboare recordul lui Romeo Popescu.

Manuela îşi amintea de sborul lui Romeo Popescu, asta primăvară, când stabilise un record de înălțime despre care se vorbise mult. O undă de înviorare o străbătu. Apucă mâinile Kaizerului, cu un gest repede, şi-i vorbi, înfrigurată:

— E adevărat, Moş Ramură? Vrea să bată recordul într'adevăr?

Kaizerul îşi desprinse o mână, ca să se scarpine după ceafă, cu gestul lui domol.

— Acum, om vedea de-o putea să-1 doboare. Până una alta, să chiamă că nu-i sigur nimic Da, mai ştii?! Te pomeneşti că face posna!

Manuela alergă la vestiar.

— O! bunul meu prieten! îşi spuse, înduioşată, urmărindu-1 cu gândul deodată foarte cald.

In clipa următoare se văzu în oglindă, — şi imaginea, ca o altă ființă, pusă să o păzească, să nu-i îngădue nicio amăgire, o chemă la realitate. Se privi, prostită, cu mâinile atârnând moi pe lângă corp, cu şuvițe de păr lipite pe frunte, fără vieață. îşi duse pumnii la gură, sfâşiată.

— Ce folos! Ce folos! îşi spuse. Când se va întoarce, eu va trebui... Eu, n'am să mai fiu!

Şi pe acest fir de gânduri, alergă pe <:âmp$_1$ la punct, să-si aştepte rândul la sbor.

XXIX

Abia în a doua jumătate a lui August, după sboruri intermitente, ieşi Manuela pe „simplă comandă". Era o zi pe jumătate înnorată. De dimineață fusese ceață; — o adiere calmă de vânt risipise negurile. Atmosfera, până la stratul înalt de nori, apărea clară, îmbrăcată într'o lumină potolită.

Veni mai târziu, eu un taximetru şi coborî în şosea, ea să facă restul drumului, oek câteva sute de metri, pe jos. La jumătatea aleei, îl găsi pe Mister Wells, aşezat în iarbă, împiedecând calea cu picioarele lui lungi. Era în cămaşă, desfăcut la gât, cu o pălărie mare de paie pe cap, o ținută care îl făcea să semene mai de grabă a fermier, decât a aviator. Văzând-o, se ridică repede şi îşi scoase pălăria. Intre dinții din față îi rămăsese un fir lung de iarbă, cu care se jucase până la venirea ei.

Manuela încercă să-i zâmbească.

— Ce faci Mister Wells? îi strigă, prieteneşte, întinzându-i mâna.

Băiatul porni alături de ea, aplecându-se într'o parte, ca să pară mai puțin înalt şi răsucindu-şi marea pălărie, cu amândouă mâinile, pe piept.

— Domnul căpitan Budih spune ca în toamna asta o să-ți iei brevetul, începu Mister Wells, cu accentul mai stricat, din cauza firului de iarbă rămas între dinți.

— Azi ies pe simplă comandă, sper

— Mă bucur domnişoară colegă. Dacă îți iei brevetul, am să fiu fericit să-ți dau avionul meu să-1 pilotezi.

— A sosit?

— Daa! E foarte frumos şi foarte sigur; îl țin la Baneasa. Are să-ți placă să-1 pilotezi.

Manuela nu răspunse. După câțiva paşi, Mister Wells continuă;

— Domnişoară colegă, aş fi fericit să pilotezi nu numai avionul meu...

Un val de sânge îi veni în obraz; strângând pălăria pe piept, urmă, nerecunoscându-şi glasul în această îndrăzneală:

— Ci... chiar pe mine.

Se apropiau de, marginea aerodromului. Manuela, răspunse, pe gânduri, de aceea vocea ei păru nepăsătoare:

— Asta-i o cerere în căsătorie, Mister Wells?

— O! O! fu tot ce putu îngâna băiatul, cu obrazul arzând de ruşine.

Ea se opri, rupse de jos un paiu uscat, apoi se întoarse cu fața spre el şi îl privi în față.

— Mister Wells, spuse, frământând paiul în mână, iți sunt recunoscătoare pentru frumoasele dumitale intenții, dar...

Aici se opri. Acestui „dar" îi urmau două răspunsuri, amândouă la' fel de valabile, numai nu la fel de grave.

— Dar, Mister Wells, ar fi vrut să-i spună, nu-mi placi câtuşi de puuțin. Nu că n'ai avea ceea ce se cere pentru asta; gusturile mele sunt sucite, Mister Wells. Împlinesc abia nouăsprezece ani şi-mi plac bărbații dela 35 în sus; bărbații care miros a tutun şi au puțin păr alb la tâmple.

Numai că, acest răspuns atât de lung, care îi stătea în minte, era acoperit de altul, mai scurt şi mai greu de formulat:

— Dar, dar, dragul meu Mister Wells, între mine şi dumneata. între mine şi toți oamenii, e o prăpastie. Ai să înțelegi asta mai târziu; poate azi, poate mâine...

Ridică ochii şi îl văzu în faţa ei; aşteptând răspunsul, devenise palid. Un zâmbet obosit i se deschise în inimă. Putea să promită totul şi acelaşi lucru mai multor oameni, puteai să iscăleascâ orice poliţă: totul avea să fie plătit şi şters cu un singur gest.

— Dar, Mister Wells, îi spuse, să lăsăm să mai teacă un timp. Ai putea să te gândeşti şi dumneata, m'aş gândi şi eu. Ce-ar fi Mister Wells, s'o amânăm pentru la anul?

Băiatul se înroşi şi înclină capul, cu un gest speriat.

— Foarte bine!

— Nu notezi? râse silit. Mistcr Wells se înroşi mai tare.

— O! O! îngână. Şi nu mai putu spune mmic, Manuela alergă la vestiar, îşi luă costumul de sbor, apoi se îndreptă spre punct. Abia întors din sbor, Budih o aştepta, îi făcu semn să se urce în carlinga din spate. Ea puse piciorul în scară, apoi peste bord, cu mişcări care i se păreau veechi de o vieaţă întreagă. Îşi fixă picioarele în palonier şi, degajată, împinse maneta de gaze. Era ciudat, de necrezut, cât de cuminte o asculta avionul. Decola calm, fără să-şi urmărească mişcările, cu gândul la ceea ce era tragic în cererea de căsătorie a lui Mister Wells şi în răspunsul ei. Ocoli aerodromul la două sute de metri înălţime şi aterisă, cu credinţa că avionul sau mergea singur, sau instructorul îl conducea, cu comenzile din faţă. Nu-i veni să creadă când îl văzu pe Budih ridicându-se şi sărind afară din carlingă.

— Aşa dar, acum, în sfârşit, voi sbura singură! se gândi, — şi îşi simţi întregul corp amorţit. Voi fi singură, faţă în faţă cu destinul meu!

— Ştii tot ce ai de făcut îi spuse Budih. Vezi numai să fii atentă! In orice caz, băieţii ţi-au pregătit sticla de şampanie, adăugă, arătând spre punct, unde ceilalţi îi zâmbeau, făcându-i semne de încurajare cu mâinile.

Văzu fanionul roşu al şefului de pistă ridicându-se încet — în direcţia sborului şi cazând brusc, cu, o mişcare hotărîtă. Mişcarea se transmise parcă braţului ei; se pomeni apăsând maneta de gaze; avionul începu să ruleze. >

— Acum voi sfârşi, îşi spuse, şi nimeni nu va şti ce s'a întâmplat cu mine!

Trepidaţia motorului i se transmitea în organism, cu o obositoare sensaţie de narcoză. Simţi izbiturile uşoare ale roţilor în iarbă.

— Acum ne pierdem greutatea, se gândi. Dacă acum cineva ne-ar împinge cu un singur deget în sus, ne-am ridica dela pământ, ca un fulg.

Fără să-şi dea seama cum, răspunzând mecanic solicitării avionului, trase manşa care era împinsă înainte şi văzu pământul depărtându-se. In faţă, dincolo de căpiţele înşirate până la şosea, un cal împiedecat păştea în mirişte. Manuala se gândi la calul pe care îl fugărise odată Ades. O clipă avu sentimentul că Ades e în avion. Mirosul de cauciuc încins, de benzină şi de uleiu ars al carlingei, peste care plutea parcă acea adiere dulceagă a tutunului cu gust de smochină, — apoi curentul pe care îl simţea la urechi, trepidaţia şi sgomotui motorului, totul, o clipă i-1 aminti pe el. Pe neaşteptate, calul începu să alerge, cu o vitesă neverosimilă, alunecând din faţa aripei stângi, pe sub fuselaj, ca să dispară sub aripa dreaptă devenită dintr'odată parcă mai mare. Îşi dădu abia atunci seama că avionul făcea un viraj, că nu calul fugise, ci întreg pământul, cu miriştea şi cu căpiţele de fân pe care, peste o clipă le găsi stând nemişcate, în bordul celălalt. Privi acul altimetrului: arăta 200 de metri, ca în toate sborurile de şcoală făcute până acum şi se miră că s'a oprit la această înălţime. Nu-şi amintea s'o fi voit. Parcă avionul îşi găsea singur vechile lui drumuri prin văzduh.

Descoperi în faţa planului aceleaşi repere de totdeauna: colţul păduricii de salcâmi, cumpăna fântânei, cantonul cu acoperişul roşu. In apropierea grupului de plopi, câmpul începu iarăşi să alerge lateral, prin faţa aripei — şi, uimită, Manuela îşi dădu seama că făcea un alt viraj, în locul de totdeauna, îndreptându-se cu hoţul spre aerodrom. Văzu hangarul în faţă; se surprinse trăgând numaidecât, automat, maneta de gaze. Trepidaţia avionului se potoli, botul se înclină singur în jos, liniştit, dar, în mod inexplicabil, huruitul motorului nu se micşoră. 0 mică spaimă îi trecu prin inimă. O clipă i se păru că maneta s'a desarticulat de

carburator şi ea nu mai poate comanda motorului. Neliniştită, o încercă repede, de câteva ori, manevrând-o înainte şi înapoi. Simţi totuşi motorul reacţionând, tracţiunea lui mărindu-se şi scăzând, odată cu mişcările manetei — dar huruitul rămase neschimbat. In timp ce marginea aerodromului se apropia repede, ea avu deodată, cu spaimă, sensaţia că sgomotul din urechi era al altui avion, care sbura alături şi cu care avea să se ciocnească înainte de a ajunge pe pământ. Era un huruit mai amplu, cu un timbru complex, ieşit din îngânarea mai multor motoare, (huruitul care o urmărea în somn, persistând de data aceasta în realitate, dând clipei ceva halucinant.

Mecanic, scoase capul în afara bordului, să caute locul de aterisaj. Curentul o izbi în faţă, cu o violenţă la care nu se aşteptase. Şi atunci, deodată, din această sensaţie şi din huruitul obsedant care o urmărea, ea refăcu, fulgerător, în minte, momentul plecării lui Ades, când rămăsese pe aerodrom biciuită de curent. Recunoscu, deodată, timbrul motoarelor lui şi. cutremurându-se, înţelese că al lor era huruitul care o urmărea de atâta timp.

Se trezi cu mâna înţepenită în manşă, cu picioarele jucând în palonier, rulând prin iarbă, în spre punct. Budih veni în fugă, să-i spună ceva; era bucuros. Nu-1 auzi; auzi numai huruitul motoarelor. Apoi Budih se întoarse cu mâna ridicată, spre şeful de pistă. Manuela văzu fanionul roşu agitându-se; îşi dădu seama că trebue să decoleze din nou. Împinse maneta de gaze; sgomotul motorului, crescând, se contopi cu sgomotul din urechile ei şi ea se simţi dintr'odată liniştită, ca şi când, prin amestecul acestor sunete, ar fi început să se contopească însăşi destinul ei, cu al lui Ades.

După câteva salturi prin iarbă, avionul se ridică uşor, sigur, de parcă, prin construcţia lui ar fi fost ferit de greşeală. Văzu iarăşi calul, care păştea în acelaşi loc; căpiţele de fân, peste care vira, îi alunecară pe sub aripe. Celelalte repere se scurseră în lungul fuselajului; acul altimetralui se opri, în mod inexplicabil, la 200 de metri. Totul avea să se întâmple poate aşa, la infinit, până ce mâinile aveau să-i înţepenească pe comenzi, făcând mişcăiri de care ea avea să nu-şi dea seama. O undă de răzvrătire o străbătu. Îşi concentra, dureros de ascuţit, atenţia la comenzi şi la aparate, rezistând mecanismului interior care dădea drumul mişcărilor vechi. Merse înainte,' cu dinţii strânşi, până ce altimetrul ajunse la 300 de metri. Atunci se simţi altfel: se văzu ruptă de pe traiectorie, sburând în sfârşit prin propriile ei puteri, şi aşa abia, se găsi singură. Acum îşi dădu seama, limpede, că locul din faţă era gol, că se afla numai ea, cu conştiinţa ei, în văzduh. Un sentiment de mândrie, amestecat cu unul de tristeţă şi poate cu unul de zădărnicie, încă nu bine conturat, îi luă fiinţa în stăpânire. Se simţi legată de avion, împărţind solidar soarta cu el, şi-i fu milă în aceeaşi măsură, de amândoi. Cu dinţii încleştaţi, împinse palonierul, înclină manşa, virând în spre oraş. In treacăt, avionul oscilă; i se păru că sborul devine nesigur. Găsi că e firesc, că încercarea nu va mai dura mult timp, că încordarea amândorura, a ei şi a maşinei, se va topi — şi prăbuşirea va urma.

Câteva neguri trecură prin faţă; le simţi umede, pe obraz; amestecate cu mirosul benzinei îi dădură impresia că-s un alcool volatilizându- se, acel insinuant ,,Black-lily ", al lui Ades.

Cu o jumătate de curiozitate, indiferentă la scurgerea acestor momente intermediare, scoase capul în afara bordului şi privi jos. Aerodromul rămânea în stânga. Recunoscu fiecare detaliu al lui: hangarul cu acoperişul de tablă ondulată, lucind incert sub lumina opacă; pista cenuşie din faţa lui; câmpul, cu cercurile albe în jurul punctelor periculoase, rău nivelate. O bună parte din vieaţa ei se lega de acest câmp: Ades şi Vladimir — şi avioanele lor, unul roşu, altul albastru, şi atâtea simţăminte de neînţeles. Văzu cele trei grupe de elevi, pe aerodrom... O umbră mişcându-se în faţa hangarului... Era poate Kaizerul, urmărind avionul cu ochii pe cer şi de sigur borborosind, în felul lui:

— Ho! ho! Jenică, unde ai plecat?

— Iţi cer iertare Moş Ramură, că Jenică nu va mai veni înapoi!

Privi în gol, spre ceilalţi.

— Îmi pare rău că. vă las! se gândi. De toți îmi pare rău! De tine, Niculiță-cel-Cuminte; a fost o vreme când n'am avut altceva de făcut decât să te botez așa! Și de mica ta nevastă blondă, Arabela! Budih, fiindcă te miri acum de răzvrătirea mea, iartă-mă că am părăsit drumul pe care de atâtea ori m'ai dus tu; mi-ar fi plăcut să merg pe el până m'aș fi plictisit, mi-ar fi plăcut chiar dacă n'aș fi știut de ce. Mister Wells, nu te supăra că te-am amăgit; vei fi un logodnic foarte nedumerit, și altă neplăcere nu vei mai avea.

In spre oraș câmpul se vedea neclar, verde-cenușiu, cu mari pete galbene și negre. Prin unele părți se ara, pregătindu-se pământul pentru semănăturile de toamna. Acest peisagiu, văzut din avion, îi era Manuelei cunoscut cu toate amănuntele lui, cu calea ferată ale cărei șine albe luceau pe cenușiul terasamentului, cu cantonul înconjurat de salcâmi, cu linia șerpuită a Colentinei și a lacurilor ei și cu satele dimprejur. La un cot, al apei, păduricea de stejari lucea arămiu.

Se gândi la Vladimir, despre care, dela plecarea lui nu mai știa nimic.

— Numai supărări ți-am făcut, se gândi, și va trebui să sfârșesc supărându-te iarăși pe tine!

Merse mai departe, în spre oraș, continuând să urce; altimetrul arătă 400 apoi 450 de metri. Orașul se vedea în față, îmbrăcat ca de obiceiu în pâclă. Vreo câteva acoperișuri luceau, câteva ziduri scoteau pete albe, restul era o întinsă apă cenușie. Văzu gara, cu pânza ei de șine lucitoare, învelite în fum de locomotivă; mai departe era triajul, un întins furnicar de vagoane, iar între gară și triaj, manufactura de tutun, și parcul de locuințe, ascuns între copacii verzi. Se gândi la Amedeu și la întrebările lui ciudate. Nu știa dacă el a găsit răspunsul, dar părea, că ea îl întrevede în acest sbor final.

Părea că înțeege, în sfârșit, ce fusese până acum și ce începea aici, după ce, răzvrătindu-se. sbura pe răspunderea ei. Acum se simțea altfel, într'adevăr: era parcă pentru totdeauna ruptă de pământ. Nicio părere de rău pentru propria ei ființă nu o chema în urmă; avea numai o infinită milă de cei rămași jos.

Huruitul egal al motorului în urechi, trepidația lui răspândită în organism ca un anestezic, mirosul de benzină, ca de alcool, o îmbatau. Îi amorțeau și membrele și sufletul. Sângele îi alerga prin vine, fără temperatură... Și ea văzu deodată, limpede, ca și când s'ar fi privit din afară, că între organismul și vieața ei era acum un hotar distinct: părea că sufletul i s'a desprins de trup și îi urmează sborul, supraveghind-o din carlinga liberă din față, unde până acum un timp fusese Budih.

Avu în clipa aceea sensația că e mai puternică decât toată lumea. Îmbătată de nemărginirea spațiului, se simți mai puternică decât ea însăși. Intr'un vârtej de gânduri care se rostogoliră tumultos, își aminti tot ce învățase despre legile sborului — dar așa cum erau formulate de oameni, legile se refereau numai la avion, niciuna la organismul și la sufletul care îl însoțeau. Și totuși, nescris în legi, ea simțea acum, undeva în ființa ei, motorul trăgând, ca de o coardă, trăgând dureros înainte — și, din același loc, pământul trăgând, de altă coardă, în jos.

Urmări, îmbătată, sensația și o văzu, în clipa următoare, crescând înspăimântător. Crezu că inima i se rupe, ca și când într' adevăr ea, nu aripele, ar fi purtat greutatea avionului în văzduh. In această sfâșiere, i se păru că surprinde întregul rost al sbuciumului de până acum.

Era ceva în afara ființei ei, undeva sus, ceva ce o chema, mai mare decât legile oamenilor, mai mare decât legile lui Dumnezeu, decât Dumnezeu însuși, — o chema, din spatele pânzei pe care o flutura chinuitorul huruit de motor.

Se văzu desfăcută de ființa ei terestră, sburând, sburând în sfârșit, cu adevărat, în sensul cel mare al acestui cuvânt. Vieața ei se opri aici. Cum și-ar fi dat brațele în lături, cu pieptul avântat spre cer, avu credința că se aruncă în eternitate, pentru totdeauna desfăcută de pământ.

Dar, brusc, scurt, ca o străfulgerare, o sensație nouă o izbi, aruncând-o, cu o forță de nebănuit, în altă baie de gânduri. O clipă rămase încremenită, cu o pânză cenușie peste cuget.

Nu înțelese nimic din sensația aceasta cutremurătoare. Apoi puterea ei crescu, se ridică, în huruitul motorului — şi când ajunse deasupra lui, răspândi, în întregul spațiu gol, o strălucitoare fâşie de lumină.

Cugetul Manuelei se limpezi: îşi dădu seama că nu e singură, că o altă ființă îi însoțește drumul. Spaima, uimirea şi voluptatea fură tot atât de mari. Inima i se înnecă; şi-o simți grea, atrasă spre pământ, incapabilă să mai suporte descompunerea celor două forțe, — forța pământului trăgând în jos şi forța motorului trăgând înainte, — din care se năştea sborul. Nu era singură şi în clipa următoare înțelese de ce. Simți cine era nou aici; nu-i veni să creadă şi simți totuşi o ființă alături de ea. O simți material, mişcându-se, îi simți micile lovituri în pântec, cu o fermecătoare brutalitate şi în aceste mişcări refăcu, fulgerător, întreagă, însăşi imaginea lui Ades.

O crispare, care nu era durere, nici teamă, semnul unui simțimânt de nedefinit, îi acoperi fața. Şi prin acest simțimânt inexplicabil, se văzu, violent, chemată jos.

Îşi găsi deodată în suflet, înscris cu o înspăimântătoare claritate, adevăratul sens, terestru, al ființei ei — şi se cutremură de distanța care o despărțea de pământ.

Pierdută, îşi încleşta mâna în manşă; privi peste bord: avionul sbura strâmb, înclinat pe o aripă. II îndreptă, tremurând, nesperând că acum comenzile o vor mai asculta, acum când se regăsea, atât de omeneşte, legată de sol.

Căută eu ochii împăienjeniți un repor, să se orienteze. Abisul o amețea. Carlinga goală din față îi arăta abia acum gravitatea gesturilor ei. Era răspunzătoare de toate mişcările avionului; ea, prin singura-i forță, trebuia să-1 aducă jos. Nu speră că va fi în stare — şi din acest gând, spaima se ridică, acoperind orice judecată şi orice alt sentiment.

Recunoscu, amețită de înălțime, luciul Colentinei, dedesubt. Căută oraşul, dar oraşul era în bordul celălalt. Îşi .dădu seama că se depărta de aerodrom. Cu membrele amorțite, aşteptându-se ca fiecare gest să fie gestul final, împinse comenzile şi începu să vireze larg, ezitând, căutând cu ochii aerodromul, încordată, păstră direcția într'acolo, fără să vadă vreun detaliu de pe câmp, numai o apă cenuşie tălăzuindu-se dedesubt. înțelese că acela era pământul, un astru, într'adevăr un astru, ca toate astrele din Univers, pe care ea îl părăsise călcând legile Universului, şi neavând puterea să le înfrunte până la cap.

De încordare, mâna începu să-i tremure; ochii fixați pe cercul alb din, mijlocul aerodromului fură străbătuți de ape umede; se crezu pierdută. Din spaimă, văzu botul avionului trecând peste marginea terenului; cu un efort disperat închise maneta de gaze şi împinse manşa înainte.

Avionul coborî oscilând; lovi pământul cu aripa stângă. Auzind trosnetul, Manuela părăsi manşa, strângându-se în fundul carlingei, apărându-şi pântecele cu mâinile adunate deasupra, într'un gest disperat. Cu aripa stângă ruptă, încă uşor din cauza vitesei, avionul făcu un salt desordonat şi îşi înfipse aripa cealaltă în pământ, răsucindu-se în loc, pe vârful ei. Sub pânză, lemnul se frânse şi aripa cedă. Greutatea se răsturnă pe roți, sdrobindu-le. Cu o trosnitură înfiorătoare, avionul alunecă lateral şi se opri, parcă icnind, pe o coastă, peste aripa stângă fărâmată.

Câtva timp Manuela rămase înlemnită, apărându-şi pântecele în mâini. Apoi auzi mai multe voci, ale unor oameni care se apropiau în fugă, strigându-i:

— Taie contactul! Taie contactul!

Ea nu înțelegea nimic. Nu auzea niciun şgomot de motor, şi nu ştia de ce mai trebue contactul tăiat. O linişte adâncă îi apăsa urechile, dându-i sensația că se coboară într'un abis. Chiar vocile celor ce veneau strigând, le auzea parcă prin tâmple, prin frunte, prin creştet, nu prin urechi.

Se ridică, amețită; văzu elicea învârtindu-se cuminte. Cu motorul în relenti, avionul părea că e gata să se scoale din propriile lui zoburi şi să decoleze iarăşi. Ea însă nu auzea sgomotul motorului şi nici nu simțea trepidația lui.

Primul care sosi fu Budih.

— Ce mi-ai făcut? strigă, privind-o încremenit.

Ea nu ştia dacă era speriat, sau mânios. Alături îl văzu pe mister Wells, galben, încercând sa facă un gest cu mâinile lui lungi şi neizbutind. Amorțită, parcă beată, ieşi din carlingă scuturându-se pe mâini; avea sensația că s'a umplut de praf, ca şi cum ar fi trântit-o în țărână un cal. Kaizerul venea în fuga din spre hangar, cu servanții după el iar îa urma lor venea ambulanța, sunând din clopotul de alarmă.

— Te-ai lovit? o întrebă Budih, cu acelaşi, glas, între mânie şi îngrijorare.

Manuela îşi desfăcu legăturile de sub bărbie, şi, cu un gest de oboseala, îşi scoase casca peste cap. Părul i se desfăcu pe umeri; şi-1 flutură.

— Iacă pe Jenică al meu! făcu Kaizerul, consternat. oprindu-se lângă avion, cu mâinile pe piept.

Apoi se întinse peste bord şi tăie contactul. Ea îl urmări curioasă. Elicea îşi înceteni rotația, bătu aerul de câteva ori, în câteva spasmuri ale palelor, şi se opri. In urechile Manuelei liniştea rămase aceeaşi; motorul era departe de ea: nu-1 auzea mergând, nu-1 auzea stând. Îi făcu loc printre cei din jur şi cu paşii liniştiți se îndreptă spre vestiar. Incet-încet, se desmeticea.

— Am rupt un avion! îşi spuse, îngrijorată.

Apoi alungă gândul acesta, apărându-se de el cu toate forțele ființei:

— Nu-mi pasă! Nu vreau să mai ştiu de nimic!

Se îmbrăcă, revenind cu fiecare gest, puțin câte puțin, pe pământ, cu sensația din ce în ce mai puternică, mai clară, că ființa nouă e martoră la gândurile ei, făcând-o răspunzătoare de orice gând şi de orice gest. Nimic nu mai era îndreptățită să întreprindă de aci înainte, la propria ei deliberare.

— Majeni are să înțeleagă! îşi spuse — şi, hotărîtă să i se spovedească, liniştea, ca o mare împăcare, i se coborî în suflet.

In uşa vestiarului o aştepta, zăpăcit, Mister Wells.

— Domnişoara colegă, aş fi fericit dacă ai vrea să încerci cu avionul meu.

Ea îi răspunse, simplu:

— Iți mulțumesc, mister Wells, nu mai sbor. Păru desamăgit:

— Nu trebue să te descurajezi; aş fi fericit dacă aş putea face ceva să recâştigi încrederea.

Manuela îl privi, printre pleoape, cu o căutătură nouă, limpede — şi în glasul ei grav pluti o ciudată seninătate.

— *Am recâştigat-o,* Mister Wells!

Apoi plecă, singură, în spre şosea. La jumătatea aleei simți oboseala. Aerodromul nu se mai vedea; un avion decola peste salcâmi, dar nu-1 auzi. Alături era o căpiță de fân; făcu un pas şi se aşeză în umbra ei. Nu auzea motorul şi auzea fânul foşind. Vedea în față, printre arbori, plugurile arând câmpul. Câțiva gândaci mici, roşii, umblau prin iarbă. Fânul avea un miros dulceag şi prăfuit. Departe, pe şosea, treceau automobile; nu le auzea...

Se rezemă în fân, apoi închise ochii. După atâta timp se odihnea, în sfârşit, şi era o mare linişte în jur, o linişte fără hotar, întinsă pe toate dimensiunile spațiului, până la orizont şi dincolo de el, până la cer şi mai sus. Numai câmpul respira, — şi respirația lui largă, împăcată, o simțea în adâncul ființei, împletindu-se cu respirația ei.

XXX

Era în ziua când Majeni plecase să caute casă. Ca şi Babirina, care ofta după ograda ei, dela un timp simțea o chinuitoare nevoie de pământ, Babirina ieşea pe terasă şi lua pământ din, şghiaburile cu flori, ca să-l resfire în palmă, privindu-1 cu tristețe şi cu neîncredere. Majeni începu să viseze o casă mică, înconjurată de arbori şi flori, la marginea oraşului, într'unul din parcurile care luau ființă şi către care fugea lumea din centru, în timp ce spre centru continua să se reverse, în blocuri din ce în ce mai înalte, mai dese, mai înghesuite, lumea dela mahala.

Babirina. care nu îndrăznea să privească niciodată jos spre pământ, ca să nu-i vină amețeală, văzu pământul ridicându-se la ea. Văzu, departe peste acoperişuri, în spre calea Victoriei, un schelet negru de fier, înălțându-se către cer şi oameni cățărându-se pe el, umblând pe grinzi, cu abisul dedesubt, ca pe nişte trotuare. Ameți, numai privindu-i.

— Trebue că acolo se ridică palatul societății de telefoane, o lămuri Majeni, ea însăşi amețită de schelăria neagră, care făcea o înfiorătoare dantelă pe cer.

Babirina se luă cu mâinile de cap.

— Doamne, fereşte-ne şi nu te mânia pe noi! spuse, alergând la bucătărie, să se aşeze la locul ei pe scaun, lângă maşina de gătit.

Fereastra bucătăriei dădea într'o curte interioară, care se deschidea în jos ca un puț, dar fiindcă baba nu se apleca niciodată să privească în afară, ea vedea numai zidul cenuşiu din față şi se amăgea cu gândul că pământul e la câțiva paşi, dedesubt.

Întreg cartierul se transformase peste vară în şantier. De o parte şi de alta, peste ruinile caselor vechi, tăiate în jumătate de expropriere, când se deschisese bulevardul, se construiau blocuri, figuri geometrice de zid, dând părții acesteia a oraşului un profil strivitor. Huruitul malaxoarelor de ciment, strigătele salahorilor, sgomotul înfundat al grinzilor metalice trântite care făceau să trepideze pământul, praful de cărămidă, umpleau aerul, de dimineața până seara. Noaptea chiar, pe unele şantiere, la lumina sticloasă a becurilor electrice ridicate pe schelărie, continua să se toarne beton.

Când coborî în bulevard, după ce de atâta vreme nu mai părăsise casa, Majenei îi veni amețeală. Mişcarea automobilelor, a tramvaielor, a camioanelor şi a pietonilor amestecându-se printre ele, i se păru mai trepidanți ca oricând. In față era o stație de taximetre. Un şir lung de automobile elegante, limuzine de ultimul model, lungi, grele, cu tapiseria somptuoasă, aşteptau pasageri. Pentru câțiva zeci de lei, ele deveneau un timp proprietatea oricui, a primului venit, care se putea trânti pe canapea ca în casa lui, murdar de praf, cu încălțămintea plină de noroiu, putea arunca scrumul țigării şi chiar țigarea pe tapițerie, sau pe covoraşul de jos.

Văzând-o că aşteaptă nehotărîtă, câțiva şoferi coborîră repede dela volan şi deschizând larg portierele se înclinară în fața Majenei, invitând-o să, se urce. Ea nu se folosea însă niciodată de taximetre când era singură. Nu îndrăznea să se urce într'un automobil străin, să se lase în mâna unui om pe care nu-1 cunoştea. Aşteptă un moment de linişte în circulația vehiculelor şi, aproape în panică, fără să privească într'o parte sau în alta, se avântă peste bulevard, cu ochii la trotoarul celălalt.

Un tramvaiu îi trecu, huruind, prin spate; simți pavajul trepidându-i sub picioare. Un automobil, apropiindu-se cu vitesă mare, claxona strident, făcând-o să tresară. Ajunse dincolo cu inima svâcnind. Peste o clipă, când spaima i se linişti, simți o ascuțită durere de cap, sub tâmple, ca şi când o menghine i-ar fi strâns fruntea. Cu paşi înceți, speriată parcă şi de lespezile de beton cu care era pavat trotoarul şi care parcă i se mişcau sub picioare, se îndreptă

spre stația de tramvaiu, dela colțul bulevardului. Abia în vagon, după ce se aşeză, se simți mai în siguranță, dar vehiculele, trecând pe alături, vijelios, gata să se ciocnească între ele, tot îi mai făceau inima să tresară.

La capul liniei, unde se termina şoseaua Dorobanți, mişcarea era, în sfârşit, mai potolită. Pe strada largă, vehiculele treceau mai rare şi pietonii păreau mai puțin grăbiți. In față se deschidea un parc nou de locuințe. Mai multe străzi plecau din mănunchi, resfirându-se şi pierzându-se sub arbori. Cartierul semăna, într'adevăr, cu un parc. nu cu un colț de oraş. Străzile noi, erau toate curate, asfaltate îngrijit, nu prea largi, păstrând asfel ceva din intimitatea unor alei. Majeni se regăsi dintr'odată într'o altfel de lume. N'avea nimic din caracterul Bucureştiului acest cartier; părea dintr'un alt ținut, dintr'o mică țară curată şi liniştită, dintr'un orăşel la poale de munte, parcă, din Elveția. Colorile erau aceleaşi peste tot: gri-gălbui zidurile, roşii țiglele de pe acoperişuri, verzi copacii -care păzeau porțile, umbrind deopotrivă curțile şi străzile. La un capăt de stradă care se sfârşea în câmp, Majeni văzu, cu uimire, marginea oraşului, marginea lui reală, de unde începea pământul, plin de iarbă şi de flori — şi aproape nu-i veni să creadă că Bucureştiul se sfârşea într'un loc. Insă, pe câmpul verde, deschis larg înainte, echipe de oameni, cu jaloane vopsite alb şi roşu, cu rulete de măsurat şi cu teodolite puse pe trepiede, măsurau locul, însemnau direcții pentru străzi noi, împărțind spațiul dintre ele, în loturi.

Ii fu milă de câmpul acesta, peste care avea să se toarne beton. Oraşul creştea, îşi dădea acum seama, mânca nesățios pământul dimprejur, întinzându-se, după cum blocurile mâncau aerul din centru, ridicându-se spre cer.

Tocmai în marginea cealaltă a parcului, departe de linia tramvaiului, era casa căutată de ea, o mică vilă cu acoperişul de țiglă, ascuțit, cu grinzi de stejar în zidăria albă şi cu flori roşii în jghiaburile de sub ferestre. Ocupând spațiul dintre două alei, avea intrări prin amândouă părțile, separate, pentru apartamentul dela parter şi pentru cel dela etaj. In fața fiecăreia, după portițele de fier, erau straturi cu flori, bine îngrijite, şi arbori mici, tei şi castani nou plantați. Deoparte şi de alta a clădirii se întindeau peluza de gazon, iar în lungul împrejmuirilor de zid. spre vecini, alte rânduri de flori înveseleau tencuiala cenuşie.

La venirea Majenei, două fetițe. îngrijit îmbrăcate şi pieptănate, cu funde albastre în păr, peste buclele lor blonde, în rochii scurte, albe, se jucau cu cercul, în prima grădină. Uşa casei, plină de soare, era deschisă. Înăuntru se vedea o încăpere mare, albă, cu vase smălțuite puse pe pereți şi cu o masă rustică la mijloc. In față, pe mica terasă din capul scărilor, într'um fotoliu de paie, o bătrână, cu părul albit, cu o față blândă, urmărea joeul fetițelor, zâmbind.

Majeni se asigură că era numărul căutat şi împinse portița de fier. Văzând o doamnă străină intrând, fetițele lăsară cercul, veniră fuga spre ea şi se opriră la un pas, salutând-o cu o politeță plină de farmec, îndoind amândouă deodată şi în acelaşi fel genunchii, ca nişte paji blonzi.

Majeni fu cucerită de grația lor, ca şi de înfățişarea casei, de flori şi de soarele care făcea țiglele de pe acoperiş să lucească. Poate si puterea soarelui scăzuse mult în a doua jumatate a lui August; ei i se părea însă că locul acesta îl face să fie mai blând. Le zâmbi, încântată.

— Ați venit pentru casă? întrebară amândouă fetițeile într'un glas.

Majeni confirmă, zâmbind. Ele alergară pe scări, una după alta, să cheme pe cineva dinăuntru.

— Mamă-mare, ciripiră, trecând pe lângă bătrâna din jilț, pofteşte-o dumneata sus.

Bătrâna îi zâmbi binevoitor:

— Poftiți doamnă, o să vină numaidecât băiatul meu; el se ocupă cu casa.

Şi-i făcu loc, în alt fotoliu de paie, aşezat pe mica terasă.

Majeni privi în juru-i nevenindu-i să creadă că se află în Bucureşti..

— Ce linişte e la dumneavoastră! spuse, uimită.

Prea slab se auzea, în depărtare câte un tmmvaiu, sau câte un camion care trecea pe şoseaua Dorobanţi, pavată cu bolovani, sgomote parcă ireale, peste care se ridicau, argintii, glasurile fetiţelor. înăuntru.

— Papa, mai iute, a venit o doamnă, pentru casă!

— Numai nepoatele astea mai fac puţină gălăgie, spuse bătrâna, zâmbind. Dar gălăgia copiilor nu supără pe nimeni.

Un bărbat înalt, voinic, cu faţa plină de sănătate, cu o mare coamă albă dată peste cap şi cu mustăţi de asemeni albe, groase, răsucite la vârfuri, se ivi în prag. Era îmbrăcat în haine gri, tinereşti şi avea el însuşi un cuceritor aer de tinereţe, de veselie, de vigoare, în înfăţişare, în vorbă şi în gesturile pline de voie bună. Tocmai cetea jurnalul, cu care mai era în mână şi în mâna lui mare, puternică, jurnalul părea o biată foiţa de hârtie. Se înclină, curtenitor:

— Doamnă, daţi-mi voie să mă prezint: mă numesc David Cristu; trebue să vă spun dela început că numai întâmplător am casă de închiriat.

Avea ceva foarte comunicativ, de altfel ca şi zâmbetul bătrânei, ca şi atenţia cuminte a celor două fetiţe care rămăseseră într'o parte şi în alta a lui. El le puse mâinile mari, în. creştet.

— Dumnealor sunt Ana-Cristina şi Ana-Elena, după actul de botez. Noi le spunem în casă Mot şi Boţ; înţelegeţi, pentru o casă de copii ca a noastră, două nume la fiecare, cum au vrut naşii, era prea mult.

David Cristu se aşează în al treilea fotoliu, cu fetiţele într'o parte şi în alta, ţinându-le îmbrăţişate — şi, în câteva minute, îi făcu Majenei întreaga biografie a familiei. Bătrâna din jilţ, era mama lui. Doamna Ana, soţia, al cărei nume îl purtau fetiţele, se ocupa în clipa aceasta, cu gospodăria; avea să sosească şi dânsa îndată. Erau dela Sebeş, veniţi în Capitală îndată după războiu. El ocupa un post însemnat, la o societate minieră. Făcuse casa aceasta, la marginea Bucureştiului, ca să poată trăi în linişte. Apartamentul de sus fusese destinat fetei celei mai mari. Emilia, care se măritase şi trebuise să plece la Cluj, unde bărbatul ei era profesor. Un băiat, mai mare decât fata, Dorin, îşi făcea armata, după ce terminase Academia Comercială.

— Moţ şi Boţ, le porunci blând, ia aduceţi voi albumul din casă.

Majeni văzu în fotografii toată familia, la diferite vârste ale membrilor ei. Încă două fete, între cea mare şi cele mici, urmau la liceu.

— Cinci case doamnă! făcu David Cristu, ridicând mâinile, cu un fel de exasperare. Ştiţi dumneavoastră ce înseamnă să faci zestre la cinci fete?

Dar Majeni văzu pe chipul lui că ar fi fost fericit să le-o facă, încă pe atâtora, dacă le-ar mai fi avut.

— Cred că băiatului, n'o trebui să-i fac tot eu casă, ce ziceţi? urmă, râzând,

Majeni zâmbi, privind chipul tânărului, în album.

— Dumneavoastră aveţi copii?

— Am, numai o fetiţă.

— Să vă trăiască!

Majeni se înduioşa; ea se gândi la tânărul din fotografie şi-1 puse alături de Manuela. Oamenii aceştia i se părură, deodată, foarte dragi. Parcă erau din familia ei, dar o familie mai apropiată decât cea adevărată. Ii plăcea totul aici. Intr'o clipă se hotărî să rămână.

— Sunt singură, numai cu fetiţa mea, în Bucureşti. Fetiţă, în sfârşit, aşa m'am obişnuit să-i spun, dar a împlinit nouăsprezece ani; urmează la facultate.

David Cristu o asculta, cu bunăvoinţă, cu un zâmbet comunicativ în colţul gurii.

Majeni urmă, destăinuindu-se, cuprinsă de o mare încredere în el:

— Fetiţa mea e cam ciudată, cam nervoasă, cam încăpăţânată. Acum îşi neglijează facultatea; vrea să se facă aviatoare. Nici nu ştiţi cât sufăr din cauza asta! In fiecare zi se întâmplă accidente; mă aştept mereu să aflu ceva rău. Nu mai am linişte. Cred că şi pe ea, oraşul o îmbolnăveşte; dar acum nu mai avem unde pleca. Stăm în centru, pe bulevardul

Brătianu; m'a îndemnat o rudă să iau un apartament în bloc, închipui-ți-vă, la etajul al nouălea, noi care am avut o grădină cât un sfert din Cişmigiu! Ea crede că îi place acolo, dar ştiu cât o oboseşte oraşul. In ultimul timp e foarte nervoasă. I-ar face bine dacă ne-am muta aici. Poate o să mă ajutați s'o conving. Nu ştiu de ce, dar sunt sigură că pe dumneavoastră are să vă asculte.

— Doamnă, să vă arăt casa mai întâi, zise David Cristu, ridicându-se, în timp ce continua să zâmbească binevoitor. Cât despre domnişoara, dacă îmi dați voie, la vârsta mea. am să-i fac o foarte aspră morală părintească.

Majeni aprobă, râzând. Ea simțea că omul acesta mare, aproape uriaş, cu ciudata lui energie întipărită în ochi, care continua să-şi țină fetitele de umeri, nu putea să fie aspru cu cineva şi totuşi, toată lumea trebuia să îl asculte.

— Poate nici n'ar mai trebui să văd casa. Oricum ar fi vreau să mă mut aici, spuse, în timp ce treceau, prin portița gardului de sârmă, în cealaltă curte.

— Suntem separați cu totul, şi totuşi foarte apropiați, explică David Cristu. Jumătate din ferestrele dela parter dau în grădina dumneavoastră, iar jumătate din cele dela etaj, în grădina noastră. Intrările sunt pe două străzi deosebite. Dacă vrem să fim prieteni locuim în aceeaşi casă. Dacă nu, putem trăi, fără să'ne certăm: evităm să privim pe fereastră şi nu ne mai vedem niciodată.

Apoi în timp ce descuia uşa, adăugă, râzând:

— Bineînțeles, nu cred să poată sta cineva alături de noi, fără să se împrietenească.

La ferestrele de deasupra intrării, Majeni văzu jghiaburi de lemn cu muşcate roşii. Un balconaş, cu grilaj de fier, era între ferestre şi printre gratiile lui atârnau până deasupra uşii, siebaldii, cu flori mărunte albastre-violete. Partea aceasta a casei parcă semăna cu casa lor de pe Şiret; ea se simți, odată mai mult, câştigată şi aproape nu mai luă seama la încăperi. Alese doar o odaie pentru Manuela, mai frumoasă, în spre răsărit, sub ferestrele căreia se legănau câțiva pui de tei. Mai departe erau flori şi copaci, apoi câmpul gol. Fu fermecată de tot ce vedea aici.

— O, dacă m'ați ajuta, s'o conving să vină! Nici nu ştiți cât v'aş rămâne de recunoscătoare!

— Doamnă, făceți-ne o vizită după masă. cu fiica dumneavoastră. Au să fie şi celelalte fetițe ale mele; cea mai mare nu-i departe de vârsta ei, — începe în toamna asta clasa a şaptea. Au să se împrietenească, au să joace tenis împreună. Aduceți-o- numai, şi n'are să mai plece de aici!

Majeni plecă, refăcută, întinerită, fără să mai simtă apăsarea din tâmple cu care venise, nici spasmurile speriate ale inimii. Huruitul tramvaiului care ocolea piața, ca să se îndrepte cu fața spre oraş nu-i mai făcea rău; poate nici nu-1 auzi. Se urcă repede, cu o mişcare tinerească, şi, surprinzându-se, se înroşi. Tot drumul, nu făcu altceva decât; să-şi scoată bucuria din suflet, picătură cu picătură şi s'o consume din nou, încântându-se din ce în ce mai mult.

Nu coborî acasă; merse până la piața Sfântul Gheorghe, intră într'un magazin cu jucării şi cumpără o mulțime de daruri mici pentru Moț şi Boț, Cumpără pentru fiecare ai casei câte ceva şi ca să n'o nedreptățească pe Manuela, îi cumpără şi ei, dela un bijutier vecin, o mică tabacheră de aur cizelat.

— Va înțelege că m'am împăcat cu fumatul ei, îşi spuse, zâmbind.

Vroia într'adevăr să-i facă o concesie, o concesie poate neînsemnată pentru Manuela. care fuma şi fără voie. dar care pe ea o emoționa.

— La urma urmei, îşi spuse, a împlinit nouăsprezece ani; nu pot s'o mai opresc. Lasă! bărbatul ei are s'o schimbe.

Şi gândul îi fugi, luminos, la tânărul pe care îl văzuse în fotografie.

Cu cumpărăturile în brațe, se îndreptă, pe jos, în spre casă. Se apropia amiaza şi circulația pe străzi creştea. Tramvaiele veneau mai dese, unul după altul, automobilele se în-

vălmăşeau şi între ele, pietonii care traversau cu nepăsare, păreau nişte gângănii gata să fie strivite.

Lângă zidul spitalului Colţea, un orb cânta dintr'o armonică „Valsul dimineţii", cu tonuri incomplete. Majeni se opri, căută în poşetă şi-i lăsă câţiva bani, în cutia de pe genunchi. Dincolo de statuia lui Brătianu, un lung şir de ţigănci florărese, mărginea trotoarul. Coşurile lor, pline cu flori de toate colorile, dădeau o notă de veselie asfaltului cenuşiu. In preajmă, în aer plutea o răcoare umedă şi parfumată.

— Nu-i chiar aşa urît Bucureştiul ăsta! îşi spuse, oarecum necăjită că îl judecase aspru. Înainte de a-1 părăsi, era bucuroasă totuşi să se împace cu oraşul, să nu-şi aducă aminte de el, cu oroare.

Ţigăncile îi ieşiră înainte, îmbulzindu-se, împiedecând-o să meargă,

— La flori, coconiţă, ia zău, că's frumoase; uite gladiolili, uite nareisili!...

Majeni nu se putu desprinde de ele; îşi încărcă braţele cu flori şi plecă mai departe, zâmbind. Nici nu mai lua seamă la, valul de vehicule care se înghesuiau pe bulevard. În dreptul casei se opri, să traverseze. Un şir lung de automobile, o opri; în spatele lor venea un tramvaiu. Puse piciorul jos de pe trctoar, dar din spatele tramvaiului apăru alt şir de automobile. Majeni zâmbi şi ridică privirea la ferestrele dela etajul al nouălea ale casei din faţă. Obloanele erau toate, lăsate.

— Oare Manuela n'o fi venit? se întrebă şi iar zâmbi, coborînd cu ochii în stradă, ca să-şi caute loc de traversat.

Era cu neputinţă să se aventureze. Câţiva pietoni îşi făcură cu îndrăzneală loc printre automobile, aproape frecându-se de aripa lor, dar ea nu avea acest curaj. Trebui să aştepte mult timp, scurgerea, unui lanţ de vehicule; începu să-şi piardă răbdarea. In sfârşit, între două tramvaie care veneau repede, era un spaţiu de vreo douăzeci de metri, gol, fără niciun automobil, iar în partea cealaltă a liniilor,- strada era de asemeni goală. Nu mai stătu la îndoială — şi, când primul tramvaiu trecu, se repezi prin spatele lui, spre trotoarul de dincolo. Dar, mascat de vagon, din direcţia opusă venea un autocamion, în vitesă mare, iar în dreapta şi în urma lui, un val de automobile.

Majeni se opri, împiedecându-se, gata să se prăvălească în drumul camionului. Izbită parcă de ceva în piept se trase înapoi, înspăimântată, fără să-şi mai dea seama de gesturi. Florile şi pachetele îi sburară din braţe, ca proiectate de un arc destins şi se risipiră în toate părţile, căzând cu sunete seci pe pavaj. In ochii şi în cugetul ei se făcu deodată întunerec. Auzi doar un clopot de tramvaiu, câteva lovituri disperate, însoţite de scrâşnetul roţilor frânând, patinând şi rupând în scântei fierul de pe şine. In clipa următoare, o străfulgerare de lumină îi trecu prin ochi şi ea văzu, la un pas, ochii îngroziţi ai vatmanului pironiţi în ochii ei. Omul era parcă foarte sus. la fereastra unui etaj. Tramvaiul crescu fulgerător în înălţime, şi, încă înainte de a o izbi, ei i se păru un zid uriaş de bloc, prăvălindurse peste ea, împreună cu oamenii periaţi dela geam.

XXXI

Avionul fu gata şi Vladimir se întoarse în ţară, abia spre sfârşitul lui Noemvrie. Se opri la Braşov, hotărît să încerce recordul aici, ferit de indiscreţia cunoscuţilor dela "Bucureşti, Şi aşa, cu toate că nu vorbise aproape nimănui despre acest proiect, ziarele îl înregistraseră, cu destule ecouri — şi urmăriseră pline de curiozitate, pregătirile. Numele lui deveni iarăşi actual; faptul îl stânjenea, în măsura în care nu ştia cât va reuşi să corespundă acestei noi popularităţi. Se bucură numai pentru aceea că Manuela putea avea astfel veşti despre el.

Se opri la Braşov, aşteptă să i se monteze avionul şi profitând de ultimele zile frumoase ale unei toamne târzii, începu sborurile de antrenament. In câteva încercări ajunse la şapte, apoi opt mii de metri şi, nevoind să-şi obosească prea mult organismul se decise, în sfârşit, să pornească în sborul hotărîtor. Anotimpul nu era cel mai indicat pentru această întreprindere, dar nu mai putea aştepta până la vara următoare.

Porni în prima zi a lui Decemvrie, înaintea amiezii, o zi încă frumoasă şi aproape caldă; câţiva din cei de pe aerodrom veniseră în haină. Pe munţi căzuse o ninsoare nouă; spre apus cerul era înnorat, poate altă zăpadă se pregătea să vină, dar norilor le trebuia mult timp să ajungă, fiindcă nicio adiere de vânt nu se simţea. Comisiunea îl puse să semneze nişte formulare, al căror conţinut, deşi cunoscut de atâta vreme, acum îl ignora, — îi controlate certificatele medicale şi după ce plumbuiră barografele, cele două aparate înregistratoare ale înălţimii, le fixară în carlingă.

Soarele prinsese o ciudată coloare roşiatică, în momentul decolării. N'avu timp să-l observe, preocupat de costumul de sbor care îl incomoda. I se părea odios; ar fi vrut să poată lupta cu înălţimea prin propriile lui forţe... O îmbrăcăminte ca de scafandru, cu o cască metalică acoperindu-i capul, cu tuburi de oxigen şi cu fire electrice pentru încălzit costumul, îl articula organic cu avionul, prea puţin om, mai mult o piesă, una din piesele multiple, poate nu cea esenţială, a acestei maşini de sburat.

In câteva minute se pomeni la patru mii de metri. Avionul urca surprinzător de repede, şi, odată cu înălţimea, frigul începea să se simtă, chiar în carlinga închisă. — prima adversitate de care lua cunoştinţă din lanţul de adversităţi ce trebuiau învinse. Calm, dădu drumul curentului electric, în încălzitorul costumului şi le aşteptă pe celelalte.

Cu sfera de aramă pe cap, care îl izola de lumea din afară, abia auzea sgomotul motorului. Urca într'o spirală largă, cu raza de câţiva kilometri, păstrând în centru. Braşovul. Conturul oraşului se distingea, neclar, pe coloarea cenuşie sub care apărea dela această înălţime, pământul. Numai munţii, cu crestele albe, acoperite de zăpadă, cu văile pline de umbră, se vedeau încă limpede, despînzându-se din apa neagră a pădurilor de brazi.

Vladimir privi acul altimetrului. apoi, prin ferestrele baragrafelor, se asigură că penițele înregistrau aceleaşi cifre, pe bandă: 4500, 5000. Avionul continua să urce, încă foarte repede, şi merse aşa, fără niciun efort vizibil, până la 6000. Aici**,** înainte ca acul altimetrului să arate oboseala maşinei, pilotul îşi simţi mişcările moleşite.

Un val subţire de negură îmbrăcase pământul într'o apă lăptoasă. După un timp nu mai văzu jos aproape nimic, decât la răstimpuri câte o sclipire scurtă — soarele resfrânt într'un acoperiş lucios, sau într'o masă de ghiaţă de pe munţi, la opt mii de metri, solul se pierdu cu desăvârşire din ochi şi el rămase singur.

Fără sa dea sensaţia mişcării, dar dând-o din belşug pe-a trudei, avionul urca greu. Liniile de pe benzile barografelor, la început verticale, apoi oblice, acum marcau, orizontal, înălţimi constante, abia izbutind să se ridice, la intervale mari de timp, cu câţiva milimetri, reprezentând doar câţiva zeci de metri câştigaţi în văzduh.

Privind această linie orizontală, Vladimir începu să simtă oboseala cum creşte. Era o oboseală care părea că vine din afară; organismul lui poate simțea vidul, dincolo de ambianța artificială creată în cască. La gura rezervorului cu oxigen, de unde porneau tuburile de cauciuc spre cască, văzu formându-se straturi groase de zăpadă; deşi fenomenul nu era în legătură cu temperatura oxigenului, ci cu destinderea presiunii lui, se temu că plămânii au să-i înghețe. Se miră că putea să respire acest aer, pe care şi-1 închipuia solidificat, în cristale albe. Imaginea îl făcu să simtă, dintr'odată, surprinzător de repede, frigul crescând. Păturile albe-fumurii de nori, cu contururile lor vagi topite pe orizontul de asemeni vag, i se părură o masă de zăpadă care îl izola de pământ. Câteva clipe avu impresia că sboară într'o lume înghețată şi tot atunci, cu un început de panică, văzu că soarele a dispărut. 0 lumină albă, lăptoasă, scălda atmosfera aceasta pustie şi rece. Era o lumină a cărei sursă părea de nebănuit. Părea că vine din jos, din spre pământ, resfrântă din marea de ghiață,

Hobanele. scăldate în lumina difuză, îşi şterseseră umbrele alungite pe aripe. Neliniştit, Vladimir căută soarele de jur împrejur, pe cerul gol. Era inexplicabil — şi totuşi nu-1 găsea nicăiri. Crezu că un grav desechilibru, căruia i se sustrăsese prin acest sbor, izolat în spațiul neutru dintre planete, schimbase drumurile normale ale astrelor în Univers. Apoi viră şi se pomeni, prin surprindere, cu lumina lui, în față. II privi, uimit, fără să înțeleagă de unde a apărut. — parcă îndoindu-se că este soarele într'adevăr şi nu altă planetă, venită să îl suplinească.

Era un soare mare, alb, luminos, dar fără strălucire, aproape amorf, neradiind. Lumina lui parcă nu venea direct, ci resfrângându-se din masa de ghiață aflată dedesubt, distribuindu-se din toate părțile egal, fiindcă hobanele continuau să nu lase umbre pe aripe. Lumina aceasta îl îmbrăcă pe Vladimir într'o haină turburătoare şi, cu sensația că intră într'o baie fără temperatură, toropeala îl acoperi.

Drumul urmă, în afara conştiinței, fără să se înregistreze în memorie, nici măcar mecanic. Niciodată nu-i fu cu putință să reconstitue o frântură de sensație din acest interval nedefinit. Se regăsi cu mâna pe reostatul încălzitorului, reducând curentul electric; costumul frigea... Parcă dormise mult timp, cu ochii deschişi.

Minutarul ceasornicului de bord trecuse cu jumătate de cadran peste miezul zilei; sbura de două ore. Acul altimetrului depăşise 8000 de metri şi, nesigur, continua să urce. Vladimir cercetă, mecanic, restul aparatelor de bord, pe rând, şi îndată ce sfârşi, scăldat în lumină, toropeala îl cuprinse din nou, ca după un mare efort...

La ora 1, când se regăsi, calm, în fața tabloului de bord, altimetrul trecuse de noua mii. II mai despărțeau o mie şi o sută de metri de vechiul record. Un val de înviorare îl cuprinse, şi- fiindcă o parte a efortului o depusese visând, se hotărî să rămână atent la rest. Îşi aținti ochii pe acul altimetrului... Dar, la acest examen, ca acele unui ceasornic care stau pe loc când le pliveşti, acul altimetrului nu mai înainta de loc şi sensația era descurajatoare.

Peste marea de ghiață, dedesubt se lăsase o umbră cenuşie; numai cerul era alb, şi undeva într'o direcție de nedefinit, pe cuprinsul cerului, se vedea soarele, cu vechiul lui contur clar. Acum avea însă altă coloare, o țesătură de vinişoare roşiatice juca în cercul lui, evoluând din spre centru, de unde parcă izvoreau, ca să se topească în extremități.

Pe măsură ce urca, abisul dedesubt se umbrea mai mult. Odată îi apăru negru — şi se temu că nu va mai găsi aerodromul, că în loc să nimerească în câmpia Braşovului, va rămâne în munți, sau mai departe, în alt loc al lumii.

Apoi, în locul umbrelor negre, soarele trimise din nou în marea de ghiață de jos, lumina lui lăptoasă şi, cu ochii îmăienjeniți, pilotul iarăşi uită de timp. O vreme înregistra doar altimetrul, cu conştiința, redusă la o singură funcțiune, mecanică, întocmai ca a barografului.

Îşi dădu seama, cu indiferență, că de s'ar întâmpla ceva .neobişnuit la bord, n'ar fi în stare de nicio inițiativă, nu ar putea să înfrunte niciun neprevăzut. Robinetul celui de al doilea rezervor de oxigen era alături; ştia dinainte, cu ce gesturi îl va deschide, când aerul din primul se va

sfârşi. Benzină avea încă deajuns; reostatul încălzitorului era deschis la maximum, turaţia motorului potrivită — şi cu acestea, el altceva nu mai avea de făcut, decât să mânuiască manşa şi palonierul, descriind largul viraj, visând.

Şi. câtva timp, visul fu plăcut. Uită cu desăvârşire unde se afla; o greutate rece îi apăsa creierul. Se văzu pe aerodromul dela Issy Ies Moulineaux, văzu, defilându-i prin faţa vechii camarazi de sbor. Ei nu-1 mai părăsiră şi, în sgomotul înfundat al motorului, ca în cadenţa unui marş, făcură un halucinant cortegiu în urma lui. O voce necunoscută, din altă lume. care totuşi suna necrezut de clar, îi chema pe fiecare pe rând, şi îndată, cei chemaţi dispăreau în abis, ca să rămână în cortegiu numai umbra lor. t.

— Garros, Chavez!... îi striga vocea. în sunetul motorului. Chaput, Dorme, Terline!...

Şi alte voci răspundeau, dintr'o lume mai îndepărtată, voci necunoscute, amintindu-i totuşi fiecare, de cineva:

— Căzuţi!... Căzuţi!...

— Guynemer!

— Căzut!...

— Boyau, Coiffard!

— Căzuţi!...

Se vedea, la Juvisy, cu primul instructor de sbor...

— Leroy!

— Căzut; la Charlemagne!...

Se vedea la Oneşti, în adăpostul afumat din marginea aerodromului, cu vechii luptători, aplecaţi peste hărţi.

— Nungesserl

— Căzut!...

— Lucy!

— Căzut!...

Căzuţi, în flăcări sau în fărâme: cu aripele lovite de obuz, sau cu fruntea găurită de glonţ. Căzuţi!... Şi anii de după războiu...

— Miss Doran. Pedelac!

— Dispăruţi.

— Moneyres, Petit!

— Dispăruţi!...

— Prust, Scott, Erwin!

— Dispăruţi!...

Căzuţi, dispăruţi, trecuţi în neant... Şi aici, el. singur în văzduh, şi un ac de altimetru care urcă greu: 9200, 9300 si stă mult aici, şi motorul, străbătând arama căştii, parcă începe acum să se audă, în liniştea aceasta înghеţată, dintre planete. Şi în sunetul motorului, parcă vorbeşte cineva:

— Texier!

— Căzut!...

Cenuşe, cenuşe spulberată în vânt

— Paukertl

— Căzut!...

Şi iată că nu mai ştie de cât timp durează sborul. Poate patru ore, după ceasornic, dar timpul măsurat de această maşinărie, nu are aceeaşi valoare cu timpul măsurat de bătăile inimii... Banda barografului îşi urmează drumul; ceasornicul ei o mişcă uşor. Ceasornicul... Ceasornicul! E singura maşinărie care merge constant; nimic nu-i turbură tic-tac-ul. Şi linia înălţimii, urcă, încet: 9350, 9400...

Vladimir îşi simţi deodată umerii grei. Deodată i se păru că el poartă întreaga greutate a avionului şi pe sine însuşi, dublat în acest pilot nepăsător, care dormitează, făcând mişcări

largi în manşă. Spasmul motorului, pe care acuma începea să-1 audă, ca şi când casca de metal ar fi încetat să-l mai apere, i se păru că-i spasmul propriului său organism chinuit, al plămânului şi al inimii lui. Respiră greu, apoi, ţinând manşa între genunchi, întinse mâna şi desfăcu, încet, robinetul celui de al doilea rezervor de oxigen. O mică înviorare veni în cască; se simţi întărit, îşi încorda nervii şi atenţia la sbor, cu conştiinţa că de încordarea lui depind*- efortul avionului, ca al unui cal care nu sare peste obstacol dacă îşi simte călăreţul nehotărît. Strânse dinţii şi cu mâna încordată pe manşă, cu toată fiinţa lui încordată, rămase cu ochii înţepeniţi pe acul altimetrului.

— Am să învinq! Îşi spuse, cu o lumină stranie în ochi. Şi nu se gândea să învingă pe cineva: nici pe cel ce sburase înaintea lui, nici pe Dumnezeu; să se învingă pe sine însuşi, să învingă uriaşele rădăcini care îl legau de pamânt

Le simţea, trăgându-1 din ce în ce mai puternic în jos, din ce în ce mai îndârjite, pe măsură ce înălţimea creştea, ajunse !a limita elasticităţii lor, gata să-1 smucească înapoi sau să se rupă — şi el să se elibereze definitiv.

Cu respiraţia grea, cu ochii arzând, urmări, înfrigurat, altimetrul: 9700, 9750... Apoi acul rămase aici; avionul nu mai urca. O clipă îl simţi că se înfundă cu aripele mari în aerul rărit; abisul era mai puternic decât motorul şi decât voinţa pilotului. Acul altimetrului oscila vag înapoi; nu era o impresie: avionul pierdea din înălţime, se înfunda cu aripele lui mari, în timp ce, desnădăjduit pilotul se lupta să salveze biata câtime din abisul învins.

Un val de descurajare îl izbi, ca un val de vânt, parcă material, şi câteva clipe rămase prostit, cu ochii pe altimetrul care nu mai cobora, dar nici nu urca, mort, mort cu desăvârşire, la 9800 de metri, Câţiva centimetri mai trebuia să înainteze acul, o mică porţiune de cadran, un centimetru pentru fiecare sută de metri, dar avionul nu se mai lupta cu sutele de metri, nici cu zecile. Metru cu metru, abia, se lăsa spaţiul învins — şi apoi niciun metru nu se mai lăsă.

Cu un gest de apărare, de om care se înneacă, pilotul se smuci sub vălul de descurajare, şi, poate fără să înţeleagă rostul gestului, fără chiar să spere în el, dar holărît să încerca totul. împinse maneta de gaze, până la refuz. Indicatorul de turaj oscilă, trecu peste linia roşie a limitei normale, spre o cifră maximă, pe care pilotul, cu încăpăţânare, refuză să o cetească,

O vibraţie nouă cuprinse avionul. Acum auzi clar motorul şi avu sensaţia că axul lui i se sprijină pe inimă, că inima i s'a transformat în lagăr, susţinând greutatea celor opt sute de cai, iar sângele, i s'a răspândit, pe nişte conducte sfâşiate, la articulaţiile bielelor, în carter şi în cilindri, ca un Ueiu de motor.

— Dacă îl ţin aşa o jumătate de oră, trec! se gândi.

Privi, halucinat, acul altimetrului, care urca greu, la 9850. 9900. Inima începu să-i frigă şi, înainte de a ceti pe aparatele avertizoare, înţelese că motorul, solicitat peste limită, se încingea. Nu judecă; vroia să urce. Vroia să urce, cu motorul şi cu inima în flăcări, până ce nimic nu va mai fi de făcut; să se risipească mai bine în vânt, cenuşă, decât să se întoarcă învins, pe pământ.

Citi: 9950. Inchise ochii, strâns, apoi îi deschise şi ceti: 9950. Atât. Îşi încorda încăodată fiinţa, îşi chemă, cu un accent disperat inima, nervii, creierul la încă un efort: Încercă o altă poziţie a manşei, cabra — avionul răspunse, se aşează mai înclinat, cu botul spre cer, dar cifra rămase aceeaşi; 9950. Căută altceva, încă o soluţie, în inimă şi în creier: readuse avionul orizontal, încercând să fure din înălţime altfel, mai în lung, să înşele văzduhul. Ceti: 9950.

Prin ferestrele barografelor vedea penița alunecând orizontal, lăsând pe bandă semnul neputinţei. îşi simţi inima arzând şi fruntea îngheţându-i, cu broboane mari de sudoare alunecând sub cască. Stătu încremenit, fără gânduri cu amândouă mâinile înţepenite pe manşă, în vechea şi zadarnica lor încordare. Nu-i rămase decât să cetească altimetrul şi ceti, ceti, ceti, simţind că piere, sau că înnebuneşte. Ceti: 9950.

O mică flacără îi juca în faţă; capsula avertizorului de incendiu sări; sub geamul rotund, becul roşu, de alarmă, oscilă. In tremurul lui, pilotul nu văzu motorul, ci inima sa, arzând. Şi

inima îi arse, aşa, dureros, sfârâind, până ce se mistui. Atunci, halucinând, el descoperi, în geamul roşu în locul inimei sale arse doi ochi pâlpâind, cu o flacără de atâta vreme cunoscută. Flacăra lor era fanatică, aşa cum îi văzuse într'o dimineaţă, urmărind plecarea avionului lui Ades. Ii simţi în clipa aceasta arzând pentru el; înţelese că niciodată un gest al lui nu-i va mai putea aprinde aşa şi prelungi încă un timp sborul inutil, numai ca să se scalde în lumina ochilor din avertizor.

Nu dură mult; îşi simţi inima de cenuşă şi înţelese că sfârşitul a început. Cu sentimentul că îşi trădează avionul care se mai lupta încă să urce, să-şi rupă legăturile de pământ, trase maneta de gaze. Gestul făcu motorul să tacă brusc, şi din clipa aceea el se simţi definitiv despărţit de avion. I se păru indiferent că mai aveau de făcut împreună un drum, acela până la pământ. Păstră clară conştiinţa asupra unui singur fapt, că, dacă ţine să ajungă jos, trebue să-şi supravegheze căderea, să nu îngădue avionului traiectoria lui firească, de corp părăsit în abis şi chemat spre pământ.

Se înscrise într'o spirală largă, coborînd încet. Acele barografelor lăsau acum în urmă o linie verticală, ciudat de vie, tăind parcă în inima lui, ca un cuţit, acolo unde locul mai frigea, chinuit de trepidaţia motorului. Şi în unghiul făcut de cele două linii, cea verticală, a renunţării-şi cea orizontală, a zădărniciei, el îşi vedea frânt propriul lui destin.

Urechile începură să-1 doară. In vâjâitul lor auzea vechile glasuri şi apelul urma... Şi fiecare nume, era parcă un reproş pentru renunţarea lui:

— Grenedau!

— Căzut!...

— Hamilton!

— Dispărut!...

Căzuţi, unul în Atlantic, altul în Mediterana, şi spiritul lor răspândit în vânt...

— Guerin, Saint-Roman!

— Căzuţi!...

Văzu munţii, albi, ieşind din neguri. Pe platourile lor poate urcau acum schiori, băieţi şi fete, tineri, chiuind. Şi-i închipuia atât de bine, încât parcă îi vedea. Vedea cabanele de lemn acoperite de ninsoare, se regăsea în pragurile lor întroienite, privea pe ferestrele mici, focul înn sobă jucând pe bârnele afumate şi băieţii rezemaţi de pereţi, şi fetele înghesuite în faţa focului, pe duşumea, cu genunchii adunaţi în braţe şi cu bărbia pe genunchi.

Un nou val de vieaţă i se ridică din suflet. Respira adânc. Oraşul apărea dedesubt; străzile se vedeau mai albe în apele lui cenuşii — şi pe străzi îşi închipuia oamenii mergând. Îi vedea, ca şi când ar fi fost jos lângă ei. Vedea vitrinele magazinelor strălucind. Vedea în ferestrele cafenelelor oameni aplecaţi peste mese, înfriguraţi, discutând, fără să ştie, în clipă aceasta câţi oameni mor, câţi se nasc şi câte lucruri grave se produc în Univers. In alte părţi, la cofetării, vedea, acum. la ora ceaiului monden, femei, cu voaleta ridicată de pe buze, fumând, slobozind fumul pe nări, — fără să ştie, gândurile câtor oameni, se împletesc în acest fum.

Cobora, învins. şi totuşi nu era de loc mai mic decât toţi aceşti oameni, un oraş întreg de oameni, zece oraşe, o suta, o mie. — milioane de oameni care continuă să trăiască, fără a încerca să-şi descifreze un alt destin, deasupra faptelor de fiecare zi. Oboseala îi dădea un fel de beţie, în care se simţea bine, ca şi împăcat.

— Coli, Med Calf, Minchin! îi suna glasul în urechi. Căzuţi!... Dispăruţi!...

Şi cortegiul lor nu se mai termina. Căzuţi, dispăruţi, praf şi cenuşe. Avea să cadă şi el odată; nu-i venise rândul.. Toţi care vor să facă *mai mult* trebue poate să cadă, într'un fel sau în altul, — şi cei ce nu cad, poate n'au făcut deajuns.

Ajunse jos odată cu primii fulgi de zăpadă. Îi privea uimit; veneau de sus şi el venea de deasupra lor...

XXXII

Un timp lung trecu până ce Babirina să se întoarcă. Vladimir auzi vorbă şi mişcări înăuntru. Poate aranjau ceva din desordinea locuinței; nu aşteptau un vizitator, cum nu aştepta nimeni ninsoarea aceasta timpurie. Apoi uşa se deschise şi fără nicio vorba, bătrâna, cu broboada neagră pe cap, îi făcu loc să intre.

In timp ce-şi scotea blana ninsă, în vestibul, o văzu în penumbra hallului, pe Manuela, într'un fotoliu larg. acoperită, dela glesne până la gât cu un mare şal negru. Pe o măsuța pusă alături ardea un radiator electric şi un altul ardea în fața căminului, făcând două pete roşii, ca de jăratic, pe fondul posomorit al încăperii.

Manuela scoase o mână de sub şal şi i-o întinse, zâmbind.

— De când nu te-am văzut! îi spuse. Stai unde vrei. Aici e foarte frig şi foarte urît. Să aprindă lumina?

El făcu semn din cap. nu. — şi se aşeză. în fața ei.

— E ciudat, cât îmi pare de bine că te văd! urmă Manuela. Când ai venit?

— Astă noapte; am plecat aseară dela Braşov. Ți-am telefonat şi aseară, şi azi...

— Am desființat telefonul, de mult.

Vladimir văzu că glasul ei era voalat şi chipul i se schimbase, mai palid, cu ochii mai mari. mai lucioşi. Numai părul, risipit pe spătarul fotoliului, parcă nu mai lucea de loc,

— Ninge? îl întrebă,

Întoarseră amândoi capul spre fereastră. Ningea nepotolit, cu fulgi mari, grei, atât de deşi, încât îşi opreau unii altora lumina şi păreau cenuşii. Turnurile bisericilor, în zare. nu se mai vedeau; ninsoarea făcea la ferestre o perdea moale, acoperind oraşul. Nici sgomotele nu se auzeau; încăperea părea învălită în vată. Numai în fața radiatorului şi parcă în fața ochilor Manuelei, aerul pâlpâia.

Ea continua să zâmbească şi, în sfârşit, Vladimir văzu că zâmbetul ei ascundea o mică durere, în colțul gurii. Nu îndrăzni să înceapă vorba. Intr'un târziu, Manuela îşi luă ochii dela geam şi îl privi.

— Ce-ai făcut? îl întrebă, cu un fel de teamă. El răspunse, evitându-i privirea:

— Nimic; n'am izbutit.

— Mai încerci?

O privi; un moment se gândi s'o mintă, să se mintă pe el însuşi; poate nu să se mintă: să se amăgească. Apoi îşi aplecă ochii şi răspunse, mulțumit de-a fi tot atât de sincer pe cât de hotărît:

— Nu; am renunțat. Ea respiră adânc.

— Şi eu. Ştii că am rupt un avion?

El nici măcar nu tresări. După o lungă tăcere, Manuela urmă, cu glasul mai voalat, ezitând:

— De Majeni ştii? Vladimir o privi, nedumerit.

— A murit, spuse Manuela.

Avea în glas o linişte care îl înmărmurea. Nu putu să facă niciun gest, să scoată niciun cuvânt. După o lungă tăcere, ea reluă:

— A lovit-o tramvaiul, în fata casei. A murit după o oră. la spital. i

Vladimir rămase neclintit.

— Din fericire, vorbi Manuela mai departe, am învățat să nu mai plâng pentru nimic. N'ai crede câtă încredere mi-a rămas în vieață.

Şi ridicând capul deodată, spre el, îi spuse, cu un fel de mândrie, care nu izbutea să-i facă glasul mai puțin sfios:

— Voi avea un copil!

Vladimir tăcu; pe chipul lui, nicio linie nu se schimbă. Ea vorbi mai departe, recâştigând mai multă seninătate, cu fiecare cuvânt:

— Cred că este o legătură între toate aceste fapte, de aceea nici nu vreau să mă împotrivesc lor. Am avut zile întregi în care a trebuit să stau de vorbă cu mine însumi, şi m'am gândit că singurul fel de a găsi fericirea, este s'o cauți în fiecare întâmplare.

Tăcură îndelung. Vladimir privea, neclintit, filamentul roşu al radiatorului, gândindu-se la spusele ei.

— Poate, într'adevăr, se gândea, trebue s'o cauți în fiecare întâmplare!

Îşi întoarse încet ochii spre ea şi în tăcere îi privi mult timp chipul palid, mica suferință din zâmbetul ei, şalul negru care o acoperea, ca un simbol, de sub bărbie până la glesne, ascunzându-i corpul de privirea lui.

— Cred că dacă din tot, a rămas ceva neschimbat, e prietenia noastră, vorbi mai târziu Manuela. Nu ştii cât dor mi-a fost de vechile noastre plimbări! Ce-o fi acum, pe ninsoare, la Colentina?...,

El nu răspunse, cutremurat de liniştea ei.

— Sălciile, şi balta... urmă ea, în şoaptă. Intr'o noapte m'am visat acolo; tot câmpul era plin de ciori...

Şi iarăşi tăcură, mult timp. Nemişcat, în fotoliu, Vladimir îşi simți încheieturile amorțite. Intre două valuri de ninsoare, perdeaua cenuşie dela geam se destramă, şi câteva clipe, hallul fu mai luminat. Se apropia amiaza. Îşi privi ceasornicul, stânjenit de această îndelungata tăcere pe care nu avea puterea s'o rupă. Manuela îşi scoase mâinile de sub şal, ca şi când ar fi vrut să facă un gest — şi clipul ei deveni dintr'odată. grav. Şopti:

— Dacă ai să-ți mai aduci aminte de mine, te aştept, la primăvară, să mergem...

Vladimir înțelese că acum trebuia să plece. Se ridică; ea îi întinse mâna palidă, şi în clipa despărțirii pe buze îi înflori un zâmbet, aproape misterios:

— N'am avut cu adevărat sensația că mă ridic de pe pământ, spuse, privind în gol, decât în clipa când am renunțat la sbor.

Iar când el era la uşă, îl chemă şi urmă, de data aceasta privindu-1 în ocbi, dar cu acelaşi zâmbet misterios;

— Ştii, acum am înțeles că există o mulțime de feluri în care oamenii pot să sboare...

Afară ninsoarea nu încetase. Vladimir îşi făcu loc prin troiene, urmărit de vorbele Manuelei, împletite în fulgii care, mai deşi cădeau. Poate în vorbele ei trebuia să caute un răspuns la ultimele lui nedumeriri.

Pe străzi uimeai nu începuse să ridice zăpada; venise prea pe neaşteptate, lucrul nu era organizat şi fulgii se întețeau. Tramvaiele abia mai circulau, cu pluguri în față. iar în urma lor îşi făceu loc rarele automobile care se încumetau să înfrunte troienele.

Ajunse. prin nămeți, în calea Victoriei şi urcă scările la „Avia". Medrea sosise chiar atunci; îl găsi lângă sobă, frecându-şi mâinile, simulând frigul, ca să se poată bucura de căldură, mai mult.

— Te-ai şi întors? îl întrebă,

t Vladimir văzu ziare deschise, pe masă şi îşi recunoscu dintr'o aruncătură de ochi-fotografia. I-o puneau şi de data aceasta; acelaşi tratament pentru învingători şi învinşi: amestec de ură şi de generozitate.

— Nu mai trebue deci să te informez, îi spuse, zâmbind

— Cred că avionul te-a trădat, găsi necesar să-1 consoleze. Medrea.

— Nu. De altfel e inutil să mai discutăm. Socotesc faptul închis; n'am izbutit; ce are a face? Va izbuti altcineva. Dacă am să prind de veste, am să fiu primul care să-1 felicit.

Şi râzând, se răsturnă în fotoliu, bucurându-se din tot sufletul că putea fi atât de senin; cu atâta sinceritate senin...

— Am venit să discutăm afaceri, urmă. Sunt gata să-ți pun la dispoziție „Avio-Turism"-ul, dacă mai vrei să fuzionezi.

Medrea se repezi să-i apuce mâinile, neîncrezător:

— Nu glumeşti? Vrei să fuzionăm? Vom face o tovărăşie frumoasă, dacă nu cumva mă amăgeşti!

Vladimir clătină capul, râzând:

— Nu-i vorba de o tovărăşie. Iți las totul, fără să mă amestec. Pentru cele trei avioane cumpărate de mine, fac act de donație; restul e al asociației. Cred că o să-mi adăposteşti mai departe avionul meu personal.

— Atunci, explodă Medrea, trebue să bem o sticlă cu şampanie! Aşteaptă, nu te las să pleci aşa! Trebue să facem deocamdată măcar acest legământ. Să nu te răzgândeşti pe urmă.

Vladimir clătină capul, zâmbind:

— Nu-ți fie teamă; nu mă răzgândesc.

Era o senină şi profundă hotărîre în aceste cuvinte, dar Medrea n'o observă. Se precipită la telefon şi ceru, de jos, o sticlă de şampanie. Peste câteva minute, chelnerul apăru, cu cupele de cristal, sclipind. In urma lui, ajutorul aducea şampania, în frapieră. Dopul pocni,

— Să fie într'un ceas bun! strigă Medrea, ținând cupa sub gâtul înspumat al sticlei. Apoi i-o întinse lui Vladimir şi veni să ciocnească.

Yladimir ezită o clipă; nu avea clar în minte sensul acestei mici solemnități. Şi mai ales, şampania, cu ceea ce aducea festiv, îl desorienta, fiindcă, deşi nu trist, nu găsea nimic de sărbătorit în acest moment. Pe urmă valul de seninătate îi reveni în suflet.

— Să fie într'un ceas bun! răspunse, surâzând. Acum seninătatea lui semăna cu privirea Manuelei din clipa despărțirii şi el, surâzând aşa, parcă înțelegea în întregime cuvintele şi surâsul ei. Trecu la fereastră să privească jos, în stradă. Ningea, ciudat ce mult ningea, şi nimeni nu venea, ca în alți ani, să ridice zăpada. Din sus, din gâtuitura căii Victoriei, ieşi, întorcându-se dela şosea, o sanie cu cai suri. Caii parcă erau de zăpadă; apariția i se păru de basm.

— Ninge, ninge! făcu Medrea, de lângă sobă, frecân-du-şi mâinile, bucuros.

Glasul lui se contopi cu clopoțeii cailor care se apropiau prin troiene, asvârlind în lături neaua de sub picioare.

De mult nu mai văzuse Vladimir atâta ninsoare. Întreg oraşul era alb şi oamenii care se încumetau să meargă pe stradă, cu troienile până la genunchi, îmbrăcați în fulgi, păreau oameni de zăpadă.

— Ninge, ninge! îşi spuse, cu o uimire de copil.

Şi privind strada albă, şi văzduhul cenuşiu, se gândea că încă nu se scuturaseră toți norii, că va mai ninge mult. aşa. 0 clipă i se păru că oraşul va rămâne pentru totdeauna îngropat în zăpadă. Apoi surâsul ciudat îi reveni pe buze.

— Şi totuşi, copacii vor trebui să înflorească, se gândea, Nu-**i** zăpadă care, odată, să nu se topească.

XXXIII

Manuela deschise larg uşile terasei şi, cu soarele blând în ochi, merse să privească jos. Acum vedea ce mulți copaci erau în mijlocul oraşului; puneau pete verzi între zidurile cenuşii, nenumărate şi întinse pete verzi, ridicându-se cât casele, în multe părți deasupra lor. mai puternice, mai înalte decât acoperişurile. Erau toate tonurile de verde, dela acela firav, gălbui, verdele crud al mugurilor abia plesniți, până la verdele viguros, ca de codru, al frunzelor mature. Pe pereții care mărgineau terasa, din rădăcinile vechi, plantele agățate, uscate peste iarnă, încercau să renască. In jghiaburile cu pământ, între crizantemele uscate, înfloreau câteva pansele firave. Manuela le privi şi o umbră de tristețe îi întunecă figura; erau florile puse de Majeni.

Se întoarse şi se rezemă de uşă; în hall, Babirina ştergea praful.

— Trebue să punem flori pe terasă, Babirina. Tu ştii să pui flori?

Baba păru că nu aude. După un răstimp, mormăi:

— Că n'ați avut grădină cât toate zilele! Va trebuit casă în nori, să urci pământu cu sacu, în acinsor!

Manuela zâmbi, fiindcă, deşi bombănea, baba se obişnuise şi cu casa şi cu oraşul. După moartea Ma jenei, vroise să-i dea drumul, să n'o mai chinuiască aici, dar ea rămăsese, arătându-şi hotărîrea aproape cu asprime:

— Dacă nu-i duduia-mare, cine-o să-ți poarte de grijă aoum?

Babirina se învățase cu ascensorul, cu vieața oraşului, cu aparatul de radio, cu telefonul, numai cu vehiculele nu se împăca, deşi acum ştia, limpede, că vehiculele umblă numai pe anumite părți ale străzii şi că, dacă nu le stai în cale, nu vin să te caute pe trotoar. Cunoştea două drumuri: la farmacie şi la băcan, unde putea să meargă fără să traverseze nicio stradă. De pe trotoar, ea privea cu ură tramvaiele şi automobilele, mirându-se că sunt oameni care, în mod obişnuit, deci nu doar atunci când au mare nevoie, se folosesc de ele.

De câteva ori, negăsind la farmacia de jos medicamentele căutate, trebuise să meargă în calea Victoriei şi pentru aceasta să treacă peste două străzi. Nu se încumetase să le traverseze niciodată singură; aşteptase la colț, până şi un ceas, să vină un sergent de oraş, să oprească o clipă circulația, ca se poată trece ea.

— Babirina, du-te mai bine la bucătărie! o opri Manuela. Mai sunt atâtea de făcut; lasă că termin eu cu praful.

Baba păru că nu aude; îşi văzu de treabă, apăsând cârpa mai duşmănos, pe mobilă. Pe urmă începu să bombănească, dar nu se înțelese ce, fiindcă în clipa aceea sună la intrare. Vroi să meargă, să deschidă. Manuela se repezi înaintea ei:

— Lasă-mă pe mine. Babirina şi dă naibii praful! Du-te la bucătărie, ți-am spus!

In vestibul, Manuela se opri, să-şi arunce o privire în oglindă. Nu reîncepuse să dea cu roşu pe buze, dar în dimineața aceasta, buzele ei erau foarte vii, părând ca şi vopsite. Obrazul nu-şi recăpătase vechea lui coloare, un val incert de paloare îl mai acoperea, în schimb, părul revenise la vieață, mai sălbatic decât înainte.

Zăbovi în fața oglinzii ceva mai mult decât dorise. Ştia cine-i dincolo de uşă, îi cunoştea felul de a suna, şi cu cât acest vizitator venea mai des, cu atât era mai emoționată de soneria lui. Avea un fel anumit de a apăsa butonul soneriei, scurt, făcând clopoțelul numai să tresară. Era mai mult decât un apel: un semnal, arătând în acelaşi timp şi ceva, discret şi ceva tandru.

Aşteptă o clipă să îşi reia respiraţia; Vladimir o intimida. In faţa lui nu mai putea fi degajată, avea o sfială inexplicabilă şi acest sentiment se accentua dela o zi la alta. Dar cu cât sfiala în faţa lui creştea, cu atât dorea mai mult să-1 vadă.

In sfârşit, îşi luă un zâmbet liniştit şi deschise uşa. Descoperit ceremonios, Vladimir îşi ţinea cu o mână pălăria, cu alta ţinea un maldăr de flori.

— Cred că n'am venit prea de dimineaţă? întrebă, îngrijorat.

Avea ceva ceremonios în îmbrăcăminte, în vorbe, dar mai ales în gesturi. Purta un pardesiu gri-negru, croit pe tali*\ cu o îngrijire care intimida; coloarea lui era cam severă pentru o dimineaţă ca aceasta. Cravata, mare, argintie, înfoiată. se aşpza mătăsos între revere şi se termina cu un nod mic sub clapele apretate ale gulerului alb. O batistă de olandă, foarte subţire, îi tremura în buzunarul dela piept.

— Am spus că seamănă a profesor! se gândi Manuela. Cum naiba sa nu mă intimideze!

Apoi întinse mâna şi îi luă florile din braţe, trăgâudu-1 înăuntru.

— N'ai venit prea devreme; intră! Aş vrea să faci într'o zi o necuviinţă şi să nu te scuzi. De unde ai găsit atâtea lalele?

— Se găsesc pretutindeni; sunt desamăgit să-ţi spun că n'a trebuit să fac nici un efort ca să le aduc; le-am luat dela florăria de jos,

— Şi când e drăguţ, e tot pedant, se gândi Manuela, în timp ce el îşi desbrăcă pardesiul. II lăsă o clipă şi se duse să arunce florile vechi, apoi se apucă sa le aşeze pe cele noi în vase.

— Du-te pe terasă, vin şi eu numaidecât.

Vladimir ieşi şi se rezemă de balustradă, cu mâinile încrucişate pe piept, căutând să urmărească în întunerecul hallului, mişcările Manuelei.

— L-ai văzut pe Amedeu jos? întrebă ea.

— Nu.

— Dar unde s'o fi dus aşa departe?

Un început de îngrijorare plutea în glasul ei. Veni alături şi ţinându-se cu mâinile de bara metalică a parapetului se aplecă să privească în stradă.

— Chiar că nu e! spuse apoi. Şi rămase aşa, lângă el, atingându-i umărul.

Vântul îi juca părul în largi valuri negre. Vladumr simţi dorinţa să il mângâie, dar era un gest de altădată, pe care acum nu mai îndrăznea să-1 facă. După un timp se întoarse cu faţa spre ea, în aceeaşi atitudine rezervată, cu braţele încrucişate pe piept. Manuela îl privi cu coada ochiului şi rămase un moment atentă la mâinile lui mari. Manşetele, sclipitor de albe, căzând până la încheietură, cu mici butoni de aur, luceau în soare într'un fel aproape solemn. De câte ori venea, se învăţase să-1 vadă aşa, mereu cu braţele încrucişate pe piept, cu acelaşi guler alb, apretat şi mereu cu o cravată mare, înfoiată, insuportabil de ceremonioasă.

— Dacă n'ar avea aerul ăsta de profesor!... îşi spuse, continuând să-1 privească pe furiş.

Nu-i veni să creadă când, după o clipă, îl auzi vorbind cu alt glas care îi era totuşi cunoscut, dar pe care nu credea că-1 va mai auzi vreodată.

—Încă nu ţi-ar sta rău nici acum, cu vechea ta scufiţa-roşie, auzi.

Se întoarse, surprinsă,

El urmă, privindu-i rochia de doliu.

— Pari o văduvă tânără...

Manuela plecă ochii ca să-şi ascundă tulburarea; urmări fără să vadă ceva, mişcarea de pe bulevard. După un timp răspunse, în şoaptă, strângând mâinile pe bară:

— Chiar sunt o văduvă!...

Obrazul ei devenise foarte palid. Vladimir tăcu o vreme, apoi desfăcându-şi mâinile de pe piept şi punându-le lângă ale ei, o chemă, cu o mângâiere de demult, care Manuelei îi răscoli sufletul:

— Biata mea Scufiţă-Roşie!

Întoarse capul, parcă înspăimântată. El o privi în ochi şi cu un aer nou, de vioiciune, de optimism, care învingea în chip spontan toate ezitările de până atunci, spuse, apăsând cu un anumit înţeles pe fiecare cuvânt:

— Dar după ce lunile tale de doliu au să treacă, mica mea Scufiţă-Roşie, poate o să-ţi cauţi alt cămin...

Manuelei îi năvăli, deodată, sângele în obraz; îşi simţi faţa arzând şi neputând înfrunta privirea lui, îşi coborî ochii, căutând ceva pe bulevard.

— Uite-l pe Amedeu! spuse, tresărind.

Vladimir se întoarse, abia acum turburat de cuvintele lui şi privi jos.

Pe marele trotoar umbrit de castani, Amedeu venea din spre statuia lui Brătianu. împingând cu grijă un mic cărucior alb. Câţiva copii, din vechea lui gardă, îl înconjurau.

In stânga şi mai aproape, stătea Gaiţa, care discuta cu el, contrazicându-l încăpăţânată, lucruri în legătură cu creşterea copiilor. Ea avea o soră, şi doi fraţi mai mici, pe care îi crescuse, deci credea că se pricepe la lucrul acesta, mai bine decât Amedeu.

In dreapta mergea Bursucul, al cărui nas parcă se lungea dela un an la altul, şi încă vreo doi-trei copii, toţi de ne recunoscut. Crescuseră, pe neaşteptate, deşiraţi, slabi, cu coşuri pe obraz şi cu vocea în schimbare, îngroşată, behăind ca nişte oi bătrâne.

Mai în urmă, depărtat de grup, venea, cam plictisit trăgând din ţigară pe furiş, să nu-l simtă Amedeu, Colosalul, în haine iarăşi noi, de Paşti, verzi, cu pălărie maron şi cu batistă galbenă în buzunarul dela piept.

— Domnu Amedeu, spunea Gaiţa, îngrijorată, dacă n'o ţineţi în scutece, o să rămână cu picioarele strâmbe, ca Niţă-Crăcăniţă al lui Madam Zimbil.

Bursucul începu să râdă, prosteşte, cu gura până la nrecbi:

— Niţă e bun să facă armata la cavalerie, că să prinde cu picioarele pă sub burta calului!

— Zău, domnu Amedeu, reluă Gaiţa, dacă vreţi să nu facă parinteze trebue s'o puneţi în scutec.

— Ce sunt acelea parinteze?

— Paranteze, proasto! o îndreptă Bursucul. Adică domnu Amedeu, asta, înseamnă că umblă crăcănat, cu picioarele ca două paranteze.

Şi Bursucul trecu înainte, mergând cu picioarele îndoite în afară la genunchi, ca să arate mersul lui Niţă-Crăcăniţă. Ceilalţi începură să râdă. Câţiva trecători, se opriră, unii miraţi, alţii făcând haz de această procesiune ciudată,

— Hei. gata. gata! îi potoli Amedeu. Speriaţi fetiţa..

— Dacă plânge îi daţi mac? întrebă Gaiţa, ţinându-se după cărucior. E foarte bun macu; de cinci lei îţi dă un pachet atât! — ţine o săptămână. E o farmacie la noi, dacă vreţi vă aduc eu, are cel mai bun mac din Bucureşti.

— Macul tâmpeşte! răspunse aspru, Amedeu. Cine te-a învăţat pe tine că se creşte aşa, un copil?

Gaiţa ridică ochii, mirată; vru să răspundă ceva, apoi se răzgândi, ca sa nu-l supere pe domnu Amedeu. Domnu Amedeu ştia o mulţime de lucruri, ea era foarte mândră să-i fie prietenă, dar la copii nu se pricepea.

— Ce poate să înţeleagă despre asta un bărbat! îşi spuse, renunţând să-şi mai bată capul cu el.

Amedeu cetise toate volumele de puericultura pe care le găsise în librării. Când, înaintea Crăciunului, se mutase în odaia Majenei, le adusese cu el, un geamantan întreg. Pe celelalte, cărţi de teatru, de aviaţie şi de filosofie, le lăsase în dulapul de lângă baldachin, la vechea locuinţă.

Odată instalat în preajma Manuelei, el nu mai ieşi din casă, ceru numai să se reinstaleze telefonul, prin care continuă să vorbească din când în când, cu nişte oameni ca din altă lume,

la numerele însemnate în carnețel, — şi tot restul timpului ceti. Avu lungi discuții cu medicul care venea des la Manuela. Căută în toate chipurile să se asigure că el îşi cunuaşte fără greşeală meseria; regretă din tot sufletul că nu se făcuse medic. In ultimele zile ale sarcinei, nervozitatea lui ajunse chinuitoare şi când auzi dincolo primul scâncet, se destinse într'atât, încât adormi şi douăsprezece ore dormi adânc, ca şi când el ar fi născut.

Deveni, pe dată, dădaca fetiței.

— Să-i zicem Jeni, spuse, când fu vorba de un nume. Manuela clătină capul.

— Atunci Ana, ca pe Bunica.

Alt nume de femeie el nu mai avea imediat, în gând. Manuela spuse:

— Ada.

Şi fetița se numi aşa

Amedeu aduse sus toată zestrea de care noul născut avea nevoie: mica băiță de faianță, cântarul, vasele de sterilizat laptele, biberoanele — şi, înlăturând rufăria pregătită de Manuela ca fiind confecționată după prescripții laice, aduse alta, după recomandațiile tratatelor de puericultura..

Îşi luă asupra-şi sarcina pregătirii biberonului — şi alergă multe zile, până găsi, într'un cartier îndepărtat, lăptăreasa de care fu sigur că vinde laptele nefalsificat. In casă. peste vechile lui haine lustruite, negre iarna, gri-verzui primăvara, îşi îmbrăcă halate albe, iar pe cap îşi puse scufe de pichet, ca medicii.

Cu mânecele sumese, având necontenit grijă ca mâinile să-i fie desinfectate, el fu într'o continuă activitate, între bucătărie şi camera fetiței, fierbând laptele, sterilizând biberoanele, punând apa pentru baie la încălzit, fără să accepte vreun ajutor.

Fiindcă pe tatăl micei Ada nu-1 văzu niciodată apărând, şi fiindcă nici nu auzi vorbindu-se de el. se socoti îndreptățit să-i poarte de grijă micuței, numai el. Fizionomia i se schimbă încăodată, ca o urmare firească a acestei îndeletniciri: obrazul i se însenină, — chipul lui căpătă repede o înfățişare blândă şi cuminte, nu mult deosebită de a unui bunic.

De cum se desprimăvără, deoarece Manuela nu ieşea nici odată din casă, începu să plimbe fetița zilnic, în grădina Icoanei sau în Cişmigiu. Trecând peste protestele eretice ale Babirinei şi sprijinindu-se pe indicațiile celor mai mulți autori, pe care continua să-i consulte, noaptea, când toată lumea în casă dormea, Începu plimbările, încă din primele zile frumoase ale lui Martie. Cu vechea lui îmbrăcăminte demodată. împingând atent căruciorul dela spate, merse în aceste parcuri şi se amestecă, devenindu-le îndată prieten, cu bonele, cu nursele şi cu celelalte îngrijitoare de copii. Miss Daissy, Frăulein Grette şi mademoiselle Sybille, în zecile lor de exemplare, se strânseră în jurul lui.

Le dădu consultații de puericultura, de modă, silit să emită, păreri asupra cutărui sau cutărui model. — de politică, silit să facă presumții asupra cutărui sau cutărui eveniment în curs. Deveni, în sfârşit, confidentul tuturora, ascultând cu răbdare interminabile confesiuni.

Ii rămase prea puțin timp pentru gândurile lui. Câteodată. după ce culca fetița, venea să se aşeze în fotoliu, în fața radiatorului aprins, lângă Manuela care, la lumina de pe cămin sub care şedea înainte Majeni să lucreze, — tricota, cu gesturi mici, scufițe şi ciorăpiori albi sau roz. Uneori, gândindu-se la întâmplări din urmă, părea descurajat. O umbră cobora pe chipul lui bun.

— Degeaba, se gândea, nu pot să mă amăgesc! Eu nu las nimic în urmă, care să arate că am existat.

Şi privind-o adânc pe Manuela, cu o căutătură ciudata, îi spunea:

— Tu, Manuela. ți-ai justificat existența. Nu acesta este mijlocul superior ca un om sa se poată realiza, dar când nu poate face altfel, tot e bine dacă trece altcuiva făclia. Un copil poate să te absolve, în clipa morții, în fața propriei tale conştiințe.

La început Manuela îl asculta cu indiferență. Apoi, patima lui pentru copil începu să i se pară ciudată, fără să turbure totuşi vreunul din sentimentele ei. Trebui să treacă mult timp

până ce, deodată, să-şi dea seama că el o îndepărta de leagăn cu abilitate, — şi atunci, desorientată de lipsa altor sentimente, crezu că trebue să-1 urască pe Amedeu.

Câteva zile cheltui cu risipă în jurul fetiţei un fel de afecţiune, căreia nu-şi găsea în suflet niciun resort, numai ca să-1 înlăture pe Amedeu. Ii păstra prea mult respect ca să-i poată spune gândurile ei, dar ura pentru el mocnea, fiind singurul sentiment prin care izbutea să creadă că ţine la copil. Poate această ură ar fi izbucnit şi în jumătăţi de gesturi, dacă atunci, odată cu primele zile de primăvară, nu ar fi venit Vladimir.

El telefonă într'o zi şi inima Manueiei începu să bată altfel.

— Acum zăpada s'a topit, îi spunea Vladimir. Vrei să mergem afară din oraş?

Se hotărî dintr'odată, ca şi când toată iarna numai la aceasta s'ar fi gândit.

— Da, vreau, vreau! Cobor imediat. Vino jos şi mă ia! Reluând vechile pimbări, mai în fiecare zi, o părăsi cu nepăsare pe Ada. şi Amedeu avu prilejul să rămână iarăşi, singur, tatăl şi dădaca ei.

Intr'o zi. Colosalul îl văzu din tramvaiu, împingând căruciorul pe bulevard, şi duse, cu dispreţ, vestea, în cartier:

— Bă, domnu Amedeu s'a băgat doică la copil! Veniră să vadă dacă nu-i amăgea şi cu mâhnire, cu nedumerire, îl descoperiră, într'adevăr, împingând în fiecare dimineaţă căruciorul, în spre Cişmigiu. Desamăgiţi, nici nu se apropiară să-i vorbească.

Numai Gaiţa îi rămase credincioasă, fiindcă îndeletnicirea lui Amedeu o şi interesa. Ea fugea dimineaţa de acasă, şi venea să-1 caute în Cişmigiu. Câteodată stătea cu el până la prânz, ca apoi să-1 întovărăşească pe drum, mergând lângă eărucior. După un timp, mustraţi de conştiinţă pentru trădarea lor, copiii reveniră în preajma lui, unul câte unul: Bursucul. Bot-Roş şi ceilalţi şi chiar Colosalul, care însă păstră faţă de toţi un aer cam disprețuitor. Erau zile când toţi aceştia îl aşteptau la poarta Cişmigiului şi îl întovărăşeau pe drum până acasă, povestindu-i ultimele întâmplări din cartier.

Ridicând ochii, Amedeu o zări pe Manuela, în marginea terasei.

— Ei, gata, acum duceţi-vă! le porunci copiilor, temându-se că Manuelei nu i-ar place o societate atât de numeroasă în, jurul căruciorului.

— La revedere, domnu Amedeu! spuse Gaiţa. Mâine e duminecă, veniţi?

— Mâine merg în grădina Icoanei. In Cişmigiu vine prea multă lume; nu mai e loc de copii.

Ceilalţi trecură pe rând, să-şi ia rămas bun:

— La revedere, domnu Amedeu.

Amedeu le răspunse, din cap, distrat, preocupat să traverseze spre celalalt trotoar. împinse căruciorul în hallul blocului, apoi în ascensor şi apăsă butonul încet, cu grijă parcă sperând că în felul acesta maşinăria va porni mai lin. Sus, deschise uşa. sgomotos.

— Fereşte. Babirina! Piei din bucătărie, ca vin să iau apă pentru copil!

Manuela dădu la o parte perdeaua din uşa terasei şi cu obrazul îmbujorat îi ieşi înainte, trăgându-1 pe Vladimir după ea.

— Unchi-Amedeu, îi spuse, sunt emoţionată, fiindcă trebue sâ-ţi spun ceva neaşteptat. Amedeu îi cuprinse pe amândoi în aceeaşi privire,

— Te măriţii

— Da. Unchi-Amedeu.

— Pentru asta ar trebui să fii mai veselă, mormăi, posomorit.

— Unchi-Amedeu, dumneata nu te bucuri?

Amedeu se întoarse spre căruciorul unde fetiţa începuse să plângă. O luă nehotărît în braţe, ţinând-o comic, ca pe un pachet pe care nu ştii unde să-1 pui.

— Atunci eu nu mai am ce face! zise — şi după ce ezită iarăşi, îşi opri ochii la Vladimir. parcă întrebându-se dacă nu trebue să-i predea copilul.

— Hei, domnule, fierbe apa! Ce faci? se auzi Babirina, din bucătărie.

Amedeu ezită.

— Acum, fiindcă-i apa gata. am să-i fac baie, zise, posomorit. Dar după aceea, să căutați bona; eu nu mă mai amestec la copil.

Manuela se apropie de el:

— Unchi-Amedeu, te-ai supărat pe mine?

El mormăi ceva. şi, după ce-şi purtă de câteva ori, comic, privirea dela unul la altul, plecă, ținând încurcat fetița la sân.

Vladimir se retrăsese la marginea terasei, rezemându-se de balustradă în poziția lui obişnuită, cu brațele încrufişate pe piept. Manuela veni în fața lui şi-l privi, intimidată. Din baie, se auzea glasul lui Amedeu, cântându-i fetiței, singurul cântec pe care îl ştia, aşa cum i-1 cântase Mauuelei, mai înainte cu cincisprezece anii

Țăranul e pe câmp,
Ura, fetița mea!
Ei are şi-o nevastâ
Nevasta un copil...

Avea ceva de gloabă bătrână în glas şi era înduioşătoare străduința pe care o punea să scoată o melodie din gâtul care emitea un singur ton.

Babirina se auzi bombănind, prin hall:

— Da las-o, domnule, că sperii fetița! Ce, ăsta-i cântec de leagăn?

Câtva timp Manuela îl ascultă înduioşată, apoi ridicând ochii, văzu chipul lui Vladimir parcă încruntat.

— Te-a supărat ceva? îl întrebă, sfioasă.

Fusese atent la cântecul ciudat al lui Amedeu; asta era tot. Surâse, senin:

— Nu.

După o ezitare, cu gândul la fetiță, ea urmă. ținând ochii în jos:

— Ai vrea să-i dau alt nume?

Vladimir o apucă de umeri şi o sili să-1 privească; chipul lui era grav.

— Cum crezi că aş putea să mă gândesc la asta?

Şi deveni deodată comunicativ, vorbind cu degajare, căutând să facă banale nişte cuvinte care îl turburau profund. Se întoarse şi, alături de ea, se rezemă cu coatele de balustrada terasei. De jos venea o adiere parfumată, de primăvară.

— Dacă va avea un frate, zise, cu nepăsare, pe el o să-1 botezăm Vladimir, nu-i aşa?

Ea îşi aşează mâna peste mâna lui mare şi i-o apăsă, i-o apăsă mult, tare, contractându-şi în acest gest întreg organismul, ca să oprească lacrimile care îi veneau în ochi.

— Eşti atât de bun, cum n'am crezut vreodată că poate fi un om! Îi spuse, aproape tremurând.

El continuă să vorbească, nepăsător:

— Sunt bun din egojism; nu mă prețui cât nu fac. E şi bunătatea o atitudine în fața vieții. Când n'ai reuşit alte lucruri, poți încerca pe ăsta. Mi se pare că-i cel mai uşor mijloc de a te ridica peste oameni.

Manuela se aplecă încet şi îşi rezemă obrazul pe mâna lui. Vladimir îi simți răsuflarea caldă. Vru să-şi tragă brațul, surprins. Ea îl ținu:

— Nu. stai! Lasă-mă aşa; mă simt bine; mă odihnesc... Şi după o clipa, legănându-şi încet, apăsat, capul pe mâna lui mare:

— Abia acum simt ce istovită sunt! şopti. Niciodată n'am ştiut ce-i oboseala. S'a strâns, în suflet. în organism; acum se revarsă, dintr'unul în altul...

Îşi întoarse capul pe o parte şi, printre gene, privi oraşul.

— Nu sunt nici trei ani de când am venit aici, urma, parcă în vis. vorbind ca pentru sine. cu o undă de uimire în glas. Da, am venit într'o toamnă, aveam un palton urît şi pantofi cu

tocuri bărbăteşti, ca la şcoală. Pe urmă mi-am făcut o haină de blana şi ciorapi de mătase şi pantofi cu tocul înalt... Am crezut că asta e mare lucru dar vieața mi-a tras o lecție grozavă!

Îşi apăsă mai tare obrazul pe mâna lui. Urmă, cu alt glas, într'o şoaptă ciudat de gravă, care dădea ceva solemn cuvintelor ei:

— Tot ce i se poate întâmpla unui om într'o vieață întreagă., mie mi s'a întâmplat în câțiva ani. Am întâlnit îndoiala, dragostea, fericirea, suferința, disperarea... Acum ziceam că nu mai am ce aştepta, dar Dumnezeu mi-a îngăduit să aflu că mai sunt şi alte sentimente de încercat. Se ridică şi privi, cu ochii micşorați, în zare.

— Ce frumos e cerul primăvara! spuse, trăgând adânc aera în piept.

Apoi aplecându-şi cu acelaşi gest spontan dela început, obrazul pe mâna lui, urmă, cu un fel de împăcare şi de voie bună:

— Vezi tu, nu-i chiar aşa de rău! Au trecut atâtea ierni, atâtea primăveri, şi veri, şi toamne — şi când credeam că sunt bătrână, văd că din vieața mea a trecut abia un anotimp...

Vladimir simți, deodată, buzele ei. arzând, pe mâna lui. Vru să şi-o tragă. I-o ținu.

— Lasă-mă! Lasă-mă! te rog! Nu ştii ce bine mă simt aşa! Nu sărut mâna ta. dacă te supără asta, ci mâna lui Dumnezeu.

Apoi se ridică şi îl privi în ochi. El văzu în ochii ei o privire nouă. Chipul ei mai era şi-acum copilăresc, părul sălbatic de pe umeri îi mai dădea încă un aer de fetiță svăpaiată, gura ei mai avea ceva alintat, dar ochii căpătaseră o expresie matură, — un amestec de oboseală, de tristețe, de gravitate şi de optimism. Ii apucă umerii.

— O singură datorie avem amândoi, îi spuse. Să nu ne gândim, la înfrângerile noastre. Nu e totdeauna vina noastră, când nu izbutim ceva. Poate n'am fost făcuți pentru asta.

Manuela văzu chipul lui împurpurându-se uşor, o licărire mică trecându-i prin ochii verzi.

— Ce ochi frumoşi are! observă. Doamne, cum aş fi putut să mă lipsesc de ei?!

Avu deodată dorința să se înalțe pe vârfuri, să-i cuprindă capul în mâini şi să-şi lipească buzele pe ochii lui care luceau. Apoi se surprinse asupra acestei dorinți şi se sperie.

— Sunt încă prea superficială! se gândi, ruşinată.

Dar, fără să poată limpezi judecata, ea avu intuiția că rămânând aşa. rămânea femeie şi se bucură, pentru ea şi pentru Vladimir, că feminitatea nu-i secase.

— Manuela. urma Vladimir, cu alt glas. privind dincolo de ea, noi suntem prima generație care am sburat. Ție poate să-ți pară indiferent; eu, care-mi făcusem din sbor un scop în vieață, vreau să mă mândresc.

Un mic tremur se lăsă in glasul lui; Manuela îi simți mâinile strângându-i umerii.

— N'am fost însă făcuți pentru asta. Organismul nostru luptă cu dârzenie sa rămână lipit de pământ; când sburăm, se crispează, se macină, se năruie; nu-i plăsmuit pentru condițiunile atmosferii. Sborul e o suferință, fiindcă toate funcțiunile organice îl țin pe om legat de pământ. Odată, însă, după mii, după zeci de mii de ore de sbor, el se va adapta. Vezi tu. organele se vor modifica, vor căpăta poate funcțiuni noi, după elementare legi biologice. Un suflet nou, în orice caz, se va forma: sufletul aviatorului! Noi ne-am născut fără el.

O flacără i se aprinse în ochi:

— Copiii noştri vor avea, măcar conturul lui!

Şi strângându-i mai tare umerii, se apropie de ea, transfigurat:

— Înțelegi tu, ei au să sboare mai bine decât noi! Fiindcă sbuciumul nostru are să trăiască în ei!

Manuela fu cutremurată. Chipul lui Ades îi apăru deodată în ochi, şi ea fu sigură că şi în ochii lui Vladimir apăruse acelaşi chip. Se simți apăsată de o covârşitoare oboseală. Ii şopti:

— Să vorbim despre noi!...

Soarele ocolise marginea casei şi îmbrăca terasa din plin. In uşă, perdeaua flutura, mişcată de vânt; se pornise o adiere veselă, din sus, din spre miazănoapte, care parcă aducea peste case, respirația largă a câmpului înverzit. Dinăuntru se auzea Amedeu, cântând:

Copilul are-o do-ică
Şi doica o pisică...

— După masă mergem să cumpărăm verighetele, spuse Vladimir.

Ea tresări; apoi, cu o aproape invizibilă grimasă de durere, strivi un mic nod amar. care îi stătea în gât

— Mergem! hotărî! strângându-i mâinile.

— De mâine, reluă el, încep să caut casă. Vreau să te duc într'un loc unde să te simți bine.

Manuela se gândi la casa cu minaret şi la odaia rotunda din turn. Ii strânse, tare, mâinile.

El urmă:

— Vreau să lichidez moştenirea bătrânului Antal. Casa aceea nu-i pentru tine.

— Să n'o vinzi! îl opri, hotărîtă.

Şi cu un ciudat de liniştit zâmbet, un zâmbet care ascundea parcă un gând secret, urmă:

— Nu mi-a plăcut casa ta, dar simt că acuma are să-mi placă, Mă simt exact aşa cum trebue să fiu, ca să mă potrivesc cu ea.

Se gândea la hallul rece, la bătrâna Giovanna. la tot ceea ce o alungase de acolo.

— Poate dacă n'ar fi fost casa aceea şi portretul bătrânului, din perete, şi chipul rău al Giovannei... se gândea.

Apoi se întoarse cu privirea ,1a el şi îl cercetă îndelung, îmbrăcămintea lui Vladimir era tăiată fără nicio greşeală, haina nu făcea nicio cută, gulerul alb stătea lipit, parcă desenat, pe gât, totul: cămaşa, cravata, batista dela piept, păreau ca într'un jurnal de modă. Şi părul lui, părul lui mai ales. cu lumina soarelui argintie pe tâmple, atât de pieptănat...

Simți că i se naşte în suflet o pornire nouă. neclară. Nu-şi dădea seama ce anume îi vine să facă şi strânse pumnii hotărîtă să se abțină. Dar pornirea fu mai puternică decât voința; fără să-şi dea seama, ea. se pomeni ridicându-se pe vârfuri, spre el — şi deodată, mâinile îi scăpară, înfingân-du-se în părul lui.

I-1 răvăşi cu o singură mişcare, trecându-şi sălbatic degetele printre şuvițe. Apoi se dădu un pas înapoi, cu mâinile la spate, muşcându-şi buzele, ca să-şi oprească râsul sau plânsul. — nu ştia dacă îi venea să plângă sau să râdă. dar îi venea ceva, poate şi una şi alta.

Vladimir rămase nemişcat, uluit, cu părul răvăşit, căzut în ochi.

— Uite ce drăguț e aşa! îşi spuse, parcă înciudată, oprindu-şi un fel de scâncet în gât. Doamne, ce mult mi-am dorit un bărbat, cu părul ca al lui!

Pe urmă. simțind că plânsul sau râsul o podideşte, se repezi spre el şi-şi ascunse capul pe pieptul lui.

— Dacă tu ai şti, dacă tu ai şti! scânci, râzând şi plângând în acelaşi timp. Daca n'ai fi fost mereu aşa de pieptănat!.. Ah! cum îmi venea uneori să-mi bag mâinile în părul tău!

Şi, plângând, râzând, — fericită şi nedumerită, ea gândea că dacă ar fi făcut-o, poate toată viața ei fi fost altfel.

XXXIV

Când automobilul opri în faţa casei posomorîte şi Manuela coborî, călcând peste frunzele arămii ale castanilor, scuturate pe alee, îl văzu pe Amedeu aşteptând, cuminte şi curios, cu ochelarii pe nas, la una din ferestrele de sus. El venise înainte, cu mica Ada şi cu Babirina. Babirina îşi găsise locul la bucătărie unde, sub privirea aspră a bătrânei Giovanna, aştepta îmbufnată, pe scaun, lângă maşina de gătit, venirea Manuelei. Ada dormea, cuminte, în pătucul ei, iar Amedeu urmărea dela fereastră, senin, frunzele pe care toamna le scutura din castani.

Îmbătrânise ciudat de repede. Chipul lui se făcuse mai mic şi pielea de prisos, i se strânsese în cute mărunte, pe frunte, pe obraz şi pe gâtul subţiat. "Vederea îi slăbise brusc, silindu-l să poarte ochelari cu multe dioptrii, de unde până atunci nu avusese nevoie de nici unii.

In organismul lui se întâmpla un rapid proces de măcinare. Corpul îi scăzu, hainele îi rămaseră largi — şi, pantalonii prea lungi, intrându-i sub călcâie, îl făceau să-şi ducă picioarele târâş. Nu fu cu putinţă să i se schimbe ceva din îmbrăcăminte; rămase cu stăruinţă legat de hainele vechi şi când, într'o zi Manuela îi luă pantalonii, cel puţin să-i scurteze, începu să scâncească, obidit, cerându-i înapoi.

Vocea i se subţiase, îi tremura încetişor şi semăna cu vocea Bunicei-Anuţ înainte de a muri. Numai cu părul, procesul se întâmpla invers: părea că el înmagazinează tot ceea ce se macină in corp. Căpătă o culoare nouă; din galben-afumat deveni castaniu, şi se sburli, făcându-i pe capul mic şi plin de riduri, o coamă sălbatică, într'un comic contrast cu restul înfăţişării iui. Din păcate, acest păr ciudat îl oprea să semene a ceva; rămase o arătare singulară, care te înduioşa, te uimea şi te făcea să râzi în acelaşi timp. Cu mersul lui târşiit. cu ochelarii pe nas. cu ochii blânzi şi cu vocea subţire. — ar fi avut tot ce se cere ca să pară un bunic, dacă, părul sălbatic, plin de o aspra vigoare, nu ar fi denaturat imaginea, fundamental.

Vladiinir îi spuse Manuelei, zâmbind:

— Unchiul tău e un ratat iremediabil; nici ultimul rol nu i-a reuşit! Ce destin încăpăţânat!

La începutul lui Septemvrie, cu o săptămână înaintea nunţii Manuelei, el începu să-şi strângă tăcut lucrurile, în geamantan. Gaiţa. Bursucul. Colosalul şi ceilalţi. începură să dea târcoale casei. Amedeu cobora din când în când la ei şi strângându-i în jurul lui, pe o bancă de pe bulevard, aveau lungi consfătuiri. Întoarcerea în cartier era aranjată, cu toate onorurile ce se cuveneau ciudatului veteran.

Văzându-1 că îşi face bagajele, adunându-şi greoiu lucrurile de prin odăi, împiedecându-se la fiecare pas în pantaloni şi oprindu-se din când în când să-şi frece nasul obosit de rama ochelarilor, pe Manuela o cuprinse o mare mila de el.

— Unchi-Amedeu, îi spuse, gata să plângă, nu trebue să pleci!

II împinse spre fotoliu şi se aşeză la picioarele lui, cum se aşeza la picioarele Majenei.

— Toţi ai mei s'au dus, sau au murit. Unchi-Amedeu. Din toată familia noastră, numai dumneata mai eşti. Nu pleca dela noi!

Trebui să intervină Vladimir. Amedeu îl ascultă, cu o supunere comică şi înduioşătoare; părea covârşit de înălţimea, de hotărîrea şi de vorbele lui, care totuşi nu erau autoritare. II ascultă, clătinând capul încetişor, cu gura puţin întredeschisă şi cu ochelarii alunecaţi până în vârful nasului; ave ceva cuminte şi uimit în căutătura lui.

In loc să fie duse la Regie, bagajele ajunseră, odată cu el**,** cu Babirina şi cu mica Ada, în casa de lângă Cişmigiu. Din castani, vântul mai scutura câte o frunză îngălbenită. Soarele care

cobora roşu spre apus, lumina ferestrele casei de peste drum şi de acolo lumina se răsfrângea, aprinsă, în fereastra unde aştepta Amedeu. Manuela îi făcu semn cu mâna înmănuşată apoi se întoarse şi întinse mâna cealaltă lui Viadimir, care cobora din automobil.

Vladimir purta un sacou negru, pantaloni vărgaţi şi pălărie tare. ceea ce îi dădea un aer solemn. Nu-1 putuse hotărî să vină la biserică în haine de stradă. In ce o privea pe ea, avea într'adevăr o rochie albă, dar numai din întâmplare — o rochie foarte simplă, fiindcă vroise să nu participe cu nimic exterior la această ceremonie. De altfel chiar madam Argenta îi impusese un alt stil acum. Ultimele ei rochii fură, trecător, mărunte prilejuri de mâhnire.

— Dumneata nu mai eşti o mică domnişoară svăpăiată. Eşti **o** doamnă— şi îţi voiu face rochii de doamnă. Timpul fustuliţelor până deasupra genunchilor, a trecut pentru dumneata.

— Ce păcat, când am genunchi atât de frumoşi! Nu vreau să mă îmbătrâneşti!

— Fiecare vârstă îşi are frumuseţea ei, mica mea doamnă; astfel, bătrânii de ce-ar mai trăi?

Manuela se mustră, pentru gândul ei frivol. Madam Argenta îi desenă rochii cu o palmă mai lungi de genunchi.

— Chiar atât, madam Argenta?

— E o mică cochetărie care îţi va sta bine, făcându-te elegantă şi serioasă în acelaşi timp, cum stau bine câteva fire timpurii de păr alb unei doamne de douăzeci şi doi de ani. La treizeci de ani, aş sfătui-o să şi le vopsească. Şi dumitale am să-ţi scurtez iarăşi rochiile, odată. Să nu-ţi doreşti prea repede timpul acela!...

Manuela se gândi că, poate dincolo de intenţiile rafinate ale doamnei Argenta, rochia lungă i se cuvenea, pentru totdeauna de aici înainte — şi se potrivea cu sufletul ei, aşa cum şi-1 simţea acum. Obrazul i se îmbrăcă într'o împăcare care şterse repede toate părerile de rău; ele rămaseră pulverizate, fără contur şi fără nume, în privire, făcându-i ochii să pară mai adânci.

Fără s'o lipsească de farmec, îi dădea un fel de severitate rochia aceasta albă. Mânecile, scurte, lăsau să se vadă numai o parte a braţelor, fiindcă restul era îmbrăcat în mănuşi, până la cot, şi mănuşile aduceau o notă de rigiditate în înfăţişarea ei. Dar, mai mult decât mănuşile glaciale, pe Manuela o nemulţumea pieptănătura.

Madam Argenta o făcuse să înţeleagă că pe stradă va trebui să nu mai meargă de acum înainte cu capul gol. Trebuise să-şi adune părul la spate, într'un rulou care să suporte pălăria. Era un rulou larg, căzut încă pe umeri, dar şi aşa, cu toate că nu-i domesticea de tot părul sălbatic, ea nu-şi găsea mişcările libere dinainte. In biserică îi venise tot timpul să şi-1 fluture şi se surprinsese de câteva ori, în faţa altarului, strângând dinţii nervos, cu ciudă, ca şi când ar fi purtat o sgardă de gât. Din fericire, ceremonia fusese scurtă, simplă, la o oră când n'aveau ce curioşi să asiste şi ieşind în stradă, liniştea îi revenise.

Vladimir ridică, după ea, ochii la geam. Văzându-i că s'au oprit. Amedeu le făcu semn să nu plece şi dispăru în întu-uerecul odăii, ca să revină cu Ada în braţe. Fetiţa purta prima rochiţă, o spuma de dantele albastre. Amedeu o aşeză pe pervaz şi o susţinu să stea în picioare. Fetiţa îi recunoscu şi începu să râdă, făcându-le senine de bucurie, cu mâinile ei mici, chemâj«du-i. Manuela aruncă o privire timidă spre Vladimir. II văzu râzând, cu chipul senin. Se strânse, biruită de înduioşare, lângă braţul lui.

— Iţi voiu fi recunoscătoare că o iubeşti aşa, îi spuse, în gând, şi fiindcă îţi plac copiii atât. şi fiindcă eşti atât de bun, n'am să fiu cu adevărat fericită, decât atunci când îl vom avea pe al tău!

Ea simţi deodată dorinţa să ajungă mai repede sus, să-şi îmbrăţişeze fetiţa. Îşi dădea seama abia acum că o iubeşte, fiindcă abia acum drumul i se limpezise spre ea.

Uşa mare de fier era deschisă, ca şi cele două canate care despărţeau vestibulul de hall.

Vladimir îi apucă braţul şi o condluse spre casă.

In a două uşă, bătrâna Giovanna aştepta, nemişcată, cu un buchet mare de flori în braţe.

Nici îmbrăcămintea, nici înfăţişarea ei nu erau schimbate.

Vladimir se descoperi, îşi lăsă pălăria pe cuierul din vestibul şi reluând-o pe Manuela de braţ. urcară cele câteva trepte de marmoră, spre hall.

— Mamă-Giovanna. spuse, emoţionat cu glasul solemn, iată pe noua dumitale stăpână!

Bătrâna făcu un pas încet, îi întinse Manuelei florile, fără să o privească şi înclinându-se, se retrase mută. ca să-rămână nemişcată în vechiul ei loc.

Manuela îşi aminti gestul, asemănător, cu care îi dăduse odată perdelele înapoi. Zâmbi.

— De geaba eşti aşa înţepenită! se gândi. Aşteaptă, şi-ai să vezi că va trebui să mă iubeşti! Cine mă cunoaşte, nu poate decât să mă iubească!

Vladimir o conduse mai departe, spre scări

— Camera ta este sus, îi spuse, cu acelaşi glas emoţionat şi solemn.

In mijlocul hallului, Manuela se opri o clipă. Ceva i se părea schimbat Pe vitroul din fund, mare cât jumătatea peretelui, pe care scara de stejar îl tăia în diagonală, intra, roşie, lumina apusului. Rafturile cu cărţi, plafonul, mobila, aveau altă coloare şi ea nu recunoştea nimic aici. I se păru că intră într'o casă nouă.

Privi desenul de metal, încrustat în sticla vitroului. Abia acum. la lumina de afară, îl vedea clar: sticla era roşie iar liniile desenului, negre. Reprezenta un Crist înalt, scheletic, ducându-şi crucea.

I se păru simbolic.

— Şi eu mi-am dus crucea! îşi spuse, înfiorată. Toţi ne-o ducem, nu-i aşa? Ce noroc că am terminat!

Era o linişte grea în hallul acesta mare, o linişte care o făcea să nu-şi mai simtă urechile — şi nu-i venea să creadă că odată auzul îi fusese chinuit. În somn, în vis — şi după aceea, la sfârşitul somnului, la sfârşitul visului, de huruitul motoarelor. Era atât de bine în liniştea aceasta nesperată, încât nici nu-i venea să meargă mai departe, de teama să n'o piardă, ca pe o închipuire.

Apoi i se făcu dor să ajungă sus, să-i vadă pe ai săi, un dor egal pentru fiecare, pentru mica Ada, pentru Babirina, pentru Amedeu şi pentru umbrele care veniseră cu ei. Vladimir îi strânsese pe toţi aici şi. din nimic, îi făcea o familie la loc.

Un val de recunoştinţă îi încălzi sângele. Îşi simţea inima prea plină, prea mică pentru câte sentimente o încercau şi, descumpănită de greutatea ei, daca-i venea să facă un gest. era să se arunce de gâtul lui, să se strângă lângă el, să nu se mai gândească la nimic — să-şi lase chiar fericirea, în .grija lui.

Dar. în încăperea severă, cu cărţi cafenii şi cu portretul bătrânului între rafturi, simţea că nu se cuvine să facă acest gest.

— Naiba sa-1 ia! îşi spuse. Are să mă intimideze mereu!

Ii luă mâna, împăcată chiar şi cu acest gând — şi, reţinându-şi paşii, ca să păstreze ritmul solemn cerut de aerul încăperei, porni încet, cu florile în braţe spre marea scară de stejar din fund.

Lumina apusului îi cădea roşie, în ochi; i se părea că o mie de lumânări s'au aprins undeva, pentru nunta ei.

Simţea parcă, în urmă, fâsâitul unei trene lungi.

I se părea că doi paji mici o urmează şi o mulţime de oameni, înşiraţi în lungul dulapurilor cu cărţi, o privesc.

Începu să urce scările, încet, ţinând mâna lui Vladimir, întocmai cum se gândise odată că va trebui să vină o mireasă aici...

Si urcând, treaptă cu treaptă, doar ceva i se părea nelămurit în acest vis: se mira că o orchestră, ascunsă undeva, în vreuna din camerele mari şi reci de jos, nu începe să cânte, grav, marşul nupţial.